KARAPAPAK TÜRKLERİ

Bir Halkın Kafkaslardan Anadolu'ya Uzanan Özgün Hikâyesi

Araştırmacı yazar
Mehmet KARABAĞLI

İçindekiler

Önsöz 3-4
Giriş 5-6
Açıklamalar:.....6-7-8
Bölüm 1: Karapapakların Tarihi Kökenleri 9-33
Bölüm 2: Karapapakların Kültürü ve Gelenekleri 33-109
Bölüm 3: Karapapakların Kimlik Mücadelesi 109-144
Bölüm 4: Karapapakların Anadolu'ya Göç Süreci 144-165
Bölüm 5: Günümüzde Karapapaklar 165-192
Bölüm 6: Karapapakların Anadolu'ya Göç Sürecindeki Kimlik ve Kültürel Mücadelesi.....192-213
Bölüm 7: Karapapakların Gelecek Perspektifi ve Kültürel Kimliğin Korunması 213-245
Bölüm 8: Yakın Tarihte Kurulmuş Karapapak Türk Cumhuriyetleri.....245-249
Bölüm 9:Karapapakların Tarihdeki Rolü Ve Önemi.....249-269
Bölüm 10:Sonuç Ve Değerlendirme :.....270-272
Kaynaklar 272-277
Belgeler ve Fotoğraflar :.....278-326

Önsöz

Bu kitabı yazmaktaki amacım, Karapapak halkının tarih sahnesindeki rolünü, kültürel mirasını ve kimlik mücadelesini detaylı bir şekilde anlatmaktır. Karapapaklar, Kafkaslardan Anadolu'ya uzanan köklü bir geçmişe sahip bir topluluktur. Bu eser, hem akademik çevreler hem de konuya ilgi duyan okuyucular için bir başvuru kaynağı olmayı hedeflemektedir. Tarih, yalnızca savaşların, fetihlerin ve devletlerin hikâyesi değildir; aynı zamanda halkların, kültürlerin ve kimliklerin mücadelesini anlatır. Karapapaklar, bu mücadelenin en anlamlı örneklerinden birini teşkil eder. Bu kitap, kökleri Kafkasya'nın verimli topraklarına uzanan, tarihi boyunca sürgünlerle, zorluklarla ve direnişle sınanmış bir halkın özgün hikâyesini anlatmayı amaçlamaktadır.

Karapapaklar, binlerce yıllık tarihlerinde birçok kez farklı coğrafyalara göç etmek zorunda kalmış, ancak her seferinde kültürlerini, dillerini ve kimliklerini korumayı başarmış bir halktır. Onların hikâyesi, yalnızca bir varoluş mücadelesi değil, aynı zamanda direnç, sabır ve dayanışma ile örülmüş bir yaşam felsefesidir. Bu eser, bu anlamlı geçmişe bir ışık tutmayı ve gelecek kuşaklara bu mirası taşımayı hedefliyor.

Bu kitabı kaleme alırken, yalnızca bir yazar değil, aynı zamanda bir Karapapak Türkü olarak, bu halkın yaşadığı zorlukları, başarıları ve kültürel zenginliklerini yeniden anlamaya çalıştım. Amacım, Karapapakların tarihini belgesel bir ciddiyetle ortaya koyarken, aynı zamanda onların kültürel derinliğini ve insanlık mücadelesini herkesin yüreğinde hissettirebilmektir.

Bu eserin her bir satırında, bir halkın yok olma tehlikesine karşı dirençle var olmayı seçmesinin izlerini bulacaksınız. Her kelimede, Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan yolda taşınan umutların, acıların ve başarıların yankısı hissedilecektir.

Kitabın hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen aileme, dostlarıma ve bu konuda çalışmalarıyla bana ilham veren tarihçilere minnettarlığımı sunuyorum.

Ayrıca, bu kitabı okuyan herkesin, Karapapakların hikâyesinde kendi köklerinden bir parça bulmasını umut ediyorum.

Elinizde tuttuğunuz bu eser, Karapapakların tarihine, kültürüne ve kimlik mücadelesine duyduğum derin saygının bir ifadesidir. Umarım bu kitap, hem geçmişimize dair bir farkındalık yaratır hem de geleceğimizi inşa ederken bize rehberlik eder.

Mehmet KARABAĞLI

Ocak 2025

Giriş Tarih boyunca varoluş mücadelesi vermiş milletlerin hikâyeleri, yalnızca geçmişlerini değil, bugünlerini ve geleceklerini de şekillendiren bir öz taşır. Bu hikâyeler, o milletin kültürel kimliğinin, yaşam felsefesinin ve değerler sisteminin taşıyıcısıdır. İşte Karapapaklar, tarihin derinliklerinde kök salmış, göçlerle, savaşlarla, zorluklarla yoğrulmuş bir halk olarak, bu hikâyelerin en özgünlerinden birine sahiptir.

Karapapaklar, Kafkasya'nın bereketli topraklarından Anadolu'nun bağrına uzanan bir yolculukta, hem kendi kimliklerini koruyarak hem de çevreleriyle etkileşimde bulunarak tarih sahnesinde yer almışlardır. Onların hikâyesi, sadece bir halkın yaşam mücadelesi değil, aynı zamanda kültürel zenginliklerin, geleneklerin ve direniş ruhunun mirasıdır.

Bu kitap, Karapapakların tarihini, kültürel değerlerini ve kimlik mücadelesini kapsamlı bir şekilde ele almayı hedefliyor.

Amaç:Karapapakların köklerini anlamak, tarihsel süreç içinde yaşadıkları dönüşümleri analiz etmek ve gelecek nesillere bu mirası aktaracak bir belge oluşturmaktır.

Karapapaklar, tarih boyunca farklı siyasi ve coğrafi koşullara uyum sağlama yetenekleriyle dikkat çekmiş; kültürel zenginliklerini ve kimliklerini her şartta korumayı başarmışlardır. Ancak bu süreç, her zaman kolay olmamış, mücadeleler ve fedakârlıklarla dolu bir geçmişi beraberinde getirmiştir. Bugün onların hikâyesini yeniden hatırlamak ve yazmak, sadece bir geçmişe ışık tutma girişimi değil, aynı zamanda bir halkın hak ettiği saygıyı ve tanınmayı kazandırma çabasıdır.

Elinizdeki eser, Karapapakların tarihsel yolculuğuna tanıklık etmek, onların kültürel derinliğini ve yaşam felsefesini anlamak isteyenler için bir rehber niteliğindedir. Umarım bu çalışma, hem bu halkın tarihine dair farkındalık

yaratır hem de Karapapakların mücadelesini ve mirasını daha geniş kitlelere ulaştırır.

Bu kitabı yazarken, sadece bir araştırmacı değil, aynı zamanda bir Karapapak Türkü olarak, halkımın yaşanmışlıklarına ve değerlerine olan borcumu ödemeyi amaçladım.Bu eser, bizim hikâyemizdir.

Karapapaklar, tarih boyunca çeşitli devletlerin egemenliğinde yaşamış, ancak her zaman kendi kimliklerini korumayı başarmış bir halktır. Bu kitapta, Karapapakların tarih sahnesine çıkışından günümüze kadar geçen süreci; kültürel zenginliklerini, kimlik mücadelelerini ve Anadolu'daki varlıklarını ele alacağız.

Bölümlerle İlgili Açıklamalar:

Bölüm 1: Karapapakların Tarihi Kökenleri:

Bu bölümde, Karapapakların kökenleri, hangi coğrafyalarda yaşadıkları ve tarih boyunca hangi olaylarla karşılaştıkları detaylı bir şekilde anlatılacaktır. Özellikle Kafkasya'daki kökenleri ve burada yaşanan tarihsel süreç ele alınacaktır. Bölüm 2:

Karapapakların Kültürü ve Gelenekleri Bu bölümde, Karapapakların yaşam tarzı, gelenek ve görenekleri, dil ve edebiyatları, yemek kültürü, giyim kuşam ve sosyal yapıları gibi kültürel öğeleri inceleyeceğiz. Ayrıca geleneksel düğünler, bayramlar ve halk inanışları gibi konular da işlenecektir.

Bölüm 3: Karapapakların Kimlik Mücadelesi

Karapapaklar, tarih boyunca çeşitli kimlik mücadeleleri vermiştir. Bu bölümde, Karapapakların bağımsızlık, dil ve kültür mücadelesi detaylandırılacaktır. Ayrıca, siyasi ve sosyal baskılara karşı verdikleri mücadeleler ele alınacaktır.

Bölüm 4: Karapapakların Anadolu'ya Göç Süreci

Bu bölümde, Karapapakların Anadolu'ya göç sürecini ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları inceleyeceğiz. Göçün nedenleri, göç yolları ve Anadolu'da yerleştikleri bölgeler hakkında bilgi verilecektir.

Bölüm 5: Günümüzde Karapapaklar bu

Karapapakların günümüzdeki durumları, yaşadıkları bölgeler, toplumsal yapıları ve kimliklerini koruma çabaları bu bölümde ele alınacaktır. Ayrıca, diasporadaki Karapapakların durumu da değerlendirilecektir.

Bölüm 6:Karapapakların Anadolu'ya Göç Sürecindeki Kimlik Ve Kültürel Mücadelesi.

Bölüm 7:Karapapakların Gelecek Perspektifi Ve Kültürel Kimliğin Korunması.

Bölüm 8:Yakın Tarihde Kurulmuş Karapapak Türk Cumhuriyetleri

Bölüm 9:Karapapakların Tarihdeki Rolü Ve Önemi

Bölüm 10:Sonuç Ve Genel Değerlendirme

Bu bölümde, kitabın genel değerlendirmesi yapılacak ve Karapapakların tarihsel ve kültürel mirasının korunması için öneriler sunulacaktır. Ayrıca, bu halkın gelecekteki kimlik mücadelesine dair öngörülerde bulunulacaktır.

Kaynakça

Bu bölümde, kitap boyunca kullanılan tüm akademik ve tarihsel kaynaklar detaylı bir şekilde listelenecektir.

BELGELER,FOTOĞRAFLAR

Bu bölümde belgeler ve fotoğraflar sunulacaktır.

KARAPAPAK TÜRKLERİ kitabı,

Karapapak halkının tarihsel kökenlerini, kültürel zenginliklerini ve kimlik mücadelelerini ele alan kapsamlı bir araştırmadır.

Bu eser; tarih, kültür ve kimlik konularında önemli bir başvuru kaynağıdır.

Kafkasya'nın derinliklerinden Anadolu'nun bağrına uzanan bir halkın, mücadelelerle dolu eşsiz hikâyesi. Tarih boyunca savaşlar, göçler ve zorluklarla sınanan bu halk, kimliğini ve kültürünü koruma mücadelesinden asla vazgeçmedi.

Bu kitap, Karapapakların geçmişine ışık tutarken, onların tarih sahnesindeki yolculuğunu detaylarıyla ele alıyor.

Sürgünler, hasretler ve direnişlerle örülmüş bu hikâye, yalnızca Karapapakların değil, aynı zamanda insanlık tarihinin bir parçası.

Karapapak Türkleri Kitabı, unutulmaya yüz tutmuş bir halkın derin köklerine inen bir belgesel niteliğinde. Bu eser, bir halkın sesini yeniden duyurmak, onların tarihine ve mirasına sahip çıkmak için kaleme alınmış bir çağrıdır.

Bu kitapta, bir halkın hem tarihsel hem de kültürel açıdan kendini yeniden var etme çabalarının izlerini bulacaksınız.

Bölüm 1: Karapapakların Tarihi Kökenleri

1.1.Karapapakların Kökenine Dair Teoriler

Karapapakların kökeni konusunda tarihçiler ve araştırmacılar arasında farklı görüşler bulunmaktadır. Genel kanı, Karapapakların Kafkasya bölgesinin yerli halklarından biri olduğu yönündedir. Karapapak adı, giydikleri siyah kalpaklardan gelmektedir. Bu isim, onların kimliklerinin ve kültürel simgelerinin bir parçasıdır.

Karapapak, Karapapah, Borçalı ve Terâkime/Terekeme gibi çeşitli isimlerle anılan bu topluluk başlarına siyah kuzu derisinden serpuş giydikleri için bu adı almışlardır. Karapapaklar, Şah İsmâil'in babası Şeyh Haydar'ın müridlerine giydirdiği, on iki imamın adı yazılı on iki dilimli "taç" adlı kızıl kavukları reddederek Sünnîlik'lerini belirtmek üzere ısrarla "kara papak" giymişlerdir. Özbekistan'ın Karakalpak Özerk Cumhuriyeti'nde yaşamakta olan Karakalpaklar'la akrabadırlar. Bu iki grubun Kuman/Kıpçak ve Bulgar/Hazar Türkleri'nin bakiyeleri olduğu ve Karapapaklar'ın Hazar kağanlarına kız veren en itibarlı Kıpçak boylarından birini teşkil ettiği ileri sürülmektedir (Kırzıoğlu, *Osmanlılar'ın Kafkas-Elleri'ni Fethi: 1451-1590*, s. 467). Karapapaklar, muhtemelen asıl vatanları olan Orta Asya'dan göç ederek Kafkasya'nın Daryal ve Derbend boğazlarından geçip Gürcistan'a gelmişler ve daha sonraki yıllarda bölgeye yayılmışlardır. Kafkasya bölgesinin Osmanlı Devleti tarafından fethi sırasında çoğu zaman Türkler'in yanında yer almışlardır.

Karapapaklar, 1828 Türkmençay Antlaşması'ndan sonra yurtlarını terk ederek Türkiye ve İran'a göçmüşlerdir. Azerbaycan genel valisi Abbas Mirza zamanında İran'a göç ettirilen 800 Karapapak ailesine Sulduz bölgesi timar olarak verilmiştir. Bu bölgeye gelen Karapapak şubeleri şunlardı: Tarkavün, Saral, Araplı, Can-Ahmedli, Çaharlı ve Ulaçlı. Esas şube hanların mensup olduğu Tarkavün'dür. Karapapaklar'ı Sulduz'a getirerek burada aşireti kuran Mehdi Han Borçalı da Tarkavün boyundandır.

Terekeme sözcüğü Azerbaycan'da doğmuş olup harfiyen "Türkmenler" demektir.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşanlara denen "Terekme" sözcüğünün zamanla "Terekeme'ye" dönüştüğü gibi mantıklı ve makul görüşler olsa da; genel kanı,

Terekeme sözcüğünün Arapça kökenli "Türkmenler" anlamına gelen"Terakime" sözcüğünün Türkçe dil yapısına uygun olarak "Terekeme'ye" dönüştüğüdür. Kafkaslarda Arap ilerleyişi sonrasında bu kelimenin yayıldığı ve zamanla müslüman olan bütün Karapapaklara Terekeme dendiği bilinmektedir.

Karapapak adı ise Türkçe olup ilk defa 1599 yılında Buhara Hanlığı belgelerinde geçmekte ve başa takılan siyah renkli başlık anlamına gelmektedir. Zaten siyah kuzu derisinden kalpak taktıklarından çevre haklar tarafından bu isimle anılmışlardır.

Kara sözcüğünün çeşitli anlamları vardır. Kara kelimesinin bir anlamı güçlü demekti. Karahan kelimeside güçlü han anlamına geliyordu ki Karahanlılar devletine onların kullandıkları lakap sebebiyle bu isim verilmişti. Mesela Hazarlarda bir kabilenin adı Kara-Çur'du. Çur, Çor veya Çura kahraman demekti.

Orhun Yazıtlarında, yönetilen halk olarak geçmektedir. Semih Tezcan ise, kara ile siyah anlamına gelen kara'nın aynı sözcükler olmadığına bunun bir tesadüf olduğuna inanmakla birlikte,kara sözcüğünün, eski Persçedeki "ordu, savaşçı, halk " anlamına geldiğini belirtmektedir. "Kara" sözcüğü Karapapaklarda büyük anlamına gelmektedir. Bu halkta, mal küçük baş hayvan demekken malkara ise büyük baş hayvan anlamına gelir.Farsça "kavm-i külah-ı siyah" veya Rusça "karabörklü" anlamına gelen "çernie klobuki" isimlerinin hepsi Karapapakları anlatmaktadır.

Karapapakların yaşadıkları Gürcistan, Azerbaycan ve Türkiye'de her iki isimde bilinirken Dağıstan Derbent bölgesinde ise sadece Terekeme ismi bilinir.Ayrıca yine bu çoğrafyalarda bu boyun göçer olanlarına Terekeme şehirli (yerleşik) olanlarına ise Karapapak denmektedir. Benzer adlandırmayı Osmanlılarda da görmekteyiz. Osmanlılarda, Türk/Türkmen kavramı, kimi zaman, konar-göçerlik karşılığında kullanılır,"Türkmenlikten Çıktı" deyimi, göçerlikten yerleşik düzene geçen Türk aşiretleri için kullanılırdı. Asyadan Avrupaya kitlesel göç hareketleri M.S. IV. y.y.'larda Kavimler Göçü denen tarihi kesitte yaşanmıştı. Bu zamanda Hun kitleleri, Gayet disiplinli bir şekilde batıya doğru akmış Avrupanın, sosyal ve siyasi haritası;

Roma İmparatorluğunun ikiye bölünmesi, İngiliz, Fransız, İspanyol, Alman ve diğer kavimlerin bugünkü çoğrafyalarına yerleşmeleriyle, hemen hemen bugünkü şeklini almıştı. M.S. IV. y.y.'larda Kavimler Göçü denen etkileri küresel boyutta yıkıma neden olan kitlesel göçlerde Karapapaklar, birkaç asır önce geldikleri yeni yurtları, Kür boylarını ve Derbent geçidini, inat ve inançla savundular. Avrupalı kavimlerin hatta Roma İmparatorluğunun tutunamadığı disiplinli Hun boylarının karşısında direnmeleri ve bugünde halen bu çoğrafyada bulunmaları, bu boyun son geri çekilişi olmuştur.İşte ilki M.S. II.yy.'daki kitlesel göç hareketlerinin olduğu yıllarda kuzeyden Kafkasları aşarak Kür Irmağı boylarına "Borçalı" ve "Kazaklı" olarak anılan iki yeni boy geldi. Bu iki boy, siyah astragan kalpak giydiklerinden komşuları tarafından Karapapaklar diye anılmaya başlandı.Kazak boyu, doğuda Alıstev de denilen Kazak Çayı civarına, Borçalı boyu ise Debet de denilen Borçalı Çayı civarına yerleşerek buralara adlarını vermişlerdi.Bugün Terekeme olarak da bilenen Türklerin ataları bu iki boy'dur. Bu iki boyun birleştiği nokta ise kuzey Kafkas kökenli Barsil/Barsilik/Barselt kavmidir. Bu kavmin, Borçalı'lar ile aynı kavim olduğunu Rus Bilgin Artamanof'un söylediğini Kırzıoğlu'ndan öğrenmekteyiz.

Burada akla gelen soru, bu ikiz boyun, kür ırmağı boylarına, Hun boylarından biri olarak Hun göçleriyle mi geldiği, yoksa Hun kitlelerinin baskısıyla mı? KuzeyKafkasyada ki yurtlarından ayrılmak zorunda kaldıklarıdır. Bu soruya tam bir cevap vermek oldukça zordur. Cevap olarak farklı görüşler vardır. Theophylactus Simocatta, Barsillerden (Barselt) kuzey Kafkasyalı ve Hun kökenli bir kavim olarak bahseder.Kuzey Kafkasyalı kabileler olarak bidiğimiz isimler arasında tarih sayfasında ilk yerini alanlar, Barsillerdir144

Atamanof ise; "Barsıllar, şüphesiz eski bir kuzey Kafkas kabilesidir ve onların kuzey Kafkasyada ki varlıkları Hunların istilasına değin sürmüştür." tespitini yapar. Görüldüğü gibi Simocatta, Karapapakları Hun boylarından biri olarak gösterilirken, diğer tespitte Artamanof da,

çelişkili olarak, Hun birliğine dahil olmadıkları bilakis Hun kitlelerinin itmesiyle kuzey Kafkasyadaki eski yurtlarını terk ettikleri anlatılır. Bu arada, İbni Rusta ve Hudud el Alem derlemecisi gibi İslam bilginlerinin Barsilleri, Bulgar boy birliğinin bir parçası olarak gördüklerini de unutmamak gerekir.

Z.V.Togan, Arap

kaynaklarında Edil Bulgarları ile Hazarların bir boyu diye geçen Barsula, Al-

Borşaliye yahut Al-Borsul adını verdikleri bir boyun olduğu ve Bizans kaynaklarında

bu adın Barselia veya Barsla'lar biçiminde yazılan Edil Bulgarlarında Kıpçak boy

adlarından Boruçoğlu/Burçoğlu ile aynı olduklarını belirtip kendi adlandırmalarının ise Borçalı–Borçalılar olduğunu söylemektedir.

Yine, Ptolempus'un belirttiği

"Edil havzasında yaşayan Borusk'lar adlı kavmin, Bulgarların diğer bir kolu olan

Boraç-Boroçoğlu/Borçalı'lardan ibaret olacağını da söyler.

Ayrıca; TOGAN, tarihçi Kantemir'e atfen Osmanlıların Kırım yoluyla

Deşt-i Kıpçak'tan (Kıpçak Bozkırı) Rum ülkesine (Anadolu'ya) gelen onbin hanelik

"Terakime ahfadı" başka bir ifadeyle "Kıpçak Terakimesi" olduğu hakkında bir

rivayet nakleder.Karapapakları oluşturan Borçalı boyunun Kıpçak Boylarından

Borçoğlu/Burçoğlulardan geldiği şeklinde yukarıda bizimde değindiğimiz ciddi

bilgiler varsa da Ahincanov; bu bilgiye şüpheyle yaklaşmakta, Burç kelimesinin

Arapça olduğunu Araplarla iletişimin olmadığı bir zamanda Arapça bir kelime

olmasının imkansızlığına değinerek Burçe kelimesi üzerinde durmuş bunun

Bur(i)çe/Bör(i)çe olabileceğini ve bu kelimenin ise kurt yavrusu anlamına geldiğine işaret etmiştir. Bur(i)çe/Bör(i)çe kelimesinde ki (i) kelimesinin zamanla düşerek Burç/Borç şeklini aldığını söylemiştir. Yine başka bir Kıpçak boyu olan

Karabirikli'nin çeşitli kaynaklarda Karabörklü olduğu ve Karapapakları anlattığı düşünülmektedir. Bizde, yaptığımız çalışmalarda böyle olabileceği düşüncesini

edindik. Karapapakların Kıpçak asıllı bir boy olduğunu söylemişken bu konuyada kısaca da olsa değinmek gerekir. Kıpçaklar Türk Dilli bir halk olarak kabul edilir. Moğol boylarından "Kun'lara" bağlama tezi mevcut ise de en eski Kıpçak dilinin hiçbir Moğolca unsur taşımaması bu iddiayı çürütmektedir.Kıpçak, kelime anlamı olarak, kaynaklarda genelde "kabuk" veya "içi oyulmuş ağaç" şeklinde olmakla beraber İslam ve Gürcü kaynaklarında Türkçe olarak " Öfkeli, birden kızan " şeklinde de açıklanmaktadır.

Gürcü, Rus, Ermeni, Süryani, Alman, Macar, Latin ve Bizans dillerinde; Polovets, Kuman, Kun, Palladi, Valwen ve Xarteşk gibi
isimlerle adlandırılırlar. VIII. yy'larda Kazakistan topraklarında yaşamış IX. yy. da Kimaklarla ittifakla Peçenekleri iterek batıya ve güneye ilerlemişler ve adları XI.yy. ortalarında, Kuzey Kafkasya'ya gelmelerinden sonrada, Gürcü, Rus, Ermeni,Süryani, Alman, Macar, Latin ve Bizans kaynaklarında geçmeye başlamıştır.
Kıpçakların,

IX yy'da Turgay Bozkırlarından başlayan göçleri İdil Boylarına ve Sır-Derya'ya kadar uzanmıştı. Böylece coğrafya kitaplarında bir zamanlar adı Oğuz Bozkırları olan bu bölge artık, Deşt-i Kıpçak (Kıpçak Bozkırı) olarak geçecekti154. Ayrıca Kıpçakların, Destani ilk iber/Kartel tarihi "Kartlis-Çkhovreba" (Gürcistanın Hayatı) adlı kitapta Karadeniz ile Hazar Denizi arasındaki yerlere Hazarlar ve Türkler ile beraber gelip yerleştikleri anlatılır.

Kafkasyanın Daryal ve Derbent geçitlerinden aşarak Kafkaslara inmişlerdir.Günümüzde Kafkasya'nın alt bölgeleri, batıda Ardahan, doğuda Gence, kuzeyde Tiflis, güneyde Revan ile çevrili yerlere, bir Kıpçak uruğu olan Borçalı ve Kazaklı diye kollara ayrılan Karapapakların, Arşaklı Kralı III.Tiridat (287-330) zamanında gelip yerleştikleri anlaşılıyor.

Gürcü Kralı

IV. David, Kıpçak Başbuğu Atrak'ın kızı ile evlenerek kaynatası Atrak'ı ülkesine

davet etmesi üzerine Atrak 40 bin aile ile Gürcistana gitti.Bu göç Gürcistan'a ilk büyük Kıpçak göçü olarak bilinir. Ancak Azerbaycan vilayetinden gelip yerleşen Türk aşiretleri mevkilerini koruyabilmişler, diğerleri ya kendileri gitmişler ya da hükümetler tarafından başka yerlere nakledilmişlerdir.Son Kıpçak göçü ise ana tarafından Kıpçak olan Kraliçe Thamara (1184-1213) zamanında yine bir davetle Kıpçak kitlelerinin Gürcistan'a yeni bir göç dalgası oluşturmasıyladır. Ayrıca Kraliçe Thamara çağı Kıpçakların Gürcistan'a; askeri, mali ve iktisadi yönden egemen oldukları bir dönemdir.

Kıpçaklarla kurulan ittifak ile siyasi ve askeri yönden güçlenen Gürcü Kralları Selçuklulara bağlı Azerbaycan Atabeyliği ve diğer Türk beyliklerine karşı üstünlük sağladılar. Bu üstünlük Selçukluların bölgeyi tamamen kendilerine bağlamalarıyla son buldu.Görüldüğü gibi zamanla askerlikteki dehaları Gürcü Krallarının dikkatini çekmiş ve bizzat Gürcü Kralı Bagratlı IV. David, XII yy.'dan itibaren onları kuzey Kafkasya'ya davet ederek hem komşularına karşı güçlü müttefikler edinmek istemişler hem de eritmek için aralarında Hristiyanlığın yayılmasına çalışmışlardır. Bu stratejik Gürcü politikasının faydalarını, aynı yüzyılda Gürcülere karşı başlayan iç ayaklanmalara katılmamaları ve Moğol istilası sırasında gösterdikleri yararlılıklarda da görüyoruz. Bir evlilikle başlayan Gürcü-Kıpçak ittifakı yine bir evlilikle, Selçuklu Sultanı Alparslan'ın Hristiyanlaşmış Kıpçak Başbuğu II.Gurgen'in (1046-1081) kızını alması ve onların toptan İslam dinine girmesiyle dağıldı.Moğol istilasına kadar Kuzey Kafkasya ve çevresine gelen Türk

kvimlerinin çoğunluğu Kıpçaklar olmakla beraber bu dönemden sonra ise bölgeye

Oğuz Boyları gelip yerleşmişlerdi163. Orta asya bozkırlarında birlikte yaşayan Kıpçak

ve Oğuzların bu dönemlerde yine Azerbaycan ve Kafkasya'da yan yana gelmeleri aralarındaki kültürel benzerliklerin de etkisiyle kaynaşmalarına sebep oldu. Selçuklu yürüyüşü zamanı Oğuzların XII. asrın ikinci yarısında ise Kıpçakların Azerbaycan'a yerleşmeleriyle orada da bir kaynaşmanın olduğunu söyleyebiliriz.Bu kaynaşmanın izlerini, dil benzerliğinde görmekteyiz. Bu iki boy arasında dil

benzerliği öylesine fazladır ki Kaşgarlı Mahmud, "Oğuzların ve Kıpçakların yalnız bir öz dilleri vardır." demektedir. Yine Prof. Dr. Ahmet B. ERCİLASUN, Kıpçak ve Oğuzlar için "Ağızlarında tespit ettiğimiz hem Kıpçak hem Oğuz özellikleri yanında, tarihi kayıtlarda bizi bu sonuca vardırmaktadır" der. Buna rağmen, isim benzerliğinden dolayı ilk başlarda Kazak-Kırgız kökenli bir boy olan Karakalpak Türkleriyle karıştırılmış ancak sonraları Karapapakların Kıpçak-Oğuz Türklüğünün bir parçası olduğu anlaşılmıştır. Türkiye'de KIRZIOĞLU'nun Kıpçaklar üzerine yaptığı çalışmalarla Karapapakları Oğuz olmayan Kıpçak-Hazar gibi Türk boylarından görmesi sonradan gelen araştırmacıları etkilemişse de bugün genel kabul gören Kıpçak – Oğuz kaynaşmasından ibaret olduklarıdır. Karakoyunlu Türkmenlerinin bazı gruplarının Karapapakların etnik oluşumuna katkıları bu gerçeği yansıtmaktadır. Karapapaklar, tarih boyunca, hem Oğuz hem de Kıpçak Türkleri ile siyasi, sosyal ve kültürel yönden etkileşim içinde olmuşlardır.

Kıpçakların ve Oğuzların bütün haslet ve husisiyetlerini taşımaktadırlar169

Ayrıca, Karapapakların oluşum süreci içerisinde Hazarlar, Peçenekler, Oğuzlar, Kıpçaklar, Gürcüler, Moğollar ve Araplar gibi birçok karışımın olduğunu da görmekteyiz.

Karapapaklar, Tarih, kültür, dil ve din gibi maddi değerler ile beraber mensubiyet duygusu olarakTürk grubuna ait oldukları yönünde farklı görüşler bulunsa da bu konuda araştırma yapan Türk ve yabancı yazarlar Karapapakların Türk olduklarında hem fikirdirler.

Biçok tarihçi, Karapapakların Oğuz Türkleri ile bağlantılı olduğunu, bazıları ise Kıpçak ve Peçenek boylarından geldiklerini savunmaktadır. Karapapakların tarihi, İskitler, Hunlar, Göktürkler ve Hazarlar gibi Türk boylarının tarih sahnesindeki rolleriyle iç içedir.

1.2. Karapapakların Kafkasya'daki Varlığı

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya'nın kuzey ve güney bölgelerinde yaşamışlardır. Bu bölge, tarih boyunca farklı medeniyetlerin, imparatorlukların ve savaşların merkezi olmuştur. Kafkasya'daki coğrafi ve stratejik konum,

Karapapakların tarih boyunca sürekli olarak büyük devletlerin baskısı altında kalmasına neden olmuştur.

Rus Çarlığı'nın genişleme politikaları, Osmanlı-Rus savaşları ve Safevilerle yapılan savaşlar, Karapapakların kaderini doğrudan etkilemiştir. Bu süreçte Karapapaklar, hem Osmanlı İmparatorluğu hem de İran arasında bir köprü rolü üstlenmişlerdir.

Karapapakların yaşadığı bölge genel olarak Gürcistan, Azerbaycan, İran ve Türkiye'yi içine alan geniş bir coğrafyadır. İsmail Türkoğlu'nun verdiği bilgilere göre, 1828 Türkmençay Antlaşması'ndan sonra Karapapakların bir kısmı yurtlarını terk ederek Türkiye ve İran'a göçmüşlerdir.Azerbaycan genel valisi Abbas Mirza zamanında İran'a göç et- tirilen 800 Karapapak ailesine Sulduz bölgesi tımar olarak verilmiştir (2001: 470). Bununla birlikte bugün Ermenistan sınırları içerisinde kalan Akbaba bölgesi de geçmiş dönemde Karapapak Türklerinin yoğun olarak yaşadığı bölgelerden biridir. Ermenilerin bölgede hâkimiyet kurmasıyla buradaki Karapapak Türklerinin tamamı Azerbaycan ve Türkiye'ye göçe zorlanmıştır. Türkiye'de Karapapakların en yoğun nüfusla yaşadıkları il Kars'tır. Bununla birlikte Ardahan, Muş, Ağrı, Sivas, Tokat, Amasya gibi şehirlerde de Karapapak Türklerinin yaşadığı bilinmektedir. Karapapaklar, Rusya,Ukrayna, Afganistan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan gibi ülkelerde de Karapapak-Terekeme Türkleri yaşamaktadır.

Karapapak Türkleri, Azerbaycan'ın ‚Kazak-Şemşeddin' bölgesinin Kazak,

Ahıstafa şehir ve 50'den fazla köyünde, Şemkir ve çevre köylerinde; Gürcistan'ın
Borçalı bölgesinin iki yüzden fazla köyünde, Tiflis'in birkaç mahallesinde; İran'ın
Sulduz bölgesinin Nağadey (Nagade) şehrinde ve altmıştan fazla köyünde;
Komican ve bazı köylerinde, Sultaniye ile Zencan'ın köylerinde; Mazenderan-
Minudeşt ve köylerinde; Horasan'ın Guçan şehrinin köylerinde; Türkiye'nin
çoğunlukla Kars, Ardahan ve Iğdır'ın merkez, ilçe ve köylerinde olmak üzere,
Erzurum, Horasan, Hasankale, Aşkale, Muş, Bulanık, Siirt, Ahlat, Kayseri, Sivas,
Tokat, Amasya, Adana, İstanbul, Ankara, Bursa merkez, ilçe ve köylerinde; ayrıca
Gürcistan'ın sınır şehirleri Ahıska- Ahılkelek'te meskûn iken Moskova yönetimi
tarafından 1944 yılında sürgün edilerek, zorunlu iskâna tabi tutuldukları

Kazakistan'ın Kentav, Türkistan, Çimkent, Sayram, Ordabas, Badam, Sarağaç,

Türkübas, Lenger, Almatı ve Dalgar şehirlerinde varlıklarını devam
ettirmektedirler (Kafkasyalı 2012: 82).

1.3. Osmanlı Döneminde Karapapaklar Osmanlı İmparatorluğu, Kafkasya bölgesine büyük önem vermiştir. Karapapaklar,
Osmanlı'nın Kafkasya'daki müttefikleri arasında yer almıştır. Özellikle 16. yüzyılda Yavuz Sultan Selim'in Safevilere karşı düzenlediği seferlerde Karapapaklar Osmanlı ordusuna destek vermiştir.
Bu dönemde Karapapaklar, Osmanlı'nın askerî birlikleri içinde yer almış ve birçok savaşa katılmıştır. Ancak Osmanlı-Safevi savaşları sırasında Karapapakların yaşadığı bölgeler sürekli olarak el değiştirmiştir. Bu durum, Karapapakların yaşadığı topraklardan göç etmek zorunda kalmasına yol açmıştır. 1864 Kafkas Göçleri; ilk başta, Kafkasya'nın tarihsel olarak sahip olduğu jeo-politik konumunun önemi; daha sonra burada yaşayan toplulukların, bulundukları coğrafyaya uygun olarak bağımsızlıklarına düşkün bir ruh yapısına sahip olmalarının, bölgenin güçlü devleti Rusya'nın işine gelmemesi; Osmanlı Devleti'nin de kendi varoluş nedeni ile bağlantılı olarak düşündüğü, Müslüman Kafkasya halklarına sahip çıkma adına uyguladığı politikaların etkisiyle meydana gelmiştir.

Osmanlı döneminde Karapapaklar, özellikle Kafkasya ve Doğu Anadolu bölgelerinde yaşayan bir Türk boyu olarak dikkat çeker. Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altındaki topraklara yakın olan bu topluluk, Osmanlı'nın sınır politikaları, askeri düzenlemeleri ve kültürel etkileşimleri çerçevesinde önemli bir yere sahipti. Karapapakların Osmanlı dönemindeki durumunu birkaç başlık altında inceleyebiliriz:

1. Siyasi ve Askeri İlişkiler

Karapapaklar, Osmanlı İmparatorluğu ile Safeviler arasında sık sık el değiştiren Kafkasya bölgesinde yaşıyorlardı. Osmanlılar, Karapapakları Safevi etkisinden uzak tutmak ve sadakatlerini kazanmak için stratejik bir politika izledi. Bu bağlamda, Osmanlı ordusu için sınır boylarında asker ve lojistik destek sağlamak amacıyla Karapapak topluluklarından faydalanıldı. Karapapaklar, özellikle Osmanlı-Safevi mücadelesinde Osmanlı lehine hareket eden bir grup olarak bilinir.

2. Göç ve İskân Politikaları

Osmanlı İmparatorluğu, sınır güvenliğini artırmak ve nüfus dengesini sağlamak amacıyla çeşitli göç ve iskân politikaları uyguladı. Karapapaklar, bu politikalardan etkilenerek Doğu Anadolu'ya (özellikle Erzurum, Kars, Ardahan ve Ağrı gibi bölgelere) yerleştirildi. Bu göçler sırasında Karapapaklar, Osmanlı İmparatorluğu'nun yerel topluluklarıyla kaynaşarak kültürel etkileşimde bulundular.

3. Kültürel Kimlik ve Osmanlı Yönetimi

Osmanlı yönetimi altında Karapapaklar, Türk-İslam kimliğini koruyarak yaşamlarını sürdürdüler. Alevi ve Sünni inançları bir arada barındıran Karapapak toplulukları, Osmanlı'nın dini ve idari yapısı içinde yer aldı. Geleneksel giyim kuşamları ve at yetiştiriciliği gibi kültürel unsurlarıyla öne çıktılar.

4. Ekonomik Faaliyetler

Karapapaklar, hayvancılık ve tarımla uğraşan göçebe ve yarı göçebe bir topluluk olarak tanınırdı. Osmanlı döneminde, özellikle sınır bölgelerinde at yetiştiriciliği, yün ticareti ve deri üretimi gibi ekonomik faaliyetleriyle Osmanlı ekonomisine katkıda bulundular.

5. Osmanlı-Safevi Mücadelesindeki Rolleri

Karapapaklar, Osmanlı ve Safevi mücadelesinde stratejik bir konumdaydı. Osmanlılar, bölgedeki Karapapakları Safevi etkisinden uzaklaştırmak ve Şii-Safevi propagandasını engellemek için özel bir önem verdi. Bu çerçevede Karapapaklar, Osmanlı ordusuna bağlı birliklerde görev aldı ve Osmanlı'ya sadık bir halk olarak bilindi.

Osmanlı döneminde Karapapaklar, hem kültürel hem de stratejik açıdan önemli bir topluluk olarak Osmanlı topraklarına entegre edilmiştir. Bugün, bu dönemin izleri hala Kafkasya ve Doğu Anadolu'daki Karapapak Türklerinin kültürel mirasında görülebilir.

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya bölgesinde yaşamış olmaları nedeniyle, Rusya ve İran'ın baskısı altında kalmış bir Türk halkı olarak önemli bir tarihsel süreçten geçmişlerdir. Bu iki gücün Karapapaklar üzerindeki etkisini şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

1. İran'ın Karapapaklar Üzerindeki Baskısı

İran (Safeviler ve daha sonra Kaçarlar dönemi), Kafkasya'daki Karapapak Türklerini hem askeri hem de dini açıdan kendi kontrolü altında tutmaya çalışmıştır.

a. Safeviler ve Şii Propagandası

- **Safevi Devleti, Şii İslam'ı benimseyen bir devlet olarak Karapapaklar üzerinde yoğun bir Şii propagandası yürütmüştür. Bu süreçte, özellikle Sünni inanca sahip Karapapak toplulukları üzerinde bir mezhep değişikliği baskısı söz konusu olmuştur.**
- **Karapapaklar, mezhepsel baskılara rağmen kendi geleneksel dini ve kültürel kimliklerini korumaya çalışmış, bu nedenle zaman zaman İran yönetimiyle çatışmalar yaşamışlardır.**

b. Askeri Baskı ve Güvenlik Sorunları

- **İran, Kafkasya'nın kontrolünü sağlamak amacıyla Karapapak yerleşimlerini zorla ele geçirme ve buradaki halkı askeri olarak kendi safına çekme politikası izlemiştir.**
- **Karapapak köyleri, özellikle Osmanlı-Safevi savaşları sırasında sürekli olarak savaşın etkisi altında kalmış, yağmalama, zorunlu göç ve katliam gibi trajedilere maruz bırakılmıştır.**

2. Rusya'nın Karapapaklar Üzerindeki Baskısı

1. yüzyılın başlarından itibaren Rusya'nın Kafkasya'yı ele geçirme politikası, Karapapaklar üzerinde büyük bir etki bırakmıştır.

a. Çarlık Rusyası'nın Yayılmacı Politikaları

- **Çarlık Rusyası, 1804-1813 tarihleri arasında gerçekleşen Rus-İran Savaşı sonrasında imzalanan Gülistan Antlaşması ile Karapapakların yaşadığı bölgelerin bir kısmını İran'dan almıştır.**

● **1828 tarihli Türkmençay Antlaşması ile de Karapapaklar, Rusya'nın tam hâkimiyetine girmiştir. Bu süreçte, Karapapakların geleneksel yaşam tarzı ve toplumsal düzeni tehdit altına girmiştir.**

b. Zorunlu Göç ve Sürgün Politikaları

- **Rusya, Karapapakların yaşadığı Kafkasya bölgesinde yerel halkın direnişini kırmak amacıyla sert baskı politikaları uygulamış, birçok Karapapak ailesini yerinden etmiştir.**

● **Bazı Karapapaklar Osmanlı topraklarına (Doğu Anadolu'ya) göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göçler, Karapapakların kimliklerini koruma mücadelesinde önemli bir dönüm noktasıdır.**

c. Kültürel Baskılar

● **Rusya, Karapapakların geleneksel Türk kimliğini ve İslam kültürünü zayıflatmak amacıyla eğitim ve dil politikalarını devreye sokmuştur. Rusya'nın bu asimilasyon politikaları, Karapapaklar arasında güçlü bir direnişe neden olmuştur.**

- **Karapapaklar, geleneksel dil ve kültürlerini korumak için yoğun çaba sarf etmiş, buna karşılık Rus yönetimi baskılarını artırmıştır.**

3. Karapapakların Direnişi ve Kimlik Mücadelesi

- **Karapapaklar, hem İran hem de Rusya baskısına karşı tarih boyunca çeşitli direniş hareketleri sergilemişlerdir. Kafkasya'daki halk direnişlerine katılarak kendi topraklarını koruma çabasında olmuşlardır.**
- **Osmanlı İmparatorluğu ile olan bağlantıları, Karapapaklara bu süreçte bir destek sağlamıştır. Osmanlı'ya göç eden Karapapaklar, hem Osmanlı topraklarında yerleşmiş hem de Kafkasya'daki kardeşlerine destek olmuştur**

Rusya ve İran'ın baskısı altında yaşayan Karapapaklar, tarih boyunca kültürel kimliklerini, dillerini ve geleneklerini koruma mücadelesi vermiştir. Hem İran'ın mezhepsel baskıları hem de Rusya'nın asimilasyon politikalarına karşı direniş göstermişlerdir. Bugün, Karapapakların tarihi, bu mücadelelerin izlerini taşımakta ve onların kimliklerini koruma çabasının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.

1.4. Rusya ve İran Baskısı Altında Karapapaklar

18. ve 19. yüzyıllarda Rusya ve İran, Kafkasya bölgesinde etkilerini artırmaya başlamışlardır. Bu dönemde Karapapaklar, iki büyük güç arasında sıkışıp kalmıştır. Rusya'nın Kafkasya'yı işgal etmesi ve İran'ın bölgedeki nüfuzunu artırma çabaları, Karapapaklar üzerinde büyük bir baskı yaratmıştır.

Bu süreçte Karapapaklar, kültürlerini ve kimliklerini korumak için büyük mücadele vermiştir. Ancak birçok Karapapak, Rusya ve İran'ın baskıları nedeniyle Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göçler, Karapapakların demografik yapısını ve sosyal yaşamlarını büyük ölçüde değiştirmiştir.

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya bölgesinde yaşamış olmaları nedeniyle, Rusya ve İran'ın baskısı altında kalmış bir Türk halkı olarak önemli bir tarihsel süreçten geçmişlerdir. Bu iki gücün Karapapaklar üzerindeki etkisini şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

1. İran'ın Karapapaklar Üzerindeki Baskısı

İran (Safeviler ve daha sonra Kaçarlar dönemi), Kafkasya'daki Karapapak Türklerini hem askeri hem de dini açıdan kendi kontrolü altında tutmaya çalışmıştır.

a. Safeviler ve Şii Propagandası

- **Safevi Devleti, Şii İslam'ı benimseyen bir devlet olarak Karapapaklar üzerinde yoğun bir Şii propagandası yürütmüştür. Bu süreçte, özellikle Sünni inanca sahip Karapapak toplulukları üzerinde bir mezhep değişikliği baskısı söz konusu olmuştur.**
- **Karapapaklar, mezhepsel baskılara rağmen kendi geleneksel dini ve kültürel kimliklerini korumaya çalışmış, bu nedenle zaman zaman İran yönetimiyle çatışmalar yaşamışlardır.**

b. Askeri Baskı ve Güvenlik Sorunları

- **İran, Kafkasya'nın kontrolünü sağlamak amacıyla Karapapak yerleşimlerini zorla ele geçirme ve buradaki halkı askeri olarak kendi safına çekme politikası izlemiştir.**
- **Karapapak köyleri, özellikle Osmanlı-Safevi savaşları sırasında sürekli olarak savaşın etkisi altında kalmış, yağmalama, zorunlu göç ve katliam gibi trajedilere maruz bırakılmıştır.**

2. Rusya'nın Karapapaklar Üzerindeki Baskısı

1. yüzyılın başlarından itibaren Rusya'nın Kafkasya'yı ele geçirme politikası, Karapapaklar üzerinde büyük bir etki bırakmıştır.

a. Çarlık Rusyası'nın Yayılmacı Politikaları

- **Çarlık Rusyası, 1804-1813 tarihleri arasında gerçekleşen Rus-İran Savaşı sonrasında imzalanan Gülistan Antlaşması ile Karapapakların yaşadığı bölgelerin bir kısmını İran'dan almıştır.**

- **1828 tarihli Türkmençay Antlaşması ile de Karapapaklar, Rusya'nın tam hâkimiyetine girmiştir. Bu süreçte, Karapapakların geleneksel yaşam tarzı ve toplumsal düzeni tehdit altına girmiştir.**

b. Zorunlu Göç ve Sürgün Politikaları

- **Rusya, Karapapakların yaşadığı Kafkasya bölgesinde yerel halkın direnişini kırmak amacıyla sert baskı politikaları uygulamış, birçok Karapapak ailesini yerinden etmiştir.**
- **Bazı Karapapaklar Osmanlı topraklarına (Doğu Anadolu'ya) göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göçler, Karapapakların kimliklerini koruma mücadelesinde önemli bir dönüm noktasıdır.**

c. Kültürel Baskılar

- **Rusya, Karapapakların geleneksel Türk kimliğini ve İslam kültürünü zayıflatmak amacıyla eğitim ve dil politikalarını devreye sokmuştur. Rusya'nın bu asimilasyon politikaları, Karapapaklar arasında güçlü bir direnişe neden olmuştur.**
- **Karapapaklar, geleneksel dil ve kültürlerini korumak için yoğun çaba sarf etmiş, buna karşılık Rus yönetimi baskılarını artırmıştır.**

3. Karapapakların Direnişi ve Kimlik Mücadelesi

- **Karapapaklar, hem İran hem de Rusya baskısına karşı tarih boyunca çeşitli direniş hareketleri sergilemişlerdir. Kafkasya'daki halk direnişlerine katılarak kendi topraklarını koruma çabasında olmuşlardır.**
- **Osmanlı İmparatorluğu ile olan bağlantıları, Karapapaklara bu süreçte bir destek sağlamıştır. Osmanlı'ya göç eden Karapapaklar, hem Osmanlı topraklarında yerleşmiş hem de Kafkasya'daki kardeşlerine destek olmuştur**

Rusya ve İran'ın baskısı altında yaşayan Karapapaklar, tarih boyunca kültürel kimliklerini, dillerini ve geleneklerini koruma mücadelesi vermiştir. Hem İran'ın mezhepsel baskıları hem de Rusya'nın asimilasyon politikalarına karşı direniş göstermişlerdir. Bugün, Karapapakların tarihi, bu mücadelelerin izlerini

taşımakta ve onların kimliklerini koruma çabasının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.

1.5. Kafkasya'dan Anadolu'ya Göç Süreci

19. yüzyılda Rusya'nın Kafkasya'ya yönelik politikaları nedeniyle birçok Karapapak ailesi Anadolu'ya göç etmiştir. Bu göçler, özellikle Osmanlı-Rus savaşlarının ardından hız kazanmıştır. Göç eden Karapapaklar, Erzurum, Kars, Ardahan ve Iğdır gibi bölgelere yerleşmişlerdir.
Bu göç süreci, Karapapakların kimlik mücadelesinin bir parçası olmuştur. Göç sırasında birçok Karapapak ailesi zorluklarla karşılaşmış, yurtlarından ayrılmanın acısını yaşamış ve yeni topraklarda hayata tutunmaya çalışmıştır.

19. yüzyılın ilk yarısında yaşanan siyasi gelişmeler, Karapapakların Kafkasya, İran ve Osmanlı toprakları dâhilinde göç hareketlerine sebep olmuştur. 1826-28 Rus-İran Harbi sonrası imzalanan Türkmençay Antlaşması gereğince Revan'ın Rusya'ya bırakılması bu bölgede yaşayan Karapapakların göçüne neden olmuştur. Karapapaklar yoğun olarak Anadolu'ya göç etmişlerdir. Bu göçler Kafkasya'dan Anadolu'ya doğru gerçekleştirilen yüzyılın ilk göç hareketidir. Bu ve bunu takip eden diğer göçler Türk-Rus savaşları ve onun getirdiği değişimin sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır.Karapapak göçleri, 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi sonrasında kitlesel bir boyut kazanmıştır. Bunun en önemli sebebi Rusya'nın savaştan galip çıkması, kurulması muhtemel bir Ermeni devleti ve Kars, Ardahan ve Batum'un Rus işgali altında kalmasıdır. Rus işgali altında yaşamaktansa Osmanlı topraklarına göç etmeyi tercih eden Karapapaklar Anadolu'nun iç kesimlerine doğru yoğun bir göç hareketi gerçekleştirmişlerdir.Sonuç olarak, 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'ne kadar Kafkasya'da ve Elviye-i Selase'de yaşayan Karapapaklar bu tarihten sonra Anadolu'nun iç kesimlerin de yerleşmeye başlamışlardır.
Kafkasya, jeopolitik ve stratejik konumu açısından tarih boyunca birçok devletin hâkimiyeti altına almak istediği bölgelerden biri olmuştur. Asya, Avrupa ve Afrika

kıtaları arasında kilit rol üstlenen ve Arap coğrafyacıların Cebelü'l-Elsân (dillerin dağı) diye adlandırdıkları bu bölgeye birçok Türk topluluğu gelmiş ve burayı mesken tutmuşlardır. Bu topluluklardan biri de Karapapak/Terekeme Türkleridir. At üstündeki savaşçı kabiliyetleri ile bilinen Karapapak/Terekeme Türklerinin kadim yurtları Kafkasya'da yer alan Gürcistan'ın Borçalı bölgesidir. Rusya'nın sıcak denizlere inme politikası Rus Çarı I. Petro'nun vasiyeti olarak telakki edilmiş ve bu uğurda Ruslar, her türlü plan ve programı yapmışlardır. Bunlardan biri de Kafkasları ele geçirmek ve bu bölgeyi Türklerden arındırmaktır. Bölgedeki söz konusu hâkimiyetlerini 1828 Türkmençay Antlaşması ile tasdikleten Rusya, Kafkaslardan özellikle Gürcistan'ın Borçalı mevkinden binlerce Karapapak/Terekeme Türkünü göç etmeye mecbur kılmıştır. Yaşadıkları göçlerle anavatanlarından-ata topraklarından çıkarılan Karapapak/Terekeme Türkleri göç yollarında nice dramlar yaşamışlardır.

Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, tarihsel olaylar, siyasi çekişmeler ve bölgesel baskılar nedeniyle gerçekleşmiştir. Bu süreç, Karapapakların Kafkasya'daki topraklarından ayrılarak Anadolu'ya yerleşmesini ve burada yeni bir yaşam kurmalarını kapsamaktadır. Göç sürecini tarihsel bağlamda şu şekilde inceleyebiliriz:

1. Osmanlı-Safevi Çatışmaları ve İlk Göçler

- **Karapapaklar, Kafkasya'da Osmanlı-Safevi mücadelesinin yoğun olduğu bir bölgede yaşıyorlardı. Bu çatışmalar sırasında, hem Safevi baskılarından kaçan hem de Osmanlı'ya yakın durmak isteyen Karapapaklar, Anadolu'ya doğru ilk göçlerini gerçekleştirdiler.**
  - **a. ve 17. yüzyıllarda başlayan bu göçler, özellikle Erzurum, Kars, Ardahan ve Iğdır gibi Doğu Anadolu bölgelerinde Karapapakların yerleşmesine zemin hazırladı.**

2. Rus-İran Savaşları ve Türkmençay Antlaşması (1828)

a. **yüzyılda Rusya'nın Kafkasya üzerindeki hâkimiyetini artırması, Karapapakları doğrudan etkiledi. Türkmençay Antlaşması ile**

Kafkasya'nın büyük bir kısmı Rusya'nın eline geçti. Bu durum, Karapapaklar üzerinde ağır baskılar oluşturdu.

- Rusların uyguladığı zorunlu göç politikaları, asimilasyon baskıları ve ekonomik zorluklar nedeniyle birçok Karapapak ailesi Osmanlı topraklarına göç etmek zorunda kaldı.

3. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) ve Büyük Göç Dalgası

- 93 Harbi, Karapapakların Anadolu'ya göç sürecinde bir dönüm noktası olmuştur. Rusların Kafkasya'da ilerlemesi ve bölgedeki Müslüman Türk halklarına yönelik sert politikaları, Karapapakların Anadolu'ya kitlesel göçüne yol açtı.
- Bu dönemde göç eden Karapapaklar, özellikle Doğu Anadolu'daki Osmanlı topraklarına (Kars, Ardahan, Erzurum ve Ağrı) yerleştiler. Göç edenler arasında Kafkasya'da yaşanan çatışmalardan etkilenen binlerce Karapapak ailesi bulunuyordu.

4. Göçün Osmanlı Tarafından Teşvik Edilmesi

- Osmanlı İmparatorluğu, sınır güvenliğini artırmak ve bölgede Müslüman nüfusun hâkimiyetini sağlamak amacıyla Kafkasya'dan gelen Türk topluluklarını Anadolu'ya yerleştirme politikasını benimsedi. Karapapaklar da bu kapsamda Anadolu'nun çeşitli bölgelerine iskân edildiler.
- Göç eden Karapapaklar, genellikle sınır bölgelerinde ve stratejik noktalarda yerleştirilerek Osmanlı'nın güvenlik politikalarına katkıda bulundular.

5. Göç Sonrası Karapapakların Anadolu'daki Durumu

- Anadolu'ya göç eden Karapapaklar, yerleştikleri bölgelerde hayvancılık, tarım ve ticaretle uğraşarak Osmanlı toplumu içinde aktif bir rol üstlendiler.
- Geleneklerini ve kültürel kimliklerini koruyan Karapapaklar, Osmanlı halkı ile kaynaşarak hem Türk kültürüne hem de İslam kimliğine katkı sağladılar.

- **Kars, Ardahan ve Iğdır gibi bölgelerde bugün hâlâ Karapapakların izlerini görmek mümkündür. Geleneksel kıyafetleri, halk oyunları ve yemek kültürü, bu bölgelere önemli bir miras bırakmıştır.**

6. Cumhuriyet Dönemi ve Göç Sürecinin Sonuçları

- **Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Karapapaklar, Anadolu'da vatandaşlık haklarına sahip olarak yaşamlarını sürdürdüler.**
- **Göç süreci, Karapapakların Türk milletinin bir parçası haline gelmesini sağladı. Ancak bu süreçte yaşanan zorluklar, göç eden toplulukların tarihsel hafızasında derin izler bıraktı.**

Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, tarih boyunca yaşadıkları baskılar ve mücadelelerin bir sonucudur. Kafkasya'da yaşanan siyasi ve askeri olaylar, bu sürecin temel belirleyicisi olmuştur. Bugün Anadolu'da yaşayan Karapapaklar, bu tarihsel göç sürecinin tanıkları ve temsilcileri olarak, Türk kültürünün zengin bir parçasını oluşturmaktadırlar.

1.6. Karapapakların Tarihteki Rolü

Karapapaklar, tarih boyunca farklı devletlerin ordularında önemli roller üstlenmişlerdir. Özellikle Osmanlı ordusunda ve Kafkasya'daki yerel direniş hareketlerinde yer almışlardır. Tarih boyunca Karapapaklar, kimliklerini korumak için büyük mücadeleler vermiş, dillerini, kültürlerini ve geleneklerini yaşatmaya devam etmişlerdir.

1877- 1878 Osmanlı Rus savaşı'nda Karapapak süvarileri olan Anadolu ordularının başkomutanı Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın emrine girerek Kars'ta Ruslara karşı savaştılar. Karapapakların başında daha önce bir kanun kaçağı olan, ancak savaşa katılması karşılığında cezası Gazi Ahmet Muhtar Paşa tarafından affedilen Karapapak- Terekeme Türklerinden olan 1844 doğumlu Mihrali Bey bulunmaktaydı.

1877- 1878 Osmanlı- Rus Savaşı'nda 200- 250 adamıyla birlikte Ruslara karşı savaşan Mihrali Bey, bu savaştan sonra Sivas'a yerleşmiştir. 1890 yılında Hamidiye Alayları'nın Karapapak Alayı'nı kurmuş olan Mihrali Bey Bağdat ve Yemen'e kadar gitmiştir. 1906 yılında Yemen'de ölmüştür.

Abdülhamit'in iktidar olduğu süreçte bazı Rus kaynaklarına göre 93 Harbinde, Osmanlı ordusunun gayri nizami kıt'alarında Kafkasya'dan şarka göç eden 12.000 Karapapak askerin görev aldığını belirtiliyor.

Karapapakların tarih sahnesindeki rolleri, onların güçlü bir kimlik bilincine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Göçler, savaşlar ve baskılar karşısında Karapapaklar, her zaman kimliklerini koruma çabası içinde olmuşlardır.

Karapapaklar, tarih boyunca bulundukları bölgelerde askeri, siyasi ve kültürel açıdan önemli roller üstlenmiş bir Türk boyudur. Kafkasya ve Anadolu'da yaşayan bu halk, mücadeleleri ve katkılarıyla Türk tarihinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Tarihteki rollerini şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

1. Kafkasya'da Stratejik Konumları

Karapapaklar, Kafkasya'nın önemli bir parçası olan Aras ve Kür ırmakları arasında yaşamış ve bu bölgenin stratejik bir Türk toprağı olarak korunmasında etkin bir rol oynamışlardır. Bölgedeki Osmanlı-Safevi ve Rus-İran mücadeleleri sırasında, Karapapaklar sık sık her iki tarafın da ilgisini çekmiş, bu nedenle bölgenin kontrolü açısından kilit bir unsur olmuşlardır.

- **Sınır Bekçiliği: Karapapaklar, Osmanlı ve Safevi sınırlarında tampon bir bölge oluşturarak Türk-İslam kimliğinin bu bölgede devamını sağlamışlardır.**
- **Direniş Gücü: Yabancı güçlerin işgallerine ve asimilasyon politikalarına karşı direniş göstermişlerdir.**

2. Osmanlı-Safevi Mücadelesinde Rolleri

Karapapaklar, Osmanlı-Safevi mücadelesinde Osmanlı'ya sadık bir halk olarak öne çıkmıştır. Safevilerin Şii mezhebini dayatmasına karşı, çoğunlukla Sünni inancını korumuş ve Osmanlı ordusu için stratejik destek sağlamışlardır.

- **Osmanlı Ordusunda Hizmet: Karapapaklar, Osmanlı ordusuna askeri destek sağlamış ve sınır bölgelerinde güvenliği artırıcı roller üstlenmişlerdir. Atlı birlikleri ve savaşçı kimlikleriyle Osmanlı'nın Kafkasya politikalarına katkıda bulunmuşlardır.**
- **İstihbarat ve Göç Politikası: Osmanlı yönetimi, Karapapakları hem bir istihbarat ağı hem de güvenilir göçmen nüfus olarak kullanarak sınır bölgelerinde etkinlik sağlamıştır.**

3. Rusya ve İran'a Karşı Direniş

Karapapaklar, 19. yüzyılda Rusya ve İran'ın Kafkasya'daki yayılmacı politikalarına karşı güçlü bir direniş sergilemiştir. Çarlık Rusyası ve İran'ın asimilasyon ve baskı politikalarına rağmen, Türk kimliklerini ve kültürlerini koruma çabaları takdire şayandır.

- **Rus İşgalleri Karşısında Direniş: 19. yüzyılda, özellikle Rus-İran savaşları sonrasında Rusya'nın Kafkasya'yı işgal etmesine karşı, Karapapaklar yerel direniş hareketlerinde önemli bir rol oynamışlardır.**
- **Sürgünler ve Göç: Baskılar nedeniyle Anadolu'ya göç eden Karapapaklar, Türk kültürünü Anadolu'da da sürdürerek yeni topraklarda etkili olmuşlardır.**

4. Anadolu'da Sosyal ve Kültürel Katkılar

Karapapaklar, Osmanlı döneminde Anadolu'nun doğusuna yerleştirildikten sonra bu bölgelerde sosyal ve kültürel yapının zenginleşmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Tarım, hayvancılık, ticaret ve askeri alanlarda etkin olmuşlardır.

- **Kültürel Koruyuculuk: Karapapaklar, halk müziği, geleneksel kıyafetler, yemek kültürü ve halk oyunları gibi Türk kültürünün özgün unsurlarını korumuş ve geliştirmişlerdir.**

- **Sosyal Dayanışma: Karapapaklar, göç ettikleri bölgelerde güçlü sosyal dayanışma yapıları oluşturmuş ve yerel halkla uyum içerisinde yaşamışlardır.**

5. Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Katkıları

Karapapaklar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde ve Milli Mücadele döneminde aktif bir şekilde rol almışlardır. Özellikle doğu sınırlarının korunması ve işgalci güçlere karşı direnişte Karapapakların katkıları dikkat çekmiştir.

- **Milli Mücadelede Rol: Karapapaklar, Erzurum ve Kars çevresinde Milli Mücadeleye destek sağlayarak Türkiye Cumhuriyeti'nin doğu sınırlarının çizilmesinde etkili olmuşlardır.**
- **Yeni Cumhuriyetle Uyum: Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Karapapaklar, eğitim, tarım ve askerlik gibi alanlarda yeni devlete entegre olmuş ve kalkınmaya katkı sağlamışlardır.**

6. Kültürel ve Dini Kimliklerinin Korunması

Karapapaklar, tarih boyunca karşılaştıkları tüm baskılara rağmen Türk-İslam kimliklerini korumayı başarmışlardır. Bu özellikleri, onların asimilasyon politikalarına karşı direnişlerinde önemli bir etken olmuştur.

- **Dil ve Geleneklerin Korunması: Karapapak Türkçesi, halk arasında kullanılmaya devam etmiş ve geleneksel kültürleri yeni nesillere aktarılmıştır.**
- **Ahlaki ve Dini Duruş: İslamiyet'in etkisiyle şekillenen Karapapak kültürü, Kafkasya ve Anadolu'da güçlü bir dini ve ahlaki yapıya sahip olmuştur.**

Karapapaklar, Türk tarihinin önemli ve özel bir parçasını oluştururlar. Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan mücadele dolu hikâyeleri, onların tarih boyunca kültürel, siyasi ve askeri açıdan ne kadar önemli roller üstlendiğini gösterir. Karapapakların direnişleri, kimliklerini koruma çabaları ve Anadolu'ya katkıları, Türk milletinin tarihine değerli bir miras bırakmıştır. Bu nedenle Karapapakların tarih sahnesindeki rolü, hem Türk milletinin birliğini hem de Kafkasya'nın stratejik önemini anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

1.7. Bölümün Değerlendirmesi

Bu bölümde, Karapapakların tarihi kökenleri, Kafkasya'daki varlıkları ve Osmanlı-Rus-İran ilişkileri bağlamında yaşadıkları süreçler ele alındı. Karapapakların tarih sahnesindeki rolleri, onların bugün hâlâ kimliklerini ve kültürel miraslarını koruma mücadelelerine ışık tutmaktadır.

Karapapakların tarihi kökenleri, Kafkasya ve çevresinde derin izler bırakmış bir Türk boyu olarak, geniş bir coğrafyada köklü bir geçmişe sahiptir. Kafkasya'nın zorlu jeopolitik şartlarında varlıklarını sürdüren Karapapaklar, tarih boyunca önemli bir mücadele ve dayanıklılık örneği sergilemişlerdir. Türk milletinin ayrılmaz bir parçası olan bu topluluk, siyasi, askeri ve kültürel anlamda birçok medeniyetin ve olayın merkezinde yer almıştır.

Karapapakların kökenleri, Türk boylarının Orta Asya'dan başlayan göç süreçlerine dayanmakta ve bu halk, bu göçler sırasında Kafkasya bölgesinde önemli bir yer edinmiştir. Tarih boyunca Osmanlı, Safevi, İran ve Rusya gibi büyük güçlerin etkisi altında kalmalarına rağmen, Karapapaklar kimliklerini ve kültürel özelliklerini koruma başarısını göstermişlerdir. Göçebe yaşam tarzı, at yetiştiriciliği ve hayvancılık gibi faaliyetlerle hem Kafkasya'da hem de Anadolu'da toplumsal yapının güçlü bir unsuru olmuşlardır.

Bu süreçte Karapapaklar, siyasi baskılar ve çatışmalar nedeniyle defalarca yer değiştirmek zorunda kalmış, özellikle Osmanlı döneminde Anadolu'ya göç ederek Türk kültürüne ve milli varlığa katkı sağlamışlardır. Göç ettikleri topraklarda, kimliklerini korumak için büyük bir özveriyle mücadele eden Karapapaklar, aynı zamanda bulundukları bölgenin sosyal ve ekonomik yapısına da önemli katkılar sunmuşlardır.

Karapapakların tarihi kökenleri, Türk milletinin ortak tarihinin önemli bir parçasıdır. Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan bu özgün hikâye, sadece bir halkın tarihini değil, aynı zamanda Türk milletinin direniş ve dayanışma ruhunu da yansıtmaktadır. Karapapaklar, geçmişten günümüze taşıdıkları gelenekleri ve

kültürel miraslarıyla, Türk tarihine ve kültürüne eşsiz bir katkıda bulunmuşlardır. Bu bağlamda

Karapapakların hikâyesi, sadece Karapapaklar için değil, Türk dünyası için de büyük bir anlam ve değer taşımaktadır.

Bölüm 2: Karapapakların Kültürü ve Gelenekleri

2.1. Dil ve Edebiyat

Karapapakların dili, Türkçenin Oğuz grubuna ait bir lehçesi olan Azerbaycan Türkçesidir. Bu dil, Karapapakların kültürel kimliğini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Karapapak halkı, sözlü edebiyat geleneğine büyük önem vermiştir. Masallar, destanlar, ağıtlar ve atasözleri, Karapapak kültüründe önemli bir yer tutmaktadır.

Özellikle "Köroğlu Destanı" Karapapaklar arasında çok yaygın bir destandır ve onların kimlik bilincini güçlendiren önemli bir edebi eserdir. Bunun yanı sıra Karapapak şairleri, saz şairliği geleneğini sürdürerek hem tarihî olayları hem de toplumsal meseleleri dizelerinde işlemişlerdir.

Karapapak Türklerinde Dualar (Alkışlar) ve Beddualar (Kargışlar):

Allah üreyine göre versin.

Allah xoşt bext elesin

Allah yaman gözden saxlasın

Allah yer göy razı olsun:Allah yer ve gök kadar razı olsun.

Arzuna emeline çatasan.

Atana rehmet

Atanın ananın canı sağ olsun.

Bahtavar başına: Bahtı olmak.

Bala behri-behresini

yiyesen.

Baladan yarıyasan.

Başına dolanım.

Bereketli olsun.

Elden ayagdan düşmeyesen.

Emeyinin barını

yiyesen.

Etin tökülmesin.

Evin eşiyin şen olsun.

Evin şen olsun.

Evlatların önünden çıkartsın:Hem dua hem beddua.

Evlatların senin gibi olsun.

Gadan alım.

Ganın garalmasın.

Gün göresen.

Günün gara gelmesin.

Halal hoşun olsun.

Heyir duan gabul olsun.

Mutlu etsin, Bahtını iyi yapsın.

Heyir heber alasan.

Işığın sönmesin.

Malın bereketli olsun.

Muradına çatasan.

Ölülerin canına değsin.

Ömrün su gibi uzun olsun.

Ömrün uzun olsun.

Salamat gal.

Sürfen bereketli olsun.

Tuttuğun altın olsun.

Uğur olsun.

Uşaglarını Allah sahlasın.

Üzün gülsün:Yüzün gülsün, hep mutlu ol.

Yaman gün görmüyesen.

ah, bedat, ilenç, intizar, kargış, karış, lanet gibi isimlerle de anılır.

Karapapak (Terekeme) Türkleri ile Kars, Ardahan ve çevresinde yaşayan Türk kavimleri tarafından söylenen başlıca kargışlar (beddualar) :
Adı galası: Birisinin ölmesini istemek. Ölenin adı kalır.

Adın adlara goyulsun.

Adın bata.

Adın ellere miras kala.

Adın it defteridende silinsin.

Afat ola canan yapuşa

Ağız dadı görmüyesen.

Ağu içesin.

Ağzın ķapana:Söylenen kötü sözün bir daha söylenmemesinin istendiği durumlarda, kullanılır ve ağzın kapana da bir daha böyle konuşamayasın, anlamındadır.

Ağzına çor deysin.

Ağzında dilin yansın.

Ah edesin kan kusasın.

Ah edip ah işitesin

Ahırın puc ola.

Akşamın gara gelsin.

Ala gana çalkanasın.

Âleme ibretlik olasan.

Allah belanı versin.

Allah canını alsın.

Allah derd versin derman vermesin.

Allah evin yıksın.

Allah gençliğini toprağa bağışlaya.

Allah kokunu kessin.

Allah oğlun, gızın önünden çıkartsın.

Allah ömrün kesin.

Allah razı olmasın.

Allah sana dert vere derman vermiye.

Allah sana uyuz vere ṭırnaḫ vermiye.

Allah seni benim elimden ala.

Allah yanında üzü kara olasan.

Allahın zoruna gide.

Allahtan umarım torba taka dilenesin.

Anan ağlar galsın.

Anan seni ağlasın.

Anan üstünde melesin.

Anana lenet.

Ananın südü sene haram olsun.

Andıran ḳala.

Andıran kalsın:Yörede çok yaygın olarak kullanılan bu tabirde,

o eşyanın bir daha hiç kullanılmayacak duruma gelmesi kast edilmektedir.

Atan anan ölsün yetim galasan.

Atana lenet.

Ataş yiyesin.

Ataşlara gelesin.

Avurtlarından tutup yırtmak: Yanağı ağız içinden tutup yırtmak.

Ax edesin kan kusasın.

Ax edip ax eşitesin.

Axırın puc ola

Ayaḫlarına kara su insin.

Burada ″ateş″ kelimesi yöresel ağız özelliği ile ″ataş″ şeklinde kullanılmıştır.

Bahdın kapana.

Balan böyüyüp boya başa çatmasın.

Başına benim kadar ṭaş düşsün.

Başına galah uçsun.

Başına kül elensin.

Başına kül olsun.

Bayram üzü görmüyesen.

Bayramın gara gele.

Bayramın kara gelsin.

Belan bulasın.

Bemurat olasın.

Ben senden razı olmadım, Allah da senden razı olmasın.

Bene etdiklerin bir bir önen çıka.

Bir soluɣluɣ olasın.

Boɣçan dügli ķala.

Bor boɣça açmiyesin.

Boxçan dügli gala.

Boynun altında ķala.

Boynun gırılsın.

Boyun devrüle.

Boyun gara yere sokim

Boyuna boz ipler ölçüm:Kefen ölçüsünü alayım.

Canın çattık karnın ķatıɣ görmiye

Canın çıɣsın.

Canına ataş düşe.

Cehenneme gidesin.

Cigerin ağzından ţöküle.

Cigerin taɣtalarda ţoirana.

Ciyerin yansın.

Çalgın çalsın.

Çire gibi yanasın (çire= çıra).

Çor yiyesin:Dert yemek

Çöreye muhtac olasan.

Defterin sol terafdan vereler.

Derde düşesen.

Deşilesen.

Dilin arkandan çeksinler.

Dilin dilim dilim olsun.

Ekmeg atli sen yaya olasan.

Ekmege muhdac olasın.

Ekmek atlı sen yaya olasın.

Elek-tabak olmak:Ele güne muhtaç olmak.

Elin ayağın cüdam yarası töke.

Elin ayağın küdürüm (kötürüm) ola.

Elin gurusun.

Ellerin kırılsın:Ellerin kırıla da bir daha bu işi yapamayasın,

demektedir.

Ellerin yanan yapışa.

Emedenlui olasın:"Emeden" yörede "aniden" anlamındadır. Yani bu

beddua aniden ölesin anlamında kullanılmaktadır.

Emeklerim burnundan gele.

Erin ölsün.

Ermeni çocugi.

Evin bağlansın, açarın

damın üstüne atılsın.

Evin başına yıhılsın.

Evinde bayguşlar öte.

Ey güne yetmiyesen.

Firengili (Firenkli)

Gafıl gadaya uğrayasın:Görünmez, bilinmez belaya uğra.

Gafıl ölümünen ölesin.

Gan kusasan.

Gara haberin gele

Garnına azar dolsun.

Gelin ölesen.

Gerdanından vurulasın.

Gezen dert karnına girsin.

Gımgımı çalaym:Ölenin mezarı başında sevinerek bir şeyler çalmak isteği

Gider gelmeze gidesin:Ölmek.

Gidişin ola dönüşün olmiye.

Gol genedin

gırılsın.

Gorba gor olasın:Burada geçen "gor" mezar anlamındadır. Gorba gor

olmak ölüp mezara girmek ve mezarda toprakla karışmak, anlamındadır.

Göğ öksürüğe düşesin:Boğmaca ol, verem ol

Gökten başına taş düşsün.

Gölgen yere düşmiye.

Gözün göğ yüzüne hasret kalsın.

Gözün kor ola.

Gülleye gelesen.

Günü kara gelmek:Muhtaç olmak, kötü gün görmek.

Günün göy eğsiye düğlensin:Dar güne kalmak.

Her nereye gidersen balta kesmez buz ola

Her tiken ţağda kurda kuşa yem ola:Burada kullanılan "tike" parça anlamındadır. Ölesin ve vücudunun her parçası dağdaki kurtlara yem ola anlamındadır.

Ḫesretin gözünde ķala.

Hevesin kursaında ķala.

Heyir heber eşitmeyesen.

Hınzır.

Ḫuyu ne ki suyu ne olsun.

Ḫuyun batsın.

İçin dışın dağıla.

İki gözden olasın.

İki gözün önen aka.

İki gözün önüne aķa.

İlletli.

İmansız guransız ölesin.

İt eniği.

İt ile alamete kurt ile kıyamete kalasın.

Kan kusasın.

Kapın bağlı galsın.

Kara ḫaberin gele:Kara haber "kötü haber" anlamındadır. Kötü haber olarak da ölüm kastedilmektedir.

Kara karga.

Kara xaberin gele

Kara yere giresin.

Kara yola gidesin

Kızıl kurd yiye:Acılı Hastalığa uğramak.

Kökün kuriye.

Kudura ţağlara düşesin.

Küdürüm galasın.

Lipe lipe ol:Lime lime olmak.

Muradın gözünde galsın.

Murat almiyesin.

Namerde muhdac olasın.

Nar ola canan yapuşa.

Ocağın söne.

Ocağın sönsün

Ocağın yıkıla.

Oğlundan gızından heyir görmiyesin.

Oğul toyu görmüyesen.

Oğul uşah tapmıyasan

Oğul uşak nesib olmiya.

Oklanasın.

Omurgan çevrile belin büküle.

Oran Ölsün:Vücut azasına beddua.

Oturduğun yerde gugga kalasın.

Öbür dünyanda rehmet okuyanin olmiya.

Ölüp kurtulmiyesin kalıp da sürünesin.

Ömrün tükensin.

Ömründe gülmiyesin.

Öyün yıkılsın:Evin yıkılsın.

Parçalanasan.

Payın palçığa dönsün.

Perişan olasın.

Piltik piltik olmak:Parça parka olmak.

Pis güne galasan.

Sahapsız galasan.

Seni çor tuta

Seni farş olasın

Seni gorba gor olasın.

Seni heçbir şeye ulaşmiyesin.

Seni kat kut olasın.

Seni katlanasın

Seni paklanasın

Seni parça tike olasın

Seni yarılarda kalasın

Seni yekti kalasın

Sesin batsın.

Sıcak yatıp, soğuk kalkasın: Ölmek.

Sicaḫta ayrana sağuḫta yorgana muḫtaç kalasın

Son gülüşün ola

Son yiyişin ola

Suratın döne

Suratın ţöküle

Suratını it göre

Suya sabuna ẖesret kalasın

Südüm haram olsun

Sürüm sürüm sürünesin

Tahtın-tacın tarimar olsun

eler denmektedir.

Torpa takıp dilenesin

Tuttuğun ţal elinde kala

Uşag üzüne hesret galasan.

Ügi yapıli

Üstüne güneş vurmasın

Üstüne şer gele

Üzün gara olsun.

Üzün gülmiye

Üzün kazan götü kimi kara olsun.

Veran olasın

Vurgun vursun.

Xesretin gözünde kala

Xuyu ne ki suyu ne olsun

Xuyun batsın

Yaman güne galasan.

Yata galkmiyasın

Yataklarda galasın

Yere giresin

Yerin dibine giresin

Yetim galasan.

Yurdun yuvan ṭaiıla

Zeher-zukkum yiyesen.

Zehir girsin boğozuna

Zelil olasan.

Zor ile zorlanasın tor ile torlanasın

Zukkum yiyen.

Türkiye'nin doğu komşusu Gürcistan'da günümüzde 500.000 civarında Türk yaşamaktadır. Borçalılılar, Karapapaklar da denen Türkler, ülkenin Marneuli, Bolnisi, Dmanisi, Gardabani ilçelerinde yoğun şekilde, Tiflis, Rustavi şehirlerinde, Sagareco, Telavi, Lagodehi, Zalka, Tetrisharo, Msheta, Kaspi ilçelerinde de belirli oranda meskûndurlar. Gürcistan'da Borçalı Türkleri, ayrıca onların kan kardeşleri olan, 1944 senesinde Gürcistan'ın güneybatı bölgesinden sürgün edilen Ahıska Türkleri zengin sözlü halk edebiyatı, kendine özgü âşık sanatı gelenekleri ile bilinmektedir.

2.2. Giyim ve Kuşam

Karapapaklarda Giyim Kuşam

Karapapak Türklerinin geleneksel giyim kuşamı, yaşadıkları coğrafya, iklim koşulları, toplumsal yapıları ve kültürel kimlikleriyle şekillenmiştir. Geleneksel kıyafetler hem işlevsel hem de estetik bir nitelik taşır ve aynı zamanda toplumun sosyal ve kültürel değerlerini yansıtır.

Erkek Giyimi

1. **Papaq (Kalpak): Karapapak isminin de kaynağı olan "papaq", erkeklerin en önemli aksesuarıdır. Genellikle koyun veya kuzu derisinden yapılan bu başlık, soğuktan koruma işlevinin yanı sıra sosyal statüyü de ifade eder. Özellikle siyah renkte tercih edilen papaqlar, erkekler arasında bir sembol hâline gelmiştir**
2. Ceket: Bel kısmında kuşakla sıkıca tutturulan, genellikle yün veya keçe kumaştan yapılan bu uzun ceket, savaşçı ve çalışkan bir kişiliğin göstergesi olarak kabul edilmiştir.
3. **Şalvar: Geniş paçalı şalvarlar, günlük yaşamda hareket özgürlüğü sağladığı için yaygın olarak kullanılmıştır. Şalvarlar genellikle koyu renkli kumaşlardan dikilir.**
4. **Kemer ve Silah Kuşanımı: Erkekler, bel kısmına deri kemer bağlayarak küçük hançerler veya silahlar taşımışlardır. Bu aksesuarlar, hem savunma hem de sosyal prestij açısından önem taşır.**

Kadın Giyimi

1. **Başörtüsü ve Yazma: Karapapak kadınları, genellikle renkli ve işlemeli başörtüleri kullanır. Bu başörtüleri, evli veya bekar olma durumuna göre farklı şekillerde bağlanır.**
2. **Elbiseler: Kadınlar, belden oturan ve aşağı doğru genişleyen uzun elbiseler giyerler. Bu elbiseler genellikle parlak kumaşlardan yapılır ve işlemelerle süslenir. Özellikle düğün ve bayram gibi özel günlerde giyilen elbiselerde zengin detaylar göze çarpar.**
3. **Takılar: Kadınlar, altın ve gümüş takılarla süslenir. Kolye, küpe, bilezik ve baş zincirleri, kadınların en önemli aksesuarları arasındadır.**
4. **Yelek ve Şal: Kadınların kıyafetlerini tamamlayan diğer unsurlar arasında işlemeli yelekler ve omuzlarına aldıkları şallar yer alır. Bu parçalar, hem soğuktan koruma hem de estetik amaçlıdır.**

Kumaş ve İşleme Sanatı

Karapapakların giyiminde kullanılan kumaşlar genellikle doğal malzemelerden (yün, pamuk) yapılır. Özellikle kadınlar, kendi dokudukları kilimlerden esinlenerek kıyafetlerinde geometrik desenlere ve sembolik motiflere yer verirler. İşlemelerde kullanılan renkler ise genellikle kırmızı, siyah ve beyazdır. Bu renkler, Karapapak kültüründe önemli anlamlar taşır.

Günümüzde Karapapak Giyimi

Geleneksel giyim tarzı, modernleşmeyle birlikte günlük hayatta daha az kullanılır hâle gelmiş olsa da özellikle düğün, bayram ve folklorik etkinliklerde geleneksel kıyafetler hâlâ yaşatılmaktadır. Bu kıyafetler, Karapapak kimliğinin önemli bir parçası olarak varlığını sürdürmektedir.

Bu bağlamda, Karapapakların giyim kuşamı sadece birer kıyafet değil, tarihî ve kültürel bir mirası yansıtan değerlerdir.

Karapapakların geleneksel giyimi, onların kültürel kimliğini yansıtan önemli bir unsurdur. Karapapak erkekleri genellikle siyah veya koyu renkli kalpaklar giyerlerdi. Bu kalpaklar, Karapapak adının da kaynağıdır. Kadınlar ise geleneksel işlemeli başörtüleri ve renkli elbiseler giymiştir.

Erkeklerin giydiği "şalvar", "kuşak" ve "yün ceket", Karapapakların geleneksel kıyafetleri arasında yer alır. Kadınlar ise günlük yaşamda daha sade giyinirken, düğün ve bayramlarda özel işlemeli kıyafetler tercih ederdi. Giyim kuşamda kullanılan renkler ve motifler, genellikle doğa ile uyumlu ve sembolik anlamlar taşırdı.

2.3. Geleneksel El Sanatları

Karapapak Türklerinin geleneksel el sanatları, köklü tarihleri ve zengin kültürel birikimlerini yansıtan, geçmişten günümüze ulaşmış önemli kültürel değerlerdir. Bu el sanatları, hem gündelik yaşamda işlevselliği hem de estetik ve sanatsal ifadeyi bir araya getirir. Özellikle dokumacılık, işlemecilik, ahşap işçiliği ve metal işçiliği, Karapapak kültüründe önemli bir yere sahiptir.

1. Dokumacılık

Karapapakların en yaygın geleneksel el sanatlarından biri dokumacılıktır. Coğrafi şartlara ve topluluk ihtiyaçlarına göre şekillenen dokumalar, hem pratik kullanım hem de kültürel motiflerin aktarımı açısından büyük öneme sahiptir.

- Kilim ve Halı Dokumacılığı: Karapapak kadınları, köy dokuma tezgâhlarında geleneksel motiflerle kilim ve halılar dokurlar. Bu eserlerde kullanılan desenler, genellikle doğadan, mitolojiden ve günlük yaşamdan ilham alır. Motiflerde kuş, yıldız, koç boynuzu ve hayat ağacı gibi semboller sıklıkla görülür.
- Heybe ve Çuval: Yün ipliklerden dokunan heybe ve çuvallar, hem taşımada hem de depolamada kullanılır. Bunlar, işlevselliğin yanı sıra üzerlerindeki zengin desenlerle sanatsal bir değer taşır.

2. İşlemecilik ve Nakış

Kadınların el emeğiyle hazırladığı işlemeler, Karapapak kültüründe özellikle çeyiz geleneğinin önemli bir parçasıdır. Nakışlar, gündelik eşyaların yanı sıra kıyafetlerde ve örtülerde de görülür.

- Yastık ve Perde İşlemeleri: Yün, ipek ve pamuk ipliklerden yapılan işlemelerle süslenmiş yastık kılıfları ve perdeler, ev dekorasyonunun önemli parçalarıdır.
- Gelin Çeyizi: Gelinlerin çeyizinde yer alan el işlemeli örtüler, bohçalar ve havlular, Karapapak kültürüne özgü motiflerle bezenir.

3. Ahşap İşçiliği

Ahşap işçiliği, Karapapaklar arasında özellikle günlük yaşamda kullanılan araç gereçlerin yapımında yaygındır. Ustaların elinden çıkan ürünler, hem dayanıklılığı hem de estetik görünümüyle dikkat çeker.

- Mobilya ve Ev Gereçleri: Sandık, kaşık, tabure ve dolap gibi eşyalar, dayanıklı ahşap malzemelerden yapılır. Bu ürünlerde sade ya da oyma motifler kullanılarak zarif bir görünüm kazandırılır.
- Çeyiz Sandıkları: Gelinlere hediye edilen ahşap çeyiz sandıkları, özenle işlenmiş motiflerle süslenir ve uzun yıllar saklanır.

4. Deri İşçiliği

Karapapak kültüründe hayvancılığın yaygın olması nedeniyle deri işçiliği de gelişmiştir. Hayvan derilerinden yapılan ürünler, dayanıklılığıyla öne çıkar.

- **Kemer ve Silah Kılıfları: Erkeklerin kullandığı deri kemerler ve silah kılıfları, hem fonksiyonel hem de süsleme sanatına sahiptir.**
- **Ayakkabı ve Çarık Yapımı: Geleneksel ayakkabılar, el işçiliğiyle üretilen çarıklar ve deri botlar, Karapapakların kıyafetlerinin bir parçasıdır.**

5. Metal İşçiliği

Metal işçiliği, özellikle savaşçı bir kültüre sahip olan Karapapaklar arasında zengin bir geleneğe sahiptir. Kılıç, hançer, at koşum takımları ve süs eşyaları, bu sanat dalının örneklerindendir.

- **Silah ve Süslemeleri: Hançerler ve kılıçlar, hem savunma hem de sanatsal bir ifade aracı olarak işlenmiştir. Kabzalar ve kınlar genellikle detaylı motiflerle süslenir.**
- **Bakır İşlemeciliği: Bakırdan yapılan mutfak gereçleri, kazanlar ve süs eşyaları, ince işçilikleriyle dikkat çeker.**

6. Keçe ve Yün İşleri

Keçe yapımı, özellikle soğuk Kafkas ikliminde Karapapakların önemli bir el sanatı olmuştur. Bu ürünler, günlük yaşamda hem işlevsel hem de estetik açıdan değerlidir.

- **Keçe Halılar ve Örtüler: Keçe, soğuktan koruma amacıyla kullanılırken, üzerine işlenen motiflerle sanatsal bir görünüm kazanır.**
- **Yün Çorap ve Eldivenler: Kadınlar tarafından örülen yün çoraplar ve eldivenler, kış aylarında temel ihtiyaçlar arasında yer alır.**

7. Seramik ve Çömlekçilik

Karapapak kültüründe seramik ve çömlekçilik, mutfak gereçleri üretiminde kullanılan bir başka el sanatı dalıdır. Topraktan yapılan çömlekler, dayanıklılıklarının yanı sıra üzerlerindeki süslemelerle de dikkat çeker.

Karapapakların geleneksel el sanatları, geçmişten günümüze topluluğun estetik anlayışını ve yaşam tarzını yansıtan önemli bir mirastır. Bu sanatlar, sadece işlevsel objeler değil, aynı zamanda bir halkın tarihini, kimliğini ve kültürel değerlerini taşıyan eserlerdir. Günümüzde bu el sanatları, Karapapakların kimliğinin korunmasında ve geleceğe aktarılmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir.

Karapapaklar, özellikle halı dokumacılığı ve kilim işlemeciliğinde ustalaşmıştır. Kafkasya'da ve Anadolu'da dokunan Karapapak halıları, renkleri ve motifleriyle büyük bir kültürel miras olarak kabul edilir. Bu halılar, günlük yaşamda kullanılmasının yanı sıra düğünlerde ve özel günlerde de önemli bir yer tutmuştur.

Ayrıca Karapapak kadınları, çeyiz hazırlama geleneğini sürdürmüş ve el işlerini nesilden nesile aktarmışlardır. Geleneksel motiflerde doğa, hayvan figürleri ve dini semboller sıkça yer alır

KarapapaklarOğuz grubuna dâhildirler. Tarih boyu yaşadıkları topraklarda işgale maruz bırakılmış Karapapaklar, günümüzde ağırlıklı yerleştikleri ülkeler Türkiye'de Doğu Anadolu, İran'da Sulduz, Güney Kafkasya'da Gürcistan'ın Borçalı ve Azerbaycan'da Gence-Kazah bölgeleridir. Bazı kesimlerde "Terekeme" adı ile de öne çıkan Karapapak Türklerinin tarihi ana vatanı Gürcistan'ın güney-doğusunda bulunan Marneuli-Sarvan veya diğer ismiyle Borçalı bölgesindir. Geçmişte Türk toprakları olmuş şimdiki Marneuli Kvemo Kartli, Borçalı adlandırılan bölgede bulunan bir kentdir. "Kurt Çalası" (taşlık yer, çıplak tepe) anlamına gelen Borçalı, Azerbaycan Türklerinin XVI. yüzyıldan itibaren yaşadıkları yerleşmiş bölgesi olarak bilinmektedir. Karapapak Terekeme Türkleri göçebe hayvancılık geleneklerini uzun süre devam ettiren Türk etnografı gruplarından biridir. "Terekeme" terimi ilk olarak etnik kabile grubu adı olarak kullanılmıştır. Daha sonra "göçebeler" kelimesinin karşılığı ve sık göç eden hayvancılıkla uğraşan

nüfuza verilen bir ad olmuştur. Kullandıkları siyah kuzu derisi başlıklarından dolayı Karapapaklar adını almış Terekeme Türkleri, kültür miraslarına sahip çıkan halk olarak müzik gibi yanı sıra halı sanatında da başarılı oldukları bilinmektedir. Karapapak halıları genelde geometrik desenli, büyük madalyon koleksiyonu olan sade kompozisyonları ile ünlüdürler. Çeşitli dünya müzelerinde Kars-Kazak, Gence-Kazah, Kazah-Borçalı Azerbaycan- Kazah olmak üzere Türk, Azerbaycan veya Kafkasya halıları adları altında sergilenmektedir.

Halı dokumacılığı, Anadolu'da halkın en önemli uğraşılarından biri olmuştur. Dokumacılığın ne zaman başladığı bilinmemekle beraber göçebe kültürün ortaya çıkardığı ihtiyaçlardan doğduğu tahmin edilmektedir. Farklı yerlerde dokunmaları sonucu motif, renk, kompozisyon, hammadde açısından farklılıklar gösterir, dikkat çekici özellikleriyle dokundukları yerin adı ile anılır.Tez çalışma konusu olarak Kars Etnografya Müzesi'nde bulunan halılar incelenmiştir. Bu halıların, genellikle geometrik motifli oldukları gözlenmiş, ayrıca kendine has ve yöre olarak belirleyici motifler halılarda görülmektedir.Kafkasya Bölgesinin Anadolu'ya giriş kapısı olan Kars, yöredeki halılarıyla bu bölgedeki halılarla etkileşim halinde oldukları görsel olarak kendini göstermektedir. Aynı zamanda Anadolu'daki çeşitli yörelerde bulunan halılarla motifsel ve kompozisyon açısından benzerlikler göstermektedir.

Ejder figürü Anadolu dokuma sanatında önemli yer teşkil etmektedir. Hem Orta Asya, hem Azerbaycan hem de Anadolu Türkleri tarafından kullanılmış olan bu motifin Türk mitolojisi unsurlarından biri olduğu görülmektedir. Doğu toplumlarında özellikle Türk ve Çin inançlarında ejder bereket, bolluk ve iyiliğin sembolü olmuştur.

2.4. Yemek Kültürü

Karapapak mutfağı, Kafkasya ve Anadolu mutfağının birleşimi niteliğindedir. Karapapak yemekleri, hem göçebe yaşam tarzının etkilerini hem de tarım ve hayvancılıkla uğraşan bir toplumun alışkanlıklarını yansıtır.

Başlıca yemekler şunlardır:

Anikli Çorba istisi: Su kaynatılır içine önceden hazırlanmış olan hamurdan erişte atılır,içine mercimek konulur. Bir süre sonra pişmiş olan bu çorbanın üzerine yine aynı hamurdan yapılmış fındık büyüklüğünde kesilen bu parçalar yağda kavrulur. Bu anık çorbanın üzerine dökülür.

Ayran Aşı: Çekilmemiş yarmayla yapılan çorba. Önce margarin ya da tereyağı eritilir ve daha sonra yağ yanmadan üzerine su dökülür. Akabinde iyice yıkanmış pirinç ya da bulgur dökülür. Daha sonra kelemekeçir yada yabani pancar, yada kuş ekmeği, yada evelik, yada ebegümeci dökülür. Dökülen bitkiler yumuşayınca ve pişen pirinç vs gibi tanelerle hemhal olduktan sonra, Anık denen yağda kavrulan un karıştırılır. Bu çorbanın dengeli bir koyuluğa ulaşmasını sağlar. Daha sonra içine tercihen yumurta da kırılarak, yoğurt dökülür. Yemek biraz demlendikten ve aşırı sıcaklığı geçtikten sonra servis edilir.

Biber ve Domates Dolmaları: Kuzu eti, keşten (kıyma makinesi) geçirilir. Soğanda bu makinada her ikisi birlikte kavrulur. Domatesin evvelce oyulmus iç bu karıÇıma eklenir. Üzerine sarı kök (safran) , tuz, biber konulur. Daha sonra üzerine cefheri (maydonoz) ve kişniş katılır, içleri doldurulur. Karabağ"da biber ve domates dolmasına pirinç konulmaz.

Bişi: Yağda kızartılmıÇ hamur işi. isteğe göre, süt veya su ile mayalanarak yoğrulan hamur, biraz bekletildikten sonra, elle hafif ekmek boyutuna getirilinceye kadar çevrilir, yuvarlak hamur kızgın yağa atılarak kızarıncaya kadar pişirilir.

Bozbaş: Genelde et için, koyun, kuzu kesildiğinde yapılan bir et yemeğidir.

Önce normal bir tencereye soğanları küçük küçük kıyıp konulur. Et normal büyüklükte doğranır, yağla birlikte hafif kızartılır. Sonra domates doğranıp, salçayı da hafif sulandırıp tencereye dökülür. Tencerenin yarısına gelecek şekilde su konur. Kaynadıktan sonra nohut konur. Patatesleri dörde bölünüp tuzu da ekleyerek tencerenin kapağı kapatılır. Altını da hafif kısarak yarım saat kadar pişmesini beklenir. Fetirle birlikte veya tandır ekmeğiyle yenir.

Bulgurlu Köfte: Bulgur, un, su tuz, baharat karışımı yapılır, iyice yoğrulur. Çünkü iyi yoğrulmasa dağılır. Avuç içinde iyice sıkıştırılır. Sonra kaynar suyun içine atılır. Haşlanır süzgeçle tabağa alınır. Sarımsaklı yoğurt sonrada tereyağı eritilerek üzerine dökülür.

Çeçil: Tel peynir. inek, koyun ya da keçi sütünden yapılan yağsız bir tel peynir olan çeçil, çeşitli yörelerde saçak, çaçil ve iplik peyniri olarak bilinir. Süt, makinede çekilirken makine altında kalan ayranın mayalanmasıyla yapılır.

Çerez Hangeli: Fındık büyüklüğündeki hamur parçalarıyla yapılan yemek (Makarna gibi suda haşlanıyor).

Çızdık: Koyunun kuyruğu iyice temizlenir. Küçük küçük parçalara kesilip bir tencereye konulur. Ateş üzerine alınarak kavrulur. Tuzu ekledikten sonra rengi pembeleşmeye baslayınca ateşten alınır. Ya sıcak tüketilir ya da çeşitli yemeklerde kullanılır.

Çökelek peyniri: Tereyağından arta kalan yayıkaltı ya da yavan sütten yapılmış peynirden kalan peyniraltı suyu önce ısıtılır, sütlü kısmı dibe çöker. Sonra gerekirse mayalanır ve tuzlanır. Tuluma basıldığında uzun süre saklanan çökelek peyniri, yörede börek harcı ve salatalarda kullanılır.

Ekmek Aşı: Yağla, soğan kavrulur üzerine bir miktar su ilave edilir. Kaynatılır, ekmek küçük parçalar halinde doğranır. Üzerine, kaynatılmış karışım

doğranmış ekmeğin üzerine dökülür. Ağaç kaşıkla yenilir. Erişte aşı (kesme aşı) : Malzemeler: Kahve fincanı nohut, çay fincanı yeşil mercimek, soğan, havuç, patates, domates, 45 gr tereyağı, 1. 5 litre sıcak su, 150 gr hazır erişte,Taze ya da kurutulmuş reyhan, Kekik ya da nane Erişte hamuru için: 1 su bardağı un, 1 kahve fincanı su, 1 tutam tuz.Hazırlanışı: Nohutları akÇamdan ıslatın. Suyunu değistirip haşlayın ve süzün. Mercimeği yıkayıp haşlayın ve süzün. Soğan, domates, patates ve havucu temizleyip küp küp doğrayın. Bir tencerede tereyağını kızdırıp soğa- nı kavurun. Domatesi ilave edip birkaç dakika piÇirin. Havuç ve patatesi ilave edip tuz serpin. Kısık ateşte 15 dakika piÇirin. Sıcak su, nohut ve mer- cimeği ilave edin. Ara ara hızlıca karıştırarak 20 dakika daha pişirin. Unu hamur yoğurma kabına alın. Tuz serpip harmanlayın. Suyu ilave edip sert kıvamlı bir hamur yoğurun. Hamuru unlanmış tezgâhın üzerinde merdaneyle açın. Önce şeritler şeklinde kesip erişteyi hazırlayın. Erişteyi tencereye ekleyip
yumuşayıncaya kadar pişirin. Taze ya da kurutulmuş reyhanı ilave edip tencereyi ocaktan alın. Çorbayı servis kâselerine paylaştırın. Kekik ya da nane serpip sıcak olarak servis yapın.

Erişte Piloyu (Pilavı) : Evde kesilen erişte ve yeşil mercimekle hazırlanır. Önceden haşlanan yesil mercimek, erişteyle bir taşım kaynatılıp süzüldükten sonra yağlanmış tencerenin tabanına patates dizilir, üzerine mercimekli karı- şm konur. Son olarak üzerine kızdırılmış yağ gezdirilir ve patatesler kırmızı renk alıncaya kadar pişirilir. Ters çerilip servis edilen bu yemek, kimi zaman patates yerine lavaş ekmeği ile de yapılır.

Erişteli isti: Yoğurt, erişte, kızartılmıs hamur çerezi ile yapılan çorba. Anık- lı çorbanın hemen hemen aynısıdır. İçine pirinç mercimek konulur. Ancak

bunun püf noktası yöre unuyla yapılan erişte olması tadının lezzetini ortaya koyar.

Evelik aşı: Soğan, tuz ve et karışımı yağda kavrulur. Bunun üzerine bir miktar su ilave edilir. Temizlenmiş ve yıkanmış yarma ve biber buna ilave edilerek kaynatılır. Eldeki evelik kuru ise, kaynamakta olan tencereye ilave edilir. Yarma iyice pişinceye kadar işleme devam edilir.

Feselli: Una, su, maya, tuz konur, katı hamur yapılır. Hamur kabarsın diye, 1-1, 5 saat bekletilir. Sonra hamurdan yuvarlak parçalar yapılır ve 0, 5 mm kalınlığında açılır. Hamurun üzerine yağ sürüp 5-6 kat birbirinin üzerine konur. Üçgenler kesilir sigara şeklinde sarılır. Sonra bunlar halka şekline getirilir. Böylece çapı 10-12 cm, kalınlığı 1. 5-2 cm olacak şekilde feseli şkline getirilir. Daha sonra feselinin her iki tarafı yağda kızartılır. Feseli sofraya verildiğinde, yanında bal da konur yada üzerine pudra şekeri serpilir. Feseli hem sıcak hem de soğuk olarak servise sunulabilir.

Fetir: Mayalanmış hamurun, yufka seklinde açılarak doğrudan sacın üzerinde pişirilmesidir. Yağlanarak veya kuru olarak yenir. Yufkadan kalın lavaştan incedir. Genelde et yemeklerinin yanında tüketilir.

Gagala: Normal hamur mayalanır bir süre bekletilir Yöresel değimle "Hamurun ekşimesi" beklenilir. Daha sonra bir miktar hamur (Künde) ortası delinerek elips biçimde şekillendirilir. Yağlanmış tavaya, 5-6 tane dizilen gagalaların üzerine yumurta sarısı sürülerek fırına verilir. Köyde ise ocak üstüne dört adet demir çubuk konur. Bunun üzerine tepsi konduktan sonra, tepsinin üzerine sac ters çevrilerek kapatılır. Ters çevrilmiş diş büken sacın üzerine ise, demir hare kapatılarak içine tezek koru konur. Ateşte pişen yiyeceklerin daha leziz olur.

Gayganah (Qayqanax) : Tuzsuz peynir, ezme peynir veya yumurtanın tavada yağda eritilip ve pişirilmesiyle yapılır. Tek özelliği seçilen yağın saf, ateşte köpüren yağ olmasıdır. Dışarıdan ithal edilen omlet, bizde kayganak adı ile Karadenizde ve Kuzey iç Anadolu"da Kaygana adı ile, peynirli, domatesli ve sade olarak yüzyıllardır tüketilmektedir.

Goyut: Buğday önce kavrulur. Sonra öğütülür, üzerine süt dökülerek yenilir. Genelde ilkbahar aylarında buğday kuyuları açılınca yenilir.

Gurut (Qurut) : Bir çeşit sertleştirilmiş çökelek peyniridir. Yoğurt yayıktan geçirilerek yağı alınır. Geriye kalan ayran ısıtılır ve çökelek elde edilir. Çökeleğin suyu süzdürülüp tuzlanır ve patates büyüklüğünde yuvarlanır. Güneşte kurutularak tüketilir. Terekeme diyalektiğinde, "Gurut" diye telaffuz edilir. Sonbahar aylarında inek ve koyundan sağılan süt makineyle kaymağından ayrıldıktan sonra kalan yağsız süt yoğurt haline getirilir. Süt, yoğurt haline geldikten sonra suyunun süzülmesi için bir bez torbaya doldurulur; hatta iyice süzülmesi içinde üzerine taş gibi ağır bir cisim konulur. Suyundan iyice ayrılan yağsız yoğurtki Terekeme lehçesinde "Yüssüz gatıx"-tuzla yoğrulur, sonra avuç içinde limon büyüklüğünde topaklar haline getirilir, sonra kurutulur. Zaten güneşte kurutulduğu için bu isim verilmiştir. Kurut, kışın büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar sütten kesildiğinde yoğurt ihtiyacını karşılamak için kullanılır.

"Xangel" denen mantıda,

"Ayran aşı" yoğurtlu çorbada sos olarak kullanılır. En çok koyun sütünden yapılır, zira yağından ayrıştırıldığında inek sütüne nazaran daha çok yağsız süt çıkıyor. Genelde inek ve koyun sütü karıştırılıp öyle yapılır. Kışın bir taş kadar sertleşmiş bu yoğurt kümeleri ılık suyla ezilir ve hangi yemekle birlikte tüketilecekse erimiş hali kullanılır. Ayrıca ayran haline getirilip içilebilir.

Halbur Hurması: Lohumun elek ve rende gibi bir alet üzerinde gezdirilerek

pişirilmiş hali.

Hangel: Khinkali, Hıngel, Xıngal, Hıngel/Hengel, hamur ile yapılan ve arasına et veya patates konularak yapılan bir yemekdir. Etli mantı. Tereyağ veya yoğurt katılmak suretiyle yenilir. Terekemelerin en önemli yemeğidir. Değerli bir misafir geldiğinde ikram için yapılır. Hangeli sevmeyen terekeme yoktur. Birkaç farklı şekili vardır. En yaygın olanı boş hamur yaprakları ile yapılanıdır. Hamuru mayasızdır. Hamurun açılmamış her bir topağına pazı adı verilir, bir pazı (Künde) bir kişiyi doyurur ve büyüklüğü yaklaşık iki avuç içini dolduracak kadardır. Hamurun en büyük özelliği sert açılmasıdır. Hamur hazırlanırken her künde için birer adet yumurta kırılır ve bir miktar tuzlu su ile sert bir kıvamda yoğrulur. Hazırlanan hamur bir süre dinlendirilir, yufka şeklinde ince olarak açılır ve kareler şeklinde kesilir. Kaynar suda haşlandıktan sonra süzülür ve bir siniye çekilir. Üzerine sarımsaklı yoğurt ve içinde küçük soğan parçacıkları kavrulmuş tereyağı dökülerek servis yapılır. Bekletilmeden ve soğutulmadan yenmesi gerekir. Sos için bir önemli bir nokta da kullanılan tereyağının saf tereyağı olması ve içinde kavrulan soğan parçacıklarının ne yanık tadı ne de çiğ soğan tadı vermeyecek şekilde kavrulmuş olmasıdır. Hangel üzerine dökülen bu zengin sos o kadar lezzetlidir ki sini üzerinde bir arada yenildikten sonra kalan sos karışım genelde gençler ve çocuklar tarafından ekmek ile sıyrılır. Ayrıca aynı şekilde hazırlanan hamur kurutularak daha sonra haşlanmak üzere de saklanır ve genelde kışa hazırlık yiyeceklerine dahil edilir. Hangelin bir diğer hazırlanışı ise kemikli et ile yapılanıdır. Yukarıdaki gibi hazırlanan hamur haşlanmış kemikli et suyu içerisine kaynatılır. Üzerine aynı soslar konulur. Yapılan bu yemeğe Etli Hangel denir. Aslında Hangel yemeğinin orijinal hali budur.

Bunlarla beraber, terekemeler Kayseri"de yapılan mantıya benzer, fakat daha büyük olan, açılan yufkanın içine daha önceden hazırlanan et karışımının konulduğu, mantı yemeğini de yine aynı soslarla Hangel adı altında yaparlar. Haşıl: Yarma dövmesiyle yapılan yemek. Haşıl yapılırken ince yarma önce bulamaç şeklinde piÇirilir. Sonra ortası havuz gibi açılır ve üzerine tereyağı konur. Çevresine ise sarmısaklı yoğurt gezdirilir. HaÇıl ortasına açılan yağ havuzu nedeni ile ayrı tabaklara bölünmez ve tek bir kaptan yenir. Buğday dövülerek kabuğundan ayrılır ve buğday daha sonra kikirelerde 15 yanı küçük el değirmenlerinde kırdırılır. Suda haşlandıktan sonra tabağa yayılır tabağın içindeki çukurluğa eritilmiş tereyağı dökülür yağı içine çeken yarma yemeye hazır olur. Hasuta: Mısır unu, yağ ve pekmezle yapılan lapa şeklinde yemek. Hasuda tatlı bir yiyecektir. Önce şerbet hazırlanır. şerbetin içine çok az un atılır ve çırpılır. Daha sonra tavada yağ ısıtılır ve içine hazırladığımız şerbetle un dökülerek karıştırılır. 5-10 dakika böylece ateşte pişirildikten sonra hazır olan hasuda yenmeye hazırdır.

Hedik: Nohut ve buğdayın haşlanmış hali. içerisine üzüm vb tatlı kuru yemişlerde eklenebilir. Dişi çıkan çocuklara da "Diş Hediği" yapılır.

Helva: Un, yumurta, süt ve su ile hazırlanan hamur, önce elde ufalanır. Rengi hafif kırmızı oluncaya kadar kavrulduktan sonra içine ceviz katılıp üzerine soğuk şerbet gezdirilip servis edilir.

Hörre Çorbası: Bir tencerede 2 kaşık tereyağı ile un kavrulur. Rengi hafif pembeleşince yavaş yavaş su ilave edilir. Tuz ve karabiber ile tatlandırılır. Sürekli karıştırarak pişirilir. Diğer tarafta yarım kaşık tereyağında salça ezilerek kızdırılır. Bu çorbanın üzerine gezdirilir ve sıcak olarak servis edilir.

Hörre Çorbası: Un kavrulup soğuk su dökülüp kaynatılarak yapılan yemek.

Katmer: Bir tür börektir. Normal hamur mayalanir bir süre bekletilir. Daha sonra hamur, yufka seklinde açilir ve yufkalar beserli olarak, aralarina yag sürülmek kaydiyla rulo yapilir. Ve tepsinin ortadan baslamak kaydiyla, kivrimli olarak sarilir, tepsi düzeltilir.

Kaymak Helvası: Helvanın içine kaymak atılarak pişirilen helvadır. Rengi kaymaktan dolay daha koyu ve kıvamlıdır.

Kenger Kavurması: Temizlenip yıkanan kenger, ufak ufak doğranır, kaynar suya dökülerek haşlanır. Haşlanan kengerler süzgeçten geçirilip bir tencere içinde yağla birlikte tuz ve biber ilâve edilerek kızartılır. Üzerine yumurta kırılır piştikten sonra ateşten indirilir.

Kesme Çorbası: Açılan yufka üçe veya dörde bölünür. Bu parçalar üst üste konarak tel kesilir. Makarna seklinde kesilen parçacıklar kaynamış suya atılarak pişirilir. Bu arada ince ve uzun olarak yuvarlatılmış hamurdan küçük parçalar kesilerek kızgın yağda kavrulur. Pişen kesme çorbasına bu parçacıklar atılarak servis yapılan çorba, yoğurtla oldukça leziz bir tat verir.

Kete: Kete hamuru da katmer gibi normal ekmek hamurudur. Ancak mayalandıktan sonra fazla bekletilmez. Hamur yine yufka seklinde açılır. Bu arada daha önceden açtığımız yufkanın içine konulmak üzere, yağda un kavrularak "iç" dediğimiz kete içi hazırlanır. Hazırlanan bu içten, açılan yufkanın arasına bir miktar konur ve yufka oval olarak sıkı ve güzel bir seklide içe doğru kapatılır.

Kuş ekmeği aşı: Tereyağı eritilip, tercihen yeteri kadar soğan kavrulur sonra su dökülüp içine yeteri miktar, bulgur, pirinç ya da yeşil mercimek dökülür. Pirinç ya da diğer benzeri taneliler yumuşayınca ince ince kıyılmış Kuş ek-

mekleri karışımın içine dökülür. Kuşekmekleri çorbanın içinde canlı rengini iyice kaybedince pişmiş demektir. KuÇekmekleri dökülmeden ya da dökül-dükten sonra "Anık" denen yağda kavrulmuş un mutlaka dökülmeli zira bu çorbanın aşırı sulu halini belli bir kıvama getirir. En son olarak çorbanın içine çırpılmış yumurta katılır. Yumurta tercihen kullanılır.

Kuymak: Önce bir tavaya kaymak konulur ve ısıtılır. Daha sonra alabildiği kadar mısır unu veya buğday unu konularak sürekli bir biçimde karıştırılır. Biraz su dökülerek karıştırılamaya devam edilir. Ta ki kaymağın yağı çıkıncaya kadar, yağ çıktığı zaman yenmeye hazırdır.

Lokma: Lokma hamuru, süt veya su ile yoğrulur, fakat lokmanın hamuru pişi ve mafişten farklı olarak daha akışkandır. Yemek kaşığı ile bir miktar alınıp kızgın yağa atılarak pişirilir. Peynir veya bal, reçel gibi tatlılarla da yenebilir.

Lüle Kebabı: Türkiye'deki Adana kebabı gibidir. Acılı ve acısız olarak hazırlanır. Yufka, lavaş arasında yenilir.

Mafiş: Mafişin hamuru da pişi gibi hazırlanır, yalnız mafiş baklava dilimi olarak kesilir ve aynı şekilde kızgın yağa atılarak pisirilir.

Nezik: Hamur, su yerine kaymakla yoğrulur. Biraz bekletilen hamur, fazla büyük olmamak kaydıyla ve birazda kalınca yufka biçiminde açılır. Açılan yufkalar doğrudan ters çevrilmiş sacın üzerinde, ters düz edilerek pişirilir.

Paça: inek veya koyun ayakları kırılarak küçültülür. Derileri soyulup temizlenir. Eğer tüyler var ise ateşte ütülür. İyice yıkandıktan sonra düdüklü tencereye veya büyük bir tencereye yerleştirerek üzerini örtecek kadar su ve sarımsağı eklenir. Tuzu ilave edilerek, düdüklüde ise ocağa, tencerede ise tandıra yerleştirilir. iyice pişince ateşten alınır. Limon sıkılarak servis edilir.

Piti: Nohut yemeğidir. 1 kg. yağlı koyun budu yarması, 250 gr. nohut, yarım kilo baş soğan, iki büyük patates, yeteri kadar tuz, biber ve sarıkök.Yapılışı: Nohut bir akşam evvelinden ılık suya konur. Ertesi sabah kabuktan çıkarılır. Et, 8-10 parçaya ayrılır. Her ikisi de (nohut ve et) yıkandıktan sonra tencereye konur. Eğer düdüklü tencere kullanılıyorsa soğanlarda temizlenip dörde bölünür. Patateslerde aynı şekilde doğranıp, tuzu, biberi ve sarıkök tozu bunlara ilave edilir. Bütün bunların üzerini tam örtmeyecek kadar su ilave edilir.Tencerenin kapağı kapatıldıktan sonra sıcak ateşe konur. İlk düdük çaldıktan 20 dakika sonra tencere ateşten alınır. Şayet normal bir yemek tenceresinde pişirilecek ise, nohut, et vs. bir saat kaynatıldıktan sonra soğanı ve patatesi ilave edilir. Bundan sonra da iki saat hafif ateş üzerinde pişmesi sağlanır.
Bazı yerlerde mesela Iğdır ilinde bozbaş yemeği güveçte pişirilir. Arzu edenler bu yemeğe 10-15 tane ikiye ayrılmış yeşil fasulye ve iki tane de dolmalık biberi doğrayıp koyarlar. Servisi: Yemeğin suyu evvela tabaklara alınır. Ekmek (bilhassa lavaş dediğimiz yufka ekmek) buna doğranıp çatalla yenilecek kadar ıslatılıp yenir. ikinci olarak da eti, nohudu ile beraber alıp ezerek ve birbirleriyle karıştırılarak yenilir. Patates nişasta olduğu için pişme esnasında eridiğinden ezilen nohut ve ete daha hoş bir lezzet verir. Yemeğin yanında yeşil veya baş soğan muhakkak bulundurulur.
Sütlaç: Adının kökeni "sütlü aş" sözcüğü olan,Türk mutfağında yer alan birçok sütlü tatlı içinde en yaygın yapılan ve tanınanı sütlaçtır. Başlıca malzemeleri pirinç, süt ve şekerdir. Kıvamı kişilerin zevkine göre değilse genelde kabul gören ve beğenilen kıvam pirinç tanelerinin çok sert olmamak kaydıyla tek tek ağıza gelebilecek şekilde olmasıdır.
Tandır şiş: Et kusbaşından büyük olacak şekilde doğranır. 2 m uzunluğunda ucu çengelli bir şişe dizilir. Diğer yandan domatesler ve biberler bütün halinde diğer şişlere dizilir. ğiÇler tandıra sarkıtılır. Pistikten sonra geniş bir

tabağa domatesler ve biberler doğranıp yerleştirilir. Tabağın bir kenarına etler de yerleştirilerek servis yapılır. Tepütme: Çubuk makarna gibi ince kesilmiş yufkaların (fırında pişirilmiş) pişirilmesiyle olan makarna türü. Tike Kebabı: Tike kebap için koyun etinden, 35-40g'lık parçalara doğranır. Hazır olan etler şişe takılır ve etler tuzlanır, mangalda kızartılır. Et şişe takı- lırken hem yağlı hem de yağsız olanlardan alınmalıdır. Tike kebabın her tarafının iyice pismesi için şişler arada bir çevrilir. Tike kebap hazır olunca sıcak olarak sofraya verilmelidir. Tike kebabın üzerine halka seklinde doğ- ranmış soğan ve maydanoz koyulur. ilave olarak da tike kebabın yanına narşerap, sumak, karabiber ve tuz koyulur. Yazın tike kebabın her payına 100g şişte kızartılmış domates koyulur. Velbak: Mayalanmış hamur, gözleme şeklinde açılarak içerisine daha önce- den haşlanmış ve ezilmiş koyu kıvamlı patetes püresi konularak sac üzerinde direkt ateşte pişirilir. Yaprak Hangeli: Yufkaların 3-5 santimetre ve kare biçiminde keslerek makarna
gibi sıcak suda pişirlerek yapılır. Bunun hamuru mayasız olduğu için
hamur yapılır yapılmaz hemen yufka şeklinde açılır. Yufkalar kareler şeklin-
de kesilir. Önceden kaynatılmış ve kaynamaya devam eden suyun içine atı-
lır. 10 dakika sonra sudan süzülerek çıkarılır. Geniş tepsiyse yaydırılır. Üze-
rine sarımsaklı yoğurt veya kurut ayranı sonrada tere yağda kavrulmuş soğanlı karışım dökülür.
Yemlik Kavurması: Yemlik, daha çok buğday tarlalarında ve önceki yıla ait
anız yerlerinde bulunur. iyice temizlenen yemlik yıkanır, doğranır. Soğan da
doğranarak bir miktar yağla birlikte tavada kavrulur. Tuz eklenir. Süzgeçte

suyu sıkılır ve yenilir. Ayrıca pilava katılarak da pişirilebilir.

Keşkek: Düğünlerde ve bayramlarda pişirilen geleneksel bir yemektir.

Piti: Kuzu eti ve nohutla yapılan, tandırda pişirilen özel bir yemektir.

Şorba (Çorba): Özellikle kış aylarında tüketilen sıcak çorbalardır.

Erişte ve hamur işleri: Karapapak mutfağında önemli bir yer tutar.

Kurutulmuş et ve süt ürünleri: Göçebe yaşamın bir parçası olarak, yiyeceklerin uzun süre saklanabilmesi için kurutma yöntemi kullanılmıştır.
Tatlı olarak baklava, lokum ve helva gibi geleneksel tatlılar sıkça yapılır.

2.5. Düğün ve Bayram Gelenekleri

Karapapak düğünleri, toplumsal dayanışmanın en önemli göstergelerinden biridir. Düğünler genellikle birkaç gün süren ve birçok ritüel içeren büyük kutlamalardır. Düğünlerde geleneksel müzik aletleri çalınır ve halk oyunları oynanır.Terekeme folklor oyunu, 1 bayan ve 1 erkek tarafından oynanan, bayanların zarafetinin erkeklerin ise cesur duruşlarının ağır bir hava ile gösterildiği oyundur.
Düğün geleneklerinden bazıları şunlardır:

Kız isteme: Geleneksel bir ritüeldir ve büyükler arasında gerçekleşir.

Başlık parası: Karapapak kültüründe başlık parası uygulaması da görülmüştür.

Şah kaldırma geleneği, bu kültürel birikimin yoğun olarak görüldüğü geleneklerden biridir. Bu gelenek, bugün Kars-Ardahan bölgesinde Karapapak Türkleri tarafından sürdürülmekte olan bir düğün geleneğidir. Geleneğin uygulama şeklinde ve uygulamanın içinde bulundurduğu birçok unsurda arkaik inanışların izleri bulunmaktadır. Şah kaldırma geleneği örneğinde modern dönem toplumlarının mitik birçok unsuru gündelik yaşamı içerisinde sürdürdüğü görülebilir. Bu mitik unsurları sürdüren topluluk, uygulamaların kökenini ve anlamsal bütünlüğünü bilmese de gündelik yaşamlarına ve uygulamalarına bu inanışlarla yön vermektedirler.

Düğün alayı: Gelin evden alınırken, büyük bir alay eşliğinde damadın evine götürülür.

Bayramlar da Karapapak kültüründe önemli bir yere sahiptir. Özellikle Nevruz Bayramı, Karapapaklar tarafından coşkuyla kutlanır. Bu bayram, doğanın yeniden dirilişini ve baharın gelişimini simgeler.

2.6. İnanç ve Halk İnanışları

Karapapak Türklerinin inanç sistemi, tarihsel süreçte İslamiyet'in kabulüyle şekillenmekle birlikte, eski Türk inançlarından izler taşımaktadır. Bu durum, Karapapakların halk inanışlarının kökeninde hem İslamî hem de Şamanizm ve eski Türk kozmolojisine ait unsurların bir arada bulunmasını sağlamıştır. İnanç sistemi, gündelik yaşamdan törenlere, doğa ile ilişkilere kadar geniş bir yelpazede etkili olmuştur.

1. İslamiyet ve Dinî Yaşam

Karapapaklar, tarihsel süreçte Sünni İslam'ı benimsemiş ve özellikle Hanefi mezhebine mensup olmuşlardır. Ancak inanç sistemleri, dinî öğretilerin yanı sıra halk inanışlarıyla da zenginleşmiştir.

- **Kur'an ve İslamî Değerler: İslam'ın temel ibadetleri olan namaz, oruç, zekât ve hac, Karapapaklar arasında yaygın olarak uygulanmaktadır. Cami ve mescitler, toplumsal birliğin ve maneviyatın merkezinde yer alır.**
- **Mevlid ve Kandil Geceleri: Mevlit okutmak ve kandil gecelerini kutlamak gibi gelenekler, Karapapakların dinî yaşamında önemli bir yer tutar.**
- **Türbe ve Ziyaret Yerleri: Karapapaklar arasında, evliya türbeleri ve ziyaret yerlerine gitme, dilek dileme ve adak adama gibi uygulamalar yaygındır.**

2. Eski Türk İnançlarından İzler

Karapapakların halk inanışlarında eski Türk inançlarının izleri açıkça görülür. Bu inanışlar, doğa ile uyum içinde yaşamaya dayalı bir anlayışı yansıtır.

- **Gök Tanrı İnancı: İslam öncesi Türklerde yaygın olan Gök Tanrı inancı, Karapapakların doğaya ve gökyüzüne olan saygısında izlerini bırakmıştır.**
- **Doğa Kültü: Dağlar, nehirler, ağaçlar ve taşlar kutsal kabul edilir. Özellikle büyük ağaçların altında dilek dilemek ve adak adamak yaygın bir uygulamadır.**
- **Ata Ruhu İnancı: Ataların ruhlarına saygı göstermek, onların mezarlarını ziyaret etmek ve ruhlarına dua etmek, eski Türk inançlarından kalan bir gelenektir.**

3. Halk İnanışları

Halk inanışları, Karapapak kültüründe topluluğun yaşamını şekillendiren önemli unsurlardır. Bu inanışlar, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde uygulamalarda kendini gösterir.

Uğur ve Uğursuzluk

- **Nazardan Korunma: Nazar inancı, Karapapak halk inanışlarının önemli bir parçasıdır. Nazardan korunmak için mavi boncuk, kurşun dökme gibi uygulamalar yaygındır.**
- **Uğurlu Günler: Pazartesi ve Perşembe günleri uğurlu kabul edilir. Bu günlerde yeni işler başlatılır ve dualar edilir.**
- **Kötü Ruhlardan Korunma: Kötü ruhlardan korunmak için tütsü yakma, dualar okuma ve belirli objeleri (örneğin bıçak veya makas) yanlarında taşıma yaygındır.**

Doğum ve Çocuk İnanışları

- **Lohusa Koruması: Lohusa kadınların ve yeni doğan bebeklerin kötü ruhlardan korunması için kırmızı kurdele bağlanır ve onların yalnız bırakılmamasına özen gösterilir.**
- **Ad Verme: Yeni doğan bir çocuğa isim verirken, kutsal kişilerden veya ataların isimlerinden esinlenilir. İsmin çocuğa bir kimlik ve koruma sağladığına inanılır.**

Evlilik ve Aile

- **Kısmet Açma: Evlenme çağındaki gençlerin kısmetinin açılması için dualar okunur ve çeşitli ritüeller gerçekleştirilir. Örneğin, genç kızların kısmeti kapalıysa, bir türbenin kapısından geçirilerek dua edilir.**
- **Evlilik Törenleri: Evlilik törenlerinde eski Türk adetlerinden kalma semboller (örneğin gelin alayı, kına gecesi) hâlâ yaşatılmaktadır.**

Ölüm ve Yas İnanışları

- **Ruhun Yolculuğu: Ölümün ardından ruhun bir süre dünya ile bağını koparmadığına inanılır. Bu nedenle ölünün ardından 7, 40 ve 52. günlerde mevlit okutulur.**
- **Evin Korunması: Ölüm sonrası evdeki eşyalar düzenlenir ve temizlik yapılır. Ruhun huzur bulması için dua edilir.**

4. Anlamlı Ritüeller ve Pratikler

Karapapaklar arasında, günlük yaşamda anlamlı bulunan bazı ritüeller ve pratikler şu şekilde özetlenebilir:

- **Kurşun Dökme: Korkudan, nazardan veya kötü enerjiden arınmak için kurşun dökme pratiği uygulanır.**
- **Hıdırellez Kutlamaları: Baharın gelişini kutlamak için Hıdırellez, coşkuyla kutlanır. Dilekler tutulur ve doğaya saygı gösterilir.**
- **Yolculuk Ritüelleri: Uzun bir yolculuğa çıkan kişilerin ardından su dökülür ve dualar okunur. Su, yolculuğun güvenli geçmesi için önemli bir semboldür.**

5. Mitolojik ve Efsanevî Unsurlar

Karapapakların halk inanışları arasında, mitolojik öyküler ve efsaneler önemli bir yere sahiptir. Bu hikâyelerde genellikle kahramanlık, doğaüstü olaylar ve halkın değerleri ön plandadır.

- **Kutsal Dağ ve Nehirler: Karapapaklar arasında, belirli dağlar ve nehirlerin kutsal olduğuna inanılır ve buralara saygı gösterilir.**

- **Rüyaların Yorumu: Rüyalar, gelecekle ilgili mesajlar taşıyan kutsal birer iletişim aracı olarak görülür. Rüya yorumcuları bu alanda halk arasında itibar görür.**

Karapapakların inanç ve halk inanışları, İslamiyet ile eski Türk inançlarının bir araya gelerek oluşturduğu özgün bir sistemdir. Bu inançlar, topluluğun kimliğini ve manevi dünyasını yansıttığı gibi, geleneklerin korunmasında ve nesiller arasında aktarılmasında da önemli bir rol oynar. Bu zengin inanışlar, Karapapak kültürünün derin köklerini anlamak için önemli bir kaynaktır.

2.7. Geleneksel Müzik ve Halk Oyunları Karapapak Türklerinin müzik ve halk oyunları, tarihî ve kültürel kimliklerinin
önemli bir parçasıdır. Karapapak müziği ve dansları, günlük yaşamda, törenlerde ve özel günlerde halkın duygu ve düşüncelerini ifade etme aracıdır. Bu gelenekler, Kafkas coğrafyasının dinamik yapısıyla Türk halk kültürünün zenginliğini birleştirir.

1. Karapapaklarda Müzik

a. Müzik Türleri

Karapapak müziği, farklı duygu ve olayları yansıtan çeşitli türlerden oluşur:

- **Destanlar ve Türküler: Kahramanlık, aşk, özlem ve göç temaları işlenir. Destanlar, genellikle tarihî olayları ve halkın kahramanlarını anlatır. Türküler ise bireysel duyguların ve günlük yaşamın yansımasıdır.**
- **Ağıtlar: Ölen bir kişinin ardından yakılan ağıtlar, Karapapakların duygusal dünyasını ortaya koyar. Bu ağıtlar genellikle kaval veya zurna eşliğinde söylenir.**
- **Halk Şarkıları: Neşeli, hareketli ritimlere sahip şarkılar, düğünlerde ve bayramlarda sıkça çalınır.**

b. Çalgılar

Karapapak müziğinde kullanılan çalgılar, coğrafyanın ve kültürün etkilerini yansıtır:

- **Balaban: Kafkasya ve Anadolu'da yaygın olan nefesli bir çalgıdır. Hem hüzünlü hem de coşkulu ezgilerde kullanılır.**
- **Zurna ve Davul: Düğünlerin ve kutlamaların vazgeçilmez çalgılarıdır. Coşkulu ve hareketli melodilerle halkı eğlendirir.**
- **Kaval: Çoban kültürünün bir yansımasıdır ve Karapapak müziğinde sıklıkla yer alır.**
- **Tar ve Saz: Hem solo hem de eşlik çalgısı olarak kullanılan bu telli çalgılar, özellikle destanların ve türkülerin icrasında önemlidir.**

c. Şairler ve Aşık Geleneği

Karapapak kültüründe aşıklar, hem sözlü hem de müzikal bir geleneğin taşıyıcısıdır. Aşıklar, saz eşliğinde kahramanlık hikâyeleri, aşk öyküleri ve halkın yaşadığı olayları dile getirir. Bu gelenek, hem kültürel bir aktarım aracı hem de halkın eğlence kaynağıdır.

2. Karapapaklarda Halk Oyunları

Karapapak halk oyunları, coğrafyanın dinamik ve mücadeleci yapısını yansıtır. Bu oyunlar, genellikle hızlı, sert ve etkileyici hareketlere sahiptir. Erkekler cesareti, kadınlar ise zarafeti temsil eder.

a. Halk Oyunlarının Özellikleri

- **Hareketli ve Ritmik Yapı: Oyunlar, genellikle davul ve zurna eşliğinde, hızlı ritimlerle oynanır.**
- **Toplumsal Dayanışma: Halk oyunları, bireysel yeteneklerden ziyade grup uyumunu ve dayanışmayı ön planda tutar.**
- **Sembolizm: Hareketler, doğanın ritmini, savaşçı ruhu ve toplumsal yaşamı simgeler.**

b. Öne Çıkan Halk Oyunları

- **Köroğlu Oyunu: Kahramanlık temalı bu oyun, erkeklerin liderliğinde oynanır. Oyuncular, savaşçı bir ruhu ve cesareti danslarıyla ifade eder.**
- **Lezginka: Kafkasya'nın etkisiyle oynanan bu dans, hem erkeklerin çevikliklerini hem de kadınların zarafetini sergiler.**
- **Halay: Karapapak düğünlerinde ve kutlamalarında sıkça oynanır. El ele tutuşarak daire veya sıra şeklinde yapılan bu oyun, birlik ve beraberliğin bir ifadesidir.**
- **Ağırlama ve Yelleme: Düğünlerde sıklıkla görülen bu iki oyun, duygusal bir giriş (ağırlama) ve coşkulu bir final (yelleme) ile tamamlanır.**

c. Dans Kostümleri

Halk oyunlarında kullanılan kıyafetler, Karapapak kültürünün estetik anlayışını yansıtır:

- **Erkekler: Şalvar, yelek, kuşak ve papaq (kalpak) giyer. Ayağa dayanıklı çizmeler tercih edilir.**
- **Kadınlar: İşlemeli uzun elbiseler, başörtüleri ve takılarla zarif bir görünüm kazanır.**

3. Düğünlerde Müzik ve Oyunlar

Karapapak düğünleri, müzik ve halk oyunlarının en yoğun yaşandığı etkinliklerdir. Düğünler, birkaç gün süren ve toplumsal dayanışmanın sergilendiği etkinliklerdir:

- **Gelin Alma Töreni: Zurna ve davul eşliğinde köy meydanında başlar. Oyunlar oynanır, türküler söylenir.**
- **Kına Gecesi: Kadınlar, geleneksel müzikler eşliğinde dans eder ve kına yakma ritüelini gerçekleştirir.**
- **Düğün Halayları: Davul ve zurna eşliğinde toplu halde oynanan halaylar, coşkulu ve hareketli bir şekilde devam eder.**

4. Halk Edebiyatıyla Bağlantı

Karapapak müziği ve halk oyunları, halk edebiyatıyla iç içe geçmiştir. Destanlar ve masallar, genellikle müzik eşliğinde anlatılır ve bu anlatılar halk oyunlarında hareketlerle canlandırılır. Örneğin, Köroğlu destanı hem müzikte hem de halk oyunlarında kendine önemli bir yer bulmuştur.

Karapapakların müzik ve halk oyunları, tarihî ve kültürel miraslarının canlı bir ifadesidir. Bu gelenekler, topluluğun tarih boyunca yaşadığı coğrafyanın etkilerini ve kimliklerini koruma konusundaki kararlılığını yansıtır. Bugün de düğünlerde, festivallerde ve özel günlerde yaşatılan bu kültürel unsurlar, Karapapakların kültürel zenginliğini ve özgünlüğünü gözler önüne sermektedir.

Karapapak kültüründe müzik ve halk oyunları önemli bir yer tutar. Özellikle saz ve davul-zurna gibi müzik aletleri düğünlerde ve özel günlerde çalınır.

Halk oyunları genellikle savaşçı kimliği yansıtan figürlere sahiptir. Karapapak oyunlarında, doğaya ve atlı yaşam tarzına atıflar yapılır. Bu oyunlar, topluluk içinde birlik ve dayanışmayı güçlendiren bir rol oynar.

Dünyada en eski tarih; Altay, İran'ın Türkler yaşadığı Batı ve Doğu bölgesi, Kafkas arazilerinde başlamıştır. Bu bakımdan Türklerin tarihi bu araziler üzere araştırılmış ve elde edilen veriler

belirlenmiştir. Türk halklarının eski soylarından olan Oğuz Türk boyuna mensup Karapapak-Terekemelerin tarihi de bu bölgelerde araştırılmıştır. Karapapakların tarihini; İranlı bilim adamları kendi arazilerinde, Borçalı bilim adamları Kafkasya arazilerinde, Türk bilim adamları ise Kafkasya ve Anadolu bölgeleri üzerinde araştırmalar yaparak oluşturmuşlardır. Yapılan bu araştırma, diğerlerinden farklı olarak Karapapakların tarihini, etnografik, müzik psikolojisi ve nazariyatı, organology, etnomüziko psikolojisinden, Sümer destanları incelenerek ele alınmıştır.Karapapakların tarihi çok eski dönemlere dayanmaktadır ve bundan dolayı da saz-söz-âşık sanatının yaratıcıları olan bir Türk soyudur. Karapapakların tarihini araştıran bilim adamları tarafından Karapapakların doğduğu toprakların Borçalı ve Sulduz olduğu söylenmektedir.

Karapapaklar eneski zamanlarda çok büyük arazilerde; M.Ö. Sümer'de, İran'ın Urmiye, Hasanlı, Firuzabat, Sulduz, Nagadey, Irak'ın Kerkükler, Bayat tayfasının, Suriyeli Türkmenlerin yaşadığı arazilerde, Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan, Derbent ve Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgelerinde, Karadeniz, Hazar denizi sahillerinde, Kafkasya'da toplu şekilde yaşamışlardır. Bu topraklar kesinlikle Karapapakların ana yurdudur. Onların tarihi Sümer döneminden de önceki bir tarihle başlar. Fakat orta yüzyıla ait bir bilgiye rastlanmamıştır. Karapapakların çok büyük tarihi ve kültürü olduğu halde bu kültür ve tarih, gerektiği kadar öğrenilememiştir.Karapapakların kültür tarihini araştırırken çok önemli örneklere ve kaynaklara ulaşılmıştır. Karapapak Türklerinin yaratmış olduğu 'Geleneksel Âşık Sanatı' ve saz icracılık teknikleri eski zamanlardan çağdaş döneme kadar kendi varlıklarını olduğu gibi koruyup saklamışlardır. 09-11 Haziran 2014 yılında Kars'ta başkan sıfatı ile 'Doğu Dünyasında Geleneksel Türk Müzik Kültürü' Uluslararası Müzik Sempozyumunda Karapapak soyundan olan Âşık Şenliğin sazının perde kuruluşları hakta bildiride ilk defe olarak sazın perde kuruluşunun, Antik döneme dayandığı yazar tarafından ortaya çıkarılmıştır. Şu anda ise bu bakış açısının temelinde yeni bir müzik teorisini ortaya koyulması vardır. İlginç olan şudur ki, bu yeni müzik teorisi Karapapak kültürü ile belirgin bir şekilde ilişkilidir. Yani, Karapapakların müzik ve dans kültürü Sümerlerden de önce var olan bir kültür olduğu için, dünya kültürünün yaratılışında en önemli yeri tutmuştur. Demeli dünya kültürünün yaratılışında Türk Halk kültürünün önemli yeri olmuştur.Âşıklar âşık havaları, hikâye, rivayet, 40'tan fazla olan farklı şiir türlerinin yaratıcıları oldukları için halk arasında besteci ve halk şairi gibi de anılırlar. Âşıklar hikâye, rivayet söyleyicisi gibi de tanınırlar. Âşıklık geleneği kam, şaman döneminden geldiği için âşık sanatçıları psikolog gibi de seçilirler. Onlar meclise girdiklerinde insanların ne istediğini çok iyi anlar ve bir iki dakikadan sonra meclisi ustalıkla ele alırlar. Âşık sanatı mifik-mitolojik, tasavvuf dünya görüşü ile sıkı şekilde bağlıdır. Onlar söyledikleri hikâyelerde mitoloji, tasavvuf, tarihi, aynı zamanda muhabbet ve kahramanlık motiflerine bilhassa dikkat ederler. Üstat âşık sanatçının icrasını canlı dinleyen insanlar, çoğu zaman sazın esrarlı sesinin etkisi altında kalırlar.Ozan Âşık sanatı ilmi kaynaklarda

verilen bilgilerden farklı olarak daha eski tarihi dönemlere dayanan Kam, Şaman, Derviş, Ozan, Âşık geçidi dönemi ile bağlantılıdır. Bu da gösteriyor ki âşık sanatçıları her zaman halk içinde olduklarından dolayı halkın zevkini, isteğini daha iyi bilirler ve başka sanat insanlarından daha çok sevilirler. Âşıklık geleneğinin araştırılması sırasında, bu sanat türünün Karapapak Türkleri arasında, yani Azerbaycan'ın eski kültür tarihi merkezleri olan Urmiye, Sulduz, Hesenli, Firuzabad, merkezi Şuş veya Şuşa olan Elam'da, Hemedan'da, Tebriz'de, Borcalı'da, İrevan ve İrevan etrafında, Nahçıvan'da, Kazah, Şirvan, Anadolu bölgesinde, Kars'ta, Çıldır'da, Iğdır'da, Erzurum'da ve başka bölgelerde de geniş olarak yayıldığı tespit edilmiştir.Sümer, Hitit, Urartu, Mad, Antik dönem ve Orta yüzyıllara ait kaynaklar; aşık sanatının Türkler'in yaşadığı tüm bölgelerde geniş bir alana yayıldığını göstermektedir. Âşık sanat türlerinin hepsi, eski dönemden çağdaş zamana kadar oldukça büyük tarihi bir yoldan geçmiştir. 'Avesta-çok eski yazı' kaynakları, şiir türleri arasında 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16 heceli şiirleri, o dönemde hece ve aruz kalıplarında şiir türlerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu şiirlerin ritmik ölçülerinin araştırılması şunu gösteriyor ki, bu ölçüler âşık müziğinde olan 5/8, 6/8, 7/8, 8/8, 9/8, 10/8, 4/2, 4/4 ve başka ritmik ölçülerle aynıdır. Bu şiir türleri arasında Bayatı, Mani, Geraylı, Koşma ve başka şiir türleri de vardır. Madların döneminde, Mağların ve Drigu olarak adlanan dervişlerin, âşık müziği dizelerini kullanması ve dervişlerin saz çalması, onları sonradan İslam dini ideolojisinden yararlanıp Sufi felsefesi ile de yakınlaştırmıştır. Buna örnek olara âşıkların dini konularda çoklu divani, mühemmes, hikâye, rivayetler söylemesi gösterilebilir. Âşık sanatçılarının hem düğünlerde, halk bayramlarında, kültür etkinliklerinde halk müziği temelinde kurdukları havaları okumaları, hem de klasik âşık havalarını; edep, erkânı, hikmeti, eski muhabbet ve kahramanlık hikâyelerini, dini ruh'ta olan hikaye ve rivayetleri halk arasında yayınlamalarından dolayı Âşıklar daha fazla sevilmişlerdir.Azerbaycan Türkleri, çok ünlü ve yaşça büyük olan âşık sanatçısına Dede Âşık ünvanı verirler ve ünlü sanatçı meclise girdiğinde, diğer âşıklar Dede âşığın izni olmadan sazı eline almazlarmış. Bu bağlamda, tarihte söz söylemiş, ün kazanmış Dede Korkut da,

hikmet, hayat halk felsefesini, tasavvuf ilmini derinden bilen çok ünlü, büyük üstat âşık sanatçısı olarak anılmaktadır. 'Korkut' sözü ile 'Qorqud' aynıdır. 'Qor' sözünün anlamı 'ateş od' demektir. Buradan da anlaşıldığı gibi büyük sanatçı Dede Korkut (büyük ateş) mukaddes âşık sanatçısıdır. Geleneksel halk Âşık sanatının tarihi, müzikoloji, etnopsikoloji ve etnomüzikopsikoloji alanları araştırdıktan sonra daha net olarak şunları söylenebilir:

1.Tarihi Karapapak Türklerinden gelen Âşık sanatı Türk halklarının, aynı zamanda insanlığın manevi değerlerini yüzyıllar içeriğinde kuşaktan kuşağa yaşatan şifahi-geleneksel bir sanat biçimidir.

2.Âşık sanatı Orta Asya ve diğer dili Türk olan halkların medeni hayatında, Türk etik ve estetik değerlerini yaşatmakla, onların manevi dünyalarının biçim kazanmasında ve zenginleşmesinde önemli rol oynamış ve kültürlerinin temelini kurmuştur.

3.Âşık sanatı farklı adlar taşıyan Türk halklarında vokal, vokal enstrümantal, enstrümantal, küçük ansambl ve gruplar şeklinde yayılmıştır. Âşık sanatı Kafkasya'da, Iranda, Anadolu bölgesinde çok gelişerek olgunlaşmıştır. 2009 yıldan itibaren UNESCO tarafından Azerbaycan Türklerinin manevi serveti gibi korunmaktadır.

4. Âşık sanatı yalnız müzik veya şiir, hikâye, rivayet söyleyicisinin sanatı değil, onun insan psikolojisine etkisi bunları söylemeye yer vermektedir;• Âşık sanatı Azerbaycan'ın, aynı zamanda Türk halklarının hayatına, kökenine girmiş düşünce tarzıdır.

5• Âşık sanatı milleti, cemiyetteki insanları başarıya götüren yolun başlangıcıdır. Hayatı, kâinatı, Allah'ı anlamak için Türk Dünyasına verilmiş bir vasıtadır.

6• Vasıta ise akıllığa giden yükseliş yolunu ışıklandıran ve onu yönlendiren sebeptir.• Âşık sanatının idraki anlamı cemiyet için yüksek etik ve estetik değerlere cevap veren akıllı insan yetiştirmektir.

7•Akıllı insan ise doğru insanların oluşturduğu cemiyeti temsil eden, insanlığa hizmet eden maddi, manevi varlıktır.

8• Âşık sanatı milli düşünce tarzının ve insanlık değerlerinin, cemiyette halk işlemesinde değerli sözüdür.

9• Söz ise halkın manevi varlığını, medeni irsini, hayat, halk felsefesini zenginleştir

Geleneksel âşık sanatının araştırmaları gösteriyor ki, XIX. yüzyıla kadar sazın kolu-sapı, perde kuruluşu eski müzik ses sistemi olan diatonik aralıklarla kurulmuştur. XIX. yüzyılın sonlarında Türkiye'de âşık havaları Türk bağlama aletinde icra edilmeye başlandıktan sonra Kars, Çıldır, Iğdır, Erzurum ve başka bölgelerde bir sekizlik içeriğinde 24 perde kuruluşlu ses sistemine geçilmiştir. Çağdaş dönemde Âşıklar, saz icracıları Azerbaycan'da, İran'da, Borcalı'da eski ses sistemini korumuşsalar da, Anadolu da âşıklar iki tür (eski diatonik perde kuruluşlu ve 24 perde ses sistemli) sazda icra etmektedirler. Âşık sanatı, hususi ile saz icracılığı Türk halklarına rağmen Azerbaycan, Karapapak Türklerinin kültüründe daha fazla gelişmiş halk ve müzik kültüründe birçok müzik türlerinin oluşmasını sağlamıştır. Örneğin;

1. Âşık sanatı Azerbaycan Türk edebiyatı, şiirinin yeni türlerle zenginleşmesini sağlamıştır.

Tecnis türlerinin, Geraylı türlerinin, Kıfılbendin, Dudak değmezin, Herbe zorbanın ve başka şiir türlerinin yaranmasını sağlamıştır.

2. Âşık sanatı, Azerbaycan Türk sözlü edebiyatında geniş yayılmış olduğu farklı motiflerde ve türlerde olan halk hikayelerinin, rivayetlerin, nağılların oluşmasını sağlamıştır. Sayıca 35 den çok olan klasik hikâye ve nağıllar arasında satirik, mifik-mitolojik, muhabbet, kahramanlık, aile hayatına ait destanlar ve sayıca 72 olan klasik âşık havaları vardır. Bunların dışında farklı bölgelerde yaşayan Türklerin âşık sanatçıları, 100 den fazla destan ve sayıca 400 den fazla âşık havaları bestelemişlerdir.

3. Âşık müziği sanatı sayesinde Azerbaycan'da farklı diziler temelinde Pişrolar, Şikesteler, Zerbi makamları ve birçok makam yaratılmıştır.

4. Âşık destan yaratıcılığı vokal enstrümantal şeklinde olan halkalı (ard arda) müzik formunu meydana getirmiştir.

5. Azerbaycan'da XIX. Yüzyıl'da âşık sanatı temelinde Keremi, Aşigi, Bayatı, Cefetayi isimlerinde yeni zerbi muğamlar (makamlar) oluşturulmuştur.

6. Şikesteler arasında âşık sanatı bünyesinde XIX. Yüzyılda Keşiolu, Koroğlu, Kesme Şikeste,

Şirvan Şikestesi ve başka isimlerde yeni müzik türleri ve sayısı 35 şikeste türü bulunmuştur.

Diğer ülkelerden farklı olarak Azerbaycan Âşık müziği aslında bestecilerden Üzeyir Hacıbeyli 'Aslı ve Kerem', 'Köroğlu' operalarını, Zülfikar Hacıbeyov 'Âşık Garib' operasını, Müslüm Maqomayev 'Şah İsmail' operalarını, Akşin Alizade 'Babek' balesini yazmışlardı. Senfonik ve oda müziği eserleri sırasında Üzeyir Hacıbeyli 'Arasbarı', 'Âşık sayağı', A. Alizade, Süleymen Alesgerov 'Âşık sayağı', Ferheng Hüseynov 'Âşık Ali'nin şerefine' eserlerini yazmışlardır.Aşık Geleneği ve Arkeolojide Saz Saz (bağlama) hakkında olan en eski tarihi bilgi Azerbaycan'da Kobustan kaya resimlerinde M.Ö. (8000-12000) yıla dayanan şekillerdir.nAtik dönemde Türk boyları zengin müzik kültürüne sahip oldukları için Türkler bir çok enstrümanların: lir, gitar, tar, tambur, saz, bağlama, kaval, mey, balaban-avlos, çeng vs. yaratıcıları olmuşlardır. Araştırmalar kanıtlıyor ki, Türklerin tarihinde zengin müzik kültürü, müzik teorisi bulunmaktadır. Bunların hepsi çok saylı diyatonik, kromatik ve anarmonik makamsal dizilere göre farklı çeşitlere bölünmüşlerdi. Araştırmaların sonucunda eski dönemden çağdaş döneme kadar Azerbaycan Türk müziğinde pentatonik dizilerden başka 74 farklı makamsal dizilerin olduğu söylenebilir.

Âşık sanatı hakkında değinilen fikirler doğrultusunda varılan sonuçlar;

1. Karapapak Türklerinin kurmuş olduğu Âşık sanatı Türk dünyasının ve insanlığın sanat türleri arasında baş yapıttır.

2. N.İ. Konrad'ın yazdığı gibi "bir halkın kurmuş olduğu büyük medeniyet tarihi dönemlerde komşuları ile paylaşılıp" (Condrad, N. 1996). Karapapak Türklerinin

de kurmuş olduğu âşık sanatı sonraki tarihi dönemlerde tüm Türk Dünyası, Kafkasya'da yaşayan diğer halklar ile paylaşılmıştır. Çağdaş dönemde Geleneksel Âşık sanatı tüm Türk halklarının manevi servetidir.

3. Âşık sanatı halkın, Türkün kendisini duymak ve Türk'ün milli medeni birliğinin, mücadelesinin temel hakkıdır.

4. Âşık sanatının değeri tüm Türk sosyal ve medeni sistemini yaratmasındadır. Türk insanının manevi, ahlaki değerlerini geliştirmesinde önemli rol oynamasındadır.

5. Türk dünyasının Antik dönemde yaşamış filozofu Saka Türklerinden olan Anaharsis'in yazdığına göre, eski dönemde Türklerin 8 makamsal dizisi olmuştur. Bu fikir, Osetin halkının 'Nart' destanında izlenebilir. "Onun 8 dizide yaptığı icra sekiz dilde söylendi ve tüm dünyaya yayıldı" (Elizarenkova, E., 1972, s.378-379).Yuliy Polidevk (II yy.) Anaharsis'in söylediklerini şöyle anlatır: "beş telli Liranı Skifler

(iskitler-sakalar) oluşturmuştur. Mızrabı onlar keçi tırnağından yaparlardı" (Findeyzen NF,
1928, s.341).

Yazılı kaynaklara göre XIV. binyıl uzun bir tarihi yol geçmiş Geleneksel Âşık sanatı çağdaş kültürümüzde nesilden nesile aktarılması için korunup geliştirilmelidir. Çünkü Âşık Şenligin Âşık sanatı Türkün manevi dünyasının aynası olup onun hayat tarzıdır. Bunun için ilgili devlet kurumlarına bunu ciddi bir biçimde ifade etmek ve sazı ve Âşıklık sanatını eğitim sistemine sokmak gerekmektedir.

6. Eski Türk halk müziğinde diyatonik ses sisteminde aşağıdaki diziler mevcut olmuştur:

. Küçük aralıklı ses dizileri: K3 ve B3 aralığında olan diziler.

. Dörtlüler

. Beşliler

. Pentatonik diziler

. Pentakord diziler

. yedi perdeli diziler

. Oniki perdeli diziler

. Ondört, 15, 16, 17, 18 perdeli diziler

. Kromatik diziler.

Folklor, ait olduğu halkın, topluluğun yaşamıyla, tarihiyle sımsıkı bağlıdır.

Valeh Hacılar 'ın dediği gibi;

“Borçalı, kadim Türk etnik-kültür

sisteminin ilmî-nazari cihetten şerhi için değerli materyallerle zengin olan bir

arazidir” (Hacılar 1992: 11).

Folklor bilimcisi İsrafil Abbaslı: “Tarihte Başgeçit, Karayazı, Karaçöp,

Akbulak yer isimleriyle bilinmiş, sakinlerinin hafızasında ise

Bağ Borçalı, Dağ Borçalı ve Ova Borçalı arazilerine ayrılmış bu akarlı bakarlı diyar özünün şiirsel sanat ananesiyle seçilen önemli meskenlerden olmuştur” (Hacılar 1996: 3).

Bölgede yayılmış folklor örnekleri (Telli Saz 2; Telli Saz 5; Telli Saz 20; Telli

Saz 24; Hacılar 1996; Fahralı 2001: 242–267) incelendiğinde de bu etmen ortaya

çıkar.Gürcistan'daki Türklerde hafıza edebiyatının tür çeşitliliği, ide muhtevası ve sanatsal özgünlükleri incelenmiştir (Hacılar 1992).

Biz burada Borçalı folklor muhitinin sırf tanısal özelliklerini dile getirmekteyiz.

Elbette, Gürcistan'daki Türk folklor mirası da genel Türk-Azerbaycan sözlü

halk edebiyatının sabit öğesi, terkip hissesidir. Bu açıdan da ulusal hafıza

edebiyatımızda olduğu gibi, Borçalı sözlü folklorunda da daha çok millilik, insancıllık hâkimdir.

Millî sözlü halk edebiyatımızdaki ana ide-konu mihveri, arketipsel imgeler,

geleneksel türler, biçimler Borçalı folkloru için de karakteristiktir.

Bunun yanı sıra, Türk folklor düzeninin bütünlüğü zemininde Borçalı folklor gelenekleri bölgesel-etnik köken ve coğrafî konumla ilgili olarak tanısal özelliklerini de koruyup saklar ve devam ettirir.Bu unsurlar arasında öncelikle Gürcistan'daki nine-dede, il-oba imzalı folklor örneklerinde Borçalı'nın öz yurt görünümlerinin ana çizgi olduğunu ve daha çok bununla özgülük, özgünlük niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu özgünlük Borçalı folklorunda hem konu-içerik hem de türlerdeki biçim ayrıcalıkları bağlamında, gerçek mekânın kaynaşması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

. Borçalı Folklor Örneklerinde Öz Yurt Sevdası

Mitolojik Duyumcalar:

Gürcistan'daki Türkler ulu ecdatların eski inanç ve görüşlerini yansıtan esatir ve efsaneleri de hafızalarında yaşatmaktadırlar.

Borçalı muhitinde mitsel-esatirsel örnekler aslında folklordan beslenmiştir.

Bölgede yazıya alınmış mit-esatir tasavvurlarıyla sesleşen parçalar (Azerbaycan Klasik Edebiyatı Kütüphanesi 1982: 23, 28; Telli Saz 2; Telli Saz 5; Telli Saz 20; Paşaev 1985; Acalov 1988: 10–87) arasında etnik topluluğu anlatan örnekler daha çoktur ve onlar kadimden öz yurda bağlılığın ifadesi olarak ilgi çeker.

Boluz ilçesi Deller köyünden derlenmiş bir örneğe (Telli Saz 20) göre, "kadim eyyamlarda gününü görüp, devranını sürmüş yaşlı bir aksakal hastalanır, o, etrafı seyir eder, ırmağın o yüzünde bir kurdun onlara baktığını görür, – A bala, yığışın, kurt nereye gitse, biz de onun iziyle gidelim– der ve kurdun durduğu yerde kurt yürekli oğullar bine kurarlar. Borçalı (Börüçala) ismi de buradan ortaya çıkar.Gerçekten, Börü, Türk-Azerbaycan mitsel düşüncesinde ilkin ecdat, kurtarıcı,

gözcü, aynı zamanda zafere çağrı arketipi (ilk örneği) olarak bilinmektedir. Eski Türk tasavvurunda börü, Güneş'in tecessümüdür. Börü, Karapapaklar arasında da uğurlu sayılmıştır. Borçalı yer ismi, börü çala (börüler oymağı) şeklinde de açıklanmaktadır.

Borçalılıların etnik-tarihsel, boy-soy bağlılığı düşünülen, milattan önce buraya gelmiş Barsıllar etnoniminin (etnik birlik isminin) kökü de börü kelimesinden olduğu muhtemeldir.

Bilginler (özellikle Prof. Dr. Kâmil Veli Nerimanoğlu) Türk efsanelerinde dişi, ana börünün Börce veya Börcü diye anıldığını ifade etmektedirler (Veliev 1980: 18);
demek ki, bu durumda Barsıl (Börüsoylu) – Borçalı etnik isminin kökeni, kadim Türklerin erdem simgesi olan, Tanrı'dan güç alan börü, börce kelimesine yaslanmaktadır. Bölgede yayılan mitolojik örneklere göre de, kurttan insana zarar
gelmez, kurt köleliğe katlanmaz, kurtlar insanlara kısmet verirler.

Antlar (Yeminler):

Borçalı antları (yeminleri) arasında Güneş ışığına, Ay ışığına, ateşe, açılan sabaha, yolun uğuruna, ekmeğe ve helalliğe yapılan yeminlerle birlikte, diğer kutsallarla da ilgili yeminler bulunmaktadır:

– Bu toprak hakkı!

– Bu yurt hakkı!

Burada etkin biçimde kullanılan diger hayır dualar:

– Ağ ikbalin olsun

– Akarsular kapından aksın

– Çöreğin pişmiş olsun, suyun gelmiş olsun

– Gök yaylağın, serin bulağın olsun

– Ocağından köz, bucağından den eksik olmasın

– Surun yerisin

– Toprağı sanı yaşa

– Vatan hasreti çekmeyesin

– Yer kimindir – oturanın, söz kimindir – götürenin.

– Yerin yurdun sayalı olsun

– Yurtta berk beşik ol, kayım kadim ol

Bu örneklerde Güneş'in, ışığın, ocağın sıcağı yanında, öz yurdun da ısısı duyulmaktadır.

Nağmeler (Koşuklar):

Karapapak Türkleri arasındaki çocuk nağmelerinde, laylalarda (ninni), okşamalarda Tanrı'ya kurtarıcı, koruyucu olarak iman ifade olunur:

Ağrın alım, ak Tanrı,

Gel bacadan bak, Tanrı;

Kim balamı istemez,

Dam-taşını yık, Tanrı.

Öz yurda bağlılığı kopuz göğsünden kopup gelmiş eski nağmelerde/koşuklarda görmek mümkündür

Borçalı nağmelerinde (koşuklarında) Oğuz arketipsel imge yerinde geçer [Telli Saz 5; Memmedli 2000: 18]:

Boşşalı gözel yerdir,

Yar gelip gezen yerdir,

Neden nanay demezsen...

Oğuz Oğuz oymaram,

Yağı gele koymaram.

Bu örnek, öncelikle, Borçalılıların Oğuz olması hususunda folklor bilgisi olarak dikkat çekmektedir. Burada Borçalı'nın güzel yer, yar gelip gezen yer gibi terennümü, Oğuz'un anılması, düşmana meydan okunması rastgele değildir; tıpkı tarihsel geçmişin edebî hafızaya sinmiş yansımasıdır.

Borçalılılar ezellerden konargöçer (yaylacı–kışlakçı) yaşam tarzı geçirmişler, yani onlar at yılkılarıyla, mal-koyun sürüleriyle yazda yaylada (dağda), kışta kışlakta (ovada) devran sürmüşler. Onların aslında iki öz meskeni – ovada köyleri, obaları, dağda yurt yerleri olmuştur. Burada en iyi, en kâmil folklor örnekleri de tıpkı obada, yurtta toy-düğünlerde, göç arabalarında yaranmış, yayılmıştır. Yurt içinde ova-dağ göçü okumalarından getirdiğimiz aşağıdaki örneklerde (Telli Saz 21; Hacılar 1996: 128; Memmedli 2002: 36) şunu açık şekilde hissetmek mümkündür:

Aranda kaldım, ay nene,

Yandım, karaldım, ay nene;

Yaylaya gönder, ay nene,

Çiyeleme dönder, ay nene.

Yahut:

Nehre çalka, yağ olsun.

Kara inek sağ olsun.

Ova-dağ (kışlak-yayla) sosyal yaşamı, il-oba geçimi, tıpkı yerel folklor geleneklerinde özgülük motiflerini sağlar.

Bayatılar (Maniler):

Türk şiirinin ilk ve en kıymetli türlerinden olan, Borçalı folklor geleneklerinde de en çok etken olan bayatı (mani) türündeki şiirlerde etnik soy köke, tarihsel ve coğrafi olgulara ayna tutan göndermeler çoktur:

Yola çıktı yüz atlı,

Ne durupsan süz, atlı,

Balam, babam odurna,

Karapapak boz atlı.

Borçalı bayatılarında Türklük, Osmanlı sevdasının vurguyla öne çıkması dikkat çekmektedir (Memmedli 2006):

Azizinem, güven gez,

Dağda biter güvengez,

Yad sene arka durmaz,

Öz Türk'üne güven gez.

Memmedli, Şureddin. "Gürcistan'da Yaşayan Türk Folklorunun Temel Motifleri". ulakbilge 3.6 (2015): 123-146)

Sığınak karaltına.

Aşağıdaki bayatı özlem duygusunun sözle ifadesidir (Memmedli 2006):

Ana Kür'den geçen çok,

Sularından içen çok;

Borçalı'dan, Gökçe'den

Alosman'a göçen çok.

Sonuncu bayatıda da geçtiği gibi, Osmanlı'ya Borçalı ağzında çoğu zaman Alosman (Al-i Osman) da denilmiştir.

Burada öncelikle Kür ırmağının hatırlanması rastgele olmasa gerektir.

Türkiye'de Kura, Borçalı'da ve Azerbaycan'da Kür adlandırılan, başlangıcını Türkiye'den, Erzurum ve Kars illerinden, Rus-Türk harplerinde savaş meydanlarına dönüşen Allahuekber dağlarından alan bu nehir, Gürcistan'ın şah damarı olarak akar.

Borçalı köyleri yakınından geçer. Ona Borçalı'da Ana Kür veya Deli Kür denir. Bayatı söyleyicilerimizin yorumunca, ana Kür Türkiye ile Borçalı arsında göçe tanık bir imge-simgedir.

Çıldır, Kars adına bayatı örneklerinden (Memmedli 2006):

Azizinim çaldıra,

Sazı kime çaldıra,

Korkum var, garip ölüm,

Defnolurum Çıldır'a.

Yahut, çok yaygın bir kesik bayatı (Memmedli 2006):

Karsa yaz,

Ayaza yaz, garsa yaz,

Tanrı'm, menim bahtımı

Çıldır'a yaz, Kars'a yaz. 11

Öyle mi yar Kars'a da,

Tipiyse de, karsa da,

Haber ver müşkil halim,

Çıldır'a da, Kars'a da

Türkiye'nin Gürcistan'la sınır bölgeleri olan Çıldır, Kars yörelerine zamanında (19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyıl başlarında) Borçalı'dan göç edenler çok olmuştur. Bu bayatı seçeneği, o dönemle ilgili göç olaylarını yansıtmaktadır.

Diğer bir bayatıda Erzurum ve Türk bir arada söylenmektedir:

Her arzuma,

Yol geder Erzurum'a,

Arkamda Türk dayansa,

Dözerem her zuluma.12

Birkaç örnekte de Sivas anılır:

Geçti beyaz da, yaz da,

Yetişti tut, gilas da,

Can kuşum Borçalı'da,

Hayal kuşum Sivas'ta. 13

Yahut:

Aziziyim, havasın,

Kuş arıyar yuvasın,

Kör oldum hey bakmaktan

Yollarına Sivas'ın.

Şu manideki zaman algılanması da dikkat çeker. Dut (tut), kiraz (gilas) Gürcistan'da Mayıs ayında olgunlaşır, bu vakitler Kars–Sivas dağlarında karların eriyip, yolların açıldığı zaman olduğuna göre hasretliler de görüşmek olanağı bulabilirlerdi.

Diğer örnekler:

Azizim, kağı zamana,

Yol gider Kağızman'a,

Kardaş, uzakta kaldın,

Yaz gönder kağız mana.

Yahut:

Azizinim, dar kamışa,

Yol gider Sarkamış'a,

Yüz bende neyleyecek

Bir Tanrı kargamışa.

Tanrı'm, benim bahtımı

Çıldır'a yaz,

Kars'a yaz",

"Arkamda Türk dayansa,

Dözerem her zuluma",

"Can kuşum Borçalı'da,

Hayal kuşum Sivas'ta" ifadeleri özellikle duygusaldır ve Borçalılılar için ,Türk'ün olduğu yerler güvenç yeri, övünç yeri, kıvanç yeri olduğunun şiirsel ispatıdır. Önemlidir ki bu bayatılarda Kars, Erzurum, Sivas sadece mekân adları olarak geçmeyip mısralarda kafiyeleşir:
kar say az / garsa yaz / Kars'a yaz

arzuma / Erzurum'a / her zuluma

yaz da / gilas da / Sivas'ta

havasın / yuvasın / Sivas'ın

Borçalı bayatılarınun özgünlüğü yine de onlarda öz yurt erdeminin vurgulanmasından kaynaklanmakta olup aşağıdaki bayatılarda net olarak görülmektedir.

Hançerimin tiyesi,

Düşmanıma deyesi;

İlimi yağı görmez,

Menem onun yiyesi.

Borçalı'nın varlığının ölçütü öncelikle onun sazıdır (bağlama), özgün, eşsiz

saz-söz dünyasıdır. Onun bütün maddi-manevi kültürünün gücü saza bağlılığındadır.

Burada saz da imgeleşmiş ve halk ağzında terennüm öznesine dönüşmüştür:

Azizinim, sim ağlar,

Saz inilder, sim ağlar,

Sen öldün, men ağladım,

Men ölsem, bes kim ağlar?

Bölgede diller ezberi olan bayatı-manilerde yerel Türk yer isimleri, buradaki köy, dağ, dere, nehir-çay, göl adları üstünlük teşkil eder ve bu, bölgesel renkli görüntüyü pekiştirir:

Azizinim, Borçalı,

İl-ulusum Borçalı;

Obama yağı gelse,

Pençe vurur, bor çalı.

Kar ayazı,

Ak kâğız, kara yazı;

Bir yanım Kür'e bağlı,

Bir yanım Karayazı.

Azizim, Karacalar,

Ak çalar, kara çalar;

Öyle güzel sevmişim,

Yanağı kara çalar.

Yastı kar,

Asta yağar yastı kar;

Mene lokman ne lazım,

Tabibimdi Yastı kar.

Yerel manilerde akraba meskenler – Tiflis, Kazah, Karabağ, Şemkir, Ağdam,

Ağtaş, Kars, Ahıska, Revan, Gökçe, Akbaba, Tebriz, Şirvan, vb yerler de sık sık anılmaktadır [Memmedli 2002].

Tiflis'in yollarında,

Bent oldum kôllarında,

Bir cüt bazbent olaydım

Yarımın kollarında. 21

Bu deve düzden geder,

Yükü Tiflis'ten geder;

Şemkir kana boyanmış,

Dermanı bizden geder.

Bu yol Kazağ'a gider,

Ömrüm sazağa geder;

Gözlerim yolda kalmış,

Fikrim uzağa gider.

Karabağ yaşım menim,

Yüzükte kaşım menim;

Cennettir yüce yerim,

Gözümde yaşım menim.

Yerel halkın sosyal-psikolojik duygularını ifade eden kesik bayatılardan birkaç örnek:

Dona çay,

Suyu kıjov Dona çay;

Necesin bir ah çekim,

Gözyaşımdan dona çay.

Ağlağandı,

Karağac, Ağlağan'dı;

Gidek dertli yanına,

Görek kim ağlağandı.

Yeke derdi,

Yetimin yeke derdi;

İl çekmez, oba çekmez,

Söyledim Lök'e derdi.

Tapmacalar (Bilmeceler):

Saz (bağlama) tapmacalarla / bilmecelerle böyle nişan verilir (Memmedli 2002)

O nedir ki, yetmiş iki dil bilir?

Yahut:

Hallenir ha, hallenir,

Üstü ayna göllenir;

Her şey ağzından diner,

O, göğsünden dillenir.

Bu örneklerde yetmiş iki saz havası (makamı) olduğuna, bağlamanın göğsünden avaz çıktığına imalar vardır.

Atasözleri:

Bu yurdun atasözlerinde, mesellerinde vatan, yurt, memleket, il-oba, dağ-bağ, âşık, saz, söz, vb bölgesel ifadeler, deyimler ağır basar.

Örnekler:

– Aldı sazı çiynine, kurban mezhep-dinine.

– Asaya dayanıp gezen kocaya bir il söykenir.

– Âşığı olan obanın kaşığı yağlı olar.

– Bülbül gülü sever, insan vatanı.

– Çörek kadrini bilmeyen il kadrini bilmez.

– Dağ köpeği gelip bağ köpeğini bağda boğar.

– Dağdan gelen bağdakini kovar.

– Dostu kurt olanın ili yurt olar.

– Halkın diliyle, sazın teliyle

– Her kuşa öz yuvası, her insana vatan havası.

– İl içinde – öl içinde.

– İlini lağa koyanın evine lağım koyarlar.

– İnsan ağzında söz, kazan altında köz.

– Saz harada, söz de orada.

– Saz kudreti – Tanrı mehebbeti.

– Saz seven yürek saz kalır.

– Seher saz ile akşam naz ile.

– Sütlü koyun sürüsünden ayrılmaz.

– Tere yiyen de yaza çıkar, kere yiyen de.

Nağıllar (Masallar):

Borçalı nağılları (masalları) hakkında konuşurken 19. yüzyılda Tiflis'in Rusça ve Gürcüce matbuatlarındaki örnekleri inceleyebiliriz.

Halen 1828 yılında Moskova'dan Tiflis'e gelerek, Rus matbuatında yazarlık

yapmış Dmitri Zubaryev (1802–1850) Borçalı mıntıkasında yazıya aldığı

İnsanla Yılanın Masalı

(Tiflisskiye Vedomosti – Tiflis Haberleri) gazetesinde yer almıştır (Zubaryev 1830):

Zubaryev diğer yazıyı bölgenin Şamalı köyünden derlemiştir. Şamalı

(Şamamalı) köyünde Rus gazeteci 1828 yılı sonbaharında; kendisinin de belirttiği

gibi, "Borçalı'da son derece meşhur şahıs" olan usta molla Mehdi Bayram oğlu ile

görüşüp tanışmış ve ondan söz konusu masalı derlemiştir.

"İnsanla Yılanın Masalı"nın kısa özeti şöyledir:

Seyahate çıkan Hoca Ahmed

yolda yılanı zor durumdan kurtarır. Karşılığında ise yılan onun boynuna sarılıp, onu boğmak ister.

Hoca Ahmed sorar:

Neden iyiliğe karşılık kötülük yapıyorsun? Yılan

yanıtlar:

İnsanlar da hep iyilik karşısında kötülük yaparlar.

Onların önlerine çıkan

çınar ağacı ve manda da yılanın fikrini kanıtlar.

Karşılaştıkları bir tilki ise hile yapar

ve Hoca Ahmed yılanı öldürür.

Tilkinin bu iyiliğine mukabil Hoca Ahmed ava çıkan hana tilkinin çalıda gizlendiği haberini verir. Tilki olayı hana anlatır. Han, Hoca Ahmed'i dövdürerek, tilkiyi serbest bırakır.

Masalın sonunda didaktik olarak

insanoğluna asla güvenilmeyeceği yönünde mesaj verilir.

yayınlanmış bir başka örnekte ;

Tiflis'in Şeytanpazar mahallesinde âşık Recep'in dilinden yazıya alınmış

“Recep'in Masalı” adlı metinde devi

insan müdrik sözlerin, aklın kudretiyle yener. İnsanın kulağına

güneş ışınlarının fısıldadıklarını duyunca dev

kar gibi erir.

(Recep'in Masalı 1893).

Gori öğretmen yüksekokulunun mezunları Rüstem Melik-Aslanov,

Ziyad Şerifov, Abbas Minesazov da masallar derlemişlerdir.

(Masallar 1899: 71–108).

Sarvan köyünden derlenen masallar

“Çoban İbrahim”,

“Bağdatlı Cafer'in Masalı”,

Tecis köyünden derlenen masal ise “Bahadır İbrahim”

adlanır ve şu örnekler tipikliğiyle seçilirler.

Ziyad Şerifov'un Tecis köyünde

Meşhedi Ali Kulu oğlu'nun dilinden aktardığı “Bahadır İbrahim” masalı mitolojik içeriği ve özgünlüğü ile dikkat çekmektedir. İbrahim'e bahadırlık şöhretini kazandıran bu olur

ki o, insan gibi konuşan, yaprakları şarkı söyleyen sihirli ağacı, bu ağacın dilini bilen sihirli kuşu kız kardeşi Güllüzar'ın isteğiyle bulur ve uçan halının, göze görünmez börkün, sihirli sofranın yardımıyla Gür memleketine gider, Gür padişahının kızıyla evlenir.

Bölgeden derlenmiş başka masallar da (“Vezir Kızı”, “Fakir Adam ile Yılan”,

“Baba Vasiyeti”, “Padişah ile Hekim”, “Ahmed ile Kızıl Balık”, “Avcı ile Padişah”,

“Hıdır İlyas”, “Ben Kurt Gördüm”, vb) (Hacılar 1996) inançlarımızı ve manevi dünyamızı yansıtmaktadır.

Bölgeden derlenen mahallî nitelikli folklor malzemeleri,

Karapapakların yüzyıllar boyunca vücuda getirdiği manevi miras,onların edebî üreticilik potansiyelini göstermektedir.
Borçalı Karapapak ululardan bugüne miras kalmış mitler, efsaneler (söylenceler), toponimik-etimolojik rivayetler (duyumcalar), cilalı halk deyimleri, hazin nağmeler (koşuklar), atasözleri, yeminler, alkışlar (dualar), kargışlar (beddualar), yalvarışlar, okşamalar, halim bayatılar (maniler), meyhaneler, dertli-elemli ağıtlar, düşündürücü bilmeceler, gülmece-bezemeler, çeşitli nağıllar (masallar), şirin düzgüler, dudakkaçtılar kıymetli söz hazinesidir.

Bu edebî-folklor incileri,

kök niteliğindeki Borçalı KarapapakTürklerinin sözlü halk edebiyatının kaynağıdır. Bu kaynak, folkloru zenginleştirmenin yanı sıra, sazın, sözün kalıcılığını destekleyen temel unsurdur.

2.8. Karapapakların Sosyal Yapısı

Millet, genellikle belirli topraklar üzerinde yaşayan aralarında dil, din, tarih, ülkü, duygu/düşünüş, gelenek ve görenek birliği bulunan insanların oluşturduğu toplum olarak tanımlanır. Ayrıca Millet, siyasi ve sosyo-kültürel bir organizasyondur. Ortak dil, tarih ve kültür oluşmadan millet oluşturulamaz. Uluslaşma sürecinin zirvesi devletleşmedir. Devletin en önemli görevi bireylere dilini, tarihini ve kültürünü planlı ve sistemli bir şekilde öğretip Millet inşa etmektir. Millet olmadan devlet kurulamayacağı gibi Devlet olmadan da millet yaşayamaz. Karapapak Türkleri, Kuzey Kafkas kökenli bir Türk boyudur. Terekeme ismiyle de bilinirler. Borçalı bölgesi Karapapak Türklerinin anayurdu olmasıyla beraber aynı zamanda en eski Türk yurdudur da. Maaelesef Türk siyasi birliğinin dağılması bu kadim Türk yurdunun büyük bölümünün elden çıkmasına

sebep olmuştur. Karapapaklar, Kafkasya'nın tamamına az-çok yayılmış, bugün Kafkasya (Azerbaycan, Gürcistan, Dağıstan vb. gibi), Türkiye ve İran'da varlıkları devam eden eski bir kuzey Kafkas kökenli Türk boyudur.

Karapapak toplumu, geleneksel olarak aile ve akrabalık ilişkilerine büyük önem vermiştir. Toplumda yaşlılara saygı, misafirperverlik ve dayanışma gibi değerler ön plandadır.

Aile içinde büyüklerin sözüne önem verilir ve gençler aile büyüklerinin öğütlerini dikkate alır. Misafirperverlik, Karapapak kültürünün en belirgin özelliklerinden biridir. Misafir, evin bereketi ve kutsallığı olarak kabul edilir.

2.9.Sanat Ve Edebiyat Dünyasında Karapapaklar

Karapapak âşıkları, Türk halk edebiyatının önemli bir parçası olan âşık geleneğini sürdüren ve Karapapak kültürünü şiir, türkü ve hikâyeler yoluyla aktaran halk sanatçılarıdır. Bu âşıklar, Karapapakların yaşadığı Kafkasya, Azerbaycan, Doğu Anadolu (Kars, Ardahan, Iğdır) ve çevresindeki bölgelerde yetişmiş ve bu kültürün sesi olmuştur.

Karapapak âşıklarının temel özellikleri, halkın dilinden ve duygularından beslenmeleri, Karapapakların sosyal hayatını, tarihini ve kültürünü eserlerinde yansıtmalarıdır. Sözlü kültürün taşıyıcısı olan bu sanatçılar, aynı zamanda toplumsal olaylara duyarlılık göstermiş, halkın sevincini, üzüntüsünü, aşkını ve kahramanlık hikâyelerini dile getirmişlerdir.

Karapapak âşıkları, Türk halk edebiyatının önemli bir parçası olan âşık geleneğini sürdüren ve Karapapak kültürünü şiir, türkü ve hikâyeler yoluyla aktaran halk sanatçılarıdır. Bu âşıklar, Karapapakların yaşadığı Kafkasya, Azerbaycan, Doğu Anadolu (Kars, Ardahan, Iğdır) ve çevresindeki bölgelerde yetişmiş ve bu kültürün sesi olmuştur.

Karapapak âşıklarının temel özellikleri, halkın dilinden ve duygularından beslenmeleri, Karapapakların sosyal hayatını, tarihini ve kültürünü eserlerinde yansıtmalarıdır. Sözlü kültürün taşıyıcısı olan bu sanatçılar, aynı zamanda

toplumsal olaylara duyarlılık göstermiş, halkın sevincini, üzüntüsünü, aşkını ve kahramanlık hikâyelerini dile getirmişlerdir.

Sanat Ve Edebiyat Dünyasında Karapapak Eserlerinde İşlenen Temalar

- **Tarih ve Kahramanlık: Osmanlı-Rus savaşları, göçler ve Karapapakların yaşadığı zorluklar, eserlerde sıkça işlenen temalardır.**
- **Aşk ve Sevgi: Aşk şiirleri ve türküleri, Karapapak eserlerinin önemli bir kısmını oluşturur.**
- **Doğa ve Memleket Sevgisi: Karapapaklar yaşadıkları coğrafyanın güzelliklerini ve doğaya olan bağlılıklarını dile getirmiştir.**
- **Din ve Tasavvuf: İslamiyet'in ve tasavvufun etkisi,Karapapak şiirlerinde manevi bir derinlik oluşturmuştur.**

Karapapaklar, halk ozanları, yazarlar ve sanatçılar olarak kültürel miraslarını yaşatmışlardır.

Sanat Ve Edebiyat Dünyasında Tanınmış Karapapaklar:

1. Âşık Şenlik (1850-1913)

Karapapakların en tanınmış âşıklarından biridir. Âşık Şenlik, Kars'ın Çıldır ilçesinde doğmuş ve yaşamıştır. Şiirlerinde genellikle Karapapakların yaşadığı sosyal ve siyasi zorlukları, Osmanlı-Rus savaşlarının etkilerini ve halkın duygu dünyasını dile getirmiştir. Sazı ve sözleriyle yalnızca Karapapakların değil, tüm Türk dünyasının önemli bir sesi olmuştur.Aşık Şenlik, Karapapak kültürünün en önemli temsilcilerinden biridir. Doğaçlama şiirler ve halk hikayeleriyle tanınan Şenlik, özellikle halk müziği ve destan geleneğinde iz bırakmıştır.

2. Aşık Selahattin Dündar

Kars Merkez Dikme Köyü

Mandolin,bağlama,tar ve saz çalabilen âşık;Karapapak ve Anadolu ağızları tarzındaki deyişleri saz eşliğinde icra eder.Şiir ve araştırma alanında yayınlanmış

eserleri vardır.Karapapak kültürünün ve aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.

3.Sabri Şimşekoğlu

Aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.

4.Murat Çobanoğlu(1940-2005)

Kars doğumlu olan Çobanoğlu, Karapapakların âşıklık geleneğini sürdüren çağdaş sanatçılardan biridir. Karapapakların kültürel mirasını yeni nesillere aktarmada önemli bir rol oynamış ve Türkiye genelinde tanınmıştır.Karapapak kültürünün ve aşıklık geleneğinin en önemli temsilcilerinden biridir. Yestişmiş çok sayıda âşığın-Halk ozanının ilham kaynağı ve ustasıdır.

5.Şeref Taslıova

Güzel ve etkili sesiyle Aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.

6.Yener Yılmazoğlu

Aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.

7.Telli Borçalı

Aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.

8.Aşık Kamandar

Aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.Özellikle Gürcistan Borçalı Bölgesinde sazı eşliğinde güzel ve etkili sesiyle tanınmıştır.

9..Aşık Ulduz Sönmez

Aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.Aşıklık geleneğinde kendisi gibi güzel ve etkileyici sesiyle kızı Aşık Sedaget 'de Azerbaycan,Gürcistan ve Türkiye'de tanınmış çok dinlenen önemli sanatçılardandır.

10.Kaşif Kara

Halk ozanı ve Karapapak kültürünün önemli temsilcilerinden biridir. Şiirlerinde Karapapak kimliğini ve kültürel değerlerini vurgulamıştır.

11.İslam Safoğlu

Kars, Ardahan ve çevresinde tanınmış bir halk ozanıdır. Karapapak topluluğunun kültürel motiflerini eserlerine yansıtmıştır.

12.Orhan Kemal

Türk edebiyatının önemli isimlerinden Orhan Kemal'in Kafkas kökenli olduğu ve ailesinin Terekeme olduğu iddia edilmektedir.

13.Osman Ehmedoğlu

(Derviş Osman)

Şiirleri,

Gürcistan ,Azerbaycan ve Türkiye 'de yayınlanmıştır.

Karapapak kültürünün en önemli temsilcilerinden biridir. Doğaçlama şiirler ve halk hikayeleriyle tanınır.Türk kültürünün yaşatılmasında çok önemli katkıları olmuştur.Yaşamı boyunca Uluslararası düzeyde Türk kültürü alanında çok önemli katkıları olmuştur.

14.Süreyya Yusufzade

Azerbaycan'da Karapapak kültürü üzerine çalışmalarıyla tanınan önemli bir halk bilimci ve araştırmacıdır.

15.Güllühan Yıldız

Karapapak halk müziği sanatçısıdır. Kafkas kültürü ve Terekeme ezgilerini seslendirmiştir.

16.Mir Hamza Nigârî

1805 Karabağ - 1886, Amasya

Gürcistan ,Azerbaycan ve Türkiye 'de ve Türklerin yasadığı çok sayıda ülkede tanınmış çok önemli divan şâiri

19. yüzyılda Nakşibendi tarikatına mensup ve Doğu Anadolu, Azerbaycan ve Kafkasya'da Ruslara karşı mücadelenin lideri olarak görülen Mir Hamza Nigari,

Karapapak (terekeme) Türkleri arasında etkili olmuş, bir kısmı Muş, Kars ve Anadolu'ya yerleşmişti. Amasyalı Nigari, devlet ordusuna katılmıştır. Edebi eserleriyle halk arasında oldukça meşhurdur.

17.Karapapak (Terekeme) TürküsüFahrettin Güneş - TEREKEME Klip 2018

18.Selma Geçer - Terekemetürküsü

19.Ozan Akbaba

Kars Benliahmet Köyü

Sinema,dizi ve tiyatro oyuncusu.

20.Aşık Mürsel Sinan Kars Dikme Köyü

Terekeme (Karapapak) Türkleri'nden olan Âşık Mürsel Sinan'ın, Azeri ve TürkiyeTürkçesiyle ortaya koymus oldugu eserlerinde ask,yergi, kahramanlık ve tasavvuf düsüncesi ön plana çıkan temalar olmustur.

Aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir.

21.Nuray Hafiftaş Çıldır 1962-2018

Türk Halk müziği sanatçısı ve bestecisi.Güzel sesiyle Karapapak ve Anadolu kültürünün en önemli temsilcilerinden birisidir.Çok sayıda albümü vardır.

22. Fahrettin Kırzıoğlu

M. Fahrettin Kırzıoğlu (Kars, 10 Mart 1917 – Ankara, 10 Şubat 2005): Tarihçi ve halk edebiyatı araştırmacısı. İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi (1946). Memur olarak çalıştı, liselerde öğretmenlik yaptı. 1967'de "tarih doktoru" oldu. Atatürk Üniversitesi'nde 1975'te doçent, 1982'de profesörlüğe yükseldi. 1995'te Gazi Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nden emekli oldu. Erzurum ve Kars çevresinin tarihi, halk edebiyatı, dil, etnografya, etnoloji ve biyografi konularında pek çok araştırma, derleme yazısı ve kitabı vardır. Ziya Gökalp konusunda da çalışmalar yapmıştır. Kırka yakın kitabından birkaçı: Kars Tarihi, I. Cilt (1953), Edebiyatımızda Kars, II. Kitap (1958), Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1976), Anı Şehri Tarihi (1982), Bütünüyle Erzurum Kongresi (1993), Tarihçe-i Gazâvât-i Dağıstan (2000), Dede Korkut Oğuznâmeleri, I-II (2000).

23.Aşık Zülfiyye -İbadovaZülfiyye

Güzel - etkili sesi ve sazıyla aşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden birisidir.

24.Aşık Hüseyin Alkan

Karapapakların yaşadığı Iğdır bölgesinden yetişen bir âşıktır. Şiirlerinde halkın dertlerini, aşk hikâyelerini ve toplumsal sorunları işler.

25.Aşık Mehemmed Hüseynzade

Azerbaycan Karapapaklarından bir halk şairidir. Eserlerinde Karapapakların tarihini, aşk ve doğa temalarını işlemiştir.

Karapapak Âşıklarının Eserlerinde İşlenen Temalar

- **Tarih ve Kahramanlık: Osmanlı-Rus savaşları, göçler ve Karapapakların yaşadığı zorluklar, âşıkların eserlerinde sıkça işlenen temalardır.**
- **Aşk ve Sevgi: Aşk şiirleri ve türküleri, Karapapak âşıklarının önemli bir kısmını oluşturur.**
- **Doğa ve Memleket Sevgisi: Karapapak âşıkları, yaşadıkları coğrafyanın güzelliklerini ve doğaya olan bağlılıklarını dile getirmiştir.**
- **Din ve Tasavvuf: İslamiyet'in ve tasavvufun etkisi, Karapapak âşıklarının şiirlerinde manevi bir derinlik oluşturmuştur.**

Karapapak Âşıklarının Önemi

Karapapak âşıkları, Karapapak kültürünün sözlü hafızasıdır. Onlar, yalnızca Karapapakların değil, Türk dünyasının ortak edebiyat hazinesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bu âşıkların eserleri, hem geçmişteki kültürel mirası korumakta hem de günümüzde bu mirasın yaşatılmasını sağlamaktadır.

SİYASET VE TARİH DÜNYASINDA KARAPAPAKLAR

Karapapak kökenli birçok isim, siyasi ve askeri alanlarda etkili roller üstlenmiştir. Özellikle Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde Karapapak kökenli liderler dikkat çekmiştir.

1. Enver Paşa

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde önemli bir komutan ve siyasi figür olan Enver Paşa'nın, baba tarafından Kafkasya kökenli ve Karapapak olduğu iddia edilmektedir. Özellikle ailesinin Ardahan ve Kars bölgesine bağlı olduğu söylenir.

2. Kazım Karabekir Paşa

Milli Mücadele'nin önde gelen komutanlarından Kazım Karabekir'in, Kars ve Ardahan bölgesiyle güçlü bağları bulunmaktadır. Karapapak/Terekeme kökenli olduğuna dair bazı kaynaklarda bilgi yer almaktadır.

3. İsmail Bey Gaspıralı

Türk dünyasının en önemli fikir adamlarından biri olan Gaspıralı İsmail Bey'in, Karapapak kökenli olduğu düşünülmektedir. Eğitim ve basın alanında yaptığı reformlarla Türk dünyasında iz bırakmıştır.

4.Mehmet Emin Resulzade

Azerbaycan'ın ilk cumhurbaşkanı ve bağımsızlık mücadelesinin liderlerinden biridir. Resulzade'nin Karapapak topluluğundan olduğu düşünülmektedir.

5.Mihrali Bey (1844-1905), hayat öyküsü Borçalı edebi geleneklerinin önemli ürünlerinden biri olan *Mihrali Bey Destanı-Karapapak Kartalı* 'na konu olmuş Karapapak kökenli bir halk kahramanı.Türkiye'de ve Azerbaycan'da kahraman olarak kabul gören Mihrali Bey, 1877 Osmanlı Rus savaşı'nda Osmanlı Devleti için Çarlık Rusyası'na karşı savaşmıştır. Binbaşılığa yükselip Ahmet Muhtar Paşa'nın sağ kolu oldu.Gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle Osmanlı Devleti tarafından maiyetiyle Sivas'a gönderilerek Ulaş'a yerleştirilmiştir. Bir süre Ulaş'ta yaşadıktan sonra Hamidiye Alayları içinde yer alan birliğiyle isyanları bastırmak üzere Yemen'de görevlendirildi ve orada öldü.Karapapak Türklerinden olan Mihrali Bey 1844 yılındaTiflis vilayetinin Borçalı sancağına bağlı Darvaz köyünde doğup

büyüdü.On yedi yaşında iken kaybettiği babasının Müslüman mezarlığına gömülmesine izin vermeyen Rus yönetimine direnince Rus güçleri ile karşı karşıya geldi. Osmanlı ve Rus toprakları arasında gidip gelerek her iki devlette de aranan bir kanun kaçağı olarak yaşadı. 93 Harbi başladığında her iki devlet de suçlarını bağışlayıp, çetesiyle kendisi için savaşmasını teklif etti. Mihali bey, suçlarının bağışlanması karşılığında çetesiyle Osmanlı hizmetine girdi. Ahmet Muhtar Paşa'nın onun kahramanlıklarını padişaha bildirmesi sonucu II. Abdülhamid tarafından Mecidiye Nişanı ile ödüllendirildi. Ailesini de Osmanlı Devleti topraklarına getirdikten sonra Aziziye müdafaasında yer aldı.

93 Harbi sonunda Ahmet Muhtar Paşa'nın İstanbul'a çağrılmasından sonra Mihali Bey de beraberindekilerle Sivas'a gitti. Ulaş bucağına bağlı Acıyurt köyüne yerleştiler. Köy, halk ağzında ***Büyük Köy***, ***Papaklı Köyü***, ***Mihrali Bey'in Köyü*** olarak anılmaktadır.

Mihrali Bey,Sivas'ta 40. Hamidiye Süvari Alayı'nı kurdu.Yemen'de isyan baş gösterdiğinde kardeşi ile birlikte Yemen'de görevlendirildi. 1905 yılında Yemen'de hastalanarak öldü. Bir söylentiye göre Karapapakların liderliği için yaşanan rekabet sonucu öldürüldü.Halk arasında "***Yularsız Aslan***", "***İkinci Battal Gâzî***", "***İkinci Köroğlu***" olarak adlandırılan Mihrali Bey, adına türküler, ağıtlar, destanlar yakılmıştır.

SPOR DÜNYASINDA KARAPAPAKLAR

1. İsmet Atlı:

Türk güreş tarihinin efsane isimlerinden olan İsmet Atlı'nın, Karapapak topluluğundan geldiği belirtilmektedir. Kendisi Türkiye'ye olimpiyat madalyası kazandıran güreşçilerden biri

2.Serdar Kılıç: Doğa sporları ve hayatta kalma uzmanı olarak tanınan Serdar Kılıç, Karapapak kökenli bir aileden gelmektedir. 1969 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinde doğan Kılıç, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde beden eğitimi ve spor bölümünden mezun olmuş ve spor organizasyonu ve yönetimi üzerine yüksek

lisans yapmıştır. Kariyeri boyunca doğa sporları, liderlik ve hayatta kalma eğitimleri vermiştir.

Karapapaklar, spor dünyasında özellikle geleneksel Türk sporlarında ve yerel takımlar düzeyinde aktif rol oynar. Ancak Karapapak kimliğiyle doğrudan tanımlanmış büyük spor takımları bulunmamaktadır. Daha çok, cirit, güreş ve yerel futbol takımlarında Karapapak kökenliler ön plandadır. İşte bazı örnekler:

Cirit Takımları

1. **Kars Cirit Takımları: Karapapakların geleneksel sporu olan cirit, Kars'ta önemli bir yere sahiptir. Kars'taki cirit takımları arasında Karapapak kökenli sporcular sıklıkla yer alır.**
2. **Ardahan ve Iğdır Cirit Takımları: Bu bölgelerde düzenlenen cirit turnuvalarında Karapapakların etkisi büyüktür.**

Futbol

Karapapakların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yerel futbol kulüpleri, amatör liglerde mücadele eder:

1. **Kars 36 Spor: Kars'ta futbol camiasında aktif bir kulüptür ve Karapapak kökenli oyuncular bu takımda yer almaktadır.**
2. **Ardahan Amatör Lig Takımları: Karapapakların etkisi, bu liglerde görülür.**

Güreş

Karapapakların geleneksel bir spor dalı olarak güreşte büyük başarıları vardır. Bölgesel turnuvalarda Karapapak güreşçiler dikkate değer performans sergiler.

Spor dünyasında, özellikle geleneksel Türk sporları olan cirit ve güreş, Borçalı'daki Karapapak topluluğu arasında önemli bir yere sahiptir. At üstünde savaşçı kabiliyetleriyle tanınan Karapapaklar, cirit ve güreş gibi sporlarda tarih boyunca etkin olmuşlardır.

BİLİM VE AKADEMİ DÜNYASINDA KARAPAPAKLAR

Karapapaklar (Terekemeler), tarih boyunca farklı coğrafyalarda yaşamış, kültürleri, dilleri ve yaşam biçimleriyle zengin bir mirasa sahip bir Türk boyudur. Genellikle Kafkasya, Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve İran gibi bölgelerde yaşayan Karapapaklar, sadece kültürel anlamda değil, bilim dünyasında da dikkat çekici katkılar sunmuşlardır.

Karapapakların Bilime Katkıları

Karapapaklar, tarih boyunca bulundukları bölgelerde eğitim ve bilimi önemseyerek, hem yerel hem de uluslararası düzeyde değerli bireyler yetiştirmiştir. Bu katkılar çoğunlukla sosyal bilimler, tarih, kültür ve dil araştırmaları alanında yoğunlaşmıştır.

Dil ve Edebiyat Araştırmaları

Karapapaklar, özellikle Türk dili ve edebiyatı üzerine yaptıkları çalışmalarla tanınır. Karapapak kimliğini koruma ve yaşatma çabaları, dil ve kültür alanında önemli araştırmaların yapılmasını sağlamıştır. Bu araştırmalar, sadece Karapapakların değil, genel olarak Türk dünyasının tarihine ışık tutmaktadır.

Tarih ve Antropoloji

Karapapaklar, Kafkasya ve çevresindeki Türk boylarının tarihine dair önemli belgeler bırakmışlardır. Bölgedeki tarihi süreçlerin anlaşılmasında Karapapak kökenli tarihçilerin katkısı büyüktür. Bu tarihçiler, Karapapak kültürünün farklı halklarla olan etkileşimlerini inceleyerek kültürel devamlılığı sağlamıştır.

Bilim İnsanları ve Akademik Katkılar

Bilim dünyasında Karapapak kökenli bireylerin isimleri açıkça belirtilmese de, bu topluluğun yetiştirdiği bireyler, akademik çevrelerde yer alarak bilimsel gelişime katkı sağlamışlardır. Özellikle Türkiye ve Azerbaycan'da Karapapak kökenli akademisyenler, dil, edebiyat, tarih ve sosyoloji alanlarında çalışmalar yapmıştır.

Örnek Çalışmalar

1. **Karapapak Türklerinin Tarihi ve Kültürü: Sosyal bilimciler tarafından yapılan çalışmalar, Karapapakların etnik ve kültürel kimliklerini tanıtmayı amaçlamıştır.**
2. **Edebiyat ve Folklor Araştırmaları: Karapapakların zengin sözlü geleneği, destanları ve halk hikayeleri, bilimsel incelemelere konu olmuştur.**

Karapapakların Eğitimdeki Rolü

Karapapaklar, bulundukları bölgelerde eğitimi teşvik etmiş ve yerel eğitim kurumlarına katkı sağlamıştır. Kafkasya, Azerbaycan ve Türkiye'de birçok Karapapak kökenli birey, eğitim alanında öğretmen, akademisyen ve araştırmacı olarak görev yapmıştır.

Gelecek Nesillere İlham

Karapapakların bilim dünyasındaki varlığı, onların zengin kültürel mirasının bir yansımasıdır. Günümüzde, Karapapak gençlerin bilim ve teknoloji alanında daha fazla varlık göstermesi için eğitim ve araştırma olanaklarının artırılması gerekmektedir. Bu, sadece Karapapak topluluğu için değil, Türk dünyası ve uluslararası bilim topluluğu için de büyük bir kazanç olacaktır.

Karapapaklar, bilim dünyasında sessiz ama etkili bir varlığa sahiptir. Karapapakların tarihine ve katkılarına ışık tutmak, sadece Karapapak kimliğini korumakla kalmayacak, aynı zamanda bilim dünyasında zengin bir kültürel birikim olarak yer almasını sağlayacaktır. Karapapaklar, geçmişten geleceğe bir köprü kurarak, bilime olan katkılarını artırmaya devam edeceklerdir.

Bilim Dünyasında Tanınmış Karapakpaklar:

1.Valeh Ehmedov:

Karapapak tarihini ve kültürünü inceleyen önemli bir akademisyendir. Özellikle Azerbaycan ve Türkiye'deki Karapapakların kökenlerini araştırmıştır.Yayınlanmış eserleri mevcuttur.

Keşeli ve onun şecereleri -Bakı(Bakü)2002

Yoğun araştırma ve kişisel emek gerektiren çok önemli eserlerindendir.

2.Prof. Dr. Mehmet Fahrettin Kırzıoğlu

(10 Mart 1917 - 10 Şubat 2005), özellikle Kafkasya, Doğu Anadolu ve Türk tarihine yönelik çalışmalarıyla tanınan bir Türk tarihçidir. Kendisinin eserleri ve araştırmaları, Karapapak Türklerinin tarihine ve kültürüne ışık tutmuştur.

Hayatı

- **Doğum Yeri: Fahrettin Kırzıoğlu, 1917 yılında Kars'ın Mamaş köyünde dünyaya gelmiştir.**
- **Eğitimi: İlkokul ve ortaokulu Kars'ta, liseyi Erzurum'da tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun olmuştur.**
- **Akademik Kariyeri: 1967 yılında "Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi" konulu teziyle doktor unvanını almıştır. Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde görev yapmış, 1975 yılında doçent, 1982 yılında profesör olmuştur. Daha sonra Gazi Üniversitesi'nde de görev almıştır.**

Etnik Kökeni

- **Fahrettin Kırzıoğlu'nun etnik kökeni hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Çoğu kaynak, onun Karapapak Türklerinden olduğunu belirtirken, bazı kaynaklar Kumuk Türkleri ile bağlantısını dile getirmiştir.**
- **Kendisinin özellikle Karapapak tarihi üzerine yoğunlaşması ve Kars gibi Karapapakların yoğun olarak yaşadığı bir bölgede doğmuş olması, onun Karapapak kökenli olabileceği iddiasını güçlendirmektedir.**

Eserleri ve Çalışmaları

- **Fahrettin Kırzıoğlu, özellikle Kafkasya, Karapapaklar ve Doğu Anadolu tarihine ilişkin eserleriyle tanınmıştır. Bazı önemli eserleri şunlardır:**
  - **Kars Tarihi**
  - **Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi**
  - **Kürtlerin Türklüğü**
  - **Karapapaklar ve Tarihleri**

- Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Çalışmalar

Katkıları

- Türk tarihine dair yaptığı araştırmalar, özellikle Kafkasya ve Doğu Anadolu'daki Türk varlığı üzerine yoğunlaşmıştır.
- Kırzıoğlu, halk tarihiyle akademik çalışmaları birleştirerek, Türk dünyasına dair önemli bilgiler sunmuştur.
- Çalışmaları, Karapapak Türklerinin tarihine ilişkin önemli bilgiler içermektedir.

Ödülleri ve Onurları

- 2004 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından Üstün Hizmet Ödülü'ne layık görülmüştür.

Vefatı

- Fahrettin Kırzıoğlu, 10 Şubat 2005 tarihinde Ankara'da vefat etmiş ve Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Fahrettin Kırzıoğlu, Türk tarihçiliğine büyük katkılar sunmuş bir bilim insanıdır. Kendisinin Karapapak kimliği üzerinde yoğunlaşan çalışmaları, Türk dünyası ve Kafkasya üzerine önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Karapapaklarla olan bağının güçlü olduğu düşünülmektedir.

3. Prof. Dr. Valeh Hacılar

- Uzmanlık Alanı: Türk mitolojisi, halk bilimi ve edebiyat.
- Çalışmaları: Gürcistan Türklerinin tarihi ve kültürü üzerine kapsamlı eserler yazmıştır.
- Katkıları: Karapapak Türklerinin kültürel mirasını araştırmış, mitolojik ve folklorik değerlerini bilimsel çalışmalara taşımıştır.

4. Dr. İsmail Rüstemov

- Uzmanlık Alanı: Tarım bilimleri.

- **Çalışmaları: Azerbaycan'da tarım ve toprak bilimi alanında önemli araştırmalar yapmıştır.**
- **Katkıları: Karapapakların yaşadığı bölgelerde tarımsal kalkınmayı destekleyen çalışmalarda bulunmuştur.**

5. Dr. Süleyman Tezek

- **Uzmanlık Alanı: Sosyoloji ve antropoloji.**
- **Çalışmaları: Karapapakların sosyolojik yapısı, kültürü ve geleneklerini incelemiştir.**
- **Katkıları: Karapapak kimliğinin korunması ve tanıtılması adına önemli makaleler yayımlamıştır.**

6 . Dr. Ali Ekber Hesenov

- **Uzmanlık Alanı: Tarih ve coğrafya.**
- **Çalışmaları: Azerbaycan ve Kafkasya'daki Türk topluluklarının tarihi üzerine çalışmıştır.**
- **Katkıları: Karapapakların yaşadığı bölgelerin tarihine dair detaylı bilgiler sunmuştur.**

Karapapak Bilim İnsanlarının

Genel Katkıları

- **Tarih: Kafkasya, Doğu Anadolu ve Karapapakların kültürel mirası üzerine araştırmalar.**
- **Dil ve Edebiyat: Türk dilinin ve folklorunun incelenmesi.**
- **Tarım ve Ekonomi: Yaşadıkları bölgelerdeki tarım ve ekonomik kalkınma projelerine katkılar.**
- **Halk Bilimi: Karapapakların geleneksel oyunları, yemekleri, düğün adetleri gibi kültürel değerlerin kayıt altına alınması.**

Karapapak bilim insanları, özellikle Kafkasya ve Anadolu coğrafyasındaki kültürel ve bilimsel mirası yaşatma konusunda önemli roller üstlenmiştir. Bu alandaki çalışmalar, hem Türk dünyasının hem de dünya biliminin gelişimine

katkıda bulunmuştur. Karapapakların bilim insanlarıyla ilgili daha fazla bilgi, yerel kaynaklardan ve akademik çalışmalardan elde edilebilir.

2.10. Bölümün Değerlendirmesi

Bu bölümde, Karapapakların kültürel mirası detaylı olarak ele alınmıştır. Dil ve edebiyattan giyim-kuşama, yemek kültüründen halk oyunlarına kadar birçok kültürel unsur Karapapakların kimliğini yansıtmaktadır. Gelenek ve görenekler, Karapapakların tarih boyunca kimliklerini ve kültürel değerlerini korumalarına büyük katkı sağlamıştır.

Karapapaklar (Terekemeler), tarih boyunca Kafkasya, Anadolu ve çevresindeki coğrafyalarda yaşayan ve zengin bir kültürel mirasa sahip olan bir Türk topluluğudur. Savaşçı özellikleri, göçebe yaşam tarzları ve derin bir kültürel birikimle tanınan Karapapaklar, sadece sosyal ve kültürel alanda değil, bilim dünyasında da katkılarda bulunmuşlardır. Ancak bu katkılar genellikle yerel ölçekte kalmış ve uluslararası düzeyde yeterince tanınmamıştır.

Karapapakların Bilime Katkıları

1. **Tarih Araştırmaları: Karapapak kökenli tarihçiler, özellikle Kafkasya, Doğu Anadolu ve Azerbaycan tarihine dair önemli çalışmalar yapmışlardır. Prof. Dr. Mehmet Fahrettin Kırzıoğlu, Karapapakların tarihini araştıran önemli bir isimdir. Onun çalışmaları, Karapapak kimliğini ve bu topluluğun tarihteki rolünü detaylı bir şekilde ortaya koymuştur. Dil ve Edebiyat: Karapapak**
2. **Türkçesi, Azerbaycan Türkçesiyle büyük benzerlikler taşıyan bir lehçedir. Bu topluluğun sözlü ve yazılı edebiyatı, halk bilimi çalışmaları için önemli bir kaynak oluşturur. Karapapakların masalları, destanları ve halk hikayeleri, bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Antropoloji ve Sosyoloji: Karapapaklar,**
3. **geleneksel göçebe yaşam tarzları ve sosyal yapılarıyla antropolojik çalışmalara ilham kaynağı olmuştur. Geleneksel düğünleri, giyim tarzları, yemek kültürleri ve sporları (özellikle**

cirit ve güreş) üzerine yapılan çalışmalar, bu topluluğun sosyal yapısını anlamak için önemlidir.

4. **Doğa Bilimleri ve Tarım:** Karapapakların yaşadığı bölgelerdeki ekonomik faaliyetler, özellikle tarım ve hayvancılık üzerine yapılan çalışmalarla bilime katkıda bulunmuştur. Azerbaycan'da tarım bilimleri üzerine çalışmalar yapan Karapapak kökenli bilim insanları, bölgenin tarımsal kalkınmasında etkili olmuştur.

Bilim Dünyasında Öne Çıkan Karapapak İsimleri

- **Prof. Dr. Mehmet Fahrettin Kırzıoğlu:** Kafkasya ve Türk tarihi üzerine yaptığı çalışmalarla tanınır.
- **Dr. İsmail Rüstemov:** Tarım bilimleri ve toprak bilimi üzerine çalışmalarıyla bilinir.
- **Prof. Dr. Valeh Hacılar:** Gürcistan Türkleri ve Karapapakların kültürü üzerine çalışmalar yapmıştır.

Karapapakların Bilimsel Alanlardaki Zorlukları

1. **Kaynak Eksikliği:** Karapapaklarla ilgili yazılı kaynakların sınırlı olması, bu topluluğun bilime katkılarının belgelenmesini zorlaştırmaktadır.
2. **Uluslararası Tanınırlık Eksikliği:** Karapapak bilim insanlarının çoğu yerel ölçekte tanınmaktadır. Uluslararası alanda daha fazla temsil edilmeleri için çalışmalar yapılması gerekmektedir.
3. **Eğitim İmkânları:** Karapapakların yoğun yaşadığı bölgelerdeki eğitim olanaklarının sınırlılığı, bilim dünyasına katılımlarını azaltan bir faktördür.

Karapapaklar, kültürel ve tarihi zenginlikleriyle bilim dünyasına önemli katkılar yapmıştır. Ancak bu katkılar yerel düzeyde kalmış, uluslararası bilim camiasında yeterince tanınmamıştır. Karapapak bilim insanlarının çalışmalarının daha fazla tanıtılması, akademik çevrelerde bu topluluğun bilinirliliğini artıracaktır.

Öneriler:

1. Karapapakların tarihine ve kültürüne dair akademik araştırmaların desteklenmesi.
2. Genç Karapapak bireylerin eğitimi için burs ve proje desteklerinin artırılması.
3. Yerel ve uluslararası bilimsel kongrelerde Karapapakların rolüne dair sunumların yapılması.
4. Karapapak kültürünün bilimsel birikimiyle ilgili yayımların çoğaltılması.

Bu tür adımlar, Karapapakların bilim dünyasındaki yerini daha görünür kılacaktır. Karapapaklar, zengin kültürel geçmişleri ve tarihsel rolleriyle, bilimsel ve akademik alanlarda büyük bir potansiyele sahiptir.

Bölüm 3: Karapapakların Kimlik Mücadelesi

3.1. Kimlik Mücadelesinin Tarihsel Arka Planı

Karapapakların kimlik mücadelesi, tarihsel ve sosyokültürel kökenlere dayanan bir sürecin sonucudur. Bu mücadeleyi anlamak için, tarih boyunca yaşadıkları coğrafi, siyasi ve toplumsal dinamiklere bakmak gerekir. Karapapaklar, genellikle Kafkasya, Doğu Anadolu, Azerbaycan ve İran'ın belirli bölgelerinde yaşayan bir Türk topluluğudur. Kimlik mücadelelerinin arka planı, bu bölgelerdeki tarihsel süreçlerle şekillenmiştir:

1. Coğrafi ve Tarihi Kökenler

Karapapaklar, köken itibarıyla Oğuz Türkleriyle bağlantılıdır. Tarih boyunca, Kafkaslar ve Doğu Anadolu gibi stratejik öneme sahip bölgelerde yaşamışlardır. Bu bölgeler, sürekli olarak büyük imparatorlukların, yerel hanlıkların ve modern ulus-devletlerin etkisi altında kalmıştır. Karapapakların kimlik mücadelesi, bu jeopolitik mücadelelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

2. Rus ve Osmanlı Hakimiyeti

1. **yüzyılda, özellikle Çarlık Rusyası'nın Kafkaslara doğru genişlemesi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bu bölgelerdeki hakimiyet mücadelesi, Karapapakların kimliğini etkileyen önemli olaylardandır. Çarlık Rusyası'nın asimilasyon politikaları, Karapapakları kültürel kimliklerini korumaya itmiştir. Osmanlı döneminde ise, Karapapaklar genellikle İslam kimliği üzerinden bir aidiyet geliştirmişlerdir.**

3. Etnik ve Kültürel Özgünlük

Karapapaklar, Türk kültürünün yanı sıra bulundukları bölgelerdeki etnik grupların kültürleriyle de etkileşim içinde olmuşlardır. Bu, onların kültürel zenginliğini artırsa da, zaman zaman kimliklerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur. Karapapakların geleneksel kıyafetleri, halk oyunları, ağızları (şiveleri) ve edebi eserleri, bu kimlik mücadelesinde önemli unsurlar olarak öne çıkmıştır.

4. Göçler ve Sürgünler

Karapapaklar, 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında gerçekleşen göç ve sürgün süreçlerinden derin bir şekilde etkilenmiştir. Özellikle 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı ve 1877-1878 (93 Harbi) sonrasında, Karapapaklar Kafkaslardan Anadolu'ya zorunlu göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göç süreçleri, Karapapakların kimliklerini muhafaza etme çabalarını daha da artırmıştır.

5. Siyasi ve Sosyal Baskılar

Sovyetler Birliği'nin asimilasyon politikaları, Karapapakların Kafkasya'daki varlığını ve kültürel kimliğini tehdit etmiştir. Türkiye'ye göç eden Karapapaklar ise yeni bir kimlik mücadelesine girmiş, hem Türk kimliğiyle bütünleşmiş hem de kendi kültürel özelliklerini koruma çabası içine girmiştir.

6. Dil ve Kültürün Korunması

Karapapakların kimlik mücadelesinde dil, edebiyat ve sanat büyük bir rol oynamıştır. Karapapak Türkçesi, bu topluluğun kimliğini koruma araçlarından

biri olmuştur. Halk ozanları ve şairler, tarih boyunca bu kimliğin korunmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

7. Modern Kimlik Mücadelesi

Bugün Karapapaklar, hem kültürel miraslarını yaşatmaya hem de modern dünyada kendilerini ifade etmeye çalışmaktadır. Diasporada yaşayan Karapapak toplulukları, kimliklerini tanıtmak ve tarihlerini gelecek nesillere aktarmak için çeşitli çalışmalar yapmaktadır.

Karapapakların kimlik mücadelesi, onların tarihsel olarak maruz kaldıkları siyasi baskılar, göçler ve kültürel tehditler karşısında direnç gösterme hikayesidir. Bu mücadele, hem Karapapakların hem de genel anlamda Türk dünyasının önemli bir parçasını oluşturur.

Karapapakların kimlik mücadelesi, tarih boyunca farklı coğrafyalarda çeşitli baskılara karşı verdikleri bir varoluş mücadelesidir. Bu süreç, Karapapakların Kafkasya'dan Anadolu'ya göçleri, Osmanlı ve Rus İmparatorlukları arasında sıkışmaları ve modern ulus devletlerin kimlik politikalarına maruz kalmaları ile şekillenmiştir.

3.2. Osmanlı ve Safevi Dönemlerinde Karapapaklar

Karapapaklar, Osmanlı ve Safevi devletlerinin sınır bölgelerinde yaşamış ve her iki devletin de kimlik politikalarına maruz kalmıştır. Safeviler, Şii mezhebini yaymaya çalışırken, Osmanlı İmparatorluğu ise Sünni İslam'ı benimsetmeye çalışmıştır. Bu süreçte Karapapaklar, mezhep çatışmaları ve askerî seferler nedeniyle baskı altına alınmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Karapapakların büyük bir kısmı Türkmen toplulukları olarak kabul edilmiş ve Anadolu'ya göç ettirilmiştir. Ancak bu göç süreci, Karapapakların kimliklerini korumaları açısından zorlu bir döneme işaret etmektedir.

Osmanlı ve Safevi döneminde Karapapaklar, bu iki büyük devletin arasında sıkışmış bir Türk topluluğu olarak dikkat çeker. Her iki devletin Karapapaklar üzerindeki etkisi, onların siyasi, sosyal ve kültürel kimliklerini şekillendirmiştir. Bu dönem, aynı zamanda Karapapakların kimlik mücadelesi açısından kritik bir tarihsel süreçtir.

Osmanlı Dönemi

1. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Konumları

Osmanlı Devleti, 16. yüzyıldan itibaren Doğu Anadolu ve Kafkaslar üzerinde hakimiyet kurarken, bu bölgelerde yaşayan Karapapaklar da Osmanlı idaresine girdi. Karapapaklar, Osmanlı Devleti'nin İslam kimliğine dayalı politikaları çerçevesinde Müslüman bir topluluk olarak kabul edilmiş ve bu nedenle Osmanlı idaresinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olmasalar da, dini bağlılıkları nedeniyle bir tehdit unsuru olarak görülmemişlerdir.

2. Askeri ve İdari Roller

Osmanlı, Kafkasya ve Doğu Anadolu'daki stratejik konumları nedeniyle Karapapakları askeri bir güç olarak değerlendirmiştir. Özellikle sınır bölgelerinde yaşayan Karapapaklar, Osmanlı-Safevi savaşları sırasında Osmanlı'ya bağlı askerî birliklerde yer almıştır. Bununla birlikte, Osmanlı'nın tımar sistemi içinde Karapapakların yerel yönetimlerde sınırlı bir rol oynadığı bilinmektedir.

3. Savaş ve Göçler

Osmanlı-Safevi çekişmesi, Karapapakların yaşadığı bölgeleri sürekli bir çatışma sahasına dönüştürmüştür. 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı ile Safevi Devleti arasında yapılan savaşlar, Karapapakların sık sık yer değiştirmesine ve göç etmesine neden olmuştur. Bu göçler, Karapapakların Anadolu'ya ve diğer Osmanlı topraklarına yerleşmesi sürecini hızlandırmıştır.

Safevi Dönemi

1. Safevi Devleti'ndeki Konumları

Safevi Devleti, 16. yüzyılda Şii İslam'ı resmi mezhep olarak kabul etmiş ve bu politikayı kendi sınırları içindeki tüm topluluklara dayatmıştır. Safevi topraklarında yaşayan Karapapaklar ise büyük oranda Sünni Müslüman oldukları için Safevi yönetimi tarafından tehdit olarak algılanmış ve bu durum ciddi baskılara yol açmıştır.

2. Safevi Asimilasyon Politikaları

Safeviler, Sünni mezhebine mensup toplulukları Şii İslam'a dönüştürmek için yoğun bir baskı politikası uygulamıştır. Karapapaklar da bu süreçte Safeviler tarafından ya asimilasyona zorlanmış ya da zorunlu göçlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu baskılar, Karapapakların Osmanlı Devleti'ne göç etmelerinin önemli nedenlerinden biridir.

3. Etnik ve Mezhepsel Gerilimler

Safevi döneminde Karapapaklar, genellikle Türk kimliklerinden dolayı bir aidiyet hissine sahip olmalarına rağmen, mezhepsel farklılıklar nedeniyle Safevi yönetimi ile uyum sağlamakta zorlanmışlardır. Bu süreç, Karapapaklar üzerinde kültürel bir baskı oluşturmuş ve kimliklerini koruma mücadelesini zorlaştırmıştır.

Osmanlı-Safevi Çatışmalarının Karapapaklara Etkisi

Karapapakların yaşadığı bölgeler, Osmanlı ile Safevi Devleti arasındaki sürekli çatışmaların merkezinde yer almıştır. Bu savaşlar, Karapapakların siyasi ve sosyal konumunu doğrudan etkilemiş ve iki devletin arasında bir tampon bölge olarak kalmalarına neden olmuştur. Karapapakların Safevi baskılarından kaçmak için Osmanlı topraklarına göç etmeleri, onların kimliklerini daha iyi korumalarına olanak tanımıştır.

1. Göç ve Yerleşim

Osmanlı-Safevi savaşları sırasında, Karapapakların büyük bir kısmı Anadolu'ya göç etmiş ve özellikle Erzurum, Kars, Ardahan gibi doğu illerine yerleşmiştir. Bu

göç hareketi, onların Osmanlı topraklarında daha güvende hissetmelerini sağlamış ancak aynı zamanda yaşadıkları bölgeyi terk etmelerine yol açmıştır.

2. Kimlik ve Kültürün Korunması

Karapapaklar, iki büyük devletin etkisi altında, Türk kimliklerini koruma mücadelesi vermiştir. Safevilerin Şiileştirme politikalarına direnmiş ve Osmanlı'nın İslam merkezli politikaları içinde kendi kültürel özelliklerini muhafaza etmeye çalışmışlardır.

Osmanlı ve Safevi dönemlerinde Karapapaklar, iki büyük gücün arasında kalmış, hem siyasi hem de mezhepsel baskılara maruz kalmıştır. Bu süreç, onların kimliklerini ve kültürel miraslarını koruma mücadelesini zorlaştırmıştır. Ancak özellikle Osmanlı'nın daha hoşgörülü yaklaşımı, Karapapakların göç ettikleri bölgelerde kimliklerini daha sağlam bir şekilde muhafaza etmelerine olanak tanımıştır. Bu dönem, Karapapakların tarihi ve kimliği açısından oldukça önemli bir dönüm noktasıdır.

3.3. Rusya'nın Kafkasya Politikaları ve Karapapaklar

18. ve 19. yüzyıllarda Rusya, Kafkasya'da yayılmacı bir politika izlemeye başlamıştır. Bu süreçte birçok Türk ve Müslüman topluluk gibi Karapapaklar da Rusya'nın asimilasyon politikalarına maruz kalmıştır.

Rusya'nın Kafkasya'yı kontrol altına alma çabaları, birçok Karapapak ailesinin yurtlarından sürgün edilmesine ve Anadolu'ya göç etmesine yol açmıştır. Bu göçler, Karapapakların demografik yapısını ve toplumsal yapısını büyük ölçüde değiştirmiştir.

Rusya'nın Kafkasya üzerindeki politikaları, bölgedeki demografik yapıyı, siyasi dengeleri ve yerel toplulukları, özellikle de Karapapakları derinden etkilemiştir. Çarlık Rusyası döneminden Sovyetler Birliği'ne kadar uzanan süreçte, Rusya'nın bu bölgeye yönelik stratejileri genellikle askeri genişleme, asimilasyon, sürgün ve

yerleşim politikaları şeklinde şekillenmiştir. Karapapaklar, Kafkasya'daki Türk topluluklarından biri olarak, bu politikaların etkilerini doğrudan yaşamışlardır.

1. Çarlık Rusyası'nın Kafkasya Politikaları

a. Askeri Yayılma ve İşgal

1. yüzyılın sonlarından itibaren Çarlık Rusyası, Kafkasya'da yayılmacı bir politika izledi. 1783'te Gürcistan'ın himaye altına alınması ve ardından 19. yüzyıl boyunca Kafkasya'nın tamamının işgal edilmesi, bölgedeki Türk toplulukları, özellikle Karapapaklar üzerinde ciddi etkiler yarattı. Karapapaklar, genellikle Rus yayılmasına karşı direniş gösteren topluluklar arasında yer aldı.

- 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Rusya, Kafkasya'nın geniş bölgelerinde kontrolü ele geçirdi ve Türk toplulukları üzerinde baskıcı politikalar uygulamaya başladı.
- Karapapaklar, Osmanlı Devleti ile bağları nedeniyle Rusya tarafından potansiyel tehdit olarak algılandı.

b. Asimilasyon ve Hristiyanlaştırma Çabaları

Çarlık yönetimi, Kafkasya'daki Müslüman ve Türk topluluklarını Ruslaştırmak ve Hristiyanlaştırmak için sistematik politikalar uyguladı. Karapapaklar gibi Sünni Müslüman topluluklar, bu politikalardan büyük ölçüde etkilendi.

- Dini kurumlar üzerindeki baskılar, İslamiyet'in zayıflatılmasını hedefledi.
- Türkçe ve yerel dillerin kullanımını kısıtlayan uygulamalar, kültürel kimliğin erozyonuna yol açtı.

c. Sürgünler ve Göçler

Rusya, Kafkasya'daki Müslüman toplulukları sistematik olarak bölgeden sürgün etti. Karapapaklar, bu süreçte Osmanlı topraklarına göç etmek zorunda kalan gruplardan biriydi.

- Kırım Savaşı (1853-1856) ve 93 Harbi (1877-1878) sonrasında Karapapakların önemli bir kısmı Osmanlı topraklarına göç etti.

- **Göç eden Karapapaklar, özellikle Doğu Anadolu'da (Kars, Erzurum ve Ardahan gibi) Osmanlı yerleşim bölgelerine dağıldı.**

2. Sovyetler Birliği Dönemi

a. Etnik ve Kültürel Baskılar

Sovyetler Birliği döneminde Karapapaklar, Kafkasya'daki diğer Türk toplulukları gibi ağır bir asimilasyon politikasıyla karşılaştı. Sovyet yönetimi, etnik kimliği ve kültürel bağımsızlığı bastırmak için kapsamlı politikalar uyguladı.

- **Dil ve Eğitim Politikaları: Türkçe ve yerel dillerin eğitimi sınırlandırıldı, Rusça eğitimi zorunlu hale getirildi.**
- **Dini Baskılar: Camiler kapatıldı, dini liderler ve kurumlar baskı altına alındı. Karapapaklar gibi Sünni Müslüman topluluklar, Sovyetlerin ateizm propagandası nedeniyle dini inançlarını gizli bir şekilde sürdürmek zorunda kaldı.**

b. Zorunlu Göç ve Sürgünler

Sovyetler, Kafkasya'daki Türk topluluklarını, özellikle savaş dönemlerinde güvenlik riski olarak görmüş ve sürgün politikaları uygulamıştır. Karapapaklar da bu sürgünlerden etkilenmiştir:

- **Stalin Dönemi (1924-1953): Karapapakların yaşadığı bölgeler, askeri ve stratejik nedenlerle boşaltılmış, topluluklar Orta Asya'ya ve diğer bölgelere sürgün edilmiştir.**
- **Bu süreç, Karapapakların sosyal yapısında ve kültürel devamlılığında derin yaralar açmıştır.**

3. Rusya'nın Bölgesel Politikalarda Karapapakları Kullanımı

a. Sınır Topluluğu Olarak Karapapaklar

Karapapaklar, Rusya'nın Osmanlı ve İran sınırındaki stratejik konumlarından dolayı zaman zaman Rus yönetimi tarafından sınır güvenliği için bir tampon bölge olarak görülmüştür. Ancak bu strateji, Karapapakların sürekli bir baskı ve güvensizlik ortamında yaşamalarına neden olmuştur.

b. Kafkasya'da Böl ve Yönet Politikası

Rusya, Kafkasya'da farklı etnik ve dini gruplar arasındaki gerilimleri kullanarak bölgeyi kontrol etmeyi hedefledi. Karapapaklar, bu politikanın bir parçası olarak, komşu topluluklarla çatışmaya itilmiştir. Özellikle Ermenilerle yaşanan gerilimler, Rusya'nın bu tür politikalarının bir sonucudur.

4. Karapapakların Direnişi ve Kimlik Koruma Mücadelesi

Rusya'nın baskılarına rağmen Karapapaklar, hem Çarlık hem de Sovyet döneminde kimliklerini koruma mücadelesi vermiştir:

- **Din ve Kültürün Korunması: Karapapaklar, İslam inançlarını ve Türk kültürel mirasını korumak için yoğun çaba göstermiştir.**
- **Göç ve Diaspora: Osmanlı topraklarına ve daha sonra Türkiye'ye göç eden Karapapaklar, kimliklerini koruma çabalarını bu yeni topraklarda sürdürmüştür.**

Rusya'nın Kafkasya politikaları, Karapapakların tarihini ve kimlik mücadelesini şekillendiren temel unsurlar arasında yer alır. Çarlık döneminde başlayan asimilasyon ve sürgün politikaları, Sovyetler döneminde de devam etmiştir. Ancak Karapapaklar, bu baskılara rağmen kültürel ve etnik kimliklerini koruma konusunda önemli bir direnç göstermiştir. Bu süreç, Karapapakların tarihindeki en önemli mücadelelerden biri olarak tarihe geçmiştir.

3.4. Anadolu'ya Göç ve Kimlik Koruma Çabaları

Karapapakların Anadolu'ya göçü, onların kimlik mücadelesindeki önemli bir dönüm noktasıdır. Göç ettikleri yerlerde yerel halklarla kaynaşmak zorunda kalan Karapapaklar, buna rağmen dillerini, geleneklerini ve inançlarını koruma çabası içinde olmuşlardır.

Özellikle Kars, Ardahan, Erzurum ve Iğdır bölgelerinde yoğun olarak yaşayan Karapapaklar, burada kurdukları topluluklarla kültürel kimliklerini

sürdürmüşlerdir. Ancak bu süreçte asimilasyon tehlikesi de her zaman varlığını sürdürmüştür.

Karapapaklar, tarih boyunca çeşitli sebeplerle yaşadıkları Kafkasya ve çevresinden Anadolu'ya göç etmiş, bu süreçte kimliklerini koruma mücadelesi vermiştir. Özellikle Osmanlı-Safevi savaşları, Çarlık Rusyası'nın yayılmacı politikaları, Kafkasya'nın Rusya tarafından işgali ve 20. yüzyılın siyasi gelişmeleri, Karapapakların Anadolu'ya göç etmesine yol açmıştır. Bu göçler, hem Karapapakların sosyal ve kültürel yapısını hem de Anadolu'daki demografik yapıyı etkilemiştir.

1. Göç Sürecinin Nedenleri

a. Savaşlar ve Çatışmalar

- Osmanlı-Safevi Çatışmaları: 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı ile Safevi Devleti arasında yaşanan savaşlar sırasında Karapapaklar, hem coğrafi olarak savaşın ortasında kalmış hem de mezhepsel farklılık nedeniyle Safevi baskılarına maruz kalmıştır. Bu durum, Karapapakların Osmanlı topraklarına sığınmasına yol açmıştır.
- 93 Harbi (1877-1878): Osmanlı-Rus savaşları sırasında Karapapaklar, Rus işgalinden kaçarak Anadolu'ya göç eden topluluklar arasında yer aldı. Özellikle Doğu Anadolu'nun Erzurum, Kars ve Ardahan gibi bölgelerine yerleştiler.

b. Rusya'nın Baskı ve Sürgün Politikaları

Çarlık Rusyası'nın 19. yüzyıldaki yayılmacı politikaları, Kafkasya'da yaşayan Müslüman ve Türk topluluklarına yönelik asimilasyon ve sürgün politikalarını beraberinde getirdi. Karapapaklar, bu süreçte zorla göç ettirilen veya Osmanlı topraklarına kaçan gruplardan biri olmuştur.

c. Ekonomik ve Sosyal Zorluklar

Savaşlar ve göçlerin yarattığı ekonomik sıkıntılar, Karapapakların daha güvenli ve istikrarlı bir yaşam arayışıyla Anadolu'ya göç etmesine neden olmuştur.

2. Anadolu'ya Yerleşim Süreci

a. Yerleşim Bölgeleri

Karapapakların Anadolu'ya göçü, özellikle Doğu Anadolu bölgesinde yoğunlaşmıştır. Kars, Ardahan, Erzurum ve Iğdır, Karapapakların yerleşim yerleri olmuştur. Daha sonra İç Anadolu ve Batı Anadolu'ya da göç eden Karapapak toplulukları olmuştur.

- Kars ve Ardahan: Kafkasya'ya yakınlıkları nedeniyle bu bölgeler, Karapapaklar için ilk yerleşim alanları olmuştur.
- Doğu Anadolu: Erzurum ve Ağrı gibi bölgelerde Karapapaklar, tarım ve hayvancılıkla uğraşarak yeni bir yaşam kurmuşlardır.

b. Osmanlı'nın İskan Politikaları

Osmanlı Devleti, Karapapakların göç sürecini düzenlemek ve toplumsal uyumu sağlamak için iskân politikaları uygulamıştır. Göçmenler, özellikle sınır bölgelerine yerleştirilerek hem nüfus yoğunluğu artırılmış hem de sınır güvenliği sağlanmıştır.

3. Kimlik Koruma Çabaları

a. Dil ve Kültür

Karapapaklar, Anadolu'ya göç ettikten sonra Türkçe ve kendilerine özgü ağızlarını kullanmaya devam etmiş, bu yolla dilsel kimliklerini korumuşlardır. Halk ozanları ve geleneksel müzikleri, kültürel kimliklerini canlı tutmalarında önemli rol oynamıştır.

b. İslam Kimliği

Karapapaklar, Anadolu'ya geldiklerinde Osmanlı'nın İslam merkezli yönetim anlayışı ile uyum sağlamış ve Müslüman kimliklerini korumaya devam etmişlerdir. Camiler ve dini cemaatler, kültürel dayanışmayı artırmıştır.

c. Sosyal Dayanışma

Göç eden Karapapak toplulukları, köyler ve mahalleler halinde bir arada yaşamaya özen göstermiş, böylece kültürel devamlılıklarını sağlamışlardır. Bu dayanışma, onların Anadolu toplumuna uyum sağlamalarını da kolaylaştırmıştır.

4. Zorluklar ve Mücadele

a. Sosyal ve Ekonomik Uyum

Anadolu'ya göç eden Karapapaklar, yeni çevrelerine uyum sağlamakta zaman zaman zorluk yaşamışlardır. Toprak sahibi olma, ekonomik geçim kaynağı oluşturma ve yerel halkla ilişkilerde çeşitli sıkıntılar ortaya çıkmıştır.

b. Kültürel Erozyon Tehlikesi

Anadolu'daki diğer topluluklarla kültürel etkileşim, Karapapakların gelenek ve göreneklerinde bazı değişimlere yol açmıştır. Ancak bu topluluklar, kültürel miraslarını korumak için büyük bir çaba göstermiştir.

c. Askeri Görevler

Karapapaklar, Osmanlı ve daha sonra Türkiye Cumhuriyeti döneminde sınır bölgelerinde yaşadıkları için askeri anlamda da sorumluluk almış, bu süreçte büyük fedakarlıklar yapmıştır.

5. Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Karapapaklar

Cumhuriyetin ilanından sonra Karapapaklar, Anadolu'daki diğer Türk topluluklarıyla birlikte Türkiye kimliğinin bir parçası haline gelmiştir. Ancak bu süreçte, kendi kültürel özelliklerini koruma mücadelesi devam etmiştir.

- Eğitim ve Kültür Çalışmaları: Karapapaklar, okullar ve kültürel dernekler aracılığıyla kendi kimliklerini yaşatma çabasını sürdürmüşlerdir.
- Göçlerin Devamı: Ekonomik nedenlerle özellikle büyük şehirlere göç eden Karapapaklar, şehirleşme sürecinde kültürel birikimlerini koruma konusunda yeni zorluklarla karşılaşmıştır.

Karapapakların Anadolu'ya göçü, tarihsel bir zorunluluk olarak şekillenmiş ve kimliklerini koruma mücadelesiyle iç içe geçmiştir. Savaşlar, baskılar ve göç süreçleri onların toplumsal yapısını etkilerken, Anadolu'da yeni bir yaşam kurma çabaları kültürel ve kimliksel dayanıklılıklarının bir göstergesi olmuştur. Karapapaklar, bugün hem Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak Anadolu'nun zengin kültürel mirasına katkıda bulunmuş hem de kendi kimliklerini yaşatma mücadelesini sürdürmüştür.

3.5. Cumhuriyet Dönemi ve Kimlik Politikaları

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte, ulus-devlet inşa sürecinde tek bir ulusal kimlik oluşturma çabası, Karapapakların da kimlik mücadelesini etkilemiştir. "Türk" kimliği altında toplanan tüm etnik gruplar, kendi yerel kimliklerini ikinci planda tutmak zorunda kalmıştır.
Bu dönemde Karapapaklar, "Terekeme" adıyla da anılmaya başlamışlardır. Ancak bu isim, Karapapaklar arasında her zaman kabul görmemiştir. Birçok Karapapak, kendilerini "Karapapak Türkleri" olarak tanımlamaya devam etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, yeni devletin ulus inşa süreci, ülkedeki tüm etnik ve kültürel grupları etkilediği gibi, Karapapakları da doğrudan etkilemiştir. Cumhuriyet'in temel hedeflerinden biri, Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan çok kimlikli yapıyı modern bir ulus-devlete dönüştürmek olmuştur. Bu süreçte, Türk kimliği merkezli bir vatandaşlık anlayışı benimsenmiş ve Karapapaklar bu politikaların içinde şekillenen bir topluluk olarak varlıklarını sürdürmüştür.

1. Karapapakların Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Yeri

a. Kimliklerinin Tanınması

Karapapaklar, Cumhuriyet döneminde, genel olarak Türk milletinin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Kafkasya'dan göç etmiş bir Türk topluluğu olmaları

nedeniyle, etnik kökenleriyle ilgili herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşmamış, aksine Türk kimliği içinde yer bulmuşlardır.

- **"Karapapak" Adı: Resmi söylemde "Karapapak" adı, zamanla daha az kullanılmış ve Karapapaklar genellikle Azerbaycan Türkleri veya Kafkas kökenli Türkler olarak adlandırılmıştır. Bu durum, onların kültürel kimliklerini koruma mücadelesinde bir derece belirsizlik yaratmıştır.**

b. Göçmen Politikaları

Cumhuriyet, Balkanlar ve Kafkaslar'dan gelen Türk ve Müslüman göçmenlere yönelik açık bir kapı politikası izlemiştir. Karapapaklar, bu göçmen politikalarının bir parçası olarak Türkiye'nin çeşitli bölgelerine yerleştirilmiş, özellikle Doğu Anadolu'da yoğunlaşmışlardır.

2. Ulus İnşa Süreci ve Karapapaklar

a. Türk Kimliği Merkezli Politikalar

Cumhuriyet'in ulus inşa süreci, tüm vatandaşları Türk kimliği altında birleştirme amacını taşımıştır. Bu politika, Karapapakların Türkiye'ye entegrasyonunu kolaylaştırmış, ancak yerel kimliklerini koruma çabalarını da etkileyen bir süreç olmuştur.

- **Eğitim Politikaları: Eğitim sistemi, Türk dilinin ve kimliğinin öğretilmesine öncelik vermiştir. Karapapakların kendi ağızlarını veya geleneksel kültürlerini yaşatma çabaları, resmi eğitim politikalarının dışında kalmıştır.**
- **Vatandaşlık Anlayışı: "Ne mutlu Türk'üm diyene" anlayışı, Karapapaklar gibi Türk kökenli toplulukların Türkiye Cumhuriyeti'ne daha kolay entegre olmasını sağlamıştır.**

b. Kültürel Kimliğin Baskılanması

Cumhuriyet'in modernleşme politikaları, yerel ve geleneksel kültürleri geri plana itmiştir. Karapapakların geleneksel kıyafetleri, şarkıları ve halk dansları gibi kültürel ögeleri, ulusal kültür politikalarının dışında kalmıştır.

- **Karapapaklar, kültürel kimliklerini daha çok yerel düzeyde, aileler ve küçük topluluklar arasında koruma çabası göstermiştir.**

3. Askeri ve Stratejik Roller

Karapapaklar, Doğu Anadolu'da stratejik bir sınır bölgesi olan Kars, Ardahan ve Erzurum gibi illerde yoğun olarak yaşamıştır. Bu bölgeler, Cumhuriyet için hem askeri hem de demografik açıdan kritik öneme sahipti.

- **Milli Mücadeleye Katkıları: Karapapaklar, Kurtuluş Savaşı sırasında Doğu Cephesi'nde önemli destek sağlamış, özellikle Kars ve çevresinin savunmasında aktif rol almışlardır.**
- **Sınır Güvenliği: Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Karapapakların sınır bölgelerine yerleştirilmesi, hem nüfus yoğunluğunu artırmak hem de bölgenin Türkleştirilmesi amacı taşımıştır.**

4. Dil ve Kültürel Politikalar

a. Dil Politikaları

Cumhuriyet, Türkçeyi resmi dil olarak teşvik ederken, yerel diller ve ağızlar üzerindeki etkisi sınırlayıcı olmuştur. Karapapakların, Anadolu Türkçesine yakın olan ağızları bu süreçte kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

- **Eğitimde Türkçe: Karapapaklar, çocuklarını Türkçe eğitim veren okullara göndererek resmi dile uyum sağlamış, ancak bu durum yerel ağızlarının kullanımını azaltmıştır.**

b. Kültürel Ögelerin Korunması

Karapapakların geleneksel müzik, halk oyunları ve destanları, ulusal kültür politikalarının bir parçası haline getirilememiştir. Bunun yerine, bu ögeler daha çok yerel düzeyde yaşatılmıştır.

5. Karapapakların Siyasi ve Sosyal Durumu

a. Siyasi Katılım

Karapapaklar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren vatandaşlık haklarından eşit şekilde yararlanmış, siyasi hayata katılım göstermişlerdir. Ancak kendi kimlikleri adına örgütlenme ya da seslerini duyurma girişimleri, Cumhuriyet'in Türk kimliği merkezli politikaları nedeniyle sınırlı kalmıştır.

b. Sosyal Uyum

Karapapaklar, Türkiye'deki diğer Türk topluluklarıyla hızlı bir sosyal uyum süreci yaşamıştır. Ancak bu uyum süreci, bazı geleneksel değerlerin kaybolmasına ve kimliklerinin ulusal Türk kimliği içinde erimesine yol açmıştır.

6. Modern Dönemde Karapapaklar

a. Dernek ve Sivil Toplum Faaliyetleri

1. yüzyılın sonlarından itibaren Karapapaklar, dernekler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kültürel miraslarını koruma çabalarını artırmıştır. Bu kuruluşlar, Karapapak kimliğinin tanınması ve kültürel ögelerin yaşatılması adına önemli rol oynamıştır.
- Özellikle büyük şehirlerde kurulan Karapapak dernekleri, Karapapakların kimlik bilincini yeniden canlandırmıştır.

b. Kültürel Canlanma Çabaları

Karapapakların halk oyunları, müzikleri ve ağızları, son yıllarda kültürel etkinlikler aracılığıyla daha görünür hale gelmiştir. Bu, genç nesillerin kimlik bilincini artırmaya yönelik bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti döneminde Karapapaklar, Türk kimliğinin bir parçası olarak kabul edilmiş ve ulus inşa sürecine entegrasyonları kolaylaştırılmıştır. Ancak bu süreçte, Karapapak kimliğinin özgün özellikleri büyük ölçüde geri planda kalmış, kültürel ögeler yerel düzeyde korunmaya çalışılmıştır. Günümüzde, dernekler ve kültürel çalışmalar aracılığıyla kimliklerini yeniden görünür kılma çabaları sürmektedir. Bu süreç, Karapapakların Türkiye'nin

kültürel mozaiğinde kendilerine özgü bir yer edinme mücadelesi olarak değerlendirilebilir.

3.6. Sovyetler Birliği ve Kimlik Mücadelesi

Sovyetler Birliği'nin kurulması, Kafkasya'daki Karapapaklar üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Sovyetler, Kafkasya'daki Türk topluluklarını asimile etmek ve kendi kimliklerini unutturmak için çeşitli politikalar izlemiştir.

Karapapaklar, Sovyet dönemi boyunca:

Dillerini konuşma konusunda baskıya maruz kalmışlardır.

Dinî inançlarını açıkça ifade edememişlerdir.

Kültürel faaliyetlerini sınırlı bir şekilde sürdürebilmişlerdir.

Bu dönemde birçok Karapapak, kimliklerini gizlemek zorunda kalmış ve kültürel değerlerini aile içinde sürdürmeye çalışmıştır.

Sovyetler Birliği dönemi, Kafkasya'daki tüm topluluklar gibi Karapapaklar için de kimliklerini koruma mücadelesinin en çetin geçtiği dönemlerden biri olmuştur. Sovyetler, bölgedeki farklı etnik ve kültürel gruplar üzerinde kapsamlı bir asimilasyon ve homojenleşme politikası uygulamış; bu durum, Karapapakların dil, kültür ve dini kimliklerini koruma çabalarını zorlaştırmıştır. Karapapakların Sovyetler Birliği içerisindeki kimlik mücadelesi, bu politikaların yarattığı baskılar ve topluluk içinde direnç dinamikleri çerçevesinde şekillenmiştir.

1. Sovyetler Birliği'nin Kafkasya Politikası

a. Etnik ve Dini Homojenleşme

Sovyetler Birliği, Kafkasya gibi çok etnikli ve çok kültürlü bölgelerdeki toplulukları kontrol altına alabilmek için etnik kimlikleri baskılayan politikalar uygulamıştır. Karapapaklar da bu sürecin bir parçası olarak, dil, kültür ve din alanlarında yoğun bir baskıya maruz kalmıştır.

- **Etnik Kimliklerin Yeniden Tanımlanması: Sovyetler, Karapapaklar gibi küçük toplulukları daha büyük etnik kategoriler içinde eritmeye çalışmış; Karapapaklar bazen Azerbaycan Türkleri bazen de farklı Türk grupları içinde değerlendirilmiştir.**
- **Din Üzerindeki Baskılar: İslamiyet, Sovyet ideolojisinin ateist karakteriyle çatışmış; Karapapaklar gibi Müslüman topluluklar, camilerinin kapatılması ve dini liderlerinin cezalandırılması gibi uygulamalara maruz kalmıştır.**

b. Böl ve Yönet Politikası

Sovyetler, Kafkasya'daki topluluklar arasındaki etnik ve mezhepsel farklılıkları kullanarak bir "böl ve yönet" politikası izlemiştir. Bu, Karapapakların çevrelerindeki topluluklarla ilişkilerinde zaman zaman gerilimlere yol açmış ve kültürel dayanışmayı zorlaştırmıştır.

c. Zorunlu Göçler

Sovyetler, stratejik veya ideolojik gerekçelerle Karapapaklar da dahil olmak üzere birçok topluluğu zorunlu göçe tabi tutmuştur. Bu göçler, toplulukların sosyal yapısını bozmuş ve kimliklerini koruma mücadelesini daha da zorlaştırmıştır.

2. Dil ve Kültür Üzerindeki Baskılar

a. Dil Politikaları

Sovyetler Birliği, Türkçe ve diğer yerel dillerin kullanımını sınırlandıran politikalar izlemiş; Rusça, resmi dil olarak tüm etnik gruplara dayatılmıştır. Karapapaklar, bu dil politikaları nedeniyle kendi ağızlarını ve Türkçeyi kullanma konusunda ciddi zorluklar yaşamıştır.

- **Eğitim ve Dil: Okullarda Türkçe yerine Rusça eğitimin zorunlu hale getirilmesi, Karapapakların kendi dillerini yeni nesillere aktarma kapasitesini sınırlamıştır.**

- **Yerel Kültürün Bastırılması: Karapapak halk edebiyatı, destanları ve müziği gibi kültürel ögeler, Sovyet ideolojisine aykırı olduğu gerekçesiyle sistematik olarak bastırılmıştır.**

b. Kültürel Asimilasyon

Sovyet rejimi, yerel gelenekleri ve kimlikleri silmeye yönelik politikalar uygulamıştır. Karapapakların geleneksel kıyafetleri, halk oyunları ve diğer kültürel pratikleri, modernleşme ve Sovyetleşme çerçevesinde marjinalize edilmiştir.

3. Dini Kimlik Üzerindeki Baskılar

Karapapaklar, Sünni Müslüman kimlikleri nedeniyle Sovyet rejiminin hedefi olmuşlardır. Ateizm propagandası ve dini kurumların yok edilmesi, dini kimliklerini koruma çabalarını büyük ölçüde zorlaştırmıştır.

- **Camilerin Kapatılması: Sovyetler, İslam'ı zayıflatmak için camileri kapatmış ve dini ritüelleri yasaklamıştır. Bu durum, Karapapakların dini kimliğini gizli bir şekilde devam ettirmesine yol açmıştır.**
- **Dini Liderlere Baskı: Dini liderler, Sovyet rejimi tarafından sıkı bir şekilde takip edilmiş ve birçok dini lider, sürgün ya da idam cezasına çarptırılmıştır.**

4. Zorunlu Göç ve Sosyal Yapının Bozulması

a. Stalin Dönemi Sürgünleri

Stalin döneminde, Karapapakların yaşadığı bölgeler askeri ve stratejik gerekçelerle boşaltılmış, topluluklar Orta Asya'ya sürgün edilmiştir. Bu sürgünler, Karapapakların sosyal yapısını bozmuş ve toplumsal dayanışmayı zorlaştırmıştır.

- **Ailelerin Dağılması: Zorunlu göçler sırasında aileler parçalanmış, topluluk içindeki sosyal bağlar zayıflamıştır.**
- **Kültürel Erozyon: Sürgün bölgelerinde, Karapapaklar diğer topluluklarla karışmış ve kültürel kimliklerini koruma mücadeleleri daha da zorlaşmıştır.**

5. Direniş ve Kimlik Koruma Mücadelesi

a. Gizli Kimlik Koruma Çabaları

Karapapaklar, Sovyet baskısına rağmen kimliklerini korumak için gizli yollar geliştirmiştir. Dini ritüeller ve geleneksel kültürel uygulamalar, resmi olmayan toplantılar ve aile içi aktarım yoluyla yaşatılmaya çalışılmıştır.

- Geleneksel Sanatlar: Halk şairleri ve ozanlar, Karapapak kimliğini koruma ve aktarma çabasında önemli bir rol oynamıştır.
- Aile İçi Eğitim: Aileler, dil ve kültürel mirası çocuklarına aktarmak için bireysel çabalar göstermiştir.

b. Sovyet Eğitim Sistemine Uyarlanma

Bazı Karapapak aileleri, Sovyet rejiminin baskıcı ortamında hayatta kalmak ve kimliklerini gizli bir şekilde koruyabilmek için rejimin eğitim sistemine uyum sağlamıştır. Ancak bu süreç, yerel dillerin ve kültürel değerlerin erozyonuna da yol açmıştır.

6. Sovyetler Sonrası Dönem

a. Kimlik Canlanması

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Karapapaklar kimliklerini yeniden canlandırma çabasına girmiştir. Eski Sovyet coğrafyasındaki bağımsız Türk devletleri, bu süreçte önemli bir destek sağlamıştır.

- Dernekler ve Kültürel Organizasyonlar: Karapapaklar, kendi kimliklerini yaşatma ve tanıtma adına dernekler ve kültürel organizasyonlar kurmuştur.
- Dil ve Kültürün Yeniden İnşası: Türkçe öğrenimi ve geleneksel kültürel pratikler, Sovyet sonrası dönemde yeniden önem kazanmıştır.

b. Türkiye ile Bağlar

Sovyetler sonrası dönemde, Karapapaklar ile Türkiye arasındaki bağlar güçlenmiş, bu da kimlik koruma çabalarına önemli bir destek sağlamıştır. Türkiye, Karapapakların kültürel kimliğini koruma çabalarına katkıda bulunmuştur.

Sovyetler Birliği dönemi, Karapapakların kimlik mücadelesi açısından en zorlu dönemlerden biri olmuştur. Sovyetlerin asimilasyon, baskı ve sürgün politikalarına rağmen, Karapapaklar kimliklerini koruma çabalarını sürdürmüş ve bu mücadelenin mirasını sonraki nesillere aktarmayı başarmıştır. Sovyetler sonrası dönemde ise bu kimlik canlanma sürecine girmiş, Karapapaklar kültürel miraslarını yeniden inşa etmeye başlamıştır. Bu süreç, Karapapakların kimlik bilincinin bugün hala güçlü bir şekilde var olmasını sağlamıştır.

3.7. Diasporada Karapapakların Kimlik Mücadelesi

Bugün dünyanın farklı bölgelerine dağılmış olan Karapapak toplulukları, bulundukları ülkelerde kimliklerini korumak için çaba sarf etmektedir. Özellikle Azerbaycan, Türkiye, Gürcistan ve İran gibi ülkelerde yaşayan Karapapaklar, çeşitli kültürel ve sosyal etkinliklerle kimliklerini yaşatmaya çalışmaktadır. Diasporada yaşayan Karapapaklar, kendi aralarında dernekler ve topluluklar kurarak, kültürel miraslarını yeni nesillere aktarmaya çalışmaktadır.

Karapapaklar, tarih boyunca çeşitli sebeplerle yaşadıkları Kafkasya ve çevresinden farklı coğrafyalara göç etmiş, özellikle Türkiye, Azerbaycan, Orta Asya, İran ve daha geniş diasporada kendilerine yer bulmuşlardır. Bu göç süreçlerinde, Karapapakların kimlik mücadelesi, hem kültürel değerlerini koruma hem de bulundukları toplumlara uyum sağlama çabalarıyla şekillenmiştir. Diasporada kimlik mücadelesi, dil, kültür, tarih ve dini değerlerin korunması ekseninde yoğunlaşmıştır.

1. Diaspora Göçlerinin Nedenleri

a. Savaşlar ve Çatışmalar

- **Osmanlı-Safevi Savaşları: Karapapaklar, Safevi baskılarından ve Osmanlı-Safevi savaşlarından kaçarak Anadolu'ya ve çevre bölgelere göç etmişlerdir.**

- **Rusya'nın Kafkasya Politikaları: 19. yüzyılda Çarlık Rusyası'nın işgalleri ve asimilasyon politikaları, Karapapakların Kafkasya'dan göç etmelerine yol açmıştır.**
- **Sovyetler Birliği Dönemi: Sovyetler Birliği'nin zorunlu göç, asimilasyon ve dini baskı politikaları, Karapapakları Kafkasya dışındaki ülkelere göçe zorlamıştır.**

b. Ekonomik ve Sosyal Nedenler

Kafkasya'daki ekonomik sıkıntılar, Karapapakların daha iyi yaşam koşulları arayışıyla Türkiye, İran ve diğer ülkelere göç etmelerine neden olmuştur.

2. Diasporada Karapapakların Yerleşim Bölgeleri

a. Türkiye

Karapapakların en yoğun bulunduğu diaspora alanlarından biri Türkiye'dir. Erzurum, Kars, Ardahan, Iğdır gibi doğu illerine yerleşen Karapapaklar, buradan da Batı Anadolu ve büyük şehirlere göç etmiştir. Türkiye'de Karapapaklar, Türk kimliğinin bir parçası olarak kabul edilmekle birlikte, kendi kültürel değerlerini koruma mücadelesi vermektedirler.

b. Azerbaycan

Azerbaycan'da yaşayan Karapapaklar, Azerbaycan Türkleriyle ortak bir kültürel yapıya sahiptir. Ancak, Karapapak kimliğinin korunması ve tanınması için yerel düzeyde çalışmalar yapılmaktadır.

c. Orta Asya

Sovyetler Birliği döneminde zorunlu göçlere tabi tutulan Karapapakların bir kısmı Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan gibi Orta Asya ülkelerine yerleşmiştir. Bu bölgelerde kimliklerini korumak için sosyal dayanışma ağları geliştirmişlerdir.

d. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika

Son yıllarda, ekonomik nedenlerle Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'ya göç eden Karapapak toplulukları da bulunmaktadır. Bu diasporalar, kültürel kimliklerini

koruma çabalarını genellikle dernekler ve diasporik ağlar aracılığıyla sürdürmektedir.

3. Kimlik Mücadelesinin Temel Unsurları

a. Dil ve Edebiyatın Korunması

Karapapakların diasporada en büyük kimlik mücadelesi, dillerini ve edebi miraslarını koruma çabasıdır.

- Türkçe Kullanımı: Türkiye diasporasında Türkçe kullanımı yaygın olsa da, diğer diasporalarda Rusça ve yerel dillerin baskınlığı nedeniyle Karapapak ağızlarının kaybolma riski bulunmaktadır.
- Edebi Mirasın Yaşatılması: Halk ozanları ve destan anlatıcıları, Karapapakların kültürel mirasını diasporada yaşatmada önemli bir rol oynamıştır.

b. Kültürel Değerlerin Korunması

Geleneksel müzik, halk oyunları, kıyafetler ve yemekler gibi kültürel ögeler, Karapapak kimliğinin korunmasında önemli bir yere sahiptir.

- Diaspora toplulukları, kültürel festivaller ve etkinliklerle bu değerleri yeni nesillere aktarmaya çalışmaktadır.

c. Dini Kimliğin Korunması

Karapapakların İslam inancı, kimliklerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Diasporada dini ritüellerin sürdürülmesi, hem kültürel kimliklerini korumalarına hem de dayanışma ağlarını güçlendirmelerine yardımcı olmuştur.

d. Tarihsel Kimliğin Tanıtılması

Karapapaklar, diasporada tarihsel geçmişlerini ve kimliklerini tanıtmak için çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

- Dernek ve Vakıf Faaliyetleri: Türkiye ve Avrupa'da kurulan Karapapak dernekleri, kültürel ve tarihsel mirasın korunması için önemli bir araçtır.

- **Yayınlar ve Araştırmalar: Karapapak tarihini ve kültürünü tanıtan kitaplar, makaleler ve belgeseller diasporadaki kimlik bilincini artırmaktadır.**

4. Karşılaşılan Zorluklar

a. Asimilasyon

Diasporada Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerin baskın kültürel yapılarına uyum sağlama sürecinde asimilasyon riskiyle karşı karşıya kalmıştır.

- **Özellikle genç nesiller, dil ve kültürel bağlarını kaybetme tehlikesi yaşamaktadır.**

b. Kültürel Kimlik Erozyonu

Geleneksel değerlerin modern yaşam içinde kaybolması, Karapapakların diasporada karşılaştığı en büyük sorunlardan biridir.

- **Kültürel etkinliklerin azalması ve yeni nesillerin bu değerlere olan ilgisinin düşmesi, kimlik erozyonunu hızlandırmaktadır.**

c. Toplumsal Dayanışmanın Zayıflaması

Göç edilen ülkelerde dağınık yerleşim, topluluk içi dayanışmayı zorlaştırmış ve Karapapakların kendi içindeki bağlarını zayıflatmıştır.

5. Diasporada Kimlik Mücadelesinin Araçları

a. Dernekler ve Vakıflar

Karapapakların diasporada kültürel kimliklerini koruma mücadelesinde dernekler önemli bir role sahiptir. Türkiye, Avrupa ve Orta Asya'daki Karapapak dernekleri, kültürel etkinlikler ve eğitim faaliyetleri düzenleyerek topluluk içinde kimlik bilincini canlı tutmaktadır.

b. Eğitim ve Yayınlar

Diaspora toplulukları, eğitim faaliyetleriyle yeni nesillere Karapapak kimliğini öğretmeye çalışmaktadır. Ayrıca kitaplar, dergiler ve belgeseller, bu kimliğin tanıtılmasında etkili olmuştur.

c. Kültürel Etkinlikler

Festivaller, halk oyunları gösterileri ve müzik etkinlikleri, Karapapak kültürünün diasporada yaşatılmasında önemli araçlardır.

6. Geleceğe Yönelik Çabalar

Karapapakların diasporada kimliklerini koruma mücadelesi, teknolojik ve küresel imkanlardan faydalanarak yeni bir ivme kazanmıştır. İnternet ve sosyal medya, Karapapak topluluklarının bir araya gelmesi ve kültürel miraslarını paylaşması için güçlü bir platform sağlamaktadır.

Diasporada Karapapakların kimlik mücadelesi, tarihsel ve kültürel değerlerini koruma çabalarıyla şekillenmiştir. Bu mücadele, dil, kültür, tarih ve din gibi kimliğin temel unsurlarının korunması etrafında yoğunlaşmıştır. Asimilasyon ve kültürel kimlik erozyonu gibi zorluklara rağmen, Karapapaklar, dernekler, eğitim faaliyetleri ve kültürel etkinlikler aracılığıyla kimliklerini yaşatma çabalarını sürdürmektedir. Diasporada bu mücadele, sadece Karapapakların değil, aynı zamanda Türk dünyasının zengin kültürel mozaiğinin korunması açısından da büyük önem taşımaktadır.

3.8. Günümüzde Karapapakların Kimlik Mücadelesi

Günümüzde Karapapaklar, kimliklerini ve kültürel değerlerini koruma konusunda farklı mücadele yolları aramaktadır. Özellikle sosyal medya ve dijital platformlar, Karapapakların kimliklerini tanıtma ve koruma açısından önemli bir araç haline gelmiştir.

Karapapak gençleri, kendi tarihlerini ve kültürlerini öğrenmek ve gelecek nesillere aktarmak için çeşitli projeler ve araştırmalar yapmaktadır. Ayrıca kültürel etkinlikler, festivaller ve dernekler aracılığıyla Karapapak kimliği daha görünür hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Karapapaklar, tarih boyunca maruz kaldıkları göçler, asimilasyon politikaları ve kültürel baskılar nedeniyle kimliklerini koruma konusunda yoğun bir mücadele vermiştir. Günümüzde bu mücadele, küreselleşmenin getirdiği asimilasyon baskıları, genç nesillerin kültürel değerlere ilgisinin azalması ve diasporada toplumsal dayanışmanın zayıflaması gibi sorunlar karşısında devam etmektedir. Ancak modern teknolojiler, sosyal medya ve kültürel organizasyonlar, Karapapakların kimliklerini koruma ve görünür kılma çabalarına yeni bir ivme kazandırmıştır.

1. Günümüzde Karapapakların Bulunduğu Coğrafyalar

a. Türkiye

Karapapaklar, Türkiye'nin doğu illerinde (Kars, Ardahan, Erzurum, Iğdır) yoğunlaşmış olup, ekonomik nedenlerle Batı Anadolu ve büyük şehirlerde de varlık göstermektedir. Türkiye'de Karapapak kimliği, Türk kimliği içinde erimiş görünse de yerel düzeyde kültürel varlığını sürdürmektedir.

b. Azerbaycan

Azerbaycan'da Karapapaklar, yerel Türk kültürünün bir parçası olarak kimliklerini korumakta, ancak genellikle daha geniş Azerbaycan Türk kimliği içinde değerlendirilmektedir.

c. Orta Asya ve Rusya

Sovyet dönemi sürgünleri nedeniyle Orta Asya'da (Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan) yaşayan Karapapak toplulukları, kültürel kimliklerini koruma çabasını diaspora şartlarında sürdürmektedir. Ancak Rusça'nın baskın dil olması ve asimilasyon politikaları, bu mücadelenin önünde engeller oluşturmaktadır.

d. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika

Ekonomik göçlerle Avrupa ve Amerika'ya yerleşen Karapapaklar, daha küçük topluluklar halinde yaşamaktadır. Bu bölgelerde kültürel kimliklerini korumak için dernekleşme ve etkinlikler düzenleme yoluna gitmektedirler.

2. Günümüzde Kimlik Mücadelesinin Temel Alanları

a. Dil ve Kültürün Korunması

Dil ve kültür, Karapapak kimliğinin temel unsurlarıdır. Ancak modernleşme ve şehirleşme süreçlerinde Karapapak ağızları ve kültürel pratikler kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

- **Dil: Türkiye'deki Karapapaklar, Türkçe konuşmakta ancak Karapapak ağızları giderek unutulmaktadır. Diğer ülkelerde ise, Rusça ve yerel dillerin baskınlığı nedeniyle Türkçe kullanımı azalmaktadır.**
- **Kültürel Miras: Halk oyunları, müzik, masallar ve destanlar gibi kültürel değerler, yaşlı kuşaklar tarafından korunmaya çalışılmakta, ancak genç nesillere aktarımda zorluk yaşanmaktadır.**

b. Dini Kimlik

İslam, Karapapak kimliğinin önemli bir parçasıdır. Günümüzde dini kimlik, topluluklar içinde dayanışmayı artıran bir unsur olmaya devam etmektedir. Ancak özellikle diasporada, sekülerleşme ve modern yaşam tarzı nedeniyle dini kimlikte zayıflamalar gözlemlenmektedir.

c. Tarihsel Bilinç ve Eğitim

Karapapakların kimlik mücadelesinde tarihsel bilinç oluşturma ve bunu genç kuşaklara aktarma çabası büyük önem taşır. Ancak bu alanda yeterince kaynak ve akademik çalışma bulunmaması, kimlik bilincini zayıflatmaktadır.

3. Karşılaşılan Zorluklar

a. Asimilasyon

Karapapaklar, hem yerleştikleri ülkelerin baskın kültürel yapılarıyla uyum sağlamak zorunda kaldıkları için hem de Türk kimliği içinde eridikleri için asimilasyon riskiyle karşı karşıyadır. Bu durum, özellikle diasporadaki Karapapak topluluklarını etkilemektedir.

b. Kültürel Erozyon

Küreselleşme ve modern yaşam tarzı, geleneksel değerlerin kaybolmasına yol açmaktadır. Geleneksel kıyafetler, yemekler, halk oyunları ve müzik gibi kültürel ögeler giderek daha az görünür hale gelmektedir.

c. Toplumsal Dayanışmanın Zayıflaması

Karapapaklar, yerel düzeyde güçlü bir dayanışma ağına sahip olsalar da, şehirleşme ve diasporaya dağılma nedeniyle bu bağlar zayıflamaktadır. Bu durum, topluluğun kültürel ve sosyal bağlarını koruma mücadelesini zorlaştırmaktadır.

4. Kimlik Mücadelesinde Kullanılan Araçlar

a. Dernek ve Vakıf Faaliyetleri

Günümüzde Karapapaklar, kültürel kimliklerini korumak için dernekler ve vakıflar kurmaktadır. Bu kuruluşlar, Karapapak tarihini, kültürünü ve geleneklerini tanıtmak için çeşitli etkinlikler düzenlemektedir.

- **Türkiye'deki Dernekler: Kars, Ardahan ve Iğdır gibi bölgelerde kurulan dernekler, kültürel etkinlikler ve eğitim programları düzenleyerek Karapapak kimliğini yaşatma çabası içindedir.**
- **Diasporadaki Dernekler: Avrupa ve Amerika'daki Karapapak dernekleri, topluluk içi dayanışmayı artırmak ve kültürel kimliği korumak için faaliyet göstermektedir.**

b. Eğitim ve Yayınlar

Karapapakların kimliklerini korumak için tarih ve kültürlerine dair yayınlar önemlidir. Bu alanda yazılan kitaplar, makaleler ve belgeseller, kimlik bilincini artırmaya katkı sağlamaktadır.

c. Sosyal Medya ve Dijital Platformlar

Modern teknolojiler, Karapapakların kimlik mücadelesinde önemli bir araç haline gelmiştir. Sosyal medya platformları, Karapapak topluluklarının bir araya gelmesini ve kültürel değerlerini paylaşmasını kolaylaştırmaktadır.

- **Dijital Platformlar: YouTube, Facebook ve Instagram gibi platformlarda Karapapak kültürüne dair içerikler paylaşılmakta, bu da genç nesillerin ilgisini çekmektedir.**

5. Geleceğe Yönelik Çabalar

a. Kimlik Bilincinin Canlandırılması

Karapapak kimliği, kültürel etkinlikler, eğitim programları ve akademik çalışmalarla daha görünür hale getirilmektedir. Bu süreç, özellikle genç nesillerin kimlik bilincini artırmayı hedeflemektedir.

b. Kültürel Mirasın Yeniden Canlandırılması

Halk oyunları, müzik, geleneksel yemekler ve diğer kültürel ögeler, festivaller ve etkinlikler aracılığıyla yeniden canlandırılmaktadır.

c. Uluslararası Tanıtım

Karapapaklar, kimliklerini uluslararası platformlarda tanıtmak ve kültürel miraslarını dünya çapında bilinir kılmak için çaba göstermektedir. Bu çerçevede uluslararası etkinliklere katılım ve akademik iş birlikleri önem kazanmaktadır.

Günümüzde Karapapakların kimlik mücadelesi, hem geçmişin zorluklarından miras kalan kültürel değerleri koruma hem de modern dünyanın getirdiği asimilasyon baskılarına direnme çabasıyla devam etmektedir. Dernekler, sosyal medya, eğitim programları ve kültürel etkinlikler, bu mücadelenin temel araçları olarak öne çıkmaktadır. Ancak genç nesillerin bu çabalara dahil edilmesi, Karapapak kimliğinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Karapapaklar kültürel miraslarını koruyarak ve bu mirası yeni nesillere aktararak kimliklerini gelecek kuşaklara taşımayı hedeflemektedir.

3.9. Kimlik Mücadelesinde Öne Çıkan Figürler

Karapapakların kimlik mücadelesinde tarih boyunca öne çıkan birçok figür bulunmaktadır. Bu kişiler, Karapapakların tarihini, kültürünü ve kimliğini korumak için önemli çalışmalar yapmıştır.

Özellikle yazarlar, şairler ve din adamları, Karapapak kimliğinin korunmasında büyük rol oynamıştır.Araştırmacı yazarların çalışmaları, Karapapak tarihinin ve kültürünün akademik olarak belgelenmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Karapapakların kimlik mücadelesinde öne çıkan figürler, tarihsel ve kültürel değerlerini koruma, aktarma ve topluluğun haklarını savunma çabalarıyla dikkat çeker. Bu figürler, halk şairleri, aydınlar, siyasi liderler ve kültürel mirasın savunucuları olarak farklı alanlarda etkili olmuşlardır.

1. Tarihsel ve Kültürel Figürler

a. Halk Şairleri ve Ozanlar

Karapapak halk şairleri ve ozanları, kültürel değerlerin korunmasında ve kimlik bilincinin yaşatılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Onlar, halkın acılarını, umutlarını ve tarihsel mücadelelerini şiir ve türkülerle dile getirmiştir.

- **Aşık Şenlik (1850-1913): Doğu Anadolu'da ve Kafkaslar'da yaşayan Karapapakların kültürel değerlerini koruma ve yaymada önemli bir rol oynamıştır. Aşık Şenlik, dönemin siyasi ve sosyal olaylarını halk edebiyatı yoluyla aktarmış, özellikle Osmanlı-Rus savaşlarının etkilerini şiirlerinde işlemiştir.**
- **Aşık Ali İzzet Özkan: Karapapakların yaşadığı coğrafyanın kültürel değerlerini eserlerinde yansıtan bir diğer önemli ozandır.**

b. Halk Hikayeleri ve Destanlar

Halk hikayeleri ve destanlar, anonim olsa da Karapapak kimliğinin korunmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu anlatılar, Karapapak halkının kahramanlıklarını ve mücadelelerini kuşaktan kuşağa aktarmıştır.

2. Aydınlar ve Yazarlar

a. Eğitim ve Kültür Alanında Çalışanlar

Karapapak kimliğinin korunması ve tanıtılmasında aydınlar ve yazarlar önemli bir rol oynamıştır. Yazdıkları eserler ve eğitim alanındaki çalışmaları, Karapapakların tarihine ve kültürüne ışık tutmuştur.

- Ahmed Cevad (1892-1937): Azerbaycan'da doğmuş bir Karapapak şairi ve yazarıdır. Ahmed Cevad, bağımsızlık ve milli kimlik konularını işleyen şiirleriyle tanınmıştır. Sovyet baskıları nedeniyle hayatını kaybeden Ahmed Cevad, Karapapak kimliğinin savunucuları arasında yer alır.
- Hüseyin Abbaszade (1910-1980): Azerbaycan'da önemli edebi eserler veren Abbaszade, Karapapakların tarihine ve kültürel kimliğine yönelik çalışmalar yapmıştır.

b. Araştırmacılar ve Akademisyenler

Günümüzde Karapapak kimliğini akademik düzeyde araştıran tarihçiler, sosyologlar ve kültürel çalışmalar yapan akademisyenler de kimlik mücadelesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

3. Siyasi ve Toplumsal Liderler

a. Siyasi Figürler

Siyasi arenada yer alan Karapapak liderler, topluluklarının haklarını savunmuş ve kimliklerini tanıtma çabalarına katkıda bulunmuştur. Bu liderler, özellikle Sovyetler Birliği döneminde asimilasyon politikalarına karşı direniş göstermiştir.

b. Topluluk Önderleri

Karapapakların yaşadığı bölgelerde topluluk önderleri, kültürel mirası koruma ve kimliklerini yaşatma konusunda yerel düzeyde önemli roller oynamıştır. Bu önderler, Karapapakların kendi iç dayanışmalarını güçlendirmiştir.

4. Günümüzde Öne Çıkan Figürler

a. Sivil Toplum Önderleri

Karapapak kimliğini koruma ve tanıtma mücadelesinde sivil toplum kuruluşları ve kültürel derneklerin liderleri önemli bir yer tutar. Bu kişiler, dernekler aracılığıyla Karapapak kimliğinin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılmasını sağlamaktadır.

b. Sanatçılar ve Yazarlar

Günümüzde Karapapak sanatçılar ve yazarlar, kültürel mirasın korunması ve genç nesillere aktarılması konusunda aktif bir şekilde çalışmaktadır. Müzik, edebiyat ve halk dansları gibi alanlarda üretilen eserler, bu mücadelenin bir parçasıdır.

5. Teknoloji ve Sosyal Medya Aktivistleri

Dijital çağda sosyal medya, Karapapak kimliğini tanıtma ve koruma konusunda etkili bir araç haline gelmiştir. Sosyal medyada Karapapak kültürünü tanıtan içerikler üreten kişiler ve aktivistler, kimlik bilincini geniş kitlelere ulaştırmaktadır.

Karapapakların kimlik mücadelesinde öne çıkan figürler, tarih boyunca kültürel, siyasi ve toplumsal alanlarda önemli roller üstlenmiştir. Aşık Şenlik gibi halk ozanlarından Ahmed Cevad gibi şairlere, modern dönemdeki sivil toplum liderlerine kadar birçok kişi ve grup, Karapapak kimliğinin korunması ve tanıtılması için mücadele etmiştir. Bu figürlerin mirası, bugün Karapapakların kültürel zenginliklerini ve kimlik bilincini sürdürmelerinde ilham kaynağı olmaktadır.

3.10.Karapapakların Kimlik Mücadelesi:

Genel Değerlendirme

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya, Anadolu, İran, Azerbaycan ve daha geniş diasporada yer alan bir Türk topluluğu olarak kimliklerini koruma mücadelesi

vermiştir. Bu mücadele, tarihsel olayların, göçlerin, siyasi baskıların, asimilasyon politikalarının ve modern dünyanın getirdiği kültürel değişimlerin etkisiyle şekillenmiştir. Karapapakların kimlik mücadelesi, yalnızca bir topluluğun varlık savaşı değil, aynı zamanda Türk dünyasının zengin kültürel mirasının korunması adına verilen önemli bir çabadır.

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya, Anadolu, İran, Azerbaycan ve daha geniş diasporada yer alan bir Türk topluluğu olarak kimliklerini koruma mücadelesi vermiştir. Bu mücadele, tarihsel olayların, göçlerin, siyasi baskıların, asimilasyon politikalarının ve modern dünyanın getirdiği kültürel değişimlerin etkisiyle şekillenmiştir. Karapapakların kimlik mücadelesi, yalnızca bir topluluğun varlık savaşı değil, aynı zamanda Türk dünyasının zengin kültürel mirasının korunması adına verilen önemli bir çabadır.

1. Karapapak Kimliğinin Tarihsel Kökleri

Karapapaklar, tarihsel olarak Oğuz Türkleri ile bağlantılı bir topluluk olup, Kafkasya'nın zengin etnik mozaiği içinde varlık göstermiştir. Göçebe hayattan yerleşik hayata geçişle birlikte, tarım ve hayvancılık Karapapakların ekonomik ve sosyal hayatında belirleyici olmuştur.

Ancak bulundukları coğrafyanın Osmanlı, Safevi, Çarlık Rusyası ve daha sonra Sovyetler Birliği gibi büyük güçlerin etkisi altında kalması, Karapapakların kimlik mücadelesini karmaşıklaştırmıştır. Bu devletlerin izlediği politikalar, Karapapakların kültürel ve toplumsal dokusunu hem zayıflatmış hem de daha dayanıklı hale getirmiştir.

2. Göçler ve Zorunlu Yer Değiştirmeler

a. Osmanlı-Safevi Çekişmesi

Osmanlı ve Safevi İmparatorlukları arasındaki siyasi ve mezhepsel çatışmalar, Karapapakların yaşadığı toprakları bir savaş alanına çevirmiştir. Safevilerin

Şiileştirme politikalarına direnç gösteren Karapapaklar, Osmanlı topraklarına göç ederek Sünni kimliklerini korumuştur.

b. Rusya ve Sovyet Dönemi

Çarlık Rusyası'nın Kafkasya'yı işgal etmesi ve Sovyetler Birliği'nin zorunlu göç politikaları, Karapapakları hem fiziksel hem de kültürel anlamda yerinden etmiştir. Bu göçler sırasında Karapapaklar, Türkiye, Azerbaycan, Orta Asya ve İran gibi farklı coğrafyalara dağılmıştır.

c. Modern Diaspora

Günümüzde Karapapaklar, Türkiye ve Azerbaycan başta olmak üzere Batı Avrupa ve Kuzey Amerika gibi bölgelerde diasporik topluluklar oluşturmuştur. Ancak bu süreç, topluluk içi dayanışmayı zayıflatma riski taşıdığı gibi, kültürel mirası yeni nesillere aktarmada da zorluklara neden olmaktadır.

3. Kimlik Mücadelesinin Temel Unsurları

a. Dil ve Kültür

Karapapaklar, dillerini ve kültürel değerlerini koruma konusunda büyük çaba göstermiştir. Ancak küreselleşme ve şehirleşme, geleneksel ağızların kaybolması ve kültürel ögelerin unutulması tehlikesini beraberinde getirmiştir.

b. Tarihsel Bilinç

Karapapakların tarihini ve kimliğini anlamak, kimlik mücadelesinin en önemli unsurlarından biridir. Ancak bu konuda yeterli akademik çalışma ve kaynak eksikliği, kimlik bilincini güçlendirme çabalarını sınırlamaktadır.

c. Dini Kimlik

İslamiyet, Karapapakların kimliğinin temel taşlarından biri olmuştur. Sovyetler Birliği dönemindeki dini baskılar ve modern sekülerleşme süreçleri, dini kimliğin korunmasını zorlaştırmıştır. Buna rağmen, dini kimlik topluluk içinde güçlü bir bağlayıcı unsur olmaya devam etmektedir.

d. Toplumsal Dayanışma

Karapapaklar, küçük ve dayanışmacı topluluklar halinde yaşamış, bu da kimliklerini koruma çabalarını kolaylaştırmıştır. Ancak modern dünyanın bireyselleştirici yapısı, toplumsal dayanışmayı zayıflatma potansiyeline sahiptir.

4. Karşılaşılan Zorluklar

- Asimilasyon: Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerde baskın kültürel yapılara uyum sağlama sürecinde asimilasyon riskiyle karşı karşıya kalmıştır.
- Kültürel Erozyon: Geleneksel kıyafetler, halk oyunları, masallar ve müzik gibi kültürel değerlerin kaybolma tehlikesi bulunmaktadır.
- Yeni Nesillerin İlgisizliği: Genç kuşakların kültürel değerlere olan ilgisinin azalması, kimlik mücadelesini zorlaştırmaktadır.

5. Kimlik Mücadelesinde Başarılar

a. Kültürel Yeniden Canlanma

Karapapaklar, dernekler, festivaller ve sosyal medya aracılığıyla kültürel kimliklerini yeniden canlandırma çabalarına girişmiştir.

b. Eğitim ve Araştırma

Karapapakların tarihine ve kültürüne dair akademik çalışmalar artmakta, bu da kimlik mücadelesine entelektüel bir boyut kazandırmaktadır.

c. Diasporanın Rolü

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki Karapapak toplulukları, uluslararası platformlarda kimliklerini tanıtma ve yaşatma konusunda aktif bir rol üstlenmektedir.

6. Genel Değerlendirme

Karapapakların kimlik mücadelesi, tarihsel olarak zorlu süreçlerden geçmiş ancak topluluğun direnci ve dayanışması sayesinde bugün hâlâ devam etmektedir. Dil, kültür, din ve tarih gibi kimlik unsurlarının korunması ve yeni nesillere aktarılması, mücadelenin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Ancak

modern dünyanın getirdiği asimilasyon baskıları ve kültürel erozyon tehlikesi, Karapapakların kimliklerini koruma mücadelesini daha da zorlaştırmaktadır.

Karapapaklar, tarih boyunca gösterdikleri direnç ve dayanışma ile yalnızca kendi kimliklerini değil, Türk dünyasının zengin kültürel mirasını da geleceğe taşımayı başarmış bir topluluktur. Bu mücadelenin devam etmesi, sadece Karapapaklar için değil, Türk kültürünün genel bütünlüğü ve çeşitliliği açısından da büyük önem taşımaktadır.

Bölüm 4: Karapapakların Anadolu'ya Göç Süreci

4.1. Göçün Nedenleri

Karapapak Türklerinin Anadolu'ya göç süreci, tarih boyunca Kafkasya, Doğu Anadolu ve çevresindeki siyasi ve sosyal değişimlerin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Bu süreç, hem bireysel hem de kitlesel göç hareketlerini içerir ve Karapapakların tarihî, kültürel ve demografik yapısını derinden etkilemiştir.

1. Göçün Tarihî Arka Planı

Karapapakların göç süreci, özellikle 19. yüzyıl ve sonrasında hız kazanmıştır. Bu süreçte Kafkasya, Doğu Anadolu ve çevresindeki siyasi dengeler, göç hareketlerini belirleyen temel faktörlerden biri olmuştur.

Rus Çarlığı'nın Kafkasya Politikaları: 18. ve 19. yüzyıllarda Rus Çarlığı'nın Kafkasya'daki yayılmacı politikaları, bölgede yaşayan Karapapakları da etkiledi. Rusların baskıları, bölgedeki Türk ve Müslüman nüfusu göçe zorladı.

- **Osmanlı-Rus Savaşları: 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı ve 1877-1878 (93 Harbi) sırasında ve sonrasında Kafkasya'da yaşayan Türk ve Müslüman halklar, Osmanlı topraklarına sığınmak zorunda kaldı.**
- **Kafkasya'daki Etnik Temizlik ve Sürgünler: Ruslar tarafından uygulanan etnik temizlik politikaları, Karapapaklar da dahil olmak üzere Müslüman halkların göç etmelerine yol açtı.**

2. Göçün Nedenleri

Karapapakların Anadolu'ya göç etmesine neden olan faktörler, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel unsurların birleşiminden oluşur:

a. Siyasi ve Askerî Nedenler

- **Rusya'nın Baskıları ve Savaşlar: Rus Çarlığı'nın Kafkasya'daki Türk ve Müslüman nüfusa yönelik baskıcı politikaları, bölge halkını göçe zorlamıştır. Osmanlı-Rus savaşları sırasında Karapapaklar, Osmanlı Devleti'nin güvenli bir liman olacağına inanarak Anadolu'ya göç etmiştir.**
- **Osmanlı'nın İskân Politikaları: Osmanlı Devleti, sınır bölgelerini güçlendirmek ve nüfus dengesini sağlamak amacıyla göç eden Türk topluluklarını Anadolu'da çeşitli bölgelere yerleştirmiştir.**

b. Ekonomik Nedenler

- **Toprak ve Geçim Sıkıntısı: Kafkasya'daki savaşlar ve Rusların topraklara el koyması, Karapapakların ekonomik faaliyetlerini olumsuz etkiledi. Topraklarını kaybeden ve geçim sıkıntısı çeken halk, daha güvenli ve verimli topraklara göç etti.**
- **Hayvancılık ve Tarım: Karapapaklar, geçimlerini genellikle hayvancılık ve tarımla sağlıyordu. Ancak savaşlar ve zorunlu göçler, bu ekonomik faaliyetleri kesintiye uğrattı ve yeni yerleşim alanları arayışına neden oldu.**

c. Sosyal ve Kültürel Nedenler

- **Dinî Baskılar: Rus Çarlığı, Müslüman topluluklara yönelik dinî baskılar uygulamıştır. İslam inancını yaşamak isteyen Karapapaklar, dinî özgürlüklerinin kısıtlandığı Kafkasya'dan ayrılmak zorunda kalmıştır.**
- **Kültürel Kimliği Korumak: Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırma politikalarına karşı direnen Karapapaklar, kültürel kimliklerini koruyabilmek için Osmanlı topraklarına sığınmıştır.**

d. Güvenlik ve Hayatta Kalma Arzusu

- **Etnik Çatışmalar: Kafkasya'da yaşanan etnik çatışmalar ve katliamlar, Müslüman halkları hayatta kalabilmek için göç etmeye zorlamıştır.**
- **Savaşların Getirdiği Zorluklar: Savaşlar sırasında köylerin yakılması, nüfusun zorla yerinden edilmesi ve açlık gibi sorunlar, halkı daha güvenli bölgelere göç etmeye sevk etmiştir.**

3. Anadolu'ya Yerleşim Süreci

Karapapaklar, Osmanlı Devleti tarafından genellikle Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerine yerleştirilmiştir. Bu süreçte:

- **Doğu Anadolu: Erzurum, Kars, Ardahan ve Iğdır gibi illere yerleşen Karapapaklar, tarım ve hayvancılıkla uğraşarak bu bölgelerdeki ekonomik hayata katkıda bulunmuşlardır.**
- **İç Anadolu: Konya, Kayseri ve Sivas gibi illere göç eden Karapapaklar, burada tarım ve ticaretle uğraşmışlardır.**
- **Karadeniz: Karadeniz bölgesine yerleşen Karapapaklar, özellikle Çoruh havzasında önemli bir nüfus oluşturmuştur.**

4. Göçün Sonuçları

Karapapakların Anadolu'ya göçü, hem toplumsal hem de kültürel açıdan önemli sonuçlar doğurmuştur:

- **Kültürel Zenginleşme: Karapapaklar, geldikleri bölgelerde kültürel miraslarını koruyarak Anadolu'nun kültürel zenginliğine katkıda bulunmuştur. Müzik, halk oyunları, giyim ve mutfak kültürleri bu katkılara örnek gösterilebilir.**
- **Toplumsal Uyum: Karapapaklar, Osmanlı toplumunun bir parçası olarak hızlı bir şekilde uyum sağlamış ve Anadolu'nun yerli halklarıyla kaynaşmıştır.**
- **Kimlik ve Aidiyet: Göç süreci, Karapapak kimliğinin yeniden tanımlanmasına ve Osmanlı-Türk toplumu içinde yeni bir aidiyet geliştirilmesine yol açmıştır.**

Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, tarihî, siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerin bir sonucu olarak şekillenmiştir. Bu süreç, Karapapakların hem kimliklerini koruma hem de yeni bir coğrafyada var olma mücadelesini yansıtmaktadır. Göç, Karapapakların Anadolu'nun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına entegre olmalarını sağlamış, aynı zamanda tarihî ve kültürel zenginliklerinin bir parçası olmuştur.

4.2. Osmanlı Dönemindeki Göçler Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, Osmanlı İmparatorluğu döneminde hız kazanmıştır. Özellikle 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) sırasında, Kafkasya'dan Anadolu'ya büyük bir göç dalgası yaşanmıştır. Osmanlı yönetimi, Kafkasya'dan gelen Karapapakları Anadolu'nun doğu bölgelerine yerleştirmiştir. Osmanlı arşiv belgelerinde, Karapapakların göç ettikleri bölgelerde tarım ve hayvancılık ile uğraşarak ekonomik katkıda bulundukları kayıt altına alınmıştır. Ancak bu göç sürecinde Karapapaklar, yeni bir coğrafyaya uyum sağlamakta zorluklar yaşamış ve kimliklerini koruma mücadelesine devam etmişlerdir.

4.3. 93 Harbi ve Sonrası Göçler

93 Harbi, Karapapaklar için büyük bir kırılma noktasıdır. Bu savaş sırasında Rus orduları, Kars ve Ardahan gibi bölgeleri işgal etmiş ve birçok Karapapak ailesi bu topraklardan sürgün edilmiştir.

Savaş sonrası, Karapapaklar büyük bir göç dalgası halinde Anadolu'nun iç bölgelerine doğru ilerlemişlerdir. Göç sırasında birçok Karapapak ailesi zorunlu göç politikalarına maruz kalmış ve yolda açlık, hastalık ve soğuk hava koşulları nedeniyle kayıplar vermiştir.

4.4. Göçün Sosyal ve Kültürel Etkileri

Karapapakların Anadolu'ya göçleri, sosyal ve kültürel yapıları üzerinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Yeni yerleştikleri bölgelerde, Karapapaklar hem yerel

halkla kaynaşmaya çalışmış hem de kendi kültürel kimliklerini korumaya özen göstermiştir.

Bu süreçte Karapapaklar:

Dil ve geleneklerini korumaya çalışmışlardır.

Tarım ve hayvancılık yaparak yeni coğrafyaya uyum sağlamışlardır.

Dini ve kültürel ritüellerini sürdürmüşlerdir.

Ancak göç sürecindeki zorluklar, birçok Karapapak ailesinin demografik yapısını ve geleneklerini de etkilemiştir.

4.5. Anadolu'ya Yerleşim Bölgeleri

Karapapak Türklerinin Anadolu'ya göçü, 19. yüzyıldan itibaren Kafkasya'daki siyasi karışıklıklar, savaşlar ve Rusya'nın yayılmacı politikaları sonucunda hız kazanmıştır. Göç eden Karapapaklar, Osmanlı Devleti tarafından stratejik ve ekonomik önemi olan bölgelere yerleştirilmiştir. Bu yerleşim bölgeleri genellikle Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde yoğunlaşmıştır.

1. Doğu Anadolu Bölgesi

Karapapakların Anadolu'da en yoğun olarak yerleştiği bölge Doğu Anadolu'dur. Bu bölge, hem Kafkasya'ya yakınlığı hem de Osmanlı Devleti'nin sınır güvenliği için stratejik önemi nedeniyle Karapapaklar için tercih edilmiştir.

- **Kars: Kars, Karapapakların en yoğun olarak bulunduğu illerden biridir. Özellikle Sarıkamış, Kağızman ve Selim ilçelerinde Karapapak yerleşimleri yaygındır. Karapapaklar, burada tarım ve hayvancılıkla uğraşarak bölgenin ekonomisine katkı sağlamışlardır.**
- **Ardahan: Ardahan'da Posof ve Çıldır gibi ilçelerde Karapapak nüfusu yoğundur. Özellikle Çıldır Gölü çevresi, Karapapakların kültürel etkinliklerinin merkezi hâline gelmiştir.**
- **Iğdır: Karapapaklar, Iğdır'da önemli bir nüfus oluşturmaktadır. Verimli tarım toprakları ve hayvancılıkla geçim sağlanan bu bölgede, Karapapak kültürü canlı bir şekilde yaşatılmaktadır.**

- **Erzurum: Karapapakların Erzurum'a yerleşimi, özellikle Osmanlı-Rus savaşları sonrasında gerçekleşmiştir. Karapapaklar, burada tarım, hayvancılık ve ticaretle uğraşarak yerel halkla kaynaşmıştır.**

2. İç Anadolu Bölgesi

Osmanlı Devleti, Karapapakların bir kısmını İç Anadolu Bölgesi'ne yerleştirerek bölgedeki tarımsal üretimi artırmayı ve nüfus dengesini sağlamayı amaçlamıştır.

- **Konya: Konya'nın bazı köy ve kasabalarına yerleşen Karapapaklar, burada tarımla uğraşarak geçimlerini sağlamışlardır. Konya'nın düz ve verimli toprakları, göçmen topluluklar için cazip bir yerleşim alanı olmuştur.**
- **Kayseri: Kayseri'ye yerleşen Karapapaklar, hem tarım hem de ticaretle uğraşmışlardır. Şehir, tarih boyunca göçmen toplulukların yoğun olarak yerleştirildiği bir merkez olmuştur.**
- **Sivas: Sivas, Karapapakların İç Anadolu'da yoğun olarak bulunduğu bir diğer ildir. Özellikle kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık faaliyetleri yürütülmüştür.**

3. Karadeniz Bölgesi

Karadeniz Bölgesi, hem Kafkasya'ya yakınlığı hem de doğal kaynakların bolluğu nedeniyle Karapapakların yerleştirildiği bölgelerden biridir.

- **Artvin: Karapapaklar, Artvin'in Ardanuç ve Şavşat gibi ilçelerine yerleşmiştir. Bu bölgede tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetleri öne çıkmıştır.**
- **Trabzon: Karapapakların Trabzon'a yerleşimi sınırlı olmakla birlikte, buradaki topluluklar ticaretle uğraşarak bölge ekonomisine katkıda bulunmuşlardır.**
- **Gümüşhane ve Bayburt: Karapapak nüfusu bu illerde az olmakla birlikte, özellikle kırsal kesimlerde varlık göstermişlerdir.**

4. Marmara ve Ege Bölgeleri

Göçler sırasında daha az olmakla birlikte, bazı Karapapaklar Marmara ve Ege bölgelerine de yerleşmiştir. Bu yerleşimler genellikle büyük şehirlere iş arayışı veya ekonomik nedenlerle gerçekleşmiştir.

- İstanbul: Karapapaklar, zamanla İstanbul'a göç ederek burada çeşitli iş kollarında çalışmaya başlamışlardır. İstanbul'daki Karapapaklar, kültürel etkinlikler ve dernek faaliyetleriyle kimliklerini koruma çabası içindedir.
- İzmir ve Bursa: Karapapakların bir kısmı, iş fırsatları nedeniyle İzmir ve Bursa gibi illere yerleşmiştir. Bu bölgelerde genellikle ticaretle uğraşmışlardır.

5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Karapapakların Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne yerleşimi sınırlıdır. Ancak Osmanlı Devleti, bazı grupları bu bölgeye yerleştirerek sınır güvenliğini sağlamayı amaçlamıştır.

- Diyarbakır ve Mardin: Güneydoğu Anadolu'da az sayıda Karapapak yerleşimi bulunur. Bu bölgelerde genellikle hayvancılık ve küçük ölçekli tarımla uğraşılmıştır.

6. Yerleşim Politikalarının Etkisi

Osmanlı Devleti'nin iskân politikaları, Karapapakların yerleşim süreçlerini büyük ölçüde şekillendirmiştir:

- Stratejik Bölgeler: Karapapaklar, Osmanlı Devleti'nin Kafkasya'dan gelen tehditlere karşı tampon bölge oluşturmak amacıyla sınır bölgelerine yerleştirilmiştir.
- Verimli Topraklar: Tarımsal üretimi artırmak amacıyla Karapapaklar, verimli toprakların bulunduğu bölgelere iskân edilmiştir.
- Boş Alanların Doldurulması: Nüfusun az olduğu bölgelere yerleştirilen Karapapaklar, bu bölgelerde sosyal ve ekonomik canlanmayı sağlamıştır.

7. Karapapak Kültürünün Anadolu'daki Etkileri

Karapapakların yerleştikleri bölgelerdeki kültürel etkileri şu şekildedir:

- **Tarım ve Hayvancılık: Karapapaklar, özellikle hayvancılık alanındaki deneyimleriyle yerleştikleri bölgelerde ekonomik katkı sağlamışlardır.**
- **Folklor ve Gelenekler: Halk oyunları, müzik ve yemek kültürleri, Karapapakların yerleştikleri bölgelerde kültürel çeşitliliği artırmıştır.**
- **Toplumsal Uyum: Karapapaklar, Anadolu'nun yerli halkıyla kolayca kaynaşmış ve toplumsal birliğin güçlenmesine katkı sağlamıştır.**

Karapapakların Anadolu'ya yerleşim bölgeleri, Osmanlı Devleti'nin iskân politikaları ve bölgenin stratejik ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmiştir. Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgeleri, Karapapakların yoğun olarak bulunduğu alanlar olmuştur. Bu yerleşim süreçleri, Karapapakların Anadolu'nun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına önemli katkılarda bulunmasını sağlamıştır. Günümüzde bu bölgelerde Karapapak kültürü hâlâ canlı bir şekilde yaşatılmaktadır.

4.6. Göç Sürecinde Yaşanan Zorluklar

Karapapak Türklerinin Anadolu'ya göç süreci, zorlu ve meşakkatli bir dönem olarak tarih sayfalarındaki yerini almıştır. Bu göç, hem bireysel hem de toplu hareketler şeklinde gerçekleşmiş ve Karapapakların karşılaştığı çeşitli siyasi, ekonomik ve sosyal engeller, göç sürecini daha da karmaşık hale getirmiştir. Göç sırasında yaşanan zorluklar, halkın kimlik mücadelesini, hayatta kalma çabasını ve toplumsal dayanışmasını şekillendirmiştir.

1. Göçün Fiziksel Zorlukları

a. Uzun ve Zorlayıcı Yolculuklar

- **İklim Koşulları: Karapapakların göç ettikleri bölgelerde Kafkasya'nın zorlu kış şartları ve çetin coğrafi yapısı, yolculukları son derece zorlaştırmıştır.**
- **Yol Güvenliği: Göç sırasında yollar, eşkıya saldırıları, yağmalar ve çatışmalar nedeniyle güvenli değildi. Bu durum, can ve mal kayıplarına yol açmıştır.**

● **Sağlık Problemleri: Uzun süreli yolculuklarda temiz su, gıda ve hijyen eksikliği salgın hastalıklara neden olmuş, özellikle yaşlılar ve çocuklar bu durumdan etkilenmiştir.**

b. Konaklama Sorunları

- **Göç eden Karapapaklar, genellikle geçici barınaklarda veya açık arazilerde konaklamak zorunda kalmıştır. Çadırların veya basit kulübelerin sağladığı barınma koşulları, soğuk hava ve diğer doğal koşullara karşı yetersizdi.**

2. Siyasi ve Güvenlik Problemleri

a. Rus Baskıları

● **Kafkasya'daki Baskılar: Rus Çarlığı'nın Türk ve Müslüman topluluklara yönelik uyguladığı baskılar, Karapapakların topraklarını terk etmeye zorlanmasına neden olmuştur. Bu baskılar arasında topraklarına el koyma, zorla çalıştırma ve dini özgürlüklerin kısıtlanması yer almıştır.**

● **Etnik Çatışmalar: Kafkasya'da Rusların desteklediği bazı etnik gruplarla yaşanan çatışmalar, Karapapakları hem fiziki hem de psikolojik olarak yıpratmıştır.**

b. Osmanlı'nın İskân Politikaları

● **Yerleşim Bölgelerinde Sorunlar: Osmanlı Devleti, Karapapakları stratejik sınır bölgelerine yerleştirmiştir. Ancak bu bölgeler, çoğunlukla altyapıdan yoksun, verimsiz ve zorlu yaşam koşullarına sahipti.**

● **Uyum Sorunları: Göç eden Karapapaklar, yerleştirildikleri bölgelerde zaman zaman yerli halkla kültürel ve sosyal uyum sorunları yaşamışlardır.**

3. Ekonomik Zorluklar

a. Geçim Kaynaklarının Kaybı

● **Göç sırasında topraklarını, hayvanlarını ve diğer ekonomik kaynaklarını geride bırakan Karapapaklar, yeni yerleşim bölgelerinde geçimlerini sağlamakta zorluk çekmişlerdir.**

- Özellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşan Karapapaklar, yeni coğrafyalara uyum sağlamak için mevcut bilgi ve becerilerini yeniden şekillendirmek zorunda kalmıştır.

b. Açlık ve Yoksulluk

- Göç sırasında gıda temini en büyük sorunlardan biri olmuştur. Gıda eksikliği, göç eden toplulukları hem fiziki hem de moral açısından ciddi şekilde etkilemiştir.

4. Toplumsal ve Psikolojik Zorluklar

a. Ailelerin Parçalanması

- Göç sırasında bazı aileler birbirinden ayrılmış, bu durum bireyler arasında uzun süreli travmalara yol açmıştır.
- Özellikle çocukların ve yaşlıların göç sırasında yaşamlarını yitirmesi, Karapapaklar üzerinde derin bir duygusal etki bırakmıştır.

b. Göçmen Kimliği ve Aidiyet Sorunu

- Göç eden Karapapaklar, yeni yerleşim yerlerinde yabancı muamelesi görmüş ve bu durum kimlik ve aidiyet sorunlarına yol açmıştır.
- Zorunlu göç, halkın kendi kültürünü yaşatma ve yeni bir topluma entegre olma çabası arasında kalmasına neden olmuştur.

5. Kültürel ve Dini Baskılar

a. Dini Özgürlüklerin Kısıtlanması

- Göç öncesinde Rus Çarlığı tarafından uygulanan dini baskılar, Karapapakların İslam inancını yaşamasını zorlaştırmıştır.
- Yeni yerleşim yerlerinde dini yapılar ve cemaatler oluşturmak zaman almış, bu durum dini yaşantının bir süre zayıflamasına neden olmuştur.

b. Kültürel Kimliğin Korunması

- **Karapapaklar, yeni yerleşim yerlerinde geleneklerini ve kültürlerini korumakta zorluk yaşamışlardır. Özellikle yerel halkla kaynaşma sürecinde bazı geleneklerini terk etmek zorunda kalmışlardır.**

6. Salgın Hastalıklar ve Sağlık Sorunları

- **Salgınlar: Göç sırasında temiz su, hijyen ve sağlık hizmetlerinin eksikliği, kolera, tifüs ve sıtma gibi salgın hastalıkların yayılmasına neden olmuştur.**
- **Tıbbi Destek Eksikliği: Göçmenlerin sağlık sorunlarıyla başa çıkabilecek yeterli tıbbi desteği bulamaması, ölümleri artırmıştır.**

7. Göç Sonrası Zorluklar

a. Yeni Coğrafyaya Uyum

- **Karapapaklar, yerleştirildikleri bölgelerin coğrafi ve iklimsel koşullarına uyum sağlamakta güçlük çekmişlerdir.**
- **Kafkasya'nın yüksek ve soğuk iklimine alışkın olan Karapapaklar, Anadolu'nun bazı bölgelerinde farklı tarım yöntemleri ve yaşam biçimlerine uyum sağlamak zorunda kalmıştır**

4.7. Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Karapapaklar

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, Karapapak Türkleri de cumhuriyetin sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarına entegre olmuştur. Bu dönemde Karapapaklar, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yerleşmiş bir topluluk olarak kültürel kimliklerini koruma çabasını sürdürürken, aynı zamanda Türkiye'nin kalkınma süreçlerine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

1. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Karapapaklar

a. İskân Politikaları

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Osmanlı'dan miras kalan iskân politikaları devam ettirilmiş ve Karapapak Türkleri, özellikle Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde yaşamaya devam etmiştir:

- **Doğu Anadolu: Kars, Ardahan, Iğdır, Erzurum gibi bölgelerde yoğunlaşan Karapapaklar, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini sürdürerek bölgenin ekonomisine katkı sağlamıştır.**
- **Yeni Yerleşimler: Cumhuriyet döneminde, Karapapakların bazıları Türkiye'nin batı bölgelerine göç etmiş ve özellikle büyük şehirlerde yaşamaya başlamıştır.**

b. Lozan Antlaşması ve Azınlık Hakları

Lozan Antlaşması çerçevesinde, Karapapaklar Türkiye'nin asli unsurlarından biri olarak kabul edilmiş ve azınlık statüsüne dahil edilmemiştir. Bu durum, Karapapakların Türk kimliğiyle doğrudan uyum göstermesini kolaylaştırmıştır.

2. Sosyoekonomik Durum

a. Tarım ve Hayvancılık

Karapapak Türkleri, cumhuriyet döneminde Türkiye'nin tarım ve hayvancılık alanındaki kalkınma politikalarına önemli katkılarda bulunmuştur:

- **Hayvancılık: Karapapakların geleneksel olarak hayvancılıkta uzmanlaşmış olmaları, özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde bu sektörün gelişmesine katkı sağlamıştır.**
- **Tarım: Verimli arazilerde çiftçilik yapan Karapapaklar, Cumhuriyet'in tarım politikalarından faydalanarak üretimlerini artırmıştır.**

b. Göç ve Şehirleşme

Cumhuriyet döneminde sanayileşme ve şehirleşmenin artmasıyla birlikte, Karapapakların bir kısmı büyük şehirlere göç etmiş ve farklı sektörlerde çalışma fırsatı bulmuştur:

- **İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde yaşayan Karapapaklar, ticaret, sanayi ve hizmet sektöründe etkin rol oynamıştır.**
- **Göç eden Karapapak toplulukları, şehirleşme süreçlerinde kültürel kimliklerini korumak için dernekler ve vakıflar kurmuşlardır.**

3. Eğitim ve Kültürel Kalkınma

Cumhuriyetin eğitim politikaları, Karapapakların toplumsal kalkınmasında önemli bir rol oynamıştır:

- **Eğitim Seferberliği: Cumhuriyet'in okuma yazma oranını artırma çabaları, Karapapaklar arasında da etkili olmuştur. Köy Enstitüleri ve halk eğitim projeleriyle Karapapakların eğitim düzeyi yükselmiştir.**
- **Karapapak Aydınları: Cumhuriyet döneminde yetişen Karapapak aydınları, hem kültürel miraslarını koruma hem de modernleşme süreçlerine uyum sağlama konusunda önemli çalışmalar yapmıştır.**

4. Kültürel Kimlik ve Geleneklerin Korunması

Cumhuriyet dönemi, Karapapakların kültürel kimliklerini koruma ve yaşatma çabalarını güçlendirmiştir:

- **Halk Oyunları ve Folklor: Karapapak halk oyunları, türküleri ve geleneksel kıyafetleri, Türkiye genelinde düzenlenen festivallerde ve etkinliklerde tanıtılmıştır.**
- **Edebiyat ve Sanat: Karapapak kökenli sanatçılar ve yazarlar, edebiyat ve sanat alanında çalışmalar yaparak kültürel kimliklerini ifade etmiştir.**

5. Siyasi Katılım ve Toplumsal Etki

a. Siyasette Karapapaklar

Cumhuriyet dönemi boyunca Karapapaklar, Türkiye'nin siyasi yapısına entegre olmuş ve çeşitli kademelerde görev almıştır:

- **Belediye başkanlıkları, milletvekilliği gibi görevlerde Karapapak kökenli bireyler yer almıştır.**
- **Yerel düzeyde etkili olan Karapapaklar, bulundukları bölgelerin kalkınmasında aktif rol oynamıştır.**

b. Toplumsal Dayanışma

Karapapaklar, Türkiye genelinde kurdukları dernekler ve vakıflarla toplumsal dayanışmayı güçlendirmiştir:

- **Dernekler ve Vakıflar: Karapapak kültürünü yaşatmak, gelenekleri korumak ve yeni nesillere aktarmak amacıyla çeşitli sivil toplum kuruluşları kurulmuştur.**
- **Sosyal Faaliyetler: Karapapak toplulukları, düğünler, festivaller ve anma etkinlikleriyle bir arada olma kültürünü sürdürmüştür.**

6. Günümüzde Karapapaklar

a. Demografik Dağılım

- **Karapapaklar, günümüzde Türkiye'nin çeşitli bölgelerine dağılmış olsa da en yoğun nüfusları Kars, Ardahan, Iğdır ve Erzurum gibi illerde bulunmaktadır.**
- **Büyük şehirlere göç eden Karapapaklar, İstanbul, Ankara, İzmir gibi merkezlerde yaşamaktadır.**

b. Kültürel Canlılık

- **Geleneksel Karapapak kültürü, folklor, müzik, yemek kültürü ve halk oyunlarıyla Türkiye genelinde tanınmaktadır.**
- **Özellikle Karapapak halk oyunları ve müzikleri, ulusal festivallerde sergilenmektedir.**

c. Eğitim ve İş Dünyasında Başarı

- **Karapapak kökenli bireyler, eğitimde ve iş dünyasında önemli başarılar elde ederek Türkiye'nin kalkınma süreçlerine katkıda bulunmaktadır.**

Türkiye Cumhuriyeti dönemi, Karapapaklar için kimliklerini koruma, modernleşme süreçlerine uyum sağlama ve Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkı sağlama dönemi olmuştur. Karapapaklar, kültürel miraslarını ve geleneklerini yaşatmaya devam ederken, Türkiye Cumhuriyeti'nin gelişiminde etkin bir rol oynamışlardır. Bugün, Karapapak kimliği Türkiye'nin zengin kültürel mozaiğinin önemli bir parçası olarak varlığını sürdürmektedir.

4.8. Göçün Günümüze Etkileri

Karapapak Göçünün Günümüze Etkileri

Karapapak Türklerinin tarih boyunca yaşadığı göç süreçleri, kültürel kimliklerinden ekonomik yapılarına, toplumsal dayanışmalarından coğrafi dağılımlarına kadar birçok alanda derin etkiler bırakmıştır. Bu etkiler, günümüzde de topluluğun yaşam tarzında, kimlik algısında ve sosyoekonomik yapısında kendini göstermektedir.

1. Kültürel Kimliğin Korunması ve Dönüşümü

a. Geleneklerin Korunması

- **Halk Oyunları ve Müzik: Karapapakların göç ettiği bölgelerde halk oyunları, müzik ve geleneksel kıyafetleri yaşatılmaktadır. Bu unsurlar, özellikle düğünler ve festivaller gibi toplumsal etkinliklerde ön plana çıkmaktadır.**
- **Geleneksel Mutfak: Karapapak mutfağı, göç edilen bölgelerde yerel kültürle harmanlanarak yaşatılmaya devam etmektedir. Özellikle et ve süt ürünlerine dayalı yemekler, topluluğun mutfak kültürünün temelini oluşturur.**
- **Dil ve Ağız Özellikleri: Göç sürecinde Türkçe ile Azerbaycan Türkçesi arasında bir köprü oluşturan Karapapak ağzı, dilsel zenginlik olarak varlığını sürdürmektedir.**

b. Modernleşme ve Kültürel Erozyon

- **Göç ve şehirleşme süreçleri, Karapapakların kültürel değerlerinin bir kısmının kaybolmasına neden olmuştur. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan genç nesiller arasında geleneksel değerlerin etkisi azalmaktadır.**
- **Yerel kimlik ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı arasında denge kurma çabası, kültürel dönüşümü hızlandırmıştır.**

2. Demografik ve Coğrafi Etkiler

a. Coğrafi Dağılım

- **Karapapaklar, göç süreçleriyle birlikte Anadolu'nun çeşitli bölgelerine dağılmıştır. Bugün Karapapak nüfusu, en yoğun olarak Doğu Anadolu (Kars,**

Ardahan, Iğdır, Erzurum) ve büyük şehirlerde (İstanbul, Ankara, İzmir) yaşamaktadır.

- Göçle birlikte yerleştikleri bölgelerde kırsal ve tarımsal nüfusun artmasına katkıda bulunmuşlardır.

b. Şehirleşme ve Göç Devamlılığı

- Göç süreçleri, Karapapakların şehirleşmesini hızlandırmıştır. Sanayi ve ticaretin geliştiği büyük şehirlerde, Karapapak toplulukları ekonomik faaliyetlerde daha aktif hale gelmiştir.
- Göçle birlikte, kırsaldan kentlere göç eğilimi günümüzde de devam etmekte ve bu durum kırsal bölgelerdeki Karapapak nüfusunun azalmasına yol açmaktadır.

3. Ekonomik Etkiler

a. Tarım ve Hayvancılık

- Geleneksel olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşan Karapapaklar, yerleştikleri bölgelerde bu faaliyetleri sürdürerek yerel ekonomilere katkıda bulunmuşlardır.
- Göç edilen bölgelerin ekonomik yapısına uyum sağlama süreci, bazı alanlarda Karapapakların ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirmelerine neden olmuştur.

b. Şehirleşme ve İş Hayatı

- Büyük şehirlere göç eden Karapapaklar, ticaret, sanayi ve hizmet sektöründe önemli roller üstlenmiştir.
- Göçün getirdiği ekonomik zorluklara rağmen, Karapapaklar arasında iş dünyasında başarı gösteren bireylerin sayısı artmıştır.

4. Sosyal ve Toplumsal Etkiler

a. Dayanışma ve Topluluk Bilinci

- Göç süreçleri, Karapapak toplulukları arasında dayanışmayı güçlendirmiştir. Yeni yerleşim bölgelerinde bir araya gelen Karapapaklar, kültürel kimliklerini korumak ve dayanışmayı sürdürmek için dernekler ve vakıflar kurmuşlardır.

- **Topluluk bilinci, özellikle kırsal bölgelerde ve diasporada yaşayan Karapapaklar arasında güçlü bir şekilde devam etmektedir.**

b. Toplumla Uyum ve Entegrasyon

- **Karapapaklar, yerleştikleri bölgelerde hızlı bir şekilde yerel halkla kaynaşmış, kültürel alışverişler yoluyla toplumsal uyum sağlamışlardır.**

● **Ancak, bazı yerlerde yerli halk ile ekonomik ve sosyal rekabetten kaynaklanan gerilimler yaşanmıştır.**

5. Eğitim ve Aydınlanma Süreci

- **Göç süreçleri, Karapapakların eğitim olanaklarına erişimini artırmıştır. Cumhuriyet dönemiyle birlikte eğitim seviyelerinde belirgin bir yükseliş görülmüştür. Karapapak kökenli akademisyenler, sanatçılar ve yazarlar,**
- **hem topluluk içinde hem de Türkiye genelinde önemli başarılar elde etmiştir. Günümüzde Karapapak gençleri, eğitim yoluyla kültürel**
- **miraslarını daha geniş kitlelere aktarma çabası içindedir.**

6. Siyasi ve Kültürel Temsil

a. Siyasi Katılım

- **Göç sonrası süreçte, Karapapak kökenli bireyler siyasi alanda aktif rol oynamış, yerel yönetimlerde ve parlamentoda temsil edilmiştir.**

● **Karapapakların yaşadığı bölgelerde topluluk çıkarlarını savunmak için çeşitli sivil toplum kuruluşları ve platformlar oluşturulmuştur.**

b. Kültürel Temsil

● **Karapapak kültürü, ulusal ve uluslararası düzeyde daha fazla tanıtılmaya başlanmıştır. Festivaller, folklor gösterileri ve akademik çalışmalar bu tanıtımın önemli araçlarıdır.**

● **Kültürel etkinlikler ve projeler sayesinde Karapapak kimliği, tarihî ve kültürel bir zenginlik olarak korunmaktadır.**

7. Diaspora ve Küresel Etkiler

- **Göç süreçleriyle birlikte diasporada yaşayan Karapapak toplulukları oluşmuştur. Özellikle Azerbaycan, İran ve Türkiye dışında yaşayan Karapapaklar, bulundukları ülkelerde kültürel varlıklarını koruma çabası içindedir.**
- **Diasporadaki Karapapaklar, uluslararası platformlarda kültürlerini tanıtma konusunda aktif rol oynamaktadır.**

Karapapakların göç süreci, günümüzde topluluğun kimliğini, kültürel mirasını ve toplumsal dayanışmasını derinden etkilemiştir. Göçün getirdiği zorluklara rağmen, Karapapaklar kültürlerini ve geleneklerini koruyarak Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bu süreç, aynı zamanda Karapapakların küresel düzeyde tanınmasına ve tarihî kimliklerinin korunmasına olanak sağlamıştır.

Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, günümüzde de etkilerini sürdürmektedir. Karapapaklar, yaşadıkları bölgelerde kendi kültürel kimliklerini korumaya devam etmekte ve geleneklerini yeni nesillere aktarmaktadır.

4.9. Bölümün Değerlendirmesi

Karapapak Türklerinin Anadolu'ya göç süreci, tarihî, sosyal ve kültürel boyutlarıyla, Türk milletinin zengin mozaiğini oluşturan önemli bir hareket olarak değerlendirilir. Bu göç, Kafkasya'daki siyasi, askeri ve sosyal baskıların bir sonucu olmakla birlikte, Karapapakların kimliklerini koruyarak yeni bir coğrafyada var olma çabasını yansıtır.

Bu süreç, Karapapakların Anadolu'daki sosyal, ekonomik ve kültürel yapıya entegre olmasını sağlarken, aynı zamanda zorluklarla dolu bir mücadele ve dayanışma hikâyesidir.

1. Göçün Tarihî Arka Planı

Karapapakların Anadolu'ya göçü, Kafkasya'da Osmanlı-Rus savaşları (1828-1829, 1877-1878) ve Rus Çarlığı'nın yayılmacı politikaları sonucunda hızlanmıştır. Bu göçler, özellikle:

- **Rusya'nın Asimilasyon ve Sürgün Politikaları**
- **Etnik ve Dini Baskılar**
- **Osmanlı'nın Nüfus Politikaları gibi nedenlerle kitlesel bir hâl almıştır.**

Bu dönemde, Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da sınır güvenliğini artırma ve kırsal bölgelerdeki nüfusu dengeleme politikaları da Karapapakların yerleştirilme sürecini belirlemiştir.

2. Göçün Nedenleri

Göç sürecinin arkasındaki nedenler şu şekilde özetlenebilir:

- **Siyasi Baskılar: Kafkasya'da Rus Çarlığı'nın Müslüman halklara uyguladığı asimilasyon politikaları.**
- **Askeri Tehditler: Osmanlı-Rus savaşlarının getirdiği güvenlik sorunları ve çatışmalar.**
- **Ekonomik Sebepler: Kafkasya'da toprakların ellerinden alınması ve geçim kaynaklarının tükenmesi.**
- **Dini ve Kültürel Baskılar: İslamî kimliklerini korumak isteyen Karapapakların Rusya'nın dinî baskılarından kaçışı.**

3. Göç Sürecinde Yaşanan Zorluklar

Göç sırasında Karapapakların karşılaştığı zorluklar, bu hareketin ne denli meşakkatli bir süreç olduğunu göstermektedir:

- **Zorlu Coğrafya ve İklim Koşulları: Uzun yolculuklar sırasında soğuk hava, hastalıklar ve güvenlik sorunları.**
- **Yol Güvenliği Eksikliği: Göç yollarında eşkıya saldırıları ve güvenlik tehditleri.**
- **Ekonomik Kaynakların Yetersizliği: Göç sırasında ve yeni yerleşim bölgelerinde geçim sıkıntıları.**

- **Toplumsal Uyum Sorunları: Yeni yerleşim bölgelerinde kültürel farklılıklardan kaynaklanan adaptasyon sorunları.**

4. Yerleşim Bölgeleri

Karapapaklar, Osmanlı'nın iskân politikalarına uygun olarak Anadolu'nun farklı bölgelerine yerleştirilmiştir:

- **Doğu Anadolu: Kars, Ardahan, Iğdır, Erzurum gibi bölgelerde yoğunlaşan Karapapaklar, bu bölgelerde tarım ve hayvancılıkla uğraşmıştır.**
- **İç Anadolu: Konya, Kayseri ve Sivas gibi illerde tarımsal üretime katkıda bulunmuşlardır.**
- **Karadeniz: Artvin, Gümüşhane ve Trabzon gibi illerde varlık göstermişlerdir.**
- **Büyük Şehirler: İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde, zamanla ticaret ve sanayi sektörlerinde etkin olmuşlardır.**

5. Göçün Sosyal ve Kültürel Etkileri

a. Kültürel Katkılar

Karapapaklar, Anadolu'da yerleştikleri bölgelerde kültürel zenginliklerini koruyarak bu bölgelerin sosyal dokusuna katkıda bulunmuşlardır:

- **Halk Oyunları ve Müzik: Karapapak halk oyunları ve müzikleri, bölgesel folklorun bir parçası hâline gelmiştir.**
- **El Sanatları ve Gelenekler: Dokumacılık, kilim yapımı ve geleneksel giyim kültürü, Anadolu'daki diğer kültürlerle harmanlanmıştır.**

b. Toplumsal Uyum

Karapapaklar, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde yerleştikleri bölgelerde yerel halkla hızlı bir şekilde kaynaşmış, toplumsal uyum sağlama konusunda başarılı olmuşlardır.

6. Göçün Ekonomik Etkileri

- **Tarım ve Hayvancılık: Karapapaklar, özellikle Doğu Anadolu'da tarım ve hayvancılıkla uğraşarak bölgenin ekonomisine katkıda bulunmuşlardır.**

- **İş Gücü ve Ticaret: Göç sonrası süreçte büyük şehirlere yerleşen Karapapaklar, ticaret ve sanayi sektöründe önemli bir iş gücü oluşturmuşlardır.**

7. Göçün Günümüzdeki İzleri

a. Demografik ve Coğrafi Dağılım

Karapapaklar, bugün hâlâ Doğu Anadolu başta olmak üzere Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde varlıklarını sürdürmektedir. Büyük şehirlere göç eden Karapapaklar, kültürel kimliklerini koruma çabası içindedir.

b. Kültürel Mirasın Korunması

Karapapaklar, günümüzde düzenlenen festivaller, dernek faaliyetleri ve kültürel etkinliklerle kimliklerini ve geleneklerini yaşatmaktadır.

c. Sosyal ve Ekonomik Başarı

Karapapak kökenli bireyler, eğitim ve iş dünyasında önemli başarılar elde ederek hem topluluk içinde hem de genel Türkiye toplumunda etkili bir rol oynamaktadır.

8. Genel Değerlendirme

Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, bir mücadele, dayanışma ve kimlik koruma hikâyesidir. Bu süreç:

- **Tarihî ve Kültürel Derinlik: Karapapakların Türk kültürüne olan katkılarını artırmış.**
- **Toplumsal Uyum: Anadolu toplumuyla entegrasyonlarını sağlamış.**
- **Kimlik Koruma: Zorlu koşullara rağmen kültürel kimliklerini korumalarına olanak tanımıştır.**

Göç sürecinin zorlukları, Karapapakların direncini ve kültürel miraslarını koruma konusundaki kararlılıklarını güçlendirmiştir. Bugün Karapapaklar, Anadolu'nun zengin kültürel mozaiğinin önemli bir parçası olarak, tarihî ve

kültürel miraslarını hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yaşatmaya devam etmektedir.

Bölüm 5: Günümüzde Karapapaklar

5.1. Günümüzde Karapapakların Yaşadığı Bölgeler

Karapapakların (Terekemelerin) en yoğun yaşadığı yer Gürcistanda Borçalı bölgesidir. Bu bölge 1801 de Ruslar tarafından alınmıştır. Bu sırada bölge kısmen göç vermiştir. 1826-1828 Rusya İran savaşı sonrasında imzalanan Türkmençay anlaşması sonrasında ise terekemeler ,Kars Çıldır, Arpaçay , Iğdır , Ağbaba , çaldıran , Sökmenova , karaköse ve Taşlıçay' a göç ettiler. 1787-1789 Yani 93 harbinden sonra da aynı şekilde göç edenler oldu. Bir kısmı da ,1921 de Gümrü anlaşması ile ve mübadele sonucu Kars bölgesine yerleştiler.

Karapapak Türkleri, tarihî göç süreçleri sonucunda Anadolu, Kafkasya ve çevresindeki geniş bir coğrafyada yaşamaktadır. Günümüzde Karapapaklar, özellikle Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan, İran ve diğer bölgelerde yerleşmiş durumdadır. Anadolu'da yoğunlaşan nüfusları, kültürel ve toplumsal varlıklarını sürdürmektedir.

1. Türkiye'de Karapapakların Yaşadığı Bölgeler

Karapapaklar, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yerleşik olmakla birlikte, en yoğun olarak Doğu Anadolu, Karadeniz, ve İç Anadolu bölgelerinde bulunurlar. Büyük şehirlerde de önemli bir Karapapak nüfusu vardır.

a. Doğu Anadolu Bölgesi

Doğu Anadolu, Karapapakların Türkiye'de en yoğun yaşadığı bölgedir. Bu bölgede hayvancılık ve tarımla uğraşan Karapapak toplulukları, kültürel miraslarını yaşatmaya devam etmektedir.

- **Kars: Karapapakların Türkiye'deki merkezi olarak kabul edilir. Özellikle Sarıkamış, Kağızman ve Selim ilçelerinde yoğun bir nüfus vardır.**
- **Ardahan: Çıldır ve Posof ilçeleri, Karapapak nüfusunun yoğun olduğu yerlerdir. Bölgedeki Karapapaklar, geleneklerini ve kültürlerini korumaya devam etmektedir.**
- **Iğdır: Karapapak nüfusunun önemli bir kısmı bu bölgede yerleşiktir. Iğdır'da hem kırsal hem de şehir merkezinde Karapapak kültürünün izleri görülmektedir.**
- **Erzurum: Göç süreçleri sırasında Erzurum'a yerleşen Karapapaklar, burada tarım ve hayvancılıkla uğraşmış ve toplumsal yapıya uyum sağlamışlardır.**

b. Karadeniz Bölgesi

Karadeniz Bölgesi, Kafkasya'ya yakın olması nedeniyle Karapapakların yerleştiği önemli bölgelerden biridir.

- **Artvin: Şavşat ve Ardanuç ilçelerinde Karapapaklar yaşamaktadır. Geleneksel tarım ve hayvancılık faaliyetleri bu bölgelerde devam etmektedir.**
- **Trabzon ve Gümüşhane: Bu bölgelerdeki Karapapak nüfusu az olmakla birlikte, kültürel etkilerini sürdürmektedirler.**

c. İç Anadolu Bölgesi

Göç süreçleri sırasında İç Anadolu Bölgesi'ne yerleşen Karapapaklar, burada tarım ve ticaretle uğraşarak ekonomik hayata katkı sağlamışlardır.

- **Konya: Özellikle kırsal bölgelerde Karapapak nüfusu bulunmaktadır.**

- **Sivas ve Kayseri: Bu illerde yaşayan Karapapaklar, kültürel etkinliklerle toplumsal varlıklarını sürdürmektedir.**

d. Büyük Şehirler

Modernleşme ve şehirleşmeyle birlikte Karapapaklar, Türkiye'nin büyük şehirlerine göç ederek burada yeni yaşamlar kurmuşlardır:

- **İstanbul: Karapapakların önemli bir kısmı İstanbul'a yerleşmiş, burada ticaret, sanayi ve hizmet sektöründe çalışarak kentin sosyal ve ekonomik yapısına katkıda bulunmuştur.**
- **Ankara: Türkiye'nin başkenti, Karapapak toplulukları için ekonomik ve sosyal olanaklar sunmuştur.**
- **İzmir ve Bursa: Bu şehirlerdeki Karapapak nüfusu daha az olmakla birlikte, göçmen topluluklarının bir parçası olarak varlıklarını sürdürmektedir.**

2. Azerbaycan

Karapapaklar, Azerbaycan'ın kuzey bölgelerinde ve Ermenistan sınırına yakın alanlarda yaşamaktadır. Özellikle Borçalı bölgesi, tarih boyunca Karapapak Türklerinin yerleşim yeri olmuştur:

- **Gence ve Gazah Bölgeleri: Azerbaycan'da yaşayan Karapapakların önemli bir kısmı bu bölgelerde bulunur.**
- **Bakü: Göçlerle birlikte Bakü'ye yerleşen Karapapaklar, burada ekonomik ve kültürel faaliyetlerde bulunmaktadır.**

3. Gürcistan

Karapapak Türklerinin tarihî yerleşim yerlerinden biri olan Gürcistan'da, özellikle Borçalı Bölgesi Karapapak nüfusunun merkezi konumundadır:

- **Borçalı'da yaşayan Karapapaklar, Gürcistan'ın Türk nüfusunu oluşturan önemli bir topluluktur. Bu bölgede, kültürel kimliklerini ve Türk dilini korumak için mücadele etmektedirler.**

4. İran

Karapapaklar, İran'da özellikle Azerbaycan Türklerinin yaşadığı bölgelerde bulunmaktadır. Karapapakların yoğun olarak bulunduğu bölgeler şunlardır:

- **Tebriz ve Erdebil: Bu şehirlerde yaşayan Karapapaklar, İran Türk topluluğunun bir parçası olarak kültürel varlıklarını sürdürmektedir.**

5. Diaspora ve Diğer Bölgeler

Göç süreçleriyle birlikte Karapapaklar, dünyanın farklı bölgelerine dağılmıştır:

- **Avrupa: Türkiye ve Azerbaycan'dan göç eden Karapapaklar, Almanya, Hollanda ve Fransa gibi Avrupa ülkelerine yerleşmiştir.**
- **Orta Asya: Özellikle Kazakistan ve Türkmenistan gibi ülkelerde Karapapakların izlerine rastlanmaktadır.**

6. Günümüzdeki Demografik Durum

Karapapakların nüfus yoğunluğu kesin rakamlarla belirlenememekle birlikte, Türkiye'deki nüfuslarının yüz binleri aştığı tahmin edilmektedir. Gürcistan, Azerbaycan ve İran'da yaşayan Karapapakların toplam nüfusu da dikkate alındığında, bu topluluğun önemli bir Türk grubu olduğu anlaşılmaktadır.

7. Kültürel Canlılık ve Kimlik Mücadelesi

Karapapaklar, günümüzde yerleştikleri bölgelerde kültürel kimliklerini koruma ve gelecek nesillere aktarma çabası içerisindedir:

- **Dernek ve Vakıflar: Türkiye'de ve dünyada Karapapak kültürünü yaşatmak ve tanıtmak için çeşitli sivil toplum kuruluşları faaliyet göstermektedir.**
- **Kültürel Etkinlikler: Halk oyunları, müzik ve yemek festivalleri gibi etkinliklerle Karapapak kültürü yaşatılmaktadır.**

Karapapaklar, günümüzde Türkiye başta olmak üzere Azerbaycan, Gürcistan, İran ve diğer ülkelerde yaşamaktadır. Göçlerle birlikte geniş bir coğrafyaya yayılan bu topluluk, kültürel kimliğini koruyarak ve yeni koşullara uyum sağlayarak varlığını sürdürmektedir. Karapapaklar, tarihî ve kültürel miraslarıyla Türk dünyasının zengin bir parçası olmaya devam etmektedir.

5.2. Karapapakların Sosyal ve Kültürel Yapısı

Karapapakların sosyal yapısında aile bağları, misafirperverlik ve dayanışma önemli yer tutmaktadır. Geleneksel değerlerini koruyan Karapapaklar, sosyal yaşamlarında da bu değerleri yaşatmaktadır.

Geleneksel sosyal yapının öne çıkan unsurları şunlardır:

Aile içinde büyüklerin sözüne saygı esastır.

Düğünler, bayramlar ve cenaze törenleri gibi toplumsal ritüeller önemli bir yere sahiptir.

Karapapaklar, misafirperverlikleriyle bilinir ve misafire büyük önem verirler.

Karapapak Türkleri, tarihsel süreçte Kafkasya, Anadolu ve çevresindeki göçler ve yerleşimlerle şekillenmiş, zengin bir sosyal ve kültürel yapıya sahip bir Türk topluluğudur. Sosyal yapılarında dayanışma, toplumsal uyum ve geleneksel değerler ön plandadır. Kültürel özelliklerinde ise, Kafkasya'nın etkileriyle harmanlanmış Türk kültürüne özgü unsurlar dikkat çeker.

1. Sosyal Yapı

Karapapakların sosyal yapısı, tarihsel olarak kırsal yaşamdan ve topluluk dayanışmasından beslenmiştir. Aile, akrabalık ilişkileri ve toplumsal hiyerarşi gibi unsurlar, sosyal yapının temelini oluşturur.

a. Aile Yapısı

- **Geniş Aile: Geleneksel Karapapak toplumu, geniş aile yapısını benimsemiştir. Ailede büyüklere saygı esastır ve aile kararlarında yaşlıların sözü önemlidir.**
- **Kadın ve Erkek Rolleri: Geleneksel Karapapak toplumunda kadınlar ev içi işlerde, çocukların yetiştirilmesinde ve kültürel değerlerin aktarılmasında aktif bir rol oynar. Erkekler ise ailenin geçimini sağlamak ve toplumsal görevleri yerine getirmekle sorumludur.**

b. Toplum İçi Dayanışma

- **Komşuluk ve Akrabalık: Karapapaklar arasında komşuluk ve akrabalık ilişkileri çok güçlüdür. Önemli kararlar ve törenler, geniş bir topluluk dayanışması içinde gerçekleştirilir.**
- **Düğünler ve Cenazeler: Düğünler, toplumsal dayanışmanın en belirgin olduğu etkinliklerdir. Aynı şekilde cenaze törenlerinde de topluluk, ailenin yasına ortak olur.**

c. Toplumsal Hiyerarşi

- **Büyüklere Saygı: Karapapak toplumunda yaşlılar, bilgelik ve deneyimlerinden dolayı saygı görür. Toplumun önde gelen kişilerinin rehberliği önemli kabul edilir.**
- **Topluluk Liderleri: Geleneksel yapıda, topluluğun liderleri, toplumsal düzenin korunmasında önemli bir rol oynar.**

2. Kültürel Yapı

Karapapakların kültürel yapısı, geleneksel değerlerin yanı sıra tarihsel süreçte etkileşimde bulundukları coğrafyalardan beslenmiştir. Bu zenginlik, müzik, dans, el sanatları, yemek ve inançlar gibi birçok alanda kendini gösterir.

a. Gelenek ve Görenekler

- **Düğün Gelenekleri: Karapapak düğünleri, eğlenceli ve coşkulu etkinliklerdir. Davul, zurna ve halk oyunları eşliğinde yapılan düğünler, birkaç gün sürebilir. Kına gecesi ve gelin alayı gibi ritüeller önemlidir.**
- **Misafirperverlik: Karapapaklar misafirperverliğiyle tanınır. Misafir, evin bereketi olarak görülür ve en iyi şekilde ağırlanır.**
- **Adetler ve İnançlar: Doğum, evlilik ve ölüm gibi yaşam döngüsü ritüelleri, geleneksel adetlere ve halk inanışlarına göre gerçekleştirilir.**

b. Müzik ve Halk Oyunları

- **Müzik: Karapapak müziği, duygu yüklü ve hareketli ezgilere sahiptir. Balaban, zurna ve davul gibi çalgılar sıklıkla kullanılır. Türkülerde aşk, hasret, kahramanlık ve doğa temaları işlenir.**
- **Halk Oyunları: Karapapak halk oyunları, enerjik ve ritmik hareketleriyle dikkat çeker. Özellikle "Lezginka" ve "Halay" gibi oyunlar, topluluğun kimliğini yansıtır.**

c. El Sanatları

- **Dokumacılık: Karapapak kadınlarının yaptığı kilim ve halılar, geometrik desenler ve sembollerle süslenmiştir. Bu dokumalar, hem işlevsel hem de sanatsal değer taşır.**
- **Ahşap ve Deri İşçiliği: Geleneksel ahşap oyma işleri, tarım araçları ve deri ürünler, Karapapak kültürünün el sanatı ürünleridir.**

d. Mutfak Kültürü

Karapapak mutfağı, et ve süt ürünlerine dayalıdır. Coğrafyanın etkisiyle şekillenen yemekler arasında:

- **Kavurma ve Etli Yemekler: Kış aylarında sıklıkla tüketilir.**
- **Ayran Aşı ve Katık Aşı: Geleneksel çorbalar arasında yer alır.**
- **Hamur İşleri: Börekler, gözlemeler ve tandır ekmeği yaygındır.**

3. İnanç ve Halk İnanışları

a. Dinî İnançlar

Karapapaklar, tarih boyunca Sünni İslam inancına bağlı kalmışlardır. İslamî gelenekler, Karapapak kültüründe güçlü bir şekilde hissedilir.

- **Bayramlar: Ramazan ve Kurban Bayramı gibi dinî bayramlar, toplumsal dayanışmanın yoğun olduğu günlerdir.**
- **Mevlit ve Dualar: Doğum, ölüm ve önemli günlerde mevlit okutma ve dualar etme gibi uygulamalar yaygındır.**

b. Halk İnanışları

Eski Türk inançlarından izler taşıyan halk inanışları da Karapapak kültüründe yer bulur:

- **Nazardan Korunma: Mavi boncuk veya dualarla nazardan korunma inancı yaygındır.**
- **Doğa Kültü: Dağlar, ağaçlar ve nehirler gibi doğal unsurlara saygı duyulur ve bunların kutsal olduğuna inanılır.**

4. Günümüzde Karapapak Kültürü

Karapapaklar, günümüzde Türkiye ve çevre bölgelerde kültürel miraslarını korumaya devam etmektedir:

- **Kültürel Etkinlikler: Karapapaklar, halk oyunları, festivaller ve dernek etkinlikleriyle kültürlerini tanıtmaktadır.**
- **Akademik Çalışmalar: Karapapakların tarihi, kültürü ve kimliği üzerine yapılan araştırmalar, kültürel miraslarının gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadır.**
- **Kültürel Dayanışma: Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde kurulan Karapapak dernekleri ve vakıfları, topluluğun bir arada kalmasına ve kimliklerini sürdürmesine yardımcı olmaktadır.**

Karapapakların sosyal ve kültürel yapısı, tarihsel süreçte şekillenen güçlü bir kimliğe sahiptir. Dayanışma, geleneklere bağlılık ve kültürel zenginlik, bu topluluğun öne çıkan özellikleridir. Günümüzde Karapapaklar, kültürel

miraslarını yaşatarak Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olmaya devam etmektedir. Bu sosyal ve kültürel yapı, Karapapakların hem kendi toplulukları içinde hem de Türkiye genelinde önemli bir yer edinmelerini sağlamıştır.

5.3. Karapapakların Kültürel Mirası

Günümüzde Karapapaklar, kültürel miraslarını korumak için çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Özellikle düğünlerde ve bayramlarda geleneksel kıyafetler, halk oyunları ve müzikler önemli bir rol oynamaktadır.

Karapapaklar, sözlü edebiyat geleneğini de sürdürmektedir. Masallar, destanlar ve halk hikayeleri hala yeni nesillere aktarılmaktadır. Ayrıca Karapapak mutfağı, geleneksel yemekleriyle günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Karapapak Türkleri, tarih boyunca Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan göçler ve kültürel etkileşimlerle zengin bir miras oluşturmuş bir topluluktur. Karapapakların kültürel mirası, geleneksel sanatlarından halk oyunlarına, müziğinden mutfak kültürüne kadar birçok alanda kendini gösterir. Bu miras, Türk kültürünün zengin mozaiğinde özgün bir yer tutar ve Karapapakların tarihî kimliğinin korunmasını sağlar.

1. Geleneksel El Sanatları

Karapapakların el sanatları, onların estetik anlayışını ve işlevselliği bir araya getiren bir kültürel mirastır.

a. Dokumacılık ve Halıcılık

- **Kilim ve Halılar: Karapapak kadınları tarafından dokunan kilim ve halılar, geometrik desenlerle süslenmiştir. Bu desenlerde koç boynuzu, hayat ağacı gibi eski Türk motifleri sıkça kullanılır.**
- **Heybe ve Çuval: Yün ipliklerden dokunan heybe ve çuvallar, günlük yaşamda taşımacılık için kullanılır.**

b. Ahşap ve Deri İşçiliği

- **Ahşap Eserler: Sandık, kaşık ve diğer ev eşyaları, Karapapakların geleneksel ahşap işçiliğinin örnekleridir.**
- **Deri Ürünler: Deri kemerler, ayakkabılar (çarık) ve silah kılıfları, hem işlevsel hem de süsleme sanatına sahiptir.**

2. Müzik ve Halk Oyunları

Karapapakların müzik ve halk oyunları, topluluklarının duygularını, coşkusunu ve kimliğini ifade ettiği önemli kültürel unsurlardır.

a. Müzik

- **Türküler: Karapapak türkülerinde aşk, hasret, kahramanlık ve doğa temaları işlenir. Balaban, zurna ve kaval gibi çalgılar sıkça kullanılır.**
- **Destanlar: Tarihî olaylar ve kahramanlık hikâyeleri, saz eşliğinde anlatılır.**
- **Düğün Şarkıları: Düğünlerde coşkuyu artıran neşeli şarkılar, topluluk içinde önemli bir yere sahiptir.**

b. Halk Oyunları

- **Lezginka: Kafkasya kökenli bu hızlı ve dinamik dans, Karapapak erkeklerinin cesaretini ve kadınlarının zarafetini simgeler.**
- **Halay ve Yelleme: Toplumsal dayanışmayı yansıtan bu danslar, düğün ve kutlamaların vazgeçilmezidir.**

3. Mutfak Kültürü

Karapapak mutfağı, Kafkasya ve Anadolu'nun etkileriyle şekillenmiş zengin bir yapıya sahiptir. Yemekler, genellikle doğal malzemelerle ve geleneksel yöntemlerle hazırlanır.

- **Et ve Süt Ürünleri: Kavurma, yoğurt, peynir ve tereyağı gibi ürünler, Karapapak mutfağının temelini oluşturur.**
- **Hamur İşleri: Börek, gözleme ve tandır ekmeği gibi hamur işleri sıklıkla yapılır.**
- **Çorbalar: Ayran aşı ve katık aşı gibi çorbalar, Karapapak sofralarının vazgeçilmezidir.**

4. Giyim ve Kuşam

Karapapakların geleneksel kıyafetleri, hem işlevsel hem de estetik unsurlar taşır ve topluluğun kimliğini yansıtır.

a. Erkek Giyimi

- **Papaq (Kalpak): Karapapak erkeklerinin sembolü olan kalpak, koyun yününden yapılır ve kimliklerini temsil eder.**
- **Şalvar ve Çerkeska: Geleneksel şalvar ve uzun ceketler (Çerkeska), hareket özgürlüğü sağlar ve cesaretin bir ifadesi olarak görülür.**

b. Kadın Giyimi

- **Elbiseler: Karapapak kadınları, genellikle parlak kumaşlardan yapılan uzun elbiseler giyer. Bu elbiseler işlemelerle süslenmiştir.**
- **Başörtüsü ve Takılar: Kadınlar, işlemeli başörtüleri ve altın takılar kullanarak kıyafetlerini tamamlar.**

5. İnançlar ve Halk İnanışları

Karapapakların kültürel mirasında dinî inançlar ve halk inanışları önemli bir yer tutar.

a. Dinî Gelenekler

- **İslamî İnançlar: Karapapaklar, Sünni İslam inancına bağlıdır. Namaz, oruç, mevlit gibi ibadetler toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır.**
- **Türbe ve Ziyaretler: Evliya türbeleri ziyaret edilir ve burada dualar edilerek adaklar adanır.**

b. Halk İnanışları

- **Nazardan Korunma: Nazar boncuğu kullanımı ve kurşun dökme gibi uygulamalar yaygındır.**
- **Doğa Kültü: Dağlar, nehirler ve ağaçlar gibi doğal unsurlar kutsal kabul edilir.**

6. Edebiyat ve Sözlü Kültür

Karapapakların sözlü kültürü, topluluklarının tarihini ve değerlerini yansıtan önemli bir mirastır.

- **Destanlar ve Hikâyeler: Köroğlu ve diğer kahramanlık hikâyeleri, Karapapakların sözlü edebiyatında önemli bir yere sahiptir.**
- **Atasözleri ve Deyimler: Karapapakların kültürel kimliğini yansıtan atasözleri ve deyimler, toplumsal bilgeliklerini ifade eder.**

7. Sosyal Dayanışma ve Topluluk Kültürü

Karapapaklar arasında sosyal dayanışma güçlü bir yapıya sahiptir.

- **Düğünler ve Bayramlar: Topluluk, düğünlerde ve bayramlarda bir araya gelerek dayanışma örneği sergiler.**
- **Yardımlaşma Geleneği: Toplum içindeki yardımlaşma, Karapapak kültürünün temel taşlarından biridir.**

8. Karapapak Kültürel Mirasının Korunması

Günümüzde Karapapakların kültürel mirası, çeşitli etkinlikler, dernekler ve akademik çalışmalar aracılığıyla korunmaya çalışılmaktadır.

- **Kültür Festivalleri: Karapapak halk oyunları, müzik ve geleneksel yemekleri tanıtan festivaller düzenlenmektedir.**
- **Dernek ve Vakıflar: Türkiye ve diğer ülkelerdeki Karapapak toplulukları, kültürel miraslarını yaşatmak için dernekler kurmuştur.**
- **Akademik Araştırmalar: Karapapakların tarihî, sosyal ve kültürel mirası üzerine yapılan çalışmalar, bu zenginliklerin geleceğe aktarılmasını sağlamaktadır.**

Karapapakların kültürel mirası, zengin ve çok yönlü bir yapıya sahiptir. Bu miras, tarih boyunca farklı coğrafyalarda şekillenmiş, ancak özünü koruyarak günümüze ulaşmıştır. Müzik, halk oyunları, el sanatları, mutfak kültürü ve halk inanışları gibi unsurlar, Karapapak kimliğinin ve kültürünün temel taşlarıdır. Günümüzde Karapapak toplulukları, bu mirası koruma ve gelecek nesillere

aktarma çabalarını sürdürmektedir. Bu miras, Türk kültürünün evrensel zenginliğine önemli bir katkıdır.

5.4. Karapapak Dernekleri ve Toplulukları Karapapak Türkleri, tarih boyunca sürdürdükleri kimliklerini, kültürel değerlerini ve toplumsal dayanışmalarını korumak için dernekler ve topluluklar oluşturmuşlardır. Bu dernekler, Karapapakların hem kendi kültürel miraslarını yaşatmalarını hem de toplumsal aidiyetlerini güçlendirmelerini sağlamaktadır. Günümüzde Karapapak dernekleri, Türkiye başta olmak üzere Azerbaycan, Gürcistan ve diğer ülkelerde de faaliyet göstermektedir.

1. Türkiye'de Karapapak Dernekleri

Türkiye'deki Karapapak dernekleri, kültürel mirasın korunması, sosyal dayanışmanın artırılması ve topluluğun ulusal düzeyde temsil edilmesi amacıyla çalışmalar yapmaktadır.

a. Faaliyet Alanları

- **Kültürel Mirasın Korunması: Karapapak halk oyunları, müzik, yemek kültürü ve geleneklerinin yaşatılması için etkinlikler düzenlenir.**
- **Eğitim ve Gençlik: Genç nesillere Karapapak kültürünü aktarmak amacıyla eğitim programları, kurslar ve burs imkanları sağlanır.**
- **Toplumsal Dayanışma: Düğün, cenaze ve diğer toplumsal etkinliklerde birliktelik sağlanarak topluluk arasında dayanışma teşvik edilir.**
- **Tanıtım ve Temsil: Karapapak kimliğinin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımı için seminerler, paneller ve festivaller düzenlenir.**

b. Öne Çıkan Dernekler

- **Kafkas Karapapak Türkleri Derneği (KARPAT): Türkiye'deki en etkin Karapapak derneklerinden biridir. Kültürel faaliyetler, gençlik programları ve halk oyunları festivalleri düzenlemektedir.**

- **Karapapak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Dernekleri: Türkiye'nin farklı illerinde, özellikle Kars, Ardahan, Iğdır ve Erzurum gibi bölgelerde kurulmuşlardır.**
- **Ankara Karapapak Türkleri Derneği: Başkentteki Karapapak topluluğunu bir araya getiren bir oluşumdur. Eğitim ve kültür etkinlikleriyle tanınır.**

2. Azerbaycan'da Karapapak Toplulukları

Azerbaycan'da yaşayan Karapapaklar, tarihî Borçalı bölgesi başta olmak üzere çeşitli şehirlerde örgütlenmiş ve kültürel miraslarını yaşatmaktadır.

a. Borçalı Bölgesi

- **Borçalı, Karapapak Türklerinin tarih boyunca yoğun olarak yaşadığı bir bölgedir. Burada kurulan dernekler, kültürel etkinlikler ve sosyal dayanışma faaliyetleriyle öne çıkar.**
- **Borçalı Türk Derneği: Bölgedeki Karapapakların kültürel değerlerini yaşatma ve Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkileri güçlendirme amacı taşır.**

b. Azerbaycan Genelinde Faaliyetler

- **Azerbaycan genelinde Karapapak toplulukları, düğünler, festivaller ve folklor etkinlikleriyle kimliklerini koruma ve tanıtma çabası içerisindedir.**

3. Gürcistan ve Borçalı Bölgesindeki Karapapaklar

Gürcistan'da özellikle Borçalı bölgesinde yoğunlaşan Karapapak topluluğu, dernekler ve kültürel topluluklar aracılığıyla kimliklerini koruma mücadelesi vermektedir.

a. Borçalı Türklerinin Dernekleri

- **Borçalı'da faaliyet gösteren Türk dernekleri, Karapapakların eğitim, kültür ve sosyal dayanışma ihtiyaçlarını karşılamaktadır.**
- **Türk Kültür Dernekleri: Bölgedeki Karapapakların Türk dili ve kültürünü yaşatma çabalarına katkı sağlar.**

4. Diaspora ve Uluslararası Karapapak Toplulukları

Karapapaklar, tarihsel göç süreçleriyle dünyanın farklı bölgelerine dağılmıştır. Özellikle Avrupa ve Orta Asya'daki Karapapak toplulukları, diasporada kültürel kimliklerini sürdürme gayreti içerisindedir.

a. Avrupa'daki Karapapak Dernekleri

- **Almanya, Hollanda, Fransa: Avrupa ülkelerinde yaşayan Karapapaklar, Türk diasporası içinde kendi derneklerini kurarak kültürel faaliyetlerini sürdürmektedir.**
- **Bu dernekler, folklor grupları, yemek festivalleri ve geleneksel etkinlikler düzenleyerek Karapapak kültürünü tanıtmaktadır.**

b. Orta Asya ve Diğer Bölgeler

- **Kazakistan ve Türkmenistan: Karapapakların göç ettiği Orta Asya ülkelerinde de topluluklar ve kültürel faaliyetler bulunmaktadır.**

5. Derneklerin Rolü ve Önemi

Karapapak dernekleri, hem kültürel mirası koruma hem de toplumsal dayanışmayı sağlama açısından önemli bir işleve sahiptir:

- **Kimlik Koruma: Karapapakların kültürel ve tarihî kimliklerini yeni nesillere aktarmalarını sağlar.**
- **Toplumsal Uyum: Yaşadıkları ülkelerde diğer topluluklarla kaynaşmalarını ve uyumlarını destekler.**
- **Eğitim ve Tanıtım: Karapapak tarihinin ve kültürünün akademik ve sosyal platformlarda tanıtılmasına katkıda bulunur.**

6. Karapapak Kültürünün Yaşatılması İçin Çalışmalar

- **Festivaller ve Etkinlikler: Karapapak halk oyunları, müzik ve yemek kültürünün tanıtıldığı festivaller düzenlenmektedir.**
- **Akademik İşbirlikleri: Karapapak tarihi ve kültürü üzerine yapılan araştırmalar, bu mirasın korunmasına katkı sağlamaktadır.**
- **Gençlik Projeleri: Dernekler, genç nesillere kültürel değerleri öğretmek için kurslar ve programlar düzenlemektedir.**

Karapapak dernekleri ve toplulukları, bu Türk topluluğunun tarihî ve kültürel mirasını koruma, kimliğini sürdürme ve uluslararası arenada tanıtma açısından hayati bir rol oynamaktadır. Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve diasporadaki Karapapaklar, bu dernekler aracılığıyla birlik ve dayanışma içinde kültürlerini yaşatmakta ve gelecek nesillere aktarmaktadır. Bu çalışmalar, Karapapakların dünya genelinde tanınmasına ve Türk kültürünün zenginliğine katkıda bulunmasına önemli bir zemin hazırlamaktadır.

5.5. Günümüz Sorunları ve Kimlik Mücadelesi

Günümüzde Karapapaklar, kimliklerini koruma mücadelesi vermeye devam etmektedir. Özellikle globalleşen dünyada kültürel kimliklerin korunması daha da zorlaşmaktadır. Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerde:

Asimilasyon politikalarına karşı mücadele etmektedirler.

Dillerini ve geleneklerini koruma çabası içindedirler.

Eğitim ve ekonomik sorunlarla karşı karşıyadırlar.

Özellikle genç nesil arasında Karapapak kimliğini unutmamak ve bu kültürel mirası yaşatmak için çeşitli projeler yürütülmektedir.
Günümüzde Karapapakların Sorunları ve Kimlik Mücadelesi

Karapapak Türkleri, tarihî süreçte Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan göçler ve çeşitli toplumsal dönüşümlerle şekillenmiş bir topluluk olarak, günümüzde modern dünyanın dinamikleriyle karşı karşıyadır. Kimliklerini koruma ve kültürel miraslarını yaşatma çabası içinde olan Karapapaklar, ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi alanlarda çeşitli sorunlarla mücadele etmektedir. Bu süreç, topluluğun hem sorunlarını çözme hem de kimliğini güçlendirme çabasını beraberinde getirmektedir.

1. Günümüz Sorunları

a. Kültürel Erozyon

- **Dil Kaybı: Karapapak Türkçesi ve yerel ağızların genç nesiller arasında giderek daha az konuşulması, kültürel mirasın bir parçası olan dilin kaybolma riskini artırmaktadır.**

● **Modernleşme ve Asimilasyon: Küreselleşme ve şehirleşme, geleneksel değerlerin ve yaşam biçimlerinin unutulmasına yol açabilmektedir. Özellikle şehirlerde yaşayan genç nesil, kültürel bağlarından uzaklaşma tehlikesiyle karşı karşıyadır.**

● **Geleneklerin Zayıflaması: Düğünler, halk oyunları ve diğer geleneksel ritüellerin giderek daha az uygulanması, kültürel zenginliğin kaybolma riskini doğurmaktadır.**

b. Eğitim ve Ekonomik Sorunlar

● **Eğitimde Eşitsizlik: Kırsal bölgelerde yaşayan Karapapaklar, eğitim olanaklarına erişimde sınırlılıklar yaşamaktadır. Bu durum, gençlerin kariyer ve eğitim fırsatlarını olumsuz etkilemektedir.**

● **Ekonomik Zorluklar: Tarım ve hayvancılık gibi geleneksel ekonomik faaliyetlerin azalması, kırsal bölgelerde ekonomik sıkıntılara yol açmaktadır. Ayrıca şehirleşme ile birlikte yeni iş alanlarına entegrasyon süreci sancılı olabilmektedir.**

c. Sosyal ve Siyasi Temsil Eksikliği

● **Temsil Sorunu: Karapapakların sosyal ve siyasi alanlarda yeterince temsil edilmemesi, topluluğun sorunlarını daha geniş bir platformda duyurmasını zorlaştırmaktadır.**

● **Sivil Toplum Katılımı: Dernek ve vakıfların faaliyetlerinin sınırlı kalması, Karapapak kimliğinin korunması ve tanıtılması süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir.**

d. Diaspora ve Göç Süreçleri

● **Kültürel Uyum: Yurt dışına göç eden Karapapaklar, yeni kültürlere uyum sağlamaya çalışırken kendi kimliklerini korumakta zorluklar yaşayabilmektedir.**

- **Aidiyet Sorunu: Diasporadaki gençler arasında Karapapak kimliğine yönelik ilginin azalması, topluluğun uzun vadede kimlik sorunlarıyla karşılaşmasına neden olabilir.**

2. Kimlik Mücadelesi

a. Kültürel Mirasın Korunması

- **Kültür Dernekleri ve Vakıflar: Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve diğer bölgelerde faaliyet gösteren Karapapak dernekleri, kültürel değerlerin korunması ve aktarılması için önemli çalışmalar yürütmektedir.**
- **Kültürel Etkinlikler: Halk oyunları, müzik festivalleri ve geleneksel yemek yarışmaları gibi etkinlikler, Karapapak kültürünün tanıtılmasında önemli bir rol oynamaktadır.**
- **Dijitalleşme: Sosyal medya ve dijital platformlar, Karapapak kimliğini tanıtmak ve kültürel bilinci artırmak için etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.**

b. Eğitim ve Gençlik

- **Eğitim Projeleri: Gençlerin Karapapak tarihini ve kültürünü öğrenmesi için eğitim projeleri ve kültürel kamplar düzenlenmektedir.**
- **Burs Programları: Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla gençlere yönelik burs programları ve destek projeleri oluşturulmaktadır.**

c. Akademik Araştırmalar

- **Karapapak tarihini, kültürünü ve toplumsal yapısını inceleyen akademik çalışmalar, kimliğin belgelenmesi ve korunması açısından kritik öneme sahiptir.**
- **Akademik işbirlikleri ve yayınlar, Karapapak kültürünün uluslararası düzeyde tanınmasına katkıda bulunmaktadır.**

d. Toplumsal Dayanışma

- **Sosyal Etkinlikler: Topluluk içindeki dayanışmayı artırmak için düğünler, cenazeler ve bayramlar gibi toplumsal etkinlikler düzenlenmektedir.**

- **Yerel Girişimler: Kültürel turizm ve yerel ekonomik projeler, hem ekonomik kalkınmayı hem de kültürel mirasın korunmasını desteklemektedir.**

3. Gelecek Perspektifi ve Çözüm Önerileri

a. Eğitim ve Bilinçlendirme

- **Gençlik Programları: Gençlerin Karapapak kimliğine ve kültürüne yönelik ilgisini artıracak programlar düzenlenmelidir.**
- **Eğitim Fırsatları: Kırsal bölgelerde eğitim yatırımları artırılmalı ve gençlerin eğitim seviyesinin yükseltilmesi sağlanmalıdır.**

b. Kültürel Tanıtım

- **Uluslararası Festivaller: Karapapak halk oyunları, müziği ve mutfağı, uluslararası platformlarda tanıtılmalıdır.**
- **Dijital İçerik Üretimi: Sosyal medya ve dijital platformlarda Karapapak kültürüne dair içerikler üretilerek daha geniş bir kitleye ulaşılmalıdır.**

c. Sosyal ve Siyasi Temsil

- **Siyasi Katılım: Karapapak kökenli bireylerin siyasi arenada daha aktif rol alması teşvik edilmelidir.**
- **Dernek Faaliyetlerinin Güçlendirilmesi: Kültürel derneklerin etkinlik alanlarının genişletilmesi ve topluluğun görünürlüğünün artırılması sağlanmalıdır.**

d. Ekonomik Kalkınma

- **Yerel Girişimcilik: Tarım, hayvancılık ve kültürel turizm gibi alanlarda girişimcilik projeleri teşvik edilmelidir.**
- **Kültür Ekonomisi: Karapapakların yaşadığı bölgelerde kültürel turizmin geliştirilmesi, ekonomik faydalar sağlayabilir.**

Günümüzde Karapapakların karşılaştığı sorunlar, kültürel miraslarının korunması ve kimliklerini sürdürebilmeleri için önemli bir mücadele alanı oluşturmaktadır. Eğitim, sosyal dayanışma, kültürel tanıtım ve siyasi temsil gibi

alanlarda yapılacak çalışmalar, bu sorunların çözümüne ve Karapapak kimliğinin güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Karapapaklar, zengin tarihî ve kültürel miraslarını koruyarak modern dünyada varlıklarını sürdürmek için güçlü bir irade ve kararlılıkla mücadele etmektedir. Bu süreç, yalnızca bir topluluğun geleceğini değil, aynı zamanda Türk dünyasının kültürel zenginliğinin devamını da güvence altına alacaktır.

5.6. Karapapakların Günümüzdeki Siyasi Katılımı

Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerde siyasi olarak da aktif rol oynamaktadırlar. Özellikle Türkiye'de Karapapak kökenli birçok kişi, belediye başkanlığı, milletvekilliği gibi görevlerde yer almaktadır. Ancak siyasi katılım oranı, diğer topluluklara kıyasla daha düşüktür.

Karapapakların kimlik mücadelesi, sadece kültürel değil aynı zamanda siyasi bir mücadeleyi de içermektedir. Kendi kimliklerinin tanınması ve korunması, siyasi katılım yoluyla da desteklenmektedir.

5.7. Diasporada Karapapaklar

Karapapakların bir kısmı, dünyanın farklı ülkelerine göç ederek diaspora toplulukları oluşturmuştur. Özellikle Almanya, Kanada, ABD ve Avustralya gibi ülkelerde Karapapak toplulukları bulunmaktadır. Bu diaspora toplulukları, kendi kimliklerini korumak ve kültürel değerlerini yaşatmak için çalışmaktadır. Diasporadaki Karapapak toplulukları, dernekler ve kültürel etkinliklerle kimliklerini sürdürmeye çalışmaktadır.

5.8. Karapapak Gençliği ve Gelecek Perspektifi

Günümüzde Karapapak gençleri, kültürel kimliklerini korumak için çeşitli projeler yürütmektedir. Özellikle sosyal medya platformları, Karapapak kimliğinin tanıtılması ve korunması açısından önemli bir araç haline gelmiştir.

Karapapak gençleri:

Tarihlerini öğrenmek ve aktarmak için araştırmalar yapmaktadır.

Kültürel etkinliklere katılarak geleneklerini yaşatmaktadır.

Yeni nesillere Karapapak kimliğini aktarmaya çalışmaktadır.

Gelecekte Karapapakların kimliklerini daha güçlü bir şekilde koruyabilmeleri için eğitim ve kültürel projelere daha fazla önem verilmesi gerekmektedir.

Karapapak gençliği, köklü bir tarihî ve kültürel mirası taşıyan bir topluluğun yeni neslini temsil etmektedir. Gençler, bir yandan modern dünyanın gerekliliklerine uyum sağlarken diğer yandan Karapapak kültürünü, değerlerini ve kimliğini koruma sorumluluğunu taşımaktadır. Bu durum, genç Karapapak bireyler için fırsatlar ve zorluklar barındırmaktadır. Gelecek perspektifinde Karapapak gençliği, hem bireysel hem de toplumsal gelişimlerinde önemli bir rol üstlenmektedir.

1. Karapapak Gençliğinin Karşılaştığı Zorluklar

a. Kültürel Kimlik ve Modernleşme

- **Kimlik Koruma: Karapapak gençleri, geleneksel kültür ve modern yaşam tarzı arasında bir denge kurma zorluğuyla karşı karşıyadır.**
- **Asimilasyon Riski: Şehirleşme ve küreselleşmenin etkisiyle, gençler arasında kültürel değerlerin unutulma riski bulunmaktadır.**
- **Dil Kaybı: Bazı bölgelerde gençler arasında Karapapak ağzı ve Türkçenin yerel varyantları daha az konuşulmakta, bu da dilin gelecek nesillere aktarılmasını zorlaştırmaktadır.**

b. Eğitim ve İstihdam

- **Eğitim İmkânlarının Eşitsizliği: Kırsal bölgelerde yaşayan Karapapak gençleri, şehirlerdeki akranlarına göre eğitimde fırsat eşitsizliği yaşayabilmektedir.**
- **İstihdam Sorunları: Ekonomik koşullar ve göç süreçleri nedeniyle gençlerin iş bulma süreçlerinde zorluklarla karşılaşmaları olasıdır.**

c. Sosyal ve Toplumsal Uyum

- **Göç ve Diaspora: Göç eden Karapapak gençleri, yeni bir çevrede toplumsal uyum sağlamada güçlükler yaşayabilmektedir.**
- **Kültürel Farklılıklar: Modern topluma entegrasyon sırasında, kültürel değerlerini koruma çabaları zorluklarla karşılaşabilmektedir.**

2. Karapapak Gençliğinin Avantajları ve Potansiyeli

a. Zengin Kültürel Miras

- **Kültürel Kimlik: Karapapak gençliği, köklü bir tarih ve kültürden beslenmektedir. Bu, kimliklerini ve aidiyet duygularını güçlendiren önemli bir unsurdur.**
- **Dayanışma Gelenekleri: Aile ve topluluk içinde güçlü bir dayanışma kültürüne sahip olan gençler, bu mirası modern hayatta da sürdürebilmektedir.**

b. Eğitim ve Kariyer

- **Artan Eğitim Seviyesi: Günümüzde Karapapak gençlerinin eğitim seviyelerinde belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Üniversite eğitimi alan gençlerin sayısı giderek artmaktadır.**
- **Akademik Başarı: Karapapak kökenli gençler, Türkiye ve diğer ülkelerde çeşitli alanlarda akademik başarılar elde etmektedir.**
- **Çok Yönlülük: Geleneksel bilgi ve modern becerilere sahip gençler, hem yerel hem de uluslararası düzeyde etkili olabilecek kapasiteye sahiptir.**

c. Sosyal Medya ve Dijitalleşme

- **Kültürün Tanıtımı: Gençler, sosyal medya ve dijital platformları kullanarak Karapapak kültürünü daha geniş kitlelere tanıtabilmektedir.**
- **Bağlantılar ve İletişim: Diasporada yaşayan Karapapak gençleri, dijital platformlar sayesinde bir arada kalabilmekte ve kültürel bağlarını güçlendirebilmektedir.**

3. Gelecek Perspektifinde Karapapak Gençliği

a. Eğitim ve Bilim

- **Akademik Alanlarda Gelişim: Karapapak gençlerinin, tarih, sosyoloji, dilbilim ve kültürel çalışmalar gibi alanlarda akademik çalışmalar yaparak kültürel miraslarını incelemeleri ve belgelemeleri önemlidir.**
- **Eğitim Fırsatlarının Artırılması: Özellikle kırsal bölgelerde eğitim olanaklarının artırılması, gençlerin daha iyi bir geleceğe hazırlanmasını sağlayabilir.**

b. Kültürel Mirasın Korunması

- **Kültürel Faaliyetler: Karapapak halk oyunları, müzik, mutfak kültürü ve el sanatlarının yaşatılması için gençlerin daha aktif roller üstlenmesi gerekmektedir.**
- **Gençlik Dernekleri: Gençlere yönelik kültürel etkinlikler düzenleyen derneklerin desteklenmesi, kültürel bağların kuvvetlenmesine katkı sağlayacaktır.**

c. Girişimcilik ve Ekonomi

- **Yerel Girişimler: Karapapak gençleri, tarım, hayvancılık ve el sanatları gibi geleneksel ekonomik faaliyetlerde girişimcilik ruhuyla yenilikçi projeler üretebilir.**
- **Turizm ve Kültür Ekonomisi: Karapapakların yaşadığı bölgelerde kültürel turizmi teşvik etmek, gençlere yeni istihdam olanakları sunabilir.**

d. Diaspora ile İşbirliği

- **Uluslararası Etkileşim: Diasporadaki Karapapak gençleriyle daha fazla bağlantı kurulması, kültürel bilgi paylaşımını ve dayanışmayı artırabilir.**
- **Kültürel Tanıtım: Karapapak gençlerinin, uluslararası festivaller, sergiler ve etkinliklerde kültürlerini tanıtması, kimliklerini daha geniş bir platformda duyurmalarını sağlayabilir.**

4. Gençlere Yönelik Öneriler ve Hedefler

- **Eğitim ve Kendini Geliştirme: Gençlerin, akademik başarıya odaklanarak modern dünyanın gerekliliklerine uyum sağlamaları teşvik edilmelidir.**

- **Kültürel Bilinç ve Aktivizm: Karapapak kültürünün korunması ve tanıtılması için gençlerin daha fazla sorumluluk üstlenmeleri sağlanmalıdır.**
- **Dijital Platformların Kullanımı: Sosyal medya ve dijital araçların etkin kullanımıyla, Karapapak kültürü gençler arasında daha geniş bir farkındalık yaratabilir.**

5. Dernek ve Toplum Destekleri

- **Gençlik Projeleri: Karapapak derneklerinin, gençlere yönelik burslar, kültürel etkinlikler ve kariyer rehberliği gibi projeler geliştirmesi önemlidir.**
- **Eğitim ve Kültürel Kamplar: Gençler için düzenlenen kültürel ve eğitim kampları, hem kültürel değerlerin aktarılmasını hem de topluluk bilincinin güçlenmesini sağlayabilir.**

Karapapak gençliği, tarihî ve kültürel mirasın taşıyıcısı olarak önemli bir role sahiptir. Modern dünyada kültürlerini yaşatırken eğitim, girişimcilik ve sosyal sorumluluk alanlarında başarılı bireyler olarak öne çıkmaları, Karapapak kimliğinin gelecekte de korunmasını sağlayacaktır. Gençlere sağlanacak eğitim fırsatları, kültürel bilinçlendirme çalışmaları ve toplumsal desteklerle, Karapapak gençliği daha güçlü ve etkin bir geleceğe hazırlanabilir. Bu süreçte, gençlerin kendi değerlerini koruyarak dünya ile entegre olma başarısı, Karapapak topluluğunun geleceğini şekillendirecektir.

5.9. Günümüzde Karapapaklar Bölümünün Genel Değerlendirmesi

Karapapak Türkleri, tarihî süreçte Kafkasya, Anadolu ve çevresindeki coğrafyalarda yaşayan, köklü bir geçmişe ve zengin bir kültüre sahip bir Türk topluluğudur. Göçlerle şekillenen tarihleri ve kültürel mirasları, günümüzde Karapapakların kimliklerini ve toplumsal varlıklarını anlamak açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Günümüzde Karapapaklar, hem yaşadıkları ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına entegre olmuş hem de kendi kültürel kimliklerini korumaya devam etmektedir.

1. Demografik Durum

a. Coğrafi Dağılım

Karapapaklar, tarihsel göç süreçleri sonucunda geniş bir coğrafyaya yayılmıştır:

- Türkiye: Karapapakların en yoğun bulunduğu ülkelerden biridir. Özellikle Kars, Ardahan, Iğdır, Erzurum gibi Doğu Anadolu illerinde önemli bir nüfus vardır. Büyük şehirlerde (İstanbul, Ankara, İzmir) de Karapapak toplulukları yaşamaktadır.
- Azerbaycan: Borçalı ve Gazah bölgeleri, Karapapakların yoğun olarak yaşadığı yerlerdir.
- Gürcistan: Borçalı bölgesi, Karapapak Türklerinin tarihî yerleşim alanlarından biridir.
- İran: Karapapaklar, Azerbaycan Türkleriyle birlikte İran'ın kuzeybatısında yaşamaktadır.
- Diaspora: Avrupa, Orta Asya ve Kuzey Amerika gibi bölgelerde yaşayan Karapapak toplulukları bulunmaktadır.

b. Nüfus

Kesin nüfus verileri belirlenememekle birlikte, Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan'da yüz binlerce Karapapak Türkünün yaşadığı tahmin edilmektedir. Diasporadaki nüfus da dikkate alındığında bu sayı daha da artmaktadır.

2. Sosyal ve Ekonomik Yapı

a. Ekonomik Faaliyetler

- Tarım ve Hayvancılık: Karapapaklar, tarih boyunca tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle geçimlerini sağlamışlardır. Bu geleneksel faaliyetler, günümüzde de kırsal bölgelerde önemini korumaktadır.
- Sanayi ve Ticaret: Büyük şehirlere göç eden Karapapaklar, ticaret, sanayi ve hizmet sektörlerinde aktif rol almaktadır.
- Girişimcilik: Özellikle genç nesil, girişimcilik faaliyetlerinde başarılı projeler gerçekleştirmektedir.

b. Eğitim ve Toplumsal Uyum

- **Eğitim Seviyesi: Günümüzde Karapapaklar arasında eğitim seviyesi yükselmiş, üniversite mezunu gençlerin sayısı artmıştır.**
- **Toplumsal Uyum: Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerde yerel topluluklarla hızlı bir şekilde kaynaşarak toplumsal uyum sağlamışlardır.**

3. Kültürel Yapı

a. Geleneksel Kültür

- **Müzik ve Halk Oyunları: Karapapak halk oyunları ve müzikleri, topluluğun kültürel kimliğini ifade eden önemli unsurlardır. "Lezginka" ve "Halay" gibi oyunlar kültürel etkinliklerde sergilenmektedir.**
- **El Sanatları: Halı dokumacılığı, deri işçiliği ve ahşap oymacılığı gibi geleneksel el sanatları hâlâ yaşatılmaktadır.**
- **Giyim ve Yemek Kültürü: Geleneksel kıyafetler ve yemekler, özellikle düğün ve bayram gibi özel günlerde hâlâ önemli bir yer tutmaktadır.**

b. Kültürel Koruma ve Tanıtım

- **Karapapak kültürünü tanıtmak ve korumak için dernekler, festivaller ve akademik çalışmalar yürütülmektedir. Bu etkinlikler, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır.**

4. Kimlik ve Dayanışma

a. Dernek ve Vakıflar

Türkiye, Azerbaycan ve diğer ülkelerdeki Karapapak dernekleri, toplumsal dayanışmayı güçlendirmek ve kültürel mirası korumak için faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, kültürel etkinlikler, eğitim projeleri ve sosyal yardımlarla topluluk içinde birlik sağlamaktadır.

b. Diaspora Bağlantıları

Diasporada yaşayan Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerde hem kültürel kimliklerini koruma hem de Karapapak kültürünü tanıtma konusunda aktif rol

oynamaktadır. Uluslararası platformlarda düzenlenen etkinlikler, Karapapakların dünya çapında tanınmasını sağlamaktadır.

5. Karşılaşılan Zorluklar

a. Asimilasyon Riski

- Kültürel değerlerin modernleşme ve şehirleşme süreçlerinde zayıflaması riski bulunmaktadır.
- Genç nesiller arasında geleneksel dil ve kültüre olan ilginin azalması, kimlik kaybına yol açabilir.

b. Ekonomik ve Sosyal Eşitsizlikler

- Kırsal bölgelerde yaşayan Karapapaklar, eğitim ve ekonomik fırsatlara erişimde zorluklarla karşılaşmaktadır.
- Göç eden Karapapakların şehirlerde toplumsal entegrasyon süreçlerinde bazı sorunlar yaşadığı gözlemlenmektedir.

6. Gelecek Perspektifi

a. Eğitim ve Gençlik

- Gençlerin kültürel mirasa olan ilgisinin artırılması ve eğitime yönlendirilmesi, Karapapak kimliğinin korunması için önemlidir.
- Gençler için kültürel ve sosyal projeler geliştirilerek aidiyet duygusu güçlendirilebilir.

b. Kültürel Tanıtım

- Karapapak kültürü, ulusal ve uluslararası etkinliklerde daha fazla tanıtılarak geniş kitlelere ulaştırılabilir.
- Dijital platformların ve sosyal medyanın etkili kullanımı, kültürel mirasın tanıtımını kolaylaştırabilir.

c. Ekonomik Gelişim

- Yerel ekonomik projeler, kültürel turizm ve girişimcilik desteklenerek Karapapak topluluğunun ekonomik kalkınması sağlanabilir.

Günümüzde Karapapaklar, zengin bir tarihî ve kültürel mirasa sahip bir topluluk olarak, yaşadıkları bölgelerde toplumsal uyum sağlamış ve kültürel kimliklerini koruma konusunda önemli adımlar atmıştır. Ancak modernleşme, şehirleşme ve diaspora süreçlerinin etkisiyle bazı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Eğitim, dayanışma ve kültürel tanıtım faaliyetleriyle bu zorlukların aşılması, Karapapakların gelecek nesillere güçlü bir kimlik ve miras bırakmalarını sağlayacaktır. Karapapaklar, Türk dünyasının zengin mozaiğinin ayrılmaz bir parçası olarak tarihsel önemlerini ve kültürel değerlerini sürdürecektir.

Bölüm 6: Karapapakların Anadolu'ya Göç Sürecindeki Kimlik ve Kültürel Mücadelesi

6.1. Kafkasya'dan Anadolu'ya Uzanan Zorlu Yolculuk

Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, yalnızca bir yer değişikliği değil, aynı zamanda bir kimlik ve kültürel varoluş mücadelesidir. Kafkasya'da yaşanan siyasi ve askeri baskılar sonucunda Karapapaklar, anayurtlarından ayrılmak zorunda kalmış ve yeni bir yaşam kurmak için Anadolu topraklarına göç etmiştir.
Bu zorlu yolculuk sırasında Karapapaklar, birçok fiziksel ve psikolojik zorlukla karşılaşmışlardır. Göç yollarında soğuk hava, yetersiz beslenme, hastalıklar ve güvenlik tehditleri nedeniyle birçok aile kayıplar vermiştir. Ancak bu zorluklara rağmen Karapapaklar, kimliklerini koruma konusunda kararlı davranmışlardır.

Kafkasya, yüzyıllar boyunca coğrafi konumu nedeniyle farklı halkların kesişme noktası olmuş bir bölgedir. Ancak bu stratejik konum, aynı zamanda bölgenin sürekli savaşlara, göçlere ve zorlu mücadelelere sahne olmasına neden olmuştur. Karapapaklar gibi halklar, bu süreçte kimliklerini koruma mücadelesi verirken, yurtlarından ayrılmak ve yeni topraklarda yaşamlarını yeniden inşa etmek zorunda kalmışlardır.

Kafkasya'da Yaşam ve İlk Mücadeleler

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya'nın zengin kültürel ve doğal ortamında yaşamış; tarım, hayvancılık ve sanatla uğraşmış bir halktır. Ancak bu barış dolu yaşam, Çarlık Rusyası'nın ve diğer emperyalist güçlerin bölge üzerindeki emelleriyle büyük bir darbe almıştır. Özellikle 19. yüzyılda artan Rus baskısı, bölge halklarını göçe zorlamış, birçok aile ata topraklarını terk etmek zorunda kalmıştır.

Zorlu Göç Süreci

Karapapakların Kafkasya'dan Anadolu'ya göçü, kolay bir yolculuk olmamıştır. Bu süreç, açlık, hastalık ve kötü hava koşulları gibi pek çok zorluğu beraberinde getirmiştir. Binlerce insan, tüm varlıklarını geride bırakarak, bilinmeze doğru yola çıkmıştır. Göç sırasında aileler parçalanmış, pek çok kişi hayatını kaybetmiştir. Ancak Karapapaklar, bu zorlu sürece rağmen birbirlerine kenetlenerek hayatta kalmayı başarmıştır.

Anadolu'da Yeni Bir Hayat

Anadolu toprakları, Karapapaklar için yeni bir başlangıç noktası olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu, göç eden halklara kucak açmış ve yerleşim yerleri tahsis etmiştir. Ancak bu yeni topraklarda da yaşam kolay olmamış, göçmenler yeniden bir düzen kurmak, tarımla uğraşmak ve sosyal hayata adapte olmak için mücadele etmiştir. Karapapaklar, Anadolu'ya geldikten sonra kimliklerini ve kültürlerini korumaya büyük önem vermiş, bu topraklarda da güçlü bir varlık göstermiştir.

Tarihi ve Kültürel Bir Miras

Karapapakların Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan yolculuğu, sadece bir halkın göç hikayesi değil; aynı zamanda dayanışmanın, direncin ve kimlik mücadelesinin bir simgesidir. Bu süreç, nesilden nesile aktarılan hikayelerle günümüze kadar ulaşmıştır. Göç edenlerin torunları, bugün hâlâ bu zorlu yolculuğun anılarını yaşatmakta ve Karapapak kültürünü gelecek nesillere aktarmaktadır.

Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan zorlu yolculuk, tarih boyunca baskılara direnen ve kimliğini koruyan bir halkın destanıdır. Bu yolculuk, sadece geçmişin bir

parçası değil, aynı zamanda Karapapakların bugününü ve geleceğini şekillendiren bir mirastır. Karapapakların bu eşsiz hikayesi, insanlığın dayanışma ve direniş gücünü bir kez daha gözler önüne sermektedir.

6.2. Anadolu'ya Yerleştikten Sonraki Kimlik Koruma Çabaları

Anadolu'ya yerleştikten sonra Karapapaklar, yerel halkla kaynaşmak zorunda kalmıştır. Ancak bu süreçte kendi kimliklerini kaybetmemek için çeşitli yollar aramışlardır. Karapapaklar, dil, din, gelenek ve göreneklerini korumaya çalışmışlardır.

Anadolu'ya yerleştikleri köy ve kasabalarda:

Karapapakça konuşmaya devam etmişlerdir.

Geleneksel kıyafetlerini giymeyi sürdürmüşlerdir.

Dini ritüellerini ve halk inanışlarını yaşatmışlardır.

Bu çabalar, Karapapakların toplumsal kimliklerini korumalarına ve kültürel miraslarını yeni nesillere aktarmalarına yardımcı olmuştur.

Karapapaklar, Kafkasya'dan Anadolu'ya gerçekleştirdikleri zorlu göçün ardından yeni bir coğrafyada hayata tutunmaya çalışırken, kendi kimliklerini koruma mücadelesini de aynı azimle sürdürmüşlerdir. Göçün zorluklarını aşan bu halk, Anadolu'da kültürel miraslarını, geleneklerini ve dilini koruma çabasıyla, toplumsal dayanışma ve kolektif bir kimlik inşa etme yoluna gitmiştir. Ancak bu süreç, hem içsel hem de dışsal birçok zorlukla doludur.

Dil ve Kültürel Aktarım

Anadolu'ya yerleşen Karapapakların kimliklerini koruma mücadelelerindeki ilk adım, dillerini ve kültürel değerlerini yeni nesillere aktarmaktır. Karapapak Türkçesi, bu kimliğin temel unsurlarından biridir. Aile içinde ve toplumsal hayatta Türkçenin bu lehçesini kullanmak, kültürel aktarımda önemli bir araç

olmuştur. Ayrıca geleneksel türküler, halk oyunları ve el sanatları gibi kültürel ögeler, bu kimliğin yaşatılmasında kritik bir rol oynamıştır.

Toplumsal Dayanışma ve Yerel Kimlik

Karapapaklar, Anadolu'ya yerleşmelerinin ardından toplumsal dayanışmayı ön planda tutmuşlardır. Geleneksel aile yapısını koruyarak, birbirlerine destek olmuş ve güçlü bir sosyal bağ oluşturmuşlardır. Kendi içlerinde düğün, cenaze gibi sosyal ritüelleri Kafkasya'daki gibi sürdürmeye özen göstermişlerdir. Ayrıca mahalle veya köy gibi topluluklar oluşturarak, kültürel değerlerini topluca yaşatmaya çalışmışlardır.

Dini Değerlerin Korunması

Karapapaklar için din, kimliklerini koruma mücadelesinin önemli bir parçası olmuştur. Anadolu'ya yerleştikten sonra İslam inancını ve buna bağlı gelenekleri yaşatmaya devam etmişlerdir. Camiler ve diğer dini yapılar, sadece ibadet yeri değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve kimlik koruma çabalarının bir simgesi olmuştur.

Modernleşme ve Kimlik Arasında Denge

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet dönemine geçiş sürecinde yaşanan modernleşme hareketleri, Karapapakların kimlik koruma çabalarını doğrudan etkilemiştir. Eğitim ve ekonomik alanlarda değişim sürecine dahil olan Karapapaklar, bu dönüşüme uyum sağlarken, kendi geleneksel değerlerini kaybetmemeye özen göstermişlerdir. Okuma-yazma oranının artması ve modern eğitim sistemine katılım, kimliklerini yeni nesillere daha bilinçli bir şekilde aktarmalarını sağlamıştır.

Geleneksel Sanatların Yaşatılması

Karapapakların zengin halk edebiyatı ve müziği, Anadolu'ya yerleştikten sonra kimliklerini koruma çabalarının bir başka önemli parçasıdır. Özellikle halk hikayeleri, destanlar ve türkü formundaki eserler, hem tarihsel hafızayı canlı tutmuş hem de topluluk içinde bir aidiyet hissi yaratmıştır. Karapapak müziği ve

halk dansları, düğünler ve diğer sosyal etkinliklerde yaşatılmış, bu sayede nesilden nesile aktarılmıştır.

Zorluklar ve Asimilasyon Tehdidi

Anadolu'da kimlik koruma çabaları, asimilasyon tehdidi karşısında birçok zorlukla karşılaşmıştır. Özellikle büyük şehirlere göç eden Karapapaklar, topluluklarından uzaklaşarak geleneksel yaşam biçimlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmışlardır. Ancak bu durum, daha bilinçli bir kimlik koruma çabasını da beraberinde getirmiştir. Dernekler, vakıflar ve yerel topluluklar aracılığıyla, kültürel değerlerin korunması için aktif çabalar gösterilmiştir.

Karapapakların Anadolu'daki kimlik koruma çabaları, güçlü bir tarihsel bilince ve dayanışma kültürüne dayanmıştır. Geleneklerini ve dillerini yaşatarak, yeni bir coğrafyada varlıklarını sürdürmeyi başarmışlardır. Bugün hâlâ bu çabaların izleri, Karapapakların kültürel mirasında ve toplumsal dayanışmasında görülmektedir. Bu mücadele, sadece bir halkın geçmişini değil, aynı zamanda geleceğini de şekillendiren bir değerler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

6.3. Göç Sürecinde Eğitim ve Toplumsal Yapının Dönüşümü Karapapaklar, göç sürecinde eğitim konusuna büyük önem vermiştir. Özellikle Anadolu'ya yerleştikten sonra, yeni nesillerin dillerini ve tarihlerine dair bilgilerini koruyabilmeleri için eğitim faaliyetlerine ağırlık vermişlerdir. Eğitim yoluyla kimlik koruma çabaları: Geleneksel halk hikayeleri ve destanların öğretilmesi. Sözlü tarih anlatımları ile geçmişin aktarılması. Dini eğitim ve dini kimliğin korunması.

Karapapak toplumsal yapısında aile önemli bir yere sahiptir. Göç sürecinde aile yapısı daha da güçlenmiş, toplumsal dayanışma ön plana çıkmıştır.

Kafkasya'dan Anadolu'ya yapılan göç, yalnızca coğrafi bir hareketlilik değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında derin bir dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Karapapaklar gibi topluluklar, yeni bir çevrede hayatta kalmaya çalışırken toplumsal yapılarında ve eğitim anlayışlarında değişimler yaşamışlardır. Bu süreç, hem eski geleneklerin korunmasını hem de yeni koşullara uyum sağlama gerekliliğini ortaya koymuştur.

Eğitim ve Kültürel Aktarım

Göç sürecinde eğitim, Karapapakların kimliklerini koruma ve gelecek nesilleri bilinçlendirme çabalarının temel bir parçası olmuştur. Geleneksel eğitim sistemi, genellikle aile ve cemaat içinde sözlü aktarım yoluyla gerçekleşmiştir. Ancak Anadolu'daki yeni düzen, yazılı eğitimin önemini artırmış, Karapapaklar arasında okuma-yazma oranını artırma ihtiyacını doğurmuştur.

Göç öncesinde dini öğretiler ve ahlaki değerler, genellikle camilerde ve yerel din adamları aracılığıyla aktarılırken, göç sonrası bu tür faaliyetler toplu yaşam alanlarında yeniden organize edilmiştir. Medrese eğitimi, özellikle İslamî kimliğin korunmasında önemli bir araç olmuştur.

Toplumsal Yapının Dönüşümü

Göç süreci, toplumsal yapı üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Kafkasya'da tarım ve hayvancılıkla geçinen, dayanışmaya dayalı bir yaşam süren Karapapaklar, Anadolu'da benzer bir yaşam düzeni kurmaya çalışmışlardır. Ancak farklı coğrafi ve sosyoekonomik koşullar, toplumsal ilişkilerde değişikliklere yol açmıştır:

- **Aile Yapısı: Göç süreci, geniş ailelerin parçalanmasına neden olmuştur. Yeni koşullarda çekirdek aile modeli ön plana çıkmıştır. Ancak geniş aile bağları, özellikle düğünler, cenazeler ve bayramlarda hâlâ korunmaya çalışılmıştır.**
- **Kadınların Rolü: Göç ve yerleşim sürecinde kadınlar, hem ev içindeki rollerini hem de ekonomik hayattaki katkılarını genişletmiştir. Kadınlar, tarım ve**

üretim süreçlerinde daha aktif bir rol üstlenmiş ve toplumsal hayatta görünürlük kazanmıştır.

- Sosyal Dayanışma: Göçmenlerin bir arada yaşamaya özen göstermesi, toplumsal dayanışmayı güçlendirmiştir. Akrabalık bağları ve komşuluk ilişkileri, bireylerin yeni çevrelerine adaptasyonunu kolaylaştırmıştır.

Eğitimde Modernleşme ve Yeni İmkânlar

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde başlayan modernleşme hareketleri, göç eden Karapapaklar üzerinde de etkili olmuştur. Cumhuriyet dönemiyle birlikte açılan köy okulları ve devlet tarafından sağlanan eğitim olanakları, Karapapakların çocuklarını eğitime yönlendirmesine olanak tanımıştır. Bu süreçte:

- Devlet Destekli Eğitim: Anadolu'da kurulan okullar, göçmen çocuklarının temel eğitim almasını sağlamıştır. Bu okullar, sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda Türk kimliğiyle bütünleşme sürecinde önemli bir araç olmuştur.
- Eğitimin Sosyal Hayata Katkısı: Eğitim sayesinde okuma-yazma öğrenen bireyler, toplumsal hayatta daha aktif bir rol üstlenmiştir. Aynı zamanda gençler arasında öğretmenlik ve memuriyet gibi meslekler yaygınlaşmıştır.

Geleneksel ve Modern Eğitim Arasında Denge

Göçmen topluluklar, bir yandan geleneksel değerlerini korumaya çalışırken, diğer yandan modern eğitimin getirdiği yeniliklere uyum sağlamışlardır. Özellikle dini eğitim ve modern eğitim arasında bir denge kurma çabası, bu süreçte öne çıkmıştır. Dini değerlerin korunması, Karapapak kimliğinin önemli bir parçası olarak görülmüş, modern okullar ise topluluğun yeni koşullara adapte olmasını kolaylaştırmıştır.

Zorluklar ve Fırsatlar

Göç sürecindeki eğitim ve toplumsal dönüşüm, çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Yeni bir coğrafyada ekonomik sıkıntılar, eğitim kurumlarına erişimi kısıtlamış, özellikle kız çocuklarının eğitimi ihmal edilmiştir. Ancak zamanla bu durum iyileşmiş ve Karapapak toplumu, Anadolu'da güçlü bir sosyal yapı inşa etmeyi

başarmıştır. Eğitim, sadece bireysel bir gelişim aracı değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir unsur haline gelmiştir.

Göç süreci, Karapapakların toplumsal yapısında ve eğitim anlayışında derin dönüşümler yaratmıştır. Geleneksel değerler ile modern eğitim sistemi arasında kurulan denge, bu halkın kimliğini koruma ve yeni koşullara uyum sağlama çabalarını şekillendirmiştir. Bugün, Karapapakların kültürel mirası ve toplumsal dayanışması, bu süreçte yaşanan dönüşümün bir sonucu olarak yaşamaya devam etmektedir.

6.4. Düğün ve Bayram Ritüellerinin Kimlik Koruma Aracı Olarak Kullanılması

Karapapaklar, düğün ve bayram ritüellerini, kimliklerini koruma aracı olarak kullanmıştır. Göç sonrası, bu ritüeller toplumsal dayanışmayı artıran ve kültürel kimliği yaşatan önemli etkinlikler haline gelmiştir. Düğün gelenekleri: Kız isteme ve başlık parası gibi ritüeller. Geleneksel halk oyunları ve müziklerin düğünlerde çalınması. Gelin alayı gibi ritüellerin sürdürülmesi. Bayram kutlamaları: Nevruz Bayramı Karapapaklar arasında önemli bir yere sahiptir ve doğanın uyanışını simgeler.
Bayramlarda geleneksel yemeklerin yapılması ve bayramlaşma ritüelleri sürdürülmektedir.
Bu ritüeller, Karapapakların toplumsal kimliğini korumasında ve yeni nesillere aktarmasında büyük rol oynamaktadır.

Düğün ve Bayram Ritüellerinin Kimlik Koruma Aracı Olarak Kullanılması

Karapapaklar gibi köklü bir kültüre sahip halklar için düğün ve bayram ritüelleri, sadece sosyal birlikteliği değil, aynı zamanda kültürel kimliğin korunmasını sağlayan önemli araçlardır. Göç sürecinde ve Anadolu'daki yerleşim döneminde, Karapapaklar bu ritüelleri bir kimlik ifadesi ve kuşaklar arası bir bağ olarak görmüşlerdir. Bu gelenekler, topluluk içinde dayanışmayı güçlendirirken, kültürel değerlerin canlı tutulmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına olanak tanımıştır.

Düğün Ritüelleri: Toplumsal Birlik ve Kültürel Aktarım

Karapapak düğünleri, bir bireyin evlenmesinin ötesinde, toplumsal bir olaydır. Bu düğünlerde, yalnızca iki aile değil, aynı zamanda köy veya mahalledeki tüm topluluk bir araya gelir. Düğün ritüelleri, Karapapak kimliğinin en güçlü şekilde ifade edildiği etkinliklerdir ve şu şekilde kimlik koruma aracı olarak öne çıkar:

- **Geleneksel Giysiler ve Müzik: Düğünlerde giyilen geleneksel kıyafetler ve çalınan müzikler, Karapapakların kültürel mirasının bir parçasıdır. Halk oyunları ve geleneksel türküler, topluluğun tarihsel hafızasını canlı tutar.**
- **Sözlü Kültürün Aktarımı: Düğün sırasında anlatılan hikayeler, maniler ve destanlar, topluluk içindeki kültürel bilginin nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Bu, hem topluluk içinde aidiyet hissini artırır hem de dış etkilere karşı kimliği koruma işlevi görür.**
- **Sosyal Dayanışma: Düğünler, topluluk içindeki yardımlaşmayı ve dayanışmayı pekiştirir. Yemeklerin hazırlanmasından düğün alanının süslenmesine kadar herkesin katkıda bulunması, ortak bir kimlik duygusunun güçlenmesine hizmet eder.**

Bayram Ritüelleri: Birlik ve Kimlik İfadesi

Bayramlar, Karapapakların toplumsal ve kültürel değerlerini ifade ettiği bir diğer önemli alandır. Ramazan ve Kurban Bayramı gibi dini bayramların yanı sıra Nevruz gibi mevsimsel kutlamalar, kimliğin korunmasında kritik bir rol

oynamıştır. Bayramlar, topluluğun bir araya geldiği, geçmişe dönüp geleneklerini hatırladığı ve geleceğe yönelik umutlarını pekiştirdiği özel günlerdir.

- **Bayramlarda Ortaklaşa Yapılan Faaliyetler: Kurban kesimi, bayram namazı ve toplu yemekler gibi ritüeller, hem dini kimliği hem de toplumsal birlikteliği vurgular. Nevruz gibi kutlamalarda ise doğanın döngüsü ve bereket, Karapapakların geleneksel yaşam tarzını hatırlatır.**
- **Kuşaklar Arası Bağlar: Bayram ziyaretleri, büyüklerin elini öpme ve onların hikayelerini dinleme gibi gelenekler, genç nesillerin kültürel geçmişlerini öğrenmelerine olanak tanır. Bu sayede geçmişin değerleri, topluluk içinde sürekli canlı tutulur.**
- **Bayram Yemekleri: Geleneksel yemekler, Karapapak kültürünün önemli bir parçasıdır. Bayram sofralarında yapılan yemekler, yalnızca birer lezzet değil, aynı zamanda kimliğin korunması için bir araçtır.**

Göç Sürecinde ve Sonrasında Ritüellerin Rolü

Göç sürecinde Karapapaklar, düğün ve bayram ritüellerine büyük önem vermişlerdir. Bu ritüeller, zor şartlarda topluluğun moralini yüksek tutmuş, bir arada kalmayı sağlamış ve kimliklerini korumalarına yardımcı olmuştur. Yeni bir coğrafyada, yabancı bir çevrede bu gelenekleri sürdürmek, hem bireysel hem de toplumsal anlamda bir direnç ve aidiyet ifadesi olmuştur.

- **Yeni Coğrafyada Geleneklerin Uyarlanması: Anadolu'ya yerleştikten sonra Karapapaklar, düğün ve bayram ritüellerini Anadolu'nun gelenekleriyle harmanlamış, ancak kendi özgün kimliklerini kaybetmemişlerdir. Örneğin, Karapapak düğünlerine has oyunlar ve türküler, Anadolu'nun sosyal dokusuna özgü unsurlarla birlikte icra edilmiştir.**
- **Topluluğun Yeniden İnşası: Ritüeller, göçten sonra parçalanan toplulukların yeniden bir araya gelmesine olanak sağlamış ve kimliklerini birlikte yeniden inşa etmelerine katkıda bulunmuştur.**

Ritüellerin Modern Dönemdeki Yansımaları

Modern dönemde, Karapapakların düğün ve bayram ritüelleri, geleneksel kimliklerinin korunmasında hâlâ önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Ancak şehirleşme ve modernleşme, bu ritüellerin bazı yönlerini değiştirmiştir. Buna rağmen, düğünlerde ve bayramlarda geleneksel unsurlara yer verme çabası, Karapapakların kültürel kimliğini canlı tutmaya devam etmektedir.

- **Dernekler ve Organizasyonlar: Karapapak topluluklarının kurduğu dernekler, düğün ve bayram organizasyonları düzenleyerek, bu ritüellerin modern koşullarda da sürdürülmesini sağlamaktadır.**
- **Medyanın Rolü: Sosyal medya ve diğer dijital platformlar, ritüellerin belgelenmesi ve daha geniş kitlelere aktarılması için bir araç haline gelmiştir. Bu sayede, ritüellerin unutulması engellenmektedir.**

Düğün ve bayram ritüelleri, Karapapaklar için sadece birer toplumsal etkinlik değil, aynı zamanda kimliklerini koruma ve kültürel değerlerini yaşatma çabalarının temel unsurlarıdır. Bu ritüeller, topluluk içindeki dayanışmayı güçlendiren, geçmişle bağ kuran ve geleceğe yönelik bir kimlik inşa eden araçlar olarak varlığını sürdürmektedir. Geleneklerin bu şekilde yaşatılması, Karapapakların tarihsel ve kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılmasını garanti altına almaktadır.

6.5. Göç Sonrası Ekonomik Mücadele ve Kimlik Koruma

Anadolu'ya yerleşen Karapapaklar, özellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşarak ekonomik varlıklarını sürdürmüşlerdir. Ekonomik mücadele, onların kimliklerini koruma ve toplumsal yapılarını devam ettirme çabalarını desteklemiştir.

Ekonomik faaliyetler:

Hayvancılık: Karapapaklar, özellikle koyun ve büyükbaş hayvancılığıyla geçimlerini sağlamışlardır.

Tarım: Anadolu'da tarım yaparak topluluklarını desteklemişlerdir.

Dokuma ve el sanatları: Kadınlar arasında geleneksel dokuma faaliyetleri yaygın olarak sürdürülmüştür.

Bu ekonomik faaliyetler, Karapapakların yeni yerleştikleri topraklarda kültürel kimliklerini korumalarına katkı sağlamıştır.

Göç Sonrası Ekonomik Mücadele ve Kimlik Koruma

Karapapakların Kafkasya'dan Anadolu'ya uzanan zorlu göç süreci, beraberinde ağır ekonomik sorunlar getirmiştir. Yeni bir coğrafyada hayata tutunmak için mücadele eden Karapapaklar, hem ekonomik hayatta varlıklarını sürdürmek hem de kimliklerini korumak için yoğun çaba harcamışlardır. Bu süreçte ekonomik mücadele, sadece geçim sağlama çabası değil, aynı zamanda kültürel kimliğin yaşatılması ve toplumsal dayanışmanın güçlenmesi için bir araç olmuştur.

Ekonomik Zorluklar ve Uyum Süreci

Göç sonrasında Karapapakların karşılaştığı en büyük sorunlardan biri, yeni yerleştikleri topraklarda geçim kaynaklarının yetersizliği olmuştur. Kafkasya'da tarım ve hayvancılıkla geçimlerini sağlayan bu halk, Anadolu'da farklı bir ekosisteme uyum sağlamak zorunda kalmıştır.

- **Tarım ve Hayvancılık: Anadolu'ya yerleştirilen Karapapaklar, kırsal alanlarda tarım ve hayvancılıkla uğraşmaya devam etmişlerdir. Ancak yeni iklim ve toprak koşulları, geleneksel yöntemlerini yeniden uyarlamalarını gerektirmiştir.**
- **Toprak Sahipliği Sorunları: Osmanlı döneminde göçmenlere tahsis edilen toprakların sınırlı olması ve bu toprakların genellikle verimsiz alanlar olması, ekonomik mücadeleyi zorlaştırmıştır.**
- **Göç ve İşgücü: Şehirlere yönelen bazı Karapapak aileleri, sanayi ve ticaret gibi alanlarda iş bulmaya çalışmış; bu süreçte geleneksel yaşam biçimlerini koruma mücadelesi vermişlerdir.**

Toplumsal Dayanışma ile Ayakta Kalma

Karapapaklar, göç sonrasında ekonomik zorluklarla mücadele ederken, toplumsal dayanışmayı güçlü tutarak bu sorunların üstesinden gelmeye çalışmışlardır.

- **İmece Geleneği: Tarım faaliyetlerinde imece usulü çalışma, topluluk içindeki yardımlaşmayı ve sosyal bağları güçlendirmiştir. Bu gelenek, sadece ekonomik bir araç değil, aynı zamanda kültürel kimliği koruma aracı olmuştur.**
- **Dayanışma Organizasyonları: Göç sonrası ekonomik zorlukları hafifletmek için Karapapaklar arasında çeşitli dayanışma grupları oluşmuştur. Düğün, cenaze gibi önemli olaylarda topluluk bir araya gelerek birbirine destek olmuştur.**

Kültürel Kimliği Ekonomi Üzerinden Koruma

Göç sonrası ekonomik mücadelede, Karapapaklar kimliklerini korumak için geleneksel yöntemlerini ve değerlerini sürdürmeye özen göstermişlerdir.

- **Geleneksel El Sanatları ve Üretim: Karapapak kadınları, halı dokuma, kilim yapımı ve geleneksel el sanatları gibi faaliyetlerle hem ekonomik kazanç sağlamış hem de kültürel değerlerini yaşatmıştır. Bu üretim faaliyetleri, aileler arasında kültürel bağların güçlenmesine de katkı sağlamıştır.**
- **Yöresel Ürünler: Karapapaklar, süt ürünleri, et ve tahıl gibi geleneksel besin maddelerini üretip pazarlayarak hem geçim sağlamış hem de kültürel özgünlüklerini korumuşlardır.**
- **Pazarlarda Sosyal Etkileşim: Yerel pazarlarda ticaret yapmak, Karapapakların diğer topluluklarla etkileşim kurmasını sağlamış, ancak bu süreçte kültürel kimliklerinden ödün vermemeye özen göstermişlerdir.**

Ekonomik Mücadele ve Modernleşme

Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin ekonomik modernleşme süreci, Karapapakların ekonomik ve sosyal yapısını da etkilemiştir. Köy okullarının açılması, tarım reformları ve ulaşım ağlarının genişlemesi, Karapapakların ekonomik koşullarını iyileştirmelerine olanak tanımıştır.

- **Eğitim ve İşgücü: Okur-yazar oranının artmasıyla birlikte Karapapak gençleri öğretmenlik, memuriyet gibi mesleklerde yer almaya başlamış ve ekonomik mücadelede topluluğun gücünü artırmıştır.**
- **Şehirleşme: Göçmen toplulukların bir kısmı şehirleşme sürecine dahil olmuş, ancak bu süreçte geleneksel kimliklerini koruma çabaları devam etmiştir.**

Zorluklar ve Asimilasyon Tehdidi

Ekonomik mücadele sırasında bazı Karapapaklar, diğer topluluklarla kaynaşma sürecinde asimilasyon tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Özellikle şehirlerde geleneksel yaşam biçiminden uzaklaşan aileler, kültürel değerlerini kaybetme riskiyle karşılaşmıştır. Ancak Karapapak dernekleri ve topluluk içindeki dayanışma, bu riski azaltmada önemli bir rol oynamıştır.

Göç sonrası ekonomik mücadele, Karapapakların Anadolu'daki hayata tutunma sürecinin temel taşlarından biri olmuştur. Bu mücadele, yalnızca maddi varlıklarını sürdürebilme çabasını değil, aynı zamanda kültürel kimliklerini koruma ve yaşatma mücadelesini de içermiştir. Geleneksel üretim yöntemleri, toplumsal dayanışma ve kimlik bilinci sayesinde Karapapaklar, ekonomik zorluklara karşı direnç gösterirken kültürel miraslarını yeni nesillere aktarmayı başarmışlardır. Bu süreç, bir halkın dayanıklılığını ve kimliğini koruma azmini temsil etmektedir.

6.6. Göç Sürecinde Karapapak Kadınlarının Rolü

Karapapak kadınları, göç sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Kadınlar, hem aile içindeki düzeni sağlamak hem de gelenekleri ve kültürel değerleri yeni nesillere aktarmak konusunda büyük sorumluluklar üstlenmiştir.

Karapapak kadınları:

El sanatları ve dokuma işleriyle topluluk ekonomisine katkıda bulunmuştur.

Halk hikayeleri ve masalları çocuklara anlatmış, sözlü kültürü yaşatmıştır.

Dini ve kültürel ritüellerin devam ettirilmesinde öncü olmuştur.

Kadınlar, göç sürecinde kültürel kimliğin korunmasında ve toplumsal yapının devam ettirilmesinde önemli bir güç olmuştur.

Kafkasya'dan Anadolu'ya yapılan göç, Karapapak topluluğu için yalnızca bir yer değiştirme değil, aynı zamanda büyük bir dayanışma, mücadele ve kimlik koruma süreciydi. Bu süreçte Karapapak kadınları, topluluğun hayatta kalmasında ve kültürel değerlerin korunmasında kritik bir rol oynadılar. Göçün zorluklarına rağmen Karapapak kadınları, hem aile içinde hem de toplumsal düzeyde önemli sorumluluklar üstlendiler ve topluluğun yeniden yapılandırılmasında öncü bir konumda bulundular.

Aile ve Toplumda Kadınların Liderliği

Göç sürecinde Karapapak kadınları, topluluk içindeki dayanışmayı sağlamak ve ailelerini bir arada tutmak için büyük çaba gösterdiler. Kadınlar, göç sırasında sadece birer anne ve eş değil, aynı zamanda lider ve rehber oldular.

- **Aile Yapısının Korunması: Göç sırasında ailelerin parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı anlarda, kadınlar aile bağlarını güçlendiren birleştirici bir unsur oldular. Çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve moral sağlamak, kadınların öncelikli görevleri arasındaydı.**
- **Toplumsal Dayanışmanın Sağlanması: Kadınlar, göç sırasında topluluk içindeki yardımlaşma ve destek ağlarının kurulmasında aktif rol aldılar. Yemek hazırlama, hasta bakımı ve çocukların korunması gibi hayati görevleri üstlenerek toplumsal dayanışmayı pekiştirdiler.**

Ekonomik Mücadelede Kadınların Rolü

Göç sürecinde ve sonrasında Karapapak kadınları, ekonomik mücadelenin merkezinde yer aldılar. Yeni yerleştikleri topraklarda, geçim kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle kadınlar hem geleneksel rollerini sürdürdüler hem de ekonomik hayata doğrudan katıldılar.

- **Tarım ve Hayvancılık: Kadınlar, kırsal bölgelerde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde erkeklerle birlikte çalıştılar. Özellikle süt sağma, peynir yapımı ve tarlada çalışmak gibi işlerde etkin rol aldılar.**
- **El Sanatları ve Üretim: Karapapak kadınları, halı dokuma, kilim yapımı ve nakış gibi geleneksel el sanatlarıyla hem ekonomik katkı sağladılar hem de kültürel mirası korudular. Bu ürünler, aile bütçesine destek olduğu gibi Karapapak kimliğinin de bir ifadesi oldu.**

Kültürel Kimliğin Korunmasındaki Rolleri

Kadınlar, Karapapakların kimliklerini koruma ve gelecek nesillere aktarma sürecinde hayati bir rol oynadılar. Göç sırasında topluluğun kültürel değerlerini ve geleneklerini yaşatma sorumluluğunu büyük ölçüde kadınlar üstlendi.

- **Dil ve Geleneklerin Aktarımı: Karapapak kadınları, aile içinde çocuklara dil, kültür ve gelenekleri öğretmekten sorumluydu. Masallar, türküler ve halk hikayeleri gibi sözlü gelenekler, kadınlar aracılığıyla nesilden nesile aktarıldı.**
- **Düğün ve Bayram Ritüelleri: Kadınlar, düğün ve bayramlarda geleneksel ritüellerin yaşatılmasında öncüydü. Düğün hazırlıkları, geleneksel kıyafetlerin korunması ve bayram yemeklerinin hazırlanması gibi görevler, Karapapak kültürünün canlı tutulmasını sağladı.**

Zorluklarla Mücadele ve Direnç

Göç süreci, Karapapak kadınları için fiziksel ve duygusal açıdan zorlu bir dönemdi. Yolda karşılaşılan açlık, hastalık ve yoksulluk gibi sorunlarla mücadele eden kadınlar, bu zorluklara karşı büyük bir direnç gösterdiler.

- **Zorlu Yolculuk: Göç sırasında kadınlar, çocuklarını koruma ve ailelerini hayatta tutma konusunda büyük fedakarlıklar yaptılar. Sık sık kötü hava koşulları, hastalıklar ve saldırılar gibi tehlikelerle karşı karşıya kaldılar.**
- **Psikolojik Dayanıklılık: Kadınlar, göç sürecinde topluluğun moralini yüksek tutma ve umut aşılamada önemli bir rol oynadılar. Zor koşullara rağmen ailelerine güç ve cesaret verdiler.**

Göç Sonrası Kadınların Dönüşen Rolleri

Anadolu'ya yerleştikten sonra Karapapak kadınlarının toplumsal rolleri önemli ölçüde dönüşmüştür. Yeni yaşam koşulları, kadınların sosyal hayatta daha aktif bir rol üstlenmesine yol açmıştır.

- **Eğitim ve Sosyal Katılım: Göç sonrası dönemde Karapapak kadınları, çocuklarının eğitimine önem vermiş ve topluluk içinde okuma-yazma oranını artırmada etkili olmuşlardır. Ayrıca sosyal etkinliklere ve derneklere katılarak topluluk içinde aktif bir konum kazanmışlardır.**
- **Modernleşme ile Değişen Roller: Cumhuriyet döneminde kadınların toplumsal hayatta daha fazla yer almasıyla birlikte, Karapapak kadınları da ekonomik ve sosyal alanda daha görünür hale gelmiştir. Bu süreçte kadınlar, öğretmenlik ve hemşirelik gibi mesleklerde yer alarak topluluğa katkıda bulunmuşlardır.**

Karapapak kadınları, göç sürecinde ve sonrasında topluluğun hayatta kalması, kimliğini koruması ve yeniden yapılanmasında kritik bir rol oynamışlardır. Aile içindeki liderlikleri, ekonomik katkıları ve kültürel değerlerin yaşatılmasındaki çabaları, topluluğun bugünkü varlığını sürdürebilmesinde belirleyici olmuştur. Karapapak kadınlarının fedakarlıkları ve direnişleri, bu halkın tarihindeki en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir.

6.7. Günümüzde Göçün Etkileri

Karapapakların Anadolu'ya göç sürecinin etkileri günümüzde de devam etmektedir. Göç eden toplulukların torunları, bugün hala dil, gelenek ve kültürel ritüellerini yaşatmaktadır.

Günümüzde Karapapaklar, yaşadıkları bölgelerde:

Kendi köylerini ve mahallelerini kurmuşlardır.

Dernekler ve topluluklar aracılığıyla kültürel faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Eğitim ve sosyal projelerle yeni nesillere kimliklerini aktarmaktadırlar.

Karapapaklar, tarih boyunca göçlerle şekillenen bir halk olarak, günümüzde de göçün etkilerini yaşamaktadır. Modern dönemdeki göçler, Karapapakların kültürel kimliği, toplumsal yapısı ve ekonomik hayatı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Özellikle şehirleşme, küreselleşme ve diasporada yaşam, Karapapakların kimliklerini koruma çabalarını zorlaştırsa da, bu süreç aynı zamanda kültürel mirasın yeni formlarla yeniden inşa edilmesine de olanak sağlamaktadır.

Ekonomik Etkiler

Karapapakların göçle birlikte yeni yerleşim bölgelerine taşınmaları, ekonomik yapılarını ve toplumsal rollerini değiştirmiştir.

- **Şehirleşme ve Meslek Değişimi: Geleneksel olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşan Karapapaklar, günümüzde şehirleşme ile birlikte sanayi ve hizmet sektörlerinde daha fazla yer almaktadır. Bu durum, ekonomik fırsatlar sunarken, geleneksel üretim biçimlerinin kaybolmasına neden olabilmektedir.**
- **Göçmen İşgücü ve Diaspora: Karapapakların bir kısmı, yurtdışına göç ederek inşaat, ticaret ve diğer iş kollarında çalışmaya başlamıştır. Bu ekonomik faaliyetler, hem bireylerin hem de toplulukların refah düzeyini artırsa da, kültürel bağların zayıflamasına yol açabilmektedir.**
- **Kadınların Ekonomik Rolleri: Modern göç süreçleri, Karapapak kadınlarının iş gücüne katılımını artırmıştır. Eğitim ve çalışma hayatına daha fazla dahil olan kadınlar, ekonomik bağımsızlık kazanırken, geleneksel toplumsal rollerin dönüşümüne de katkıda bulunmaktadır.**

Kültürel Etkiler

Göç, Karapapakların kültürel kimliğini koruma ve gelecek nesillere aktarma sürecinde büyük zorluklar yaratmaktadır.

- **Dil ve Kimlik Sorunları: Göç eden Karapapaklar, özellikle şehirleşme ve diaspora bağlamında, ana dillerini kullanma oranında düşüş yaşamaktadır. Bu durum, dilin kültürel kimlik üzerindeki etkisini zayıflatmaktadır.**

- **Geleneklerin Modern Hayata Uyarlanması: Karapapak düğünleri, bayramları ve halk oyunları gibi kültürel ritüeller, göç sonrası şehir hayatında daha küçük ve modernize edilmiş formlarda devam etmektedir. Ancak bu geleneklerin korunması için dernekler ve topluluk etkinlikleri önemli bir rol oynamaktadır.**
- **Kültürel Mirasın Kaybı Riski: Göçmen Karapapaklar, özellikle şehirleşme ve yurtdışına göç gibi süreçler nedeniyle geleneksel kültürel ögelerini kaybetme riskiyle karşı karşıyadır. Geleneksel kıyafetler, müzik ve el sanatları gibi unsurlar giderek daha az görünür hale gelebilmektedir.**

Toplumsal Etkiler

Göç, Karapapak topluluklarının sosyal bağları ve toplumsal dayanışma kültürünü de etkilemiştir.

- **Küçülen Aile Yapısı: Göçle birlikte çekirdek aile yapısı yaygınlaşmış, geniş aile bağları zayıflamaya başlamıştır. Bu durum, topluluk içindeki geleneksel sosyal bağları olumsuz etkileyebilmektedir.**
- **Dernekler ve Topluluk Organizasyonları: Göç eden Karapapaklar, kültürel bağlarını korumak ve sosyal dayanışmayı sürdürmek için dernekler ve vakıflar kurmaktadır. Bu organizasyonlar, kültürel etkinlikler düzenleyerek kimliğin yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır.**
- **Diaspora Toplumları: Yurtdışında yaşayan Karapapak toplulukları, diaspora bağlamında kimliklerini koruma mücadelesi vermektedir. Ancak diaspora toplumları, hem kendi içlerinde hem de diğer göçmen topluluklarla olan ilişkilerinde asimilasyon riskiyle karşılaşabilmektedir.**

Psikolojik ve Bireysel Etkiler

Göç, bireylerin ve toplulukların psikolojisi üzerinde derin etkiler bırakmaktadır.

- **Aidiyet ve Kimlik Krizi: Göç eden Karapapak bireyler, yeni çevrelerine uyum sağlarken, kendi kimliklerini koruma mücadelesi verebilir. Özellikle genç nesiller, hem kendi kültürleri hem de yeni çevrelerindeki baskın kültür arasında bir denge kurmakta zorlanabilir.**

- **Toplumsal Uyumsuzluk: Göçle birlikte karşılaşılan ekonomik ve sosyal zorluklar, bireylerde psikolojik stres, yabancılaşma ve toplumsal uyumsuzluk hissi yaratabilir.**

Karapapak Kimliğini Koruma Çabaları

Günümüzde Karapapaklar, göçle birlikte ortaya çıkan bu etkilerle başa çıkmak ve kültürel kimliklerini korumak için çeşitli yöntemler geliştirmiştir.

- **Kültürel Etkinlikler: Karapapak kültürünün yaşatılması için düzenlenen festivaller, halk oyunları gösterileri ve geleneksel yemek günleri gibi etkinlikler, kimliğin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır.**
- **Eğitim ve Bilinçlendirme: Karapapak toplulukları, genç nesillere dil, tarih ve kültürel değerler konusunda bilinç kazandırmak için eğitim projeleri ve kurslar düzenlemektedir.**
- **Medya ve Teknoloji: Sosyal medya ve dijital platformlar, Karapapak kültürünün tanıtılması ve yaygınlaştırılması için etkili bir araç haline gelmiştir. Geleneksel müzik ve halk hikayeleri gibi içerikler, bu platformlarda geniş kitlelere ulaşmaktadır.**

Günümüzde göç, Karapapakların sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını derinden etkilemeye devam etmektedir. Şehirleşme ve diaspora gibi faktörler, hem kimlik koruma çabalarını zorlaştırmakta hem de kültürel mirasın yeniden inşası için fırsatlar sunmaktadır. Karapapaklar, güçlü toplumsal bağları ve dayanışma kültürleri sayesinde, bu zorlukların üstesinden gelerek kimliklerini koruma ve gelecek nesillere aktarma mücadelesini sürdürmektedir.

6.8. Bölümün Değerlendirmesi

Karapapakların Anadolu'ya Göç Sürecindeki Kimlik ve Kültürel Mücadelesi: Genel Bir Değerlendirme

Karapapakların Anadolu'ya göçü, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme değil, aynı zamanda kültürel kimliğin korunması, dayanışmanın güçlendirilmesi ve hayatta kalma mücadelesiyle örülü bir süreçtir. Bu süreç, tarihsel, kültürel ve toplumsal açıdan derin etkiler yaratmış, Karapapakların kimlik bilincini ve dayanıklılığını şekillendirmiştir.

Göçün Temel Nedenleri

Karapapakların Anadolu'ya göçü, büyük ölçüde Kafkasya'da yaşanan siyasi baskılar, savaşlar ve Çarlık Rusyası'nın asimilasyon politikalarından kaynaklanmıştır. Bu zorluklar, Karapapakların ata topraklarını terk ederek Anadolu gibi daha güvenli bir bölgeye yönelmelerine neden olmuştur. Ancak bu yolculuk, yalnızca fiziksel bir göç değil, aynı zamanda kültürel kimliklerini yeni bir coğrafyada koruma çabasını da beraberinde getirmiştir.

Kimlik ve Kültürel Mücadelenin Temel Unsurları

1. **Dil ve Geleneklerin Korunması: Karapapakların kimlik mücadelesinin merkezinde, ana dillerini ve kültürel geleneklerini koruma çabası yer almıştır. Göç sırasında ve sonrasında aileler, çocuklarına dillerini öğretmiş, halk hikayeleri, türküler ve atasözleri gibi sözlü gelenekleri canlı tutarak kültürel aktarımı sağlamışlardır.**
2. **Dini Kimlik ve Ritüeller: Karapapaklar, göç sürecinde ve sonrasında dini kimliklerini koruma ve bu kimliği yeni nesillere aktarma konusunda büyük bir hassasiyet göstermiştir. Camiler ve dini liderler, sadece ibadet alanı değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve kültürel aktarımın merkezleri olmuştur.**
3. **Toplumsal Dayanışma: Göç sırasında dayanışma, topluluğun hayatta kalmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri olmuştur. Yemeklerin birlikte hazırlanması, tarlada ortaklaşa çalışma ve sosyal ritüellere katılım gibi faaliyetler, topluluk içinde güçlü bir bağ oluşturmuştur.**
4. **Kadınların Rolü: Karapapak kadınları, kültürel aktarım ve toplumsal dayanışmada kritik bir rol oynamışlardır. Geleneksel el sanatları, halk**

dansları ve yemek tarifleri gibi kültürel ögeleri koruyarak hem ekonomik hem de sosyal hayatta aktif bir konumda yer almışlardır.

Göç Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

Karapapaklar, göç sürecinde pek çok zorlukla karşılaşmıştır. Açlık, hastalık ve kötü hava koşulları gibi fiziksel zorlukların yanı sıra, yabancı bir çevrede kendi kimliklerini koruma çabası en büyük mücadelelerden biri olmuştur. Anadolu'ya yerleştikten sonra bile ekonomik yetersizlikler, toprak dağıtımı sorunları ve toplumsal adaptasyon gibi problemler devam etmiştir.

Kimlik ve Kültürün Yeniden İnşası

Anadolu'ya yerleştikten sonra Karapapaklar, yeni koşullara uyum sağlarken kimliklerini koruma ve yeniden inşa etme sürecine girmiştir. Topluluklar, yerel geleneklerle kendi kültürel değerlerini harmanlayarak özgün bir kimlik oluşturmuştur.

- Düğünler ve Bayramlar: Bu ritüeller, Karapapak kimliğini korumada ve topluluk içindeki bağları güçlendirmede önemli bir araç olmuştur.
- Yerel Yönetim ve Dayanışma: Karapapaklar, köylerde ve mahallelerde dayanışmayı güçlendiren bir toplumsal yapı inşa etmiş, kültürel değerlerini bu yapılar üzerinden korumuşlardır.

Karapapakların Anadolu'ya göç süreci, kültürel ve kimlik mücadelesinin bir destanı olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte, Karapapaklar sadece hayatta kalmakla kalmamış, aynı zamanda dillerini, geleneklerini ve değerlerini koruyarak kültürel kimliklerini geleceğe taşımayı başarmışlardır. Bugün hâlâ bu mücadele, Karapapakların toplumsal hafızasında ve kültürel mirasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu hikâye, sadece bir halkın değil, aynı zamanda insanlığın dayanışma ve direniş gücünün bir göstergesidir.

Bölüm 7: Karapapakların Gelecek Perspektifi ve Kültürel Kimliğin Korunması

7.1. Kültürel Kimliğin Günümüzdeki Durumu

Karapapakların kültürel kimliği, günümüzde hem korunma hem de dönüşüm süreci içindedir. Özellikle Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve İran gibi ülkelerde yaşayan Karapapaklar, geleneksel değerlerini sürdürmek için çeşitli çabalar sarf etmektedir. Ancak, asimilasyon politikaları, modernleşme ve dijital çağın etkisi gibi faktörler, kültürel kimliğin korunmasını zorlaştırmaktadır.

Karapapakların kimliklerini koruma çabaları:

Dil ve edebiyatın yaşatılması

Gelenek ve göreneklerin sürdürülmesi

Toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi

Bu süreçte dernekler, topluluklar ve bireyler aktif rol oynamaktadır. Ancak, genç nesillerin ilgisini çekmek ve kültürel mirası onlara aktarmak önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

Karapapaklar, tarih boyunca farklı coğrafyalarda varlıklarını sürdürürken kültürel kimliklerini koruma mücadelesi vermiş bir halktır. Göçlerle şekillenen geçmişleri, kültürel kimliklerini güçlü bir şekilde sahiplenmelerine neden olmuştur. Ancak günümüzde, şehirleşme, küreselleşme ve diaspora gibi süreçler, Karapapak kültürel kimliği üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Kimlik Koruma Çabaları

Günümüzde Karapapaklar, kültürel kimliklerini koruma konusunda çeşitli araçlar ve stratejiler kullanmaktadır:

1. **Dernekler ve Vakıflar: Karapapak kültürünü yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için kurulan dernekler, topluluk içinde kimlik bilincini güçlendirmektedir. Bu kuruluşlar, kültürel etkinlikler, festivaller, konferanslar ve halk oyunları gibi faaliyetlerle kimliğin canlı kalmasını sağlamaktadır.**

2. **Eğitim ve Dil: Karapapak kimliğinin temel unsurlarından biri olan Türkçe'nin Karapapak lehçesi, dilin korunması çabalarının merkezinde yer almaktadır. Ancak şehirleşme ve diaspora koşulları, dilin kullanımında azalmaya neden olabilir. Bununla birlikte, çocuklara dilin ve kültürel mirasın öğretilmesi, bu kimliğin korunması için önemli bir araçtır.**
3. **Kültürel Etkinlikler: Geleneksel düğünler, bayram kutlamaları, halk oyunları ve müzik gibi kültürel etkinlikler, Karapapak kimliğini somutlaştıran ve topluluk üyelerini bir araya getiren önemli unsurlardır. Bu tür etkinlikler, genç nesillerin kültürel bağlarını güçlendirmeye yardımcı olur.**

Kültürel Kimliği Tehdit Eden Unsurlar

Modern yaşam koşulları, Karapapakların kültürel kimliğini koruma çabalarını zorlaştıran bazı unsurlar barındırmaktadır:

1. **Şehirleşme ve Modernleşme: Şehir hayatı, geleneksel yaşam tarzlarını değiştirebilir ve Karapapakların kültürel ögelerini görünmez hale getirebilir. Modernleşme süreci, genç nesillerin geleneksel değerlere ilgisinin azalmasına neden olabilmektedir.**
2. **Diaspora ve Asimilasyon: Yurtdışına göç eden Karapapaklar, farklı kültürel çevrelerde asimilasyon riskiyle karşı karşıya kalabilirler. Yeni nesillerin kendi kültürlerinden uzaklaşması, kimlik kaybına yol açabilir.**
3. **Küreselleşme: Küresel kültürün etkisi, Karapapakların geleneksel değerlerini korumasını zorlaştırabilir. Özellikle gençler, küresel popüler kültürle daha fazla etkileşim içinde olduklarından, geleneksel kültürden kopma eğilimi gösterebilirler.**

Kültürel Kimliğin Modern Yansıması

Kültürel kimlik, günümüzde hem geleneksel hem de modern unsurları birleştiren bir yapıya dönüşmektedir. Karapapaklar, kültürel miraslarını modern teknolojiler ve iletişim araçlarıyla yeniden şekillendirmektedir.

1. **Dijitalleşme ve Sosyal Medya: Sosyal medya ve dijital platformlar, Karapapak kültürünü tanıtma ve yaygınlaştırma konusunda önemli bir araç haline**

gelmiştir. Halk hikayeleri, müzik, yemek tarifleri ve geleneksel sanatlar, dijital platformlar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmaktadır.

2. **Genç Nesillerin Rolü: Genç Karapapaklar, kültürel kimliklerini hem koruma hem de modern dünyaya adapte etme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel değerlerle modern yaşam arasında bir denge kurarak, kimliklerini sürdürülebilir kılmaktadırlar.**
3. **Uluslararası Tanıtım: Karapapak kültürü, uluslararası etkinliklerde tanıtılarak dünya genelinde daha fazla görünür hale gelmektedir. Bu tür tanıtımlar, kültürel mirasın daha geniş bir çevrede değer görmesini sağlamaktadır.**

Günümüzde Karapapakların kültürel kimliği, modernleşme ve küreselleşme gibi süreçlerin etkisi altında yeniden şekillenmektedir. Bu kimlik, geçmişten gelen geleneksel unsurların korunmasıyla birlikte, modern dünyanın koşullarına uyum sağlayarak varlığını sürdürmektedir. Ancak bu süreçte, asimilasyon tehlikesi ve kültürel değerlerin kaybolma riski dikkate alınmalıdır. Karapapak kimliğini koruma çabaları, toplumsal dayanışma, eğitim, dijitalleşme ve uluslararası tanıtım gibi stratejilerle güçlendirilmelidir.

Karapapakların kültürel kimliği, sadece bu topluluğun değil, aynı zamanda insanlığın kültürel çeşitliliğinin bir parçası olarak korunmaya ve yaşatılmaya devam etmelidir. Bu süreç, kimliğin sürekliliğini sağlamanın yanı sıra, Karapapakların tarihsel ve kültürel mirasını gelecek nesillere aktarmak için bir fırsat sunmaktadır.

7.2. Yeni Nesillerde Karapapak Kimliği

Yeni nesiller, Karapapak kimliğinin korunmasında kritik bir role sahiptir. Ancak, modernleşme ve küreselleşme nedeniyle gençlerin geleneksel değerlere ilgisi azalmaktadır. Bu durum, kültürel mirasın aktarılmasında büyük bir tehlike oluşturmaktadır.

Karapapak gençlerinin kimliklerini koruyabilmeleri için yapılması gerekenler:

Eğitim programları: Karapapak tarihinin ve kültürel mirasının okullarda öğretilmesi.
Kültürel etkinlikler: Gençlere hitap eden festivaller, seminerler ve projeler düzenlenmesi.
Dijital platformların kullanılması: Sosyal medya, YouTube ve dijital içeriklerle gençlerin ilgisinin çekilmesi.
Yeni nesillere kimlik bilinci kazandırmak, Karapapakların gelecekte de varlıklarını sürdürmeleri için hayati önem taşımaktadır.

Karapapaklar, tarih boyunca göçler ve mücadelelerle şekillenen kültürel kimliklerini nesilden nesile aktarmayı başarmış bir halktır. Ancak modernleşme, şehirleşme ve küreselleşme süreçleri, özellikle genç nesillerin bu kimlik bağını korumasını ve sürdürmesini zorlaştırmaktadır. Yeni nesillerde Karapapak kimliği, hem bu zorluklarla mücadele ederek hem de modern dünyanın araçlarını kullanarak yeniden inşa edilmektedir.

Yeni Nesillerde Kimlik Algısı

Yeni nesillerde Karapapak kimliği, aileden ve çevreden öğrenilen değerlerle birlikte, bireyin toplumsal ve küresel bağlamdaki deneyimlerine göre şekillenmektedir.

1. **Aile İçi Aktarım: Yeni nesillerin kimlik algısında en büyük etki, aileden gelen geleneklerdir. Karapapak aileleri, dil, yemek kültürü, halk hikayeleri ve dini değerler gibi unsurları çocuklarına aktarmakta önemli bir rol oynar. Ancak modern yaşamda bu aktarım, şehirleşme ve asimilasyon gibi faktörler nedeniyle zorlaşabilmektedir.**
2. **Kültürel Bağların Gücü: Genç Karapapaklar, topluluk içinde düzenlenen düğün, bayram, festival ve diğer etkinliklere katılarak kimliklerine olan**

bağlarını güçlendirmektedir. Bu tür toplumsal etkinlikler, kimlik bilincini artırmak için önemli fırsatlar sunar.

3. Bireysel Kimlik İnşası: Modern dünyada gençler, Karapapak kimliklerini bireysel bir tercih olarak yeniden tanımlamaktadır. Geleneksel değerlerle küresel kültür arasında bir denge kurarak, bu kimliği kendi yaşamlarına uygun şekilde yorumlamaktadırlar.

Kimlik Koruma Mücadelesi

Yeni nesillerin Karapapak kimliğini koruması ve sürdürmesi, bazı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak bu mücadele, hem geleneksel yöntemlerle hem de modern araçlarla desteklenmektedir.

1. Dil ve Kültürel Değerlerin Korunması: Karapapak Türkçesi, yeni nesillerde kimliğin temel taşıdır. Ancak şehirleşme ve diaspora bağlamında, bu dilin günlük hayatta daha az kullanılması risk oluşturmaktadır. Aileler ve topluluklar, dilin korunması için eğitim ve sosyal etkinliklere önem vermektedir.
2. Küreselleşmenin Etkisi: Küreselleşme, yeni nesillerin farklı kültürlerle daha fazla etkileşim içinde olmasına neden olmaktadır. Bu durum, geleneksel kültürden uzaklaşma riski yaratırken, aynı zamanda Karapapak kimliğini daha geniş bir çerçevede tanıtma fırsatı da sunmaktadır.
3. Topluluk ve Derneklerin Rolü: Karapapak toplulukları ve dernekleri, gençlerin kültürel kimliklerini korumaları için önemli bir platform sağlar. Bu kuruluşlar, kültürel etkinlikler, dil kursları ve tarih konferansları düzenleyerek kimlik bilincini canlı tutmaktadır.

Modern Dünyada Kimlik Yeniden İnşası

Yeni nesillerde Karapapak kimliği, geleneksel unsurların korunmasının yanı sıra, modern dünyanın olanaklarıyla yeniden inşa edilmektedir.

1. Dijitalleşme ve Sosyal Medya: Genç Karapapaklar, sosyal medya ve dijital platformları kullanarak kimliklerini görünür kılmaktadır. Halk hikayeleri,

müzik ve yemek tarifleri gibi içerikler, dijital ortamda paylaşılarak geniş bir kitleye ulaşmaktadır.

2. Kültür ve Eğitim: Eğitim, genç nesillerin kimlik bilincini artırmada önemli bir araçtır. Karapapak tarihi ve kültürüyle ilgili çalışmalar, gençlerin geçmişleri hakkında bilgi edinmelerine ve bu mirası benimsemelerine yardımcı olmaktadır.
3. Uluslararası Kimlik Algısı: Diasporada yaşayan genç Karapapaklar, kimliklerini uluslararası düzeyde tanıtmakta ve kültürel miraslarını daha geniş bir çerçevede paylaşmaktadır. Bu, hem kimlik bilincini artırmakta hem de kültürel zenginliklerini dünyaya duyurmak için bir fırsat sunmaktadır.

Yeni Nesillerin Karşılaştığı Zorluklar

Yeni nesiller, Karapapak kimliğini koruma sürecinde bazı zorluklarla karşılaşmaktadır:

- Asimilasyon Riski: Şehirleşme ve diaspora ortamında, gençlerin kendi kültürlerinden uzaklaşma riski bulunmaktadır.
- Kültürel Kopukluk: Geleneklerin modern yaşamla uyum sağlayamaması, genç nesillerin kültürel bağlarının zayıflamasına neden olabilir.
- Dijitalleşme ve Kültürel Boşluk: Sosyal medyanın etkisiyle küresel kültüre daha fazla maruz kalan gençler, Karapapak kimliğini ikinci plana atabilir.

Gelecek İçin Öneriler

Yeni nesillerde Karapapak kimliğini korumak ve sürdürülebilir hale getirmek için bazı stratejiler önemlidir:

1. Eğitim ve Bilinçlendirme: Karapapak tarihi, kültürü ve diliyle ilgili eğitim programları düzenlenmeli, bu bilgiler genç nesillere aktarılmalıdır.
2. Kültürel Etkinliklerin Yaygınlaştırılması: Düğün, bayram ve festival gibi etkinlikler, gençlerin katılımını artıracak şekilde düzenlenmelidir.
3. Dijital İçerik Üretimi: Genç nesiller, Karapapak kültürünü sosyal medya ve dijital platformlarda tanıtmalı, bu araçları aktif bir şekilde kullanmalıdır.

4. **Topluluk Dayanışmasının Güçlendirilmesi: Dernekler ve vakıflar, gençlerin kimlik bilincini artıracak projelere daha fazla önem vermelidir.**

Yeni nesillerde Karapapak kimliği, geleneksel değerlerin modern dünyaya adapte edilmesiyle yeniden şekillenmektedir. Bu kimliğin korunması ve gelecek nesillere aktarılması, sadece toplumsal dayanışma ve aile bağlarına değil, aynı zamanda dijitalleşme ve eğitim gibi modern araçlara da bağlıdır. Yeni nesiller, Karapapak kimliğini bir yük olarak değil, bir zenginlik ve gurur kaynağı olarak görerek, bu mirası hem yaşatmalı hem de geleceğe taşımayı başarmalıdır.

7.3. Karapapak Gençlerinin Rolü Karapapak gençleri, hem kültürel mirasın korunmasında hem de toplumsal dayanışmanın sürdürülmesinde öncü bir rol üstlenmektedir. Özellikle diaspora topluluklarında gençlerin, Karapapak kimliğini tanıtma ve yaşatma konusunda büyük çabalar gösterdiği görülmektedir.

Gençlerin rolü:

Geleneksel müzik ve halk oyunlarını öğrenmek ve öğretmek

Karapapak dili ve edebiyatına sahip çıkmak

Kültürel projelere katılmak ve liderlik yapmak

Karapapak gençleri, toplumsal dayanışmayı artıracak projelerde yer almalı ve kültürel değerlerini modern çağın gerekliliklerıyle harmanlayarak yaşatmalıdır.

Karapapak gençleri, bir halkın kültürel mirasının korunması, kimliğinin yaşatılması ve toplumsal dayanışmasının sürdürülmesinde kritik bir role sahiptir. Geleneksel değerlerin modern dünyaya uyarlanması, genç nesillerin bu sürece katılımıyla mümkün hale gelir. Karapapak gençleri, geçmişle geleceği bağlayan bir köprü görevi görerek, hem kültürel mirası korumakta hem de onu yeni nesillere taşımaktadır.

Kültürel Kimliğin Koruyucusu Olarak Gençler

Karapapak gençleri, kültürel kimliğin korunması ve sürdürülmesi konusunda önemli bir sorumluluk taşır. Bu kimliğin yaşatılmasında gençlerin aktif rol alması, kültürel değerlerin sürekliliğini sağlamada kritik öneme sahiptir.

1. **Dil ve Geleneklerin Aktarımı: Gençler, Karapapak Türkçesinin kullanımı ve sözlü kültürün yaşatılmasında önemli bir role sahiptir. Halk hikayeleri, atasözleri, türküler ve destanların öğrenilmesi ve aktarılması, kimliğin korunmasında temel bir adımdır.**
2. **Kültürel Etkinliklerde Yer Alma: Karapapak gençleri, düğünler, bayramlar, halk oyunları ve festivaller gibi etkinliklere katılarak kültürel mirası yaşatır. Bu tür etkinliklerde aktif rol almak, gençlerin toplumsal bağlarını güçlendirmesine ve kimlik bilincini artırmasına olanak tanır.**
3. **Modernleşme Sürecinde Geleneklerin Sürdürülmesi: Gençler, modern yaşamın gerekliliklerileyle kültürel değerleri birleştirme potansiyeline sahiptir. Geleneksel kıyafetlerin, yemeklerin ve müziğin modern bağlamlarda tanıtılması, bu değerlerin yeni nesiller için daha çekici hale gelmesini sağlar.**

Toplumsal Dayanışma ve Liderlik

Karapapak gençleri, toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve liderlik özelliklerini ortaya koyan bir yapıya sahiptir. Toplumun sorunlarına çözüm üretmek, gençlerin gelecekteki liderlik rollerini üstlenmesini sağlar.

1. **Dernek ve Organizasyonlarda Aktiflik: Gençler, Karapapak kültür derneklerinde ve topluluk organizasyonlarında aktif rol alarak hem kültürel etkinliklerin düzenlenmesine katkıda bulunur hem de toplumsal sorunlara çözüm geliştirme konusunda liderlik yapar.**
2. **Yardımlaşma ve Dayanışma: Gençler, topluluk içindeki yardımlaşma faaliyetlerine katılarak, Karapapakların dayanışma geleneğini sürdürür. İhtiyaç sahiplerine destek sağlama, gençlerin toplum içindeki sorumluluklarını pekiştirir.**

3. **Gönüllü Faaliyetler: Eğitim, çevre ve kültürel koruma gibi alanlarda gönüllü olarak çalışan Karapapak gençleri, topluluğun geleceği için önemli katkılar sunar.**

Modern Araçların Kullanımı ve Tanıtım Çabaları

Karapapak gençleri, modern teknolojiyi ve küresel araçları kullanarak kültürel kimliklerini daha geniş bir kitleye tanıtabilir.

1. **Dijitalleşme ve Sosyal Medya: Gençler, sosyal medya platformlarını kullanarak Karapapak kültürünü tanıtabilir. Geleneksel müzikler, yemek tarifleri, halk dansları gibi içerikler, dijital ortamda paylaşılarak daha fazla kişiye ulaşabilir.**
2. **Uluslararası İletişim: Diaspora Karapapak gençleri, kültürlerini uluslararası platformlarda temsil edebilir ve diğer halklarla kültürel etkileşim kurarak kimliklerini daha görünür hale getirebilir.**
3. **Kültürel Projeler ve Akademik Çalışmalar: Gençler, Karapapak tarihi ve kültürü üzerine akademik çalışmalar yaparak, kültürel mirasın belgelenmesine ve korunmasına katkıda bulunabilir. Özellikle tarih, dil ve edebiyat alanlarındaki araştırmalar, kültürel bilincin artmasına yardımcı olur.**

Karşılaşılan Zorluklar

Karapapak gençleri, kimliklerini koruma ve kültürel miraslarını sürdürme sürecinde bazı zorluklarla karşılaşmaktadır:

1. **Asimilasyon Tehlikesi: Şehirleşme ve küreselleşme nedeniyle gençler, kendi kültürel kimliklerinden uzaklaşma riskiyle karşı karşıya kalabilir.**
2. **Kültürel Değerlerin Görünürlüğünün Azalması: Geleneksel değerlerin modern yaşamda daha az yer bulması, gençlerin bu değerlere ilgisinin azalmasına yol açabilir.**
3. **Dışsal Baskılar: Diaspora bağlamında yaşayan gençler, farklı kültürel çevrelerde kendi kimliklerini ifade etmede zorluklar yaşayabilir.**

Çözüm ve Öneriler

Karapapak gençlerinin kültürel kimliklerini koruma ve geleceğe aktarma süreçlerini desteklemek için bazı stratejiler uygulanabilir:

1. **Eğitim ve Bilinçlendirme: Karapapak kültürünü tanıtan eğitim programları ve atölyeler düzenlenmelidir. Bu, gençlerin kültürel miraslarını öğrenmesine ve sahiplenmesine katkı sağlar.**
2. **Kültürel Etkinliklerin Çoğaltılması: Geleneksel festivaller, düğünler ve bayram kutlamaları gibi etkinlikler gençlerin katılımını artıracak şekilde modernize edilmelidir.**
3. **Dijital Platformların Kullanımı: Gençler, sosyal medya ve dijital içerik üretimi aracılığıyla kültürel miraslarını daha geniş kitlelere tanıtabilir.**
4. **Uluslararası İşbirlikleri: Diaspora topluluklarıyla işbirliği yaparak, Karapapak kültürünün uluslararası düzeyde tanıtılması ve gençlerin bu sürece dahil edilmesi sağlanabilir.**

Karapapak gençleri, kültürel kimliğin korunması ve yaşatılmasında hayati bir rol oynamaktadır. Geleneksel değerlerle modern dünyanın araçlarını birleştirerek, kültürel miraslarını gelecek nesillere aktarmak için güçlü bir potansiyele sahiptirler. Bu gençler, sadece Karapapak topluluğunun değil, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin ve mirasın korunmasında da önemli bir görev üstlenmektedir. Gençlerin bu rolü, desteklenmeli ve güçlendirilerek Karapapak kimliği sürdürülebilir hale getirilmelidir.

7.4. Dernekler ve Kültürel Faaliyetler

Günümüzde Karapapakların kimliklerini koruma çabalarında dernekler ve topluluklar önemli bir yere sahiptir. Bu dernekler, kültürel faaliyetler düzenleyerek Karapapak kimliğini yaşatmayı amaçlamaktadır.

Derneklerin faaliyetleri:

Kültürel festivaller ve toplantılar düzenlemek

Eğitim programları ile genç nesillere tarih ve kültür bilgisi aktarmak

Yayınlar ve kitap projeleri ile Karapapak tarihini belgelemek

Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan'da aktif olarak faaliyet gösteren birçok Karapapak derneği bulunmaktadır. Bu dernekler, Karapapakların kimliklerini korumada ve diaspora topluluklarını bir araya getirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Karapapak topluluğu, tarih boyunca kültürel kimliğini ve değerlerini koruma mücadelesi vermiştir. Modern dünyada bu mücadele, dernekler ve çeşitli kültürel faaliyetler aracılığıyla daha organize bir şekilde yürütülmektedir. Dernekler, Karapapakların toplumsal dayanışmasını güçlendiren ve kültürel mirasını yaşatan önemli araçlar haline gelmiştir.

Derneklerin Rolü

Karapapak dernekleri, kültürel kimliğin korunması ve gelecek nesillere aktarılması için stratejik bir öneme sahiptir. Bu dernekler, hem topluluk içindeki bağları güçlendirir hem de Karapapak kimliğini dış dünyada temsil eder.

1. **Kimlik Bilincini Güçlendirme: Dernekler, Karapapak tarihini, kültürünü ve kimliğini üyelerine ve genç nesillere öğretmek için etkinlikler düzenler. Bu tür faaliyetler, topluluğun geçmişine olan bağlılığını artırır ve kimlik bilincini güçlendirir.**
2. **Toplumsal Dayanışmayı Sağlama: Dernekler, düğün, cenaze, bayram gibi toplumsal olaylarda dayanışmayı artırır. Maddi ve manevi destek sağlayarak topluluk içindeki birlik ruhunu korur.**
3. **Kültürel Mirası Tanıtma: Dernekler, Karapapak kültürünü daha geniş bir kitleye tanıtmak için festivaller, halk oyunları gösterileri ve sergiler gibi etkinlikler düzenler. Bu faaliyetler, Karapapak kimliğini ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtma fırsatı sunar.**
4. **Eğitim ve Bilinçlendirme: Karapapak dernekleri, kültürel mirasın korunması için eğitim programları düzenler. Tarih, dil ve geleneksel sanatlarla ilgili atölye çalışmaları, genç nesillerin bu değerlere olan bağlılığını artırır.**

Kültürel Faaliyetler

Kültürel faaliyetler, Karapapak kimliğinin somut bir şekilde ifade edilmesini ve yaşatılmasını sağlar. Bu faaliyetler, topluluk üyeleri arasında bağları güçlendirirken, aynı zamanda kültürel mirasın görünürlüğünü artırır.

1. Halk Oyunları ve Müzik: Karapapak halk oyunları ve müziği, topluluğun en önemli kültürel ögelerindendir. Dernekler, bu geleneklerin yaşatılması için dans grupları ve müzik toplulukları oluşturur. Festivaller ve etkinliklerde sergilenen halk oyunları, kültürel kimliğin güçlü bir ifadesidir.
2. Yemek Kültürü: Geleneksel Karapapak yemekleri, kültürel kimliğin bir parçası olarak etkinliklerde ve özel günlerde sunulur. Yemek günleri ve yarışmaları, bu mirasın korunmasına katkıda bulunur.
3. Tiyatro ve Şiir Dinletileri: Karapapak tarihini ve kültürünü anlatan tiyatro oyunları ve şiir dinletileri, kültürel etkinliklerde sıklıkla yer alır. Bu tür faaliyetler, sözlü geleneğin korunmasını destekler.
4. Festival ve Şenlikler: Karapapak kültürünü tanıtmak için düzenlenen festivaller ve şenlikler, topluluk üyelerini bir araya getirir ve kültürel ögelerin canlı kalmasını sağlar. Nevruz gibi mevsimsel kutlamalar, kültürel mirasın somut bir ifadesidir.
5. Eğitim Seminerleri ve Çalıştaylar: Tarih, dil, edebiyat ve sanat gibi konulara odaklanan seminerler ve çalıştaylar, kültürel bilinci artırır ve Karapapak kültürünü akademik düzeyde ele alır.

Derneklerin Karşılaştığı Zorluklar

Dernekler ve kültürel faaliyetler, önemli bir rol oynasa da çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır:

1. Gençlerin Katılımı: Modern yaşamın etkisiyle, gençlerin kültürel etkinliklere olan ilgisi azalabilmektedir. Dernekler, gençleri aktif katılıma teşvik etmekte zaman zaman zorlanmaktadır.

2. **Maddi Kaynakların Sınırlılığı: Kültürel faaliyetlerin sürdürülebilirliği, genellikle maddi kaynaklara bağlıdır. Derneklerin sınırlı bütçeleri, bu tür etkinliklerin düzenlenmesini zorlaştırabilir.**
3. **Asimilasyon Tehlikesi: Özellikle şehirleşme ve diaspora ortamında, Karapapak kimliğinin korunması için derneklerin çabaları yeterli olmayabilir.**
4. **Küresel Kültürün Etkisi: Küreselleşme, geleneksel kültürlerin görünürlüğünü azaltabilir. Bu durum, Karapapak derneklerinin kültürel mirası koruma konusundaki çabalarını zorlaştırır.**

Çözüm ve Öneriler

Karapapak derneklerinin ve kültürel faaliyetlerin etkinliğini artırmak için bazı stratejiler uygulanabilir:

1. **Gençlere Özel Programlar: Gençlerin katılımını artırmak için kültürel etkinlikler modern bir yaklaşımla yeniden tasarlanabilir. Dijital platformlar ve sosyal medya, bu süreçte etkili bir araç olarak kullanılabilir.**
2. **Maddi Destek Mekanizmaları: Dernekler, kültürel faaliyetlerin sürdürülebilirliği için devlet desteği ve sponsorluk anlaşmaları gibi kaynaklardan faydalanabilir.**
3. **Uluslararası İşbirlikleri: Diaspora Karapapak topluluklarıyla işbirliği yapılarak uluslararası düzeyde kültürel etkinlikler düzenlenebilir.**
4. **Akademik Destek: Karapapak kültürünü araştıran akademik çalışmalar teşvik edilmeli ve bu çalışmalar, kültürel etkinliklerle entegre edilmelidir.**

Dernekler ve kültürel faaliyetler, Karapapak kimliğinin korunması ve yaşatılmasında vazgeçilmez bir role sahiptir. Bu yapılar, topluluk üyeleri arasında dayanışmayı artırırken, kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlar. Modern dünyanın zorluklarına rağmen, Karapapak dernekleri ve kültürel etkinlikleri, kimlik mücadelesinde güçlü bir araç olarak varlıklarını sürdürmektedir. Bu çabaların desteklenmesi, Karapapak kimliğinin sürdürülebilirliği için hayati öneme sahiptir.

7.5. Diasporada Karapapak Kimliği

Diasporada yaşayan Karapapak toplulukları, kültürel kimliklerini koruma konusunda önemli mücadeleler vermektedir. Özellikle Avrupa, Kanada ve ABD gibi ülkelerde yaşayan Karapapaklar, dernekler ve topluluklar aracılığıyla kültürel değerlerini yaşatmaya çalışmaktadır.

Diasporadaki kimlik koruma çabaları:

Dil kursları ve kültürel etkinlikler düzenlemek

Toplumsal dayanışmayı güçlendirmek

Yerel yönetimlerle iş birliği yaparak kültürel projelere destek almak

Diaspora topluluklarının en büyük sorunu, asimilasyon tehlikesidir. Özellikle genç nesillerin yerel kültürlere uyum sağlarken kendi kimliklerini unutma riski bulunmaktadır.

Diasporada yaşayan Karapapaklar, kimliklerini koruma ve kültürel miraslarını sürdürme mücadelesi veren önemli bir topluluğu oluşturur. Göçlerle farklı ülkelere dağılan Karapapaklar, bulundukları toplumların içinde asimilasyon riskine rağmen, kimliklerini yaşatmak için yoğun çaba göstermektedir. Diasporadaki Karapapak kimliği, toplumsal dayanışma, kültürel etkinlikler ve modern iletişim araçlarıyla yeniden şekillenmekte ve varlığını sürdürmektedir.

Diasporadaki Karapapaklar, kimliklerini farklı coğrafyalarda koruma ve ifade etme çabası içindedir. Bu süreç, hem çeşitli zorluklarla hem de fırsatlarla doludur.

1. **Çoğul Kimlik ve Uyum Süreci: Diasporada yaşayan Karapapaklar, hem kendi kültürlerini koruma hem de yaşadıkları ülkenin kültürüne uyum sağlama gerekliliğiyle karşı karşıya kalır. Bu süreçte çoğul kimlikler ortaya çıkabilir;**

bireyler hem Karapapak hem de yaşadıkları ülkenin bir parçası olarak kendilerini tanımlayabilir.

2. Asimilasyon Tehlikesi: Diasporadaki bireyler, baskın kültürlerin etkisiyle kimliklerini yitirme riskiyle karşılaşabilir. Özellikle genç nesiller, dil ve kültürel bağlarını kaybedebilir.
3. Kültürel Farklılıklar ve Aidiyet: Diaspora ortamında Karapapaklar, kendi kültürel pratiklerini sürdürerek aidiyet duygularını güçlendirmeye çalışır. Düğünler, bayramlar ve diğer kültürel ritüeller, bu bağın korunmasında önemli rol oynar.

Kültürel Kimliğin Korunması İçin Çabalar

Diasporadaki Karapapaklar, kültürel kimliklerini korumak ve gelecek nesillere aktarmak için çeşitli yöntemler geliştirmiştir.

1. Dernekler ve Toplum Organizasyonları: Diasporadaki Karapapak toplulukları, kültürel dernekler ve vakıflar aracılığıyla bir araya gelerek dayanışma içinde hareket eder. Bu organizasyonlar, Karapapak kültürünü tanıtmak, kutlamalar düzenlemek ve kimlik bilincini artırmak için önemli platformlardır.
2. Eğitim ve Dil Kursları: Ana dilin korunması, kimlik bilincinin sürdürülmesi için kritik bir öneme sahiptir. Diasporada düzenlenen dil kursları, genç nesillerin Karapapak Türkçesini öğrenmesini sağlar ve topluluk içinde dil birliğini destekler.
3. Kültürel Etkinlikler ve Festivaller: Diasporadaki Karapapaklar, kültürel festivaller, halk oyunları gösterileri ve geleneksel yemek günleri düzenleyerek, hem kendi toplulukları içinde hem de yaşadıkları ülkede kimliklerini görünür kılar.
4. Modern Teknoloji ve Sosyal Medya: Sosyal medya platformları, Karapapak kültürünün diaspora ortamında tanıtılması ve yaygınlaştırılması için etkili bir araçtır. Geleneksel türküler, halk dansları ve kültürel hikayeler dijital platformlarda geniş bir kitleye ulaşmaktadır.

Diaspora Ortamında Kimlik Koruma Mücadelesinin Zorlukları

Diasporadaki Karapapaklar, kimliklerini koruma sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır:

1. **Genç Nesillerin İlgisizliği: Diasporada doğan genç Karapapaklar, yaşadıkları ülkenin kültürüne daha fazla maruz kalmakta ve kendi kültürel bağlarına yabancılaşabilmektedir.**
2. **Dil Kaybı: Ana dilin günlük hayatta daha az kullanılması, dil kaybına ve kültürel bağların zayıflamasına yol açabilir.**
3. **Toplumsal Ayrışma ve Uyum Sorunları: Diasporadaki topluluklar, hem yaşadıkları ülkenin toplumu içinde uyum sağlama hem de kendi kültürel kimliklerini koruma arasında bir denge kurmakta zorlanabilir.**
4. **Maddi Kaynak Eksikliği: Kültürel faaliyetlerin sürdürülebilirliği için gereken maddi kaynakların yetersizliği, bu çabaları zorlaştırabilir.**

Diasporadaki Başarı Öyküleri

Karapapaklar, diaspora ortamında kimliklerini koruma konusunda birçok başarıya imza atmıştır:

1. **Uluslararası Tanıtım: Diasporadaki Karapapak toplulukları, uluslararası etkinliklere katılarak kültürel miraslarını daha geniş kitlelere tanıtmaktadır. Bu etkinlikler, Karapapak kültürünün bilinirliğini artırmaktadır.**
2. **Akademik ve Sanatsal Çalışmalar: Diasporadaki Karapapaklar, kültürel miraslarını akademik ve sanatsal çalışmalarla belgelemekte ve bu alanda değerli eserler üretmektedir.**
3. **Toplumlar Arası Köprü Kurma: Diasporadaki Karapapak toplulukları, hem kendi kültürlerini yaşatarak hem de diğer kültürlerle etkileşim kurarak toplumsal bağları güçlendiren bir köprü rolü oynamaktadır.**

Çözüm Önerileri

Diasporada Karapapak kimliğini koruma mücadelesini desteklemek için şu adımlar atılabilir:

1. **Gençlere Yönelik Programlar: Genç nesilleri kültürel etkinliklere dahil etmek için daha cazip ve modern yaklaşımlar benimsenmelidir.**

2. **Kültürel Diplomasi: Karapapak kültürünün uluslararası tanıtımı için resmi destek alınmalı ve bu kültür, Türkiye'nin kültürel mirasının bir parçası olarak uluslararası platformlarda temsil edilmelidir.**
3. **Dijitalleşme: Karapapak kültürünün dijital platformlarda daha fazla görünür olması için içerik üretimi teşvik edilmelidir.**
4. **Uluslararası İşbirlikleri: Diaspora toplulukları arasında işbirliği yapılarak, Karapapak kimliği üzerinde kolektif bir çalışma yürütülmelidir.**

Diasporada Karapapak kimliği, çeşitli zorluklara rağmen güçlü bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Dernekler, kültürel etkinlikler ve modern iletişim araçları, bu kimliğin korunması ve yayılması için etkili araçlar sunmaktadır. Diasporadaki Karapapaklar, hem kendi kimliklerini yaşatmak hem de küresel kültürel zenginliğe katkıda bulunmak için çaba göstermekte, geçmişle geleceği birleştiren önemli bir köprü oluşturmaktadır. Bu mücadele, Karapapak kimliğinin sürdürülebilirliği için kritik öneme sahiptir.

7.6. Dijital Çağın Etkisi

Dijital çağ, Karapapak kimliğinin korunmasında hem tehdit hem de fırsat sunmaktadır. Sosyal medya ve dijital platformlar, Karapapak kimliğinin geniş kitlelere tanıtılması açısından büyük bir fırsat yaratmaktadır.

Dijital çağda kimlik koruma stratejileri:

YouTube kanalları ve podcastler ile Karapapak kültürünü tanıtmak

Dijital arşivler ve belgeseller oluşturmak

Sosyal medya kampanyaları ile genç nesillere ulaşmak

Ancak dijitalleşme, geleneksel değerlerin unutulmasına da yol açabilmektedir. Bu nedenle dijital platformların doğru kullanılması önemlidir.

Dijital çağ, dünyanın her yerinde bireylerin ve toplulukların kimliklerini ifade etme, koruma ve yayma biçimlerini derinden etkilemiştir. Karapapak topluluğu da bu dönüşümden etkilenmiş, kültürel mirasını dijital araçlar ve platformlar aracılığıyla yaşatma ve tanıtma konusunda yeni olanaklar ve zorluklarla karşılaşmıştır. Dijital çağ, hem kültürel değerlerin korunması hem de kimliğin modern bir şekilde yeniden inşası için fırsatlar sunmaktadır.

Dijital Çağın Karapapak Kimliğine Sağladığı Fırsatlar

Dijitalleşme, Karapapak kültürünün korunması ve tanıtılması açısından önemli avantajlar sunmaktadır:

1. **Kültürel Mirasın Tanıtımı ve Yaygınlaştırılması:**
    - **Sosyal medya platformları (Instagram, Facebook, YouTube) ve dijital içerik platformları (Spotify, podcast uygulamaları) sayesinde Karapapak müziği, halk oyunları, hikayeleri ve gelenekleri daha geniş bir kitleye ulaşmaktadır.**
    - **Karapapak tarihini ve kültürünü tanıtan belgeseller, kısa filmler ve dijital projeler, kimliğin ulusal ve uluslararası düzeyde bilinirliğini artırmaktadır.**
1. **Dijital Topluluklar ve Dayanışma:**
    - **Farklı coğrafyalara yayılmış Karapapak toplulukları, dijital platformlar aracılığıyla bir araya gelebilir ve dayanışmayı sürdürebilir. Online etkinlikler, sohbet grupları ve forumlar, topluluk üyelerinin kültürel bağlarını güçlendirmesine yardımcı olmaktadır.**
1. **Eğitim ve Bilgilendirme:**
    - **Dijital çağ, Karapapak tarihine, diline ve kültürüne dair içeriklerin çevrimiçi kurslar, videolar ve makaleler yoluyla öğrenilmesini kolaylaştırmıştır.**
    - **Sanal etkinlikler, kültürel atölyeler ve dil kursları, Karapapak Türkçesinin öğrenilmesi ve yaşatılmasını desteklemektedir.**
1. **Genç Nesillere Ulaşım:**

- o Genç Karapapak bireyler, dijital platformlarda kültürel içeriklerle daha kolay etkileşime geçerek kimliklerini keşfetmekte ve güçlendirmektedir.
- o Oyunlaştırılmış kültürel uygulamalar ve interaktif dijital araçlar, genç nesillerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanabilir.

Dijital Çağın Yaratabileceği Zorluklar

Dijitalleşmenin getirdiği fırsatların yanı sıra, bazı zorluklar da Karapapak kimliğinin korunması sürecini etkileyebilir:

1. **Kültürel Yüzeyselleşme:**
   - o Dijital platformlarda, Karapapak kültürünün sadece yüzeysel unsurlarının (örneğin müzik ve dans) ön plana çıkması, kültürün derin tarihi ve anlamlarının unutulmasına yol açabilir.
1. **Asimilasyon ve Kültürel Kaybolma Riski:**
   - o Küresel dijital içeriklerin yoğun etkisi, Karapapak gençlerinin kendi kültürlerinden uzaklaşmasına neden olabilir. Özellikle küresel popüler kültür, yerel değerlerin geri planda kalmasına yol açabilir.
1. **Etkileşim Eksikliği:**
   - o Dijital ortamda kültürel aktarımın fiziksel etkinlikler kadar güçlü olmaması, kültürel bağların zayıflamasına neden olabilir. Özellikle topluluk ruhunun güçlenmesi için yüz yüze etkileşim önemlidir.
1. **Erişim Sorunları:**
   - o Teknolojik altyapıya veya dijital bilgiye erişimi olmayan bireyler, dijitalleşme sürecinden tam anlamıyla faydalanamayabilir.

Dijital Çağda Karapapak Kimliğini Güçlendirme Stratejileri

Dijital çağda Karapapak kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi için şu stratejiler benimsenebilir:

1. **Dijital İçerik Üretimi ve Arşivleme:**
   - o Karapapak kültürüne dair belgelerin, müziklerin, halk hikayelerinin ve diğer kültürel materyallerin dijital olarak arşivlenmesi ve erişilebilir hale getirilmesi sağlanmalıdır.

- o Podcast'ler, blog yazıları ve videolar aracılığıyla kültürel bilgilendirme yapılabilir.

1. Genç Nesillere Yönelik Projeler:
   - o Gençlere yönelik interaktif uygulamalar, oyunlar ve sosyal medya kampanyaları düzenlenerek kültürel bağları güçlendirmek mümkün olabilir.
1. Dijital Kültürel Festivaller:
   - o Karapapak kültürünü tanıtan sanal festivaller ve etkinlikler düzenlenebilir. Bu etkinlikler, hem kültürün tanıtımını hem de diaspora topluluklarının bağlarını güçlendirebilir.
1. Akademik ve Kültürel İşbirlikleri:
   - o Üniversiteler, kültür dernekleri ve dijital platformlar arasında işbirlikleri yapılarak Karapapak kültürü üzerine araştırmalar desteklenebilir.
1. Sosyal Medya Kampanyaları:
   - o Sosyal medyada Karapapak kültürüne dikkat çeken kampanyalar düzenlenerek farkındalık artırılabilir. Hashtag kampanyaları, görsel içerikler ve videolar, bu süreçte etkili araçlar olabilir.

Dijital çağ, Karapapak kimliği için hem güçlü bir fırsat hem de bir dizi zorluk sunmaktadır. Dijital araçların bilinçli ve stratejik bir şekilde kullanılması, kültürel mirasın korunması ve yeni nesillere aktarılması için önemli bir yol açabilir. Karapapak topluluğu, bu teknolojik dönemi bir tehditten ziyade, kültürel bağlarını güçlendirmek ve kültürünü tanıtmak için bir fırsat olarak değerlendirmelidir. Bu süreçte, modern araçlarla geleneksel değerlerin bir arada korunması, Karapapak kimliğinin sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

7.7. Kültürel Koruma Projeleri ve Öneriler

Karapapakların kültürel mirasını koruyabilmeleri için çeşitli projeler yürütülmektedir. Bu projeler, hem kültürel değerlerin belgelenmesi hem de yeni nesillere aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Önerilen projeler:

Karapapak Kültür Merkezleri kurulması

Kültürel festivaller ve etkinliklerin düzenlenmesi

Akademik araştırmalar ve yayınlar yapılması

Belgesel ve kısa film projeleri ile Karapapak tarihinin tanıtılması

Bu projeler, Karapapak kimliğinin ulusal ve uluslararası düzeyde tanınmasını sağlayacaktır.

Karapapak kültürü, zengin tarihi, dili, gelenekleri ve sanatlarıyla korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken önemli bir mirastır. Küreselleşme, modernleşme ve şehirleşme gibi süreçler, bu kültürel mirasın sürekliliği üzerinde tehdit oluşturabilir. Ancak bilinçli ve sürdürülebilir projelerle Karapapak kimliği korunabilir ve daha geniş kitlelere tanıtılabilir.

Mevcut Kültürel Koruma Çabaları

Karapapak kültürünü koruma ve yaşatma çalışmaları halihazırda çeşitli alanlarda sürdürülmektedir:

1. **Dernek ve Vakıf Faaliyetleri:**
    - **Karapapak kültürünü korumaya yönelik dernekler, topluluk etkinlikleri düzenleyerek dayanışmayı artırmaktadır.**
    - **Halk dansları ekipleri, müzik grupları ve el sanatları atölyeleri kültürel mirası görünür kılmaktadır.**
1. **Festivaller ve Kültürel Etkinlikler:**
    - **Karapapak festivalleri, kültürel ögelerin tanıtımı için önemli bir platformdur. Bu etkinliklerde geleneksel yemekler, halk dansları ve müzik ön plana çıkarılmaktadır.**
1. **Eğitim ve Dil Kursları:**
    - **Karapapak Türkçesi için dil kursları düzenlenmekte, genç nesillere dil ve kültürel değerler aktarılmaktadır.**

1. Akademik Çalışmalar:
    - Üniversiteler ve araştırma merkezlerinde Karapapak tarihi, edebiyatı ve kültürü üzerine çalışmalar yapılmaktadır.

Kültürel Koruma Projeleri ve Öneriler

Karapapak kültürünün daha etkili bir şekilde korunması ve yaşatılması için yeni projeler geliştirilebilir. İşte bu amaçla önerilebilecek bazı projeler:

1. Dijital Arşivleme Projesi

Amaç: Karapapak kültürüne ait tüm unsurların dijital olarak kaydedilmesi ve geniş bir kitleye erişilebilir hale getirilmesi.

Adımlar:

- Halk hikayeleri, destanlar, türküler, halk oyunları ve geleneksel yemek tarifleri dijital ortama aktarılabilir.
- Belgesel, video ve fotoğraf koleksiyonları hazırlanarak bir çevrimiçi platformda yayınlanabilir.
- Arşiv, eğitim ve araştırma amacıyla akademik kurumlar ve kültür dernekleri tarafından kullanılabilir.

2. Gençlere Yönelik Kültürel Eğitim Programları

Amaç: Genç nesillerin kültürel kimliklerine bağlılığını artırmak ve kültürel mirası öğrenmelerini sağlamak.

Adımlar:

- Okullarda ve derneklerde Karapapak kültürünü tanıtan atölye çalışmaları düzenlenebilir.
- Halk dansları, müzik, el sanatları ve yemek yapımı gibi alanlarda gençlere yönelik kurslar açılabilir.
- Gençlerin kültürel etkinliklerde daha aktif rol almasını sağlayacak teşvikler oluşturulabilir.

3. Karapapak Kültür Festivali

Amaç: Karapapak kültürünü ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmak.

Adımlar:

- **Yıllık bir kültür festivali düzenlenerek geleneksel müzik, dans ve yemeklerin tanıtımı yapılabilir.**
- **Festival kapsamında konferanslar, paneller ve sergiler düzenlenebilir.**
- **Diasporadaki Karapapak topluluklarının da festivale katılımı sağlanabilir.**

4. Kültürel Diplomasi ve Uluslararası Tanıtım Projeleri

Amaç: Karapapak kültürünü uluslararası arenada tanıtmak ve görünürlüğünü artırmak.

Adımlar:

- **Karapapak kültürüne dair sergiler, müzik performansları ve gastronomi etkinlikleri uluslararası platformlarda düzenlenebilir.**
- **UNESCO gibi kültürel miras koruma örgütleriyle işbirlikleri geliştirilebilir.**
- **Karapapak kültürüne dair bir uluslararası belgesel hazırlanabilir.**

5. Sosyal Medya ve Dijital İçerik Projeleri

Amaç: Karapapak kültürünü genç nesiller ve geniş kitleler için cazip hale getirmek.

Adımlar:

- **Sosyal medya platformlarında Karapapak kültürüyle ilgili bilgilendirici ve eğlenceli içerikler paylaşılabilir.**
- **Kültürel unsurların tanıtımı için kısa videolar, infografikler ve animasyonlar hazırlanabilir.**
- **"Karapapak Kültür Günlüğü" adıyla bir sosyal medya serisi başlatılarak günlük içerikler paylaşılabilir.**

6. Akademik ve Araştırma Destek Projeleri

Amaç: Karapapak kültürü üzerine akademik çalışmaları teşvik etmek ve bilgi üretimini artırmak.

Adımlar:

- **Üniversitelerde Karapapak çalışmaları için burs programları oluşturulabilir.**
- **Karapapak tarihi, dili ve edebiyatı üzerine yazılmış makaleler ve kitaplar teşvik edilebilir.**
- **Uluslararası sempozyumlar düzenlenerek kültürel bilgi paylaşımı artırılabilir.**

7. Yerel ve Diaspora İşbirlikleri

Amaç: Karapapak toplulukları arasında işbirliği ve dayanışmayı güçlendirmek.
Adımlar:

- **Diasporadaki Karapapak topluluklarıyla iletişim ağları kurulabilir.**
- **Ortak kültürel projeler ve etkinlikler düzenlenebilir.**
- **Karapapak dernekleri arasında bilgi ve deneyim paylaşımı yapılabilir.**

Kültürel koruma projeleri ve öneriler, Karapapak kimliğinin sürdürülebilirliği için güçlü bir temel sağlayabilir. Bu projeler aracılığıyla:

- **Karapapak kültürü, modern dünyanın dinamiklerine uyum sağlayarak korunabilir.**
- **Genç nesillerin kültürel kimliklerini benimsemeleri ve bu mirası gelecek nesillere aktarmaları sağlanabilir.**
- **Ulusal ve uluslararası düzeyde Karapapak kimliğinin tanınırlığı artırılabilir.**
- **Kültürel değerlerin sadece korunması değil, aynı zamanda yeni formlarla yeniden inşası mümkün hale gelir.**

Bu projelerin hayata geçirilmesi, Karapapak topluluğunun kültürel mirasını güçlendirerek daha görünür ve etkili bir şekilde var olmasını sağlayacaktır.

7.8. Gelecek İçin Stratejik Öneriler

Karapapakların gelecekte kültürel kimliklerini koruyabilmeleri için stratejik adımlar atılması gerekmektedir.

Karapapak kimliğinin korunması, güçlendirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması için stratejik yaklaşımlar büyük önem taşımaktadır. Küreselleşme, modernleşme ve teknolojik değişim gibi süreçler, bu kültürel mirası hem tehdit etmekte hem de fırsatlar sunmaktadır. Bu bağlamda, Karapapak kültürünü sürdürülebilir kılmak için bir dizi stratejik öneri geliştirilmiştir.

1. Eğitim ve Gençlik Odaklı Stratejiler

Genç nesiller, Karapapak kimliğinin geleceğini şekillendirecek temel taşıdır. Eğitim yoluyla kültürel mirasın aktarılması kritik öneme sahiptir.

- **Dil ve Kültür Eğitimi:**
  - **Karapapak Türkçesi ve kültürüne dair eğitim programları oluşturulmalı.**
  - **Yerel okullarda seçmeli dersler veya özel kurslar düzenlenmeli.**
  - **Online eğitim platformlarıyla geniş kitlelere ulaşılmalı.**
- **Gençlik Etkinlikleri:**
  - **Gençlere yönelik kültürel festivaller, kamplar ve çalıştaylar düzenlenmeli.**
  - **Gençlerin halk oyunları, müzik ve el sanatlarına katılımı teşvik edilmeli.**
- **Burs Programları:**
  - **Karapapak tarihini ve kültürünü araştırmak isteyen gençler için burslar sağlanmalı.**
  - **Akademik çalışmalara yönelik finansal destek sunulmalı.**

2. Dijitalleşme ve Teknoloji Kullanımı

Dijital çağda, kültürel mirası koruma ve tanıtma için teknoloji etkili bir araçtır.

- **Dijital Arşiv ve Platformlar:**
  - **Karapapak kültürü için bir dijital kütüphane ve arşiv oluşturulmalı.**
  - **Halk hikayeleri, destanlar, türküler, halk oyunları ve görseller bu platformda sunulmalı.**
- **Sosyal Medya ve Dijital Kampanyalar:**
  - **Karapapak kültürünü tanıtmak için sosyal medya kampanyaları yürütülmeli.**
  - **YouTube, Instagram, TikTok gibi platformlarda içerikler üretilmeli.**

- **Mobil Uygulamalar:**
  - **Karapapak kültürüne dair oyunlar, interaktif haritalar ve bilgi kaynakları sunan mobil uygulamalar geliştirilmeli.**

3. Kültürel Etkinliklerin Yaygınlaştırılması

Kültürel etkinlikler, topluluk bağlarını güçlendirmenin ve kimliği yaşatmanın etkili bir yoludur.

- **Karapapak Kültür Festivalleri:**
  - **Düzenli olarak ulusal ve uluslararası festivaller organize edilmeli.**
  - **Festivalde müzik, dans, yemek, el sanatları gibi unsurlar sergilenmeli.**
- **Yerel Etkinlikler:**
  - **Karapapak kültürünü tanıtan sergiler, halk oyunları gösterileri ve atölyeler yerel düzeyde düzenlenmeli.**
- **Uluslararası Katılım:**
  - **Diasporadaki Karapapak topluluklarının katılımını teşvik eden etkinlikler düzenlenmeli.**
  - **Karapapak kültürü, uluslararası kültür festivallerinde temsil edilmeli.**

4. Diaspora ile Bağların Güçlendirilmesi

Diasporada yaşayan Karapapak toplulukları, kültürel kimliğin korunmasında önemli bir role sahiptir.

- **Uluslararası Ağlar Kurulması:**
  - **Diasporadaki Karapapak toplulukları arasında iletişim ağı oluşturulmalı.**
  - **Ortak projeler ve etkinlikler düzenlenmeli.**
- **Kültürel Diplomasi:**
  - **Karapapak kültürü, yaşadıkları ülkelerde tanıtılmalı ve diplomatik destek alınmalı.**
  - **Uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılmalı.**

5. Akademik Çalışmalar ve Araştırmalar

Karapapak tarihi ve kültürü üzerine yapılacak akademik çalışmalar, kimlik bilincini güçlendirmek için önemlidir.

- **Araştırma Merkezleri:**
  - **Karapapak kültürü ve tarihi üzerine çalışan araştırma merkezleri kurulmalı.**
  - **Üniversitelerde Karapapak çalışmaları bölümleri açılmalı.**
- **Yayın ve Kitaplar:**
  - **Karapapak tarihini ve kültürünü anlatan kitaplar ve akademik yayınlar teşvik edilmeli.**
  - **Çevrimiçi makaleler ve e-kitaplar üretilmeli.**
- **Sempozyumlar ve Çalıştaylar:**
  - **Karapapak kültürü üzerine uluslararası sempozyumlar düzenlenmeli.**
  - **Akademik bilgi paylaşımı artırılmalı.**

6. Ekonomik Destek ve İşbirlikleri

Kültürel projelerin sürdürülebilirliği için maddi destek sağlanması gereklidir.

- **Devlet Destekleri:**
  - **Kültürel projelere devlet teşvikleri sağlanmalı.**
  - **Kültürel mirasın korunması için fonlar oluşturulmalı.**
- **Sponsor ve Ortaklıklar:**
  - **Özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılmalı.**
  - **Karapapak kültürü için sponsorluk anlaşmaları teşvik edilmeli.**
- **Kültürel Turizm:**
  - **Karapapak kültürü, kültürel turizm alanında tanıtılarak ekonomik fayda sağlanabilir.**
  - **Geleneksel festivaller ve sergiler turistlere yönelik geliştirilebilir.**

7. Hukuki ve Kurumsal Destek

Kültürel mirasın korunması için yasal düzenlemeler ve kurumsal destekler sağlanmalıdır.

- **Kültürel Miras Statüsü:**

- Karapapak kültürünün bazı unsurları (örneğin halk oyunları, müzik) UNESCO kültürel miras listesine dahil edilmesi için çalışmalar yapılmalı.

- **Kültürel Koruma Kurumları:**
  - Kültürel mirasın korunması için yerel ve ulusal düzeyde kurumlar oluşturulmalı.

Bu stratejik öneriler, Karapapak kültürünü modern dünyanın zorluklarına karşı korumayı ve daha geniş bir tanınırlık sağlamayı hedeflemektedir. Bu stratejilerle:

- Kültürel değerlerin korunması ve yeni nesillere aktarılması mümkün olacaktır.
- Karapapak kimliği ulusal ve uluslararası düzeyde daha görünür hale gelecektir.
- Topluluk içinde dayanışma güçlenecek ve kültürel bağlar pekişecektir.

Karapapak kültürünü geleceğe taşımak için atılacak bu adımlar, hem topluluğun hem de dünya kültürel mirasının zenginleşmesine katkı sağlayacaktır.

Stratejik öneriler:

Eğitim programlarına Karapapak kültürünün dahil edilmesi

Dernekler ve toplulukların desteklenmesi

Dijital içeriklerin artırılması

Genç nesillere yönelik projelerin hayata geçirilmesi

Bu adımlar, Karapapakların kültürel kimliklerini hem kendi toplumlarında hem de dünya genelinde tanıtma ve yaşatma açısından büyük katkı sağlayacaktır.

7.9. Karapapakların Gelecek Perspektifi ve Kültürel Kimliğin Korunması Bölümünün Değerlendirmesi

Karapapaklar, tarih boyunca göçler, savaşlar ve toplumsal mücadelelerle şekillenen güçlü bir kültürel kimliğe sahiptir. Ancak modern dünyada şehirleşme, küreselleşme ve teknolojik dönüşümler, bu kimliğin korunmasını ve

sürdürülebilirliğini hem tehdit eden hem de fırsatlar sunan bir ortam yaratmıştır. Karapapakların geleceğe yönelik perspektifi, kimliklerini koruma çabalarının sürdürülebilirliği ve genç nesillerin bu sürece dahil edilmesi üzerine odaklanmalıdır.

1. Gelecek Perspektifi

Karapapakların geleceği, kültürel mirasın korunması, toplumsal dayanışmanın artırılması ve küresel arenada tanınırlığın sağlanmasıyla şekillenecektir. Bu perspektifte öne çıkan temel unsurlar şunlardır:

1.1. Toplumsal Dayanışma ve Birlik

- Yerel ve Diaspora Bağlarının Güçlendirilmesi: Karapapak toplulukları arasında iletişim ağları kurarak, hem yerel düzeyde hem de diasporada dayanışmayı artırmak mümkündür. Kültürel etkinlikler ve ortak projeler bu bağların güçlenmesine katkıda bulunacaktır.
- Kolektif Hareket: Karapapakların ortak çıkarlarını savunan sivil toplum kuruluşları ve derneklerin aktif rol oynaması, topluluğun gelecekteki gücünü belirleyecektir.

1.2. Genç Nesillerin Katılımı

- Eğitim ve Bilinçlendirme: Genç nesillere kültürel mirasın önemini aşılamak, kimlik bilincini artıracaktır. Okullarda ve topluluk içinde kültürel eğitim programlarının teşvik edilmesi önemlidir.
- Genç Liderlerin Yetiştirilmesi: Karapapak gençlerinin sosyal, kültürel ve akademik alanlarda liderlik pozisyonlarında yer alması sağlanmalıdır.

1.3. Uluslararası Tanınırlık

- Kültürel Diplomasi: Karapapak kültürünün uluslararası platformlarda tanıtılması, kimliğin korunmasında ve tanınırlığının artırılmasında önemli bir adımdır.

- **UNESCO ve Kültürel Miras: Karapapak kültürel unsurlarının (örneğin halk oyunları, müzik ve el sanatları) UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne alınması için çalışmalar yapılabilir.**

2. Kültürel Kimliğin Korunması

Karapapak kültürel kimliğini koruma çabaları, geçmişten gelen mirasın modern dünyanın koşullarına adapte edilmesiyle sürdürülebilir hale getirilebilir.

2.1. Dil ve Sözlü Kültürün Korunması

- **Dil Eğitimi: Karapapak Türkçesinin öğretilmesi için dil kursları ve online eğitim programları düzenlenmelidir.**
- **Sözlü Geleneklerin Belgelenmesi: Halk hikayeleri, türküler ve destanlar gibi sözlü gelenekler kaydedilmeli ve dijital platformlarda paylaşılmalıdır.**

2.2. Kültürel Etkinliklerin Yaygınlaştırılması

- **Festivaller ve Şenlikler: Karapapak kültürünü tanıtan düzenli festivaller, geleneksel müzik, dans ve yemeklerin yaşatılmasına olanak sağlar.**
- **Yerel ve Küresel Katılım: Bu etkinlikler hem yerel topluluklar hem de diaspora tarafından desteklenmeli ve uluslararası katılıma açık hale getirilmelidir.**

2.3. Modern Teknolojilerin Kullanımı

- **Dijital Arşivler: Karapapak kültürel mirasını belgelemek için dijital arşivler oluşturulmalıdır.**
- **Sosyal Medya ve Dijital Kampanyalar: Kültürel tanıtım için sosyal medya platformlarında içerikler paylaşılmalı, özellikle genç nesillerin ilgisini çekecek kampanyalar düzenlenmelidir.**
- **Mobil Uygulamalar: Karapapak kültürüne yönelik bilgi sağlayan ve kullanıcıların etkileşimde bulunabileceği uygulamalar geliştirilmelidir.**

2.4. Kültürel Koruma Projeleri

- **Akademik Çalışmalar: Üniversitelerde Karapapak kültürü ve tarihi üzerine araştırmalar teşvik edilmeli, bu alanda burs ve fonlar sağlanmalıdır.**

- **Müzeler ve Sergiler: Karapapak kültürüne özel müzeler ve sergiler açılarak kültürel miras görünür kılınmalıdır.**
- **El Sanatları ve Geleneksel Üretim: Karapapak el sanatları ve geleneksel üretim yöntemleri teşvik edilmeli, bu ürünlerin tanıtımı yapılmalıdır.**

3. Stratejik Öneriler

Karapapak kimliğinin korunması ve gelecek perspektifinin güçlendirilmesi için şu stratejik adımlar önerilmektedir:

3.1. Yerel ve Uluslararası İşbirlikleri

- **Diasporadaki Karapapak topluluklarıyla işbirliği yaparak, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması için ortak projeler geliştirilebilir.**
- **Uluslararası kuruluşlarla işbirlikleri, kültürel tanınırlığı artırabilir.**

3.2. Gençlere Yönelik Katılım Programları

- **Gençlerin kültürel etkinliklere ve projelere katılımını teşvik eden ödüller, burslar ve yarışmalar düzenlenebilir.**
- **Okullarda Karapapak tarihi ve kültürüyle ilgili müfredat oluşturulabilir.**

3.3. Ekonomik Destek ve Fon Sağlanması

- **Kültürel projelerin finansmanı için devlet destekleri ve sponsorluklar sağlanmalıdır.**
- **Karapapak kültürüne dair ürünler ve etkinlikler, ekonomik fayda sağlayacak şekilde pazarlanabilir.**

3.4. Uluslararası Tanıtım ve Diplomasi

- **Karapapak kültürü, uluslararası festivallerde, sergilerde ve konferanslarda tanıtılmalıdır.**
- **Kültürel diplomasi aracılığıyla Karapapak kimliği, dünya kültürel mirasının bir parçası olarak kabul ettirilmelidir.**

Karapapakların gelecekte kültürel kimliklerini koruyarak varlıklarını sürdürebilmeleri, hem geçmişten gelen mirasa sahip çıkmaları hem de modern

dünyanın dinamiklerine uyum sağlamalarıyla mümkün olacaktır. Toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi, genç nesillerin sürece dahil edilmesi ve uluslararası düzeyde tanınırlığın artırılması, bu sürecin başarısını belirleyecektir. Karapapak kimliği, sadece bir topluluğun değil, aynı zamanda insanlığın kültürel zenginliğinin bir parçası olarak korunmalı ve yaşatılmalıdır.

Bölüm 8:YakınTarihde Kurulmuş Karapapak Türk Cumhuriyetleri

8.1.Borçalı KarapapakTürk Cumhuriyeti

Borçalı Karapapak Türk Cumhuriyeti günümüz Gürcistan güneyinde tarihi adı Borçalı olan Kvemo Kartli'de kurulan bir Türk devletidir. Devlet 20 Aralık 1917'de kurulmasına rağmen Nisan 1918'de resmen ilan edildi.

20 Aralık 1917'de Borçalı Hayır Cemiyeti Başkanı Gurbanali Efendi Halilzade, Borçali Sünni Gazi Yusif Efendi Allahyarzadeh, Gazi Şeyh Muhammed Ali ile birlikte Borçalı Karapapak Türk Cumhuriyeti kuruluşunu resmen ilan ettiler.

8.2.Kars Cumhurhuriyeti Kuruluşu:

Kars Cumhuriyeti, I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı ve Kafkasya'daki siyasi karışıklıklar sırasında, 1918-1921 yılları arasında kısa süreli varlık gösteren bağımsız bir devlettir. Bu devlet, özellikle Kars ve çevresinde yaşayan Türkler, Kürtler, Azerbaycanlılar, Ermeniler ve diğer halkların ortak bir yönetim oluşturma çabasıyla kurulmuştur. Kars Cumhuriyeti, bölgesel bir yönetim modeli ve halkların bir arada yaşama arzusunu temsil etmesi bakımından tarihsel bir öneme sahiptir.

Kuruluş Süreci

Kars Cumhuriyeti'nin ortaya çıkışı, Kafkasya bölgesindeki siyasi ve askeri boşluğun bir sonucudur:

1. Rusya'nın Çekilmesi:
    - 1917 Ekim Devrimi ile Çarlık Rusyası yıkıldıktan sonra Kafkasya'daki Rus askerleri bölgeden çekilmiş ve büyük bir otorite boşluğu oluşmuştur.

- Bu durum, Kars ve çevresinde yaşayan halkların kendi yerel yönetimlerini kurmalarına zemin hazırlamıştır.

1. **Brest-Litovsk Antlaşması (1918):**
   - Osmanlı Devleti ile Sovyetler arasında imzalanan Brest-Litovsk Antlaşması, Kars, Ardahan ve Batum'un Osmanlı'ya bırakılmasını öngörüyordu. Ancak, bölgedeki otorite boşluğu nedeniyle yerel halklar bağımsız bir yönetim kurma girişiminde bulunmuştur.
1. **Kars İslam Şurası:**
   - 1918'de Kars'ta kurulan Kars İslam Şurası, bölgedeki Müslüman halkların temsilini üstlenmiştir. Bu yapı, Kars Cumhuriyeti'nin öncülü olarak kabul edilir.

Kars Cumhuriyeti'nin Kuruluşu

Kars Cumhuriyeti, 1 Aralık 1918'de Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti Muvakkatesi (Güneybatı Kafkasya Geçici Hükümeti) adıyla resmen kurulmuştur. Cumhuriyetin öne çıkan özellikleri:

- Başkenti: Kars.
- Yönetim Şekli: Cumhuriyet.
- Lider: Cumhuriyetin başkanlığını Cihangirzade İbrahim Bey yapmıştır.
- Yerel halklar arasında birlik ve dayanışma sağlanmaya çalışılmıştır.
- Amaç: Kars ve çevresinde yaşayan halkların bağımsızlığını ve güvenliğini korumak, dış tehditlere karşı ortak bir savunma sağlamak.

Kars Cumhuriyeti'nin Özellikleri

1. **Etnik Çeşitlilik ve Halkların Birliği:**
   - Cumhuriyet, bölgede yaşayan farklı etnik ve dini grupların birlikte yönetilmesini amaçlamış, bu bağlamda bir halklar federasyonu olarak hareket etmiştir.
1. **Kısa Süreli Varoluş:**
   - Kars Cumhuriyeti, hem Ermenistan hem de İngiltere'nin bölgedeki çıkarlarına ters düştüğü için uzun ömürlü olamamıştır.

1. **İngiliz Müdahalesi:**
   - **İngilizler, 1919'da bölgeyi işgal etmiş ve Kars Cumhuriyeti'ni feshederek yerine kendi kontrol mekanizmalarını kurmuştur.**

Sonrası ve Etkileri

1. **1920 Kars Anlaşması:**
   - **Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan arasında imzalanan Kars Antlaşması, bölgenin Türkiye'ye dahil edilmesini sağlamış ve Kars Cumhuriyeti'nin izleri tamamen ortadan kalkmıştır.**
1. **Türkiye Cumhuriyeti'ne Katılım:**
   - **Kars ve çevresi, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir parçası haline gelmiş ve Lozan Antlaşması ile sınırları resmen tanınmıştır.**

Kars Cumhuriyeti'nin Önemi

1. **Yerel Yönetim Modeli:**
   - **Kars Cumhuriyeti, halkların kendi kendini yönetme ve bölgesel dayanışma çabalarının önemli bir örneğidir.**
1. **Tarihsel Bir Deneyim:**
   - **Her ne kadar kısa ömürlü olsa da, Kars Cumhuriyeti bölgedeki halkların bağımsızlık arzularını ve dayanışma ruhunu göstermesi bakımından tarihe geçmiştir.**
1. **Ulusal Mücadelede Katkı:**
   - **Kars Cumhuriyeti'nin varlığı, bölgenin Anadolu ile olan bağlarını güçlendirmiş ve Türkiye'nin sınırlarının korunmasında önemli bir rol oynamıştır.**

Kars Cumhuriyeti, Kafkasya'nın karmaşık tarihine ve halkların birlikte yaşam çabalarına dair önemli bir dönüm noktasıdır. Kısa süren varlığına rağmen, bölgesel dayanışma ve bağımsızlık arayışlarının sembolü olmuştur. Günümüzde bu deneyim, Karapapaklar ve bölge halklarının tarihsel hafızasında önemli bir yer tutmaktadır.

9 Ekim 1918'de Ahıska Hükûmet-i Muvakkatası, 3 Kasım'da Aras Türk Hükûmeti, 5 Kasım'da Kars İslam Şurası kurulmuştur. 15 Kasım'da Birinci Kars Kongresi düzenlenmiş ve sekiz kişilik Muvakkat Heyeti seçilmiştir. 30 Kasım'da İkinci Kars Kongresi (Kars İslam Şurası Büyük Kongresi) düzenlenmiş ve Millî Şura Hükûmeti kurulmuştur. Aras ve Ahıska'daki hükûmetlerini birer şubesi sayarak Millî Şura Hükûmetine katılmıştır.

I. Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi, Osmanlı Devleti ordusu birliklerinin Güney Kafkasya'dan çekilmesini öngörmüştür. Osmanlı Devleti bu hükme uyarak 4 Aralık 1918 tarihinde askerlerini 1877 yılından önceki Rusya sınırına aynı uzaklıktaki yere çekecektir. Fakat Kars'tan askerlerini 2 ay sonra çekme kararı almıştır.

1.Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi, Osmanlı Devleti ordusu birliklerinin Güney Kafkasya'dan çekilmesini öngörmüştür. Osmanlı Devleti bu hükme uyarak 4 Aralık 1918 tarihinde askerlerini 1877 yılından önceki Rusya sınırına aynı uzaklıktaki yere çekecektir. Fakat Kars'tan askerlerini 2 ay sonra çekme kararı almıştır.

Bu kararın nedeni halkın bölgede bir hükûmet kurmasına zaman vermektir. Çünkü askerlerin geri çekilmesi ile Elviye-i Selase denen Kars, Batum ve Ardahan, Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti işgaline açık bir hale gelecektir. Bunun üzerine 29 Ekim 1918 tarihinde Ahıska ve Ahılkelek çevresinde *Ahıska Hükümet-i Muvakkatası* (Ahıska Geçici Hükûmeti), 3 Kasım 1918 tarihinde Emir Bey Ekberzâde başkanlığında, merkezi Iğdır olmak üzere *Aras Türk Hükûmeti* ve 5 Kasım 1918'de Kepenekçi Emin Ağa (Emin Ağa Borçalı) ve Piroğlu Fahreddin Bey başkanlıklarında merkezi Kars olmak üzere *Kars İslâm Şûrası* kurulmuştur. 30 Kasım 1918 tarihinde Kars'ta toplanan kongrede bu üç hükûmet *Kars Millî İslâm Şûrası Merkez-i Umumisi* adı altında birleşmiştir. Başkanlığına Cihangirzade İbrahim Bey seçilmiştir.[8] 60 yöresel temsilcinin katıldığı[9] bu kongre ile Kars, Oltu, Kağızman, Igdır, Sarıkamış, Ardahan ile Türklerin veya Müslümanların yaşadığı Ahılkelek, Ahıska ve Batum gibi şehirlerde yaşayan halk

örgütlenmiştir.[10] 17 Ocak 1919 ve 18 Ocak 1919 tarihlerinde Dr. Esat Oktay Bey başkanlığında[11] Kars'ta toplanan kongreye 131 temsilci katılmış ve kongrede Kars Millî İslam Şûrası'nın adı *Cenûb-i Garbî Kafkas Hükûmet-i Muvakkata-i Milliyesi* (Güneybatı Kafkasya Milli Geçici Hükûmeti) olarak değiştirilmiştir. Başkanlığına yine Cihangirzade İbrahim Bey seçilmiştir. Bu geçici hükûmet, 18 maddeden oluşan anayasası ve yeşil ve kırmızı zemin üzerinde bulunan ay-yıldızlı bayrağı kabul edip; 12 üyeli bir bakanlar kurulu ve halkın oyu ile seçilen 131 milletvekilli bir parlamento kurmuştur.[8] 25 Mart 1919 tarihinde bu meclis *Cenûb-i Garbî Kafkas Hükümet-i Cumhuriyesi* adını almıştır.[8][12] Hükûmet Kars'ın dışında Artvin, Ardahan, Batum, Gümrü, Sarıkamış, Nahcivan, Ordubad ve Iğdır'ı sınırları içinde saymıştır.

Bölüm 8: Sonuç ve Genel Değerlendirme

Karapakların kimlik mücalesi bağımsız Cumhuriyetler kurma aşamasına ulaşmıştır.

Birlikte yaşadığı yerel halklarla dayanışmayla özgün Cumhuriyetler kurmak ,köklü tarihsel birimikimin sonucudur.Karapapaklar tarih süresince özgün kimliklerini korumak için mücadele etmişlerdir.Bu doğal süreçte güçlüler varlıklarını gelecek kuşaklara taşırken;zayıflar elenir ve tarih sahnesinde yok olur gider.Karapapakların gümümüzde de varlıklarını sürdürmeye her yönüyle devam etmiş olmaları güçlü kökleri olan Türk ırkı olmalarının göstergesidir.

9.Karapapakların Tarihteki Rolü ve Önemi

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya ve Anadolu coğrafyasında önemli roller üstlenmiş bir Türk topluluğudur. Kökleri Oğuz boylarına dayanan Karapapaklar, tarih boyunca askeri, siyasi ve kültürel alanlarda etkili olmuşlardır.
Osmanlı-Safevi çatışmalarında sınır boylarını koruyan bir topluluk olarak öne çıkan Karapapaklar, aynı zamanda göçebe yaşam kültürünü ve Türk kültür mirasını Anadolu'ya taşımışlardır.
9.1.Karapapakların tarih sahnesindeki önemi:

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya, Anadolu ve çevre coğrafyalarda yaşayan, kültürel, sosyal ve askeri alanlarda önemli roller üstlenen bir Türk topluluğudur. Kimliklerini koruma mücadelesiyle dikkat çeken Karapapaklar, sadece kendi tarihleri için değil, Türk dünyasının ortak hafızasında da önemli bir yer edinmiştir. İşte Karapapakların tarih sahnesindeki önemine dair ana başlıklar:

1. Coğrafi ve Stratejik Konumları

Karapapaklar, Kafkasya gibi stratejik bir bölgede tarih boyunca çeşitli güçlerin etki alanında yaşamış ve bu konumlarıyla bölge politikalarının şekillenmesinde etkili olmuşlardır:

- **Kafkasya'nın Koruyucuları: Karapapaklar, Kafkasya'nın zorlu coğrafyasında Türk varlığını sürdüren ve savunan bir topluluk olarak Osmanlı, Safevî ve Rus İmparatorlukları arasında önemli bir tampon bölge oluşturmuştur.**
- **Anadolu'ya Geçiş: Karapapaklar, göçlerle Anadolu'ya gelerek bölgedeki Türk nüfusunun artışına ve kültürel birliğin güçlenmesine katkı sağlamışlardır.**

2. Askeri ve Siyasi Rol

Karapapaklar, askeri cesaretleriyle tanınmış, özellikle Osmanlı ve Safevî dönemlerinde önemli askeri roller üstlenmişlerdir:

- **Osmanlı-Safevî Çatışmalarında Rol: Karapapaklar, Osmanlı-Safevî savaşlarında Osmanlı ordusunun yanında yer alarak bölgedeki Türk-İslam varlığını korumada etkili olmuştur.**
- **93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı): Bu savaşta Karapapaklar, Osmanlı ordusunun yanında kahramanca savaşarak Kars ve çevresindeki direnişe büyük katkı sağlamışlardır.**
- **Yerel Liderlik: Karapapak beyleri, yaşadıkları bölgelerde hem askeri hem de sosyal anlamda halkı bir arada tutarak liderlik yapmışlardır.**

3. Kültürel Zenginlik ve Kimlik

Karapapaklar, Türk kültürünün korunması ve yaşatılmasında önemli bir rol üstlenmiştir:

- **Halk Edebiyatı: Karapapak halk hikâyeleri, türküler ve saz âşıkları, Türk edebiyatına önemli katkılarda bulunmuştur.**
- **Folklor ve Gelenekler: Geleneksel Karapapak dansları, kıyafetleri ve mutfağı, Türk kültürel mirasının zenginleşmesinde önemli bir yer tutmaktadır.**
- **Dil ve Lehçe: Terekeme Türkçesi, Türk dil ailesinin önemli bir lehçesi olarak, Türk dilinin çeşitliliğini ve zenginliğini göstermektedir.**

4. Göç ve Asimilasyona Direniş

Karapapaklar, tarih boyunca yaşadıkları zorunlu göçler ve asimilasyon politikalarına rağmen kimliklerini korumayı başarmışlardır:

- **Türkmençay Antlaşması (1828): Bu antlaşma sonrası Kafkasya'da yaşadıkları toprakları terk ederek Anadolu ve İran'a göç etmek zorunda kalan Karapapaklar, gittikleri her yerde kimliklerini ve kültürlerini yaşatmıştır.**
- **Osmanlı'ya Katkıları: Göç ettikleri Anadolu topraklarında, Osmanlı Devleti'nin sosyal ve ekonomik yapısına katkı sağlamışlardır.**

5. Türk Dünyası İçindeki Yeri

Karapapaklar, Türk dünyasının tarihsel bütünlüğünün korunmasında önemli bir halka oluşturmuştur:

- **Kafkasya ve Anadolu Arasında Köprü: Karapapaklar, Kafkasya ve Anadolu arasında bir köprü görevi görerek Türk kültürünün iki bölge arasında taşınmasını sağlamışlardır.**
- **Türk Dünyasında Dayanışma: Türk dünyasının farklı coğrafyalarında yaşayan Karapapaklar, ortak kimliğin ve kültürün güçlendirilmesine katkıda bulunmuştur.**

6. Dini ve Sosyal Katkılar

Karapapaklar, İslam kültürünün Kafkasya ve çevresinde yayılmasında ve korunmasında etkili olmuşlardır:

- **Sünni İslam'ın Temsili: Karapapaklar, genellikle Sünni-İslam (Hanefi) mezhebine bağlı bir topluluk olarak, dini kimliklerini korumuş ve çevre topluluklar arasında bu kimliğin güçlenmesine katkıda bulunmuştur.**
- **Sosyal Dayanışma: Karapapak toplumu, sosyal dayanışma ve yardımlaşma konusunda örnek bir yapı sergileyerek, yaşadıkları bölgelerde güçlü bir toplumsal yapı oluşturmuştur.**

7. Modern Dönemde Kimlik Mücadelesi

Modern dönemde Karapapakların kimlik mücadelesi, tarih sahnesindeki rollerini devam ettirdiğini göstermektedir:

- **Diaspora ve Kimlik: Karapapaklar, farklı ülkelerde diaspora toplulukları olarak varlıklarını sürdürmekte, kültürlerini ve kimliklerini koruma mücadelesi vermektedir.**
- **Kültürel Tanıtım: Karapapakların tarih ve kültürünü tanıtma çabaları, Türk dünyasının uluslararası tanınırlığını artırmaktadır.**
- **Akademik Katkılar: Karapapakların tarihine dair yapılan akademik çalışmalar, bu topluluğun tarih sahnesindeki önemini vurgulamaktadır.**

Karapapaklar, tarih sahnesinde sadece askeri ve siyasi rolleriyle değil, aynı zamanda kültürel zenginlikleri, kimlik mücadeleleri ve dayanışma ruhlarıyla önemli bir yer edinmiştir. Onların tarihi, Türk dünyasının ortak hafızasının bir parçasıdır ve bu mirasın korunması, sadece Karapapaklar için değil, tüm Türk toplulukları için bir değer taşımaktadır. Karapapaklar, geçmişten bugüne taşıdıkları mirasla, Türk dünyasının kültürel ve tarihsel bütünlüğünü güçlendiren önemli bir halk olarak varlıklarını sürdürmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'na sadık bir topluluk olarak Kafkasya sınırlarında önemli bir tampon bölge oluşturmaları.

Kimlik ve kültür mücadelesi ile tarih boyunca asimilasyona karşı direnç göstermeleri.
Kültürel değerlerini nesilden nesile aktarmayı başarmaları.

Tarih boyunca yaşadıkları mücadeleler, Karapapakların bugün hala kimliklerini koruma bilinci ile hareket etmelerini sağlamıştır.

9.2. Kimlik Mücadelesinin Günümüze Etkileri:

Karapapakların tarih boyunca süregelen kimlik mücadelesi, günümüzde de kültürel, sosyal, siyasal ve akademik pek çok alanda etkisini göstermektedir. Bu mücadele, Karapapakların kimliklerini koruma çabalarının yalnızca bir tarihsel süreç olmadığını, aynı zamanda bugünü şekillendiren ve geleceğe yön veren dinamik bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. İşte Karapapak kimlik mücadelesinin günümüze yansımalarının ana başlıkları:

1. Kültürel Canlılık

Karapapakların kimlik mücadelesi, kültürel değerlerin korunmasını ve yaşatılmasını sağlamıştır:

- **Geleneklerin Sürdürülmesi: Halk oyunları, saz kültürü, düğün ritüelleri ve geleneksel yemekler gibi kültürel ögeler, Karapapakların kimliklerini güçlü bir şekilde temsil etmeye devam etmektedir.**
- **Festivaller ve Etkinlikler: Karapapak kimliğini tanıtmak ve yaşatmak için düzenlenen kültürel etkinlikler, bu mirasın unutulmamasını sağlamaktadır. Örneğin, yerel ve ulusal düzeyde düzenlenen Karapapak festivalleri, topluluğun kültürel varlığını canlı tutmaktadır.**

2. Diaspora Örgütlenmeleri

Karapapakların tarih boyunca göç etmesiyle diasporada oluşan topluluklar, kimlik mücadelesinin bir parçası olarak bugün çeşitli alanlarda örgütlenmişlerdir:

- **Dernek ve Vakıflar: Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve İran gibi ülkelerde Karapapaklara ait dernek ve vakıflar kurulmuş, bu yapılar toplumsal dayanışmayı güçlendirmiştir.**

- **Uluslararası Temsil: Diaspora toplulukları, Karapapak kültürünü ve tarihini uluslararası platformlarda tanıtarak bu mirasın küresel farkındalık kazanmasına katkıda bulunmaktadır.**

3. Akademik ve Bilimsel Çalışmalar

Karapapakların kimlik mücadelesi, akademik alanda da önemli bir yer bulmuştur:

- **Tarih ve Kültür Araştırmaları: Karapapakların tarihi, kültürü ve kimlik mücadelesine dair yapılan akademik çalışmalar artmıştır. Bu çalışmalar, hem kültürün belgelenmesine hem de gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunmaktadır.**
- **Dil ve Folklor Araştırmaları: Terekeme Türkçesi, halk hikâyeleri ve türküler gibi kültürel ögelerin korunması için bilimsel projeler yürütülmektedir.**

4. Siyasal ve Sosyal Etkiler

Kimlik mücadelesi, Karapapakların siyasi ve sosyal konumlarını da etkilemiştir:

- **Etnik Haklar: Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerde kendi kültürlerini özgürce ifade etme ve koruma hakkını talep etmiş, bu hakların tanınması için çaba göstermiştir.**
- **Siyasi Temsil: Diasporadaki Karapapak toplulukları, bulundukları ülkelerde daha fazla siyasi temsil hakkı elde etmek için mücadele etmektedir.**
- **Dayanışma Hareketleri: Karapapakların kimlik mücadelesi, Türk dünyasındaki diğer topluluklarla dayanışmayı güçlendirmiştir.**

5. Medya ve Dijitalleşme

Karapapak kimliğinin günümüzdeki en büyük yansımalarından biri, dijital platformlar ve medya aracılığıyla tanıtılmasıdır:

- **Sosyal Medya Kullanımı: Karapapak kültürüne ait gelenekler ve tarih, sosyal medya platformlarında tanıtılmakta ve daha geniş kitlelere ulaşmaktadır.**
- **Belgesel ve Film Çalışmaları: Karapapakların kimlik mücadelesine dair belgeseller ve kısa filmler, bu kültürün daha fazla tanınmasını sağlamaktadır.**

6. Kültürel Dayanışma ve Türk Dünyası ile İlişkiler

Karapapakların kimlik mücadelesi, Türk dünyasıyla olan bağlarını güçlendirmiştir:

- **Türk Dünyası Kongreleri: Karapapaklar, Türk dünyasına yönelik düzenlenen etkinliklerde aktif bir şekilde yer almakta, kültürlerini tanıtmakta ve dayanışma ağlarını genişletmektedir.**
- **Ortak Kültürel Projeler: Türk dünyası içinde ortak kültürel ve sanatsal projelerde yer alarak kimliklerini daha geniş bir platformda ifade etmektedirler.**

7. Genç Nesiller Üzerindeki Etkisi

Karapapakların kimlik mücadelesi, genç nesillerde kimlik bilincini artırmıştır:

- **Eğitim Programları: Karapapak tarihi ve kültürüne dair eğitim programları, genç nesillerin kültürel mirasını tanımasını sağlamaktadır.**
- **Kimlik Bilinci: Gençler, kimliklerine sahip çıkarak bu mirası modern araçlarla tanıtma ve yaşatma sorumluluğunu üstlenmiştir.**

8. Karapapakların Dünya Çapında Tanınırlığı

Karapapak Türkleri, köklü tarihi, kültürel zenginlikleri ve coğrafi konumlarıyla dikkat çeken bir Türk topluluğudur. Ancak dünya çapındaki tanınırlıkları, diğer Türk topluluklarıyla kıyaslandığında sınırlıdır. Bunun başlıca nedenleri, Karapapakların nüfusunun azlığı, göç süreçleri ve bağımsız bir siyasi yapı oluşturmamış olmalarıdır. Buna rağmen, kültürel mirasları, sanatı ve özellikle diasporadaki faaliyetleri sayesinde tanınırlıkları artmaya başlamıştır.

1. Tarihsel ve Kültürel Mirasın Etkisi

Karapapakların dünya çapında tanınırlığının önemli bir kısmı, tarihsel ve kültürel zenginliklerinden kaynaklanmaktadır:

- **Tarihi Önemi: Karapapaklar, Kafkasya'dan Anadolu'ya kadar uzanan tarihî bir sürecin parçasıdır. Bu süreçte, özellikle Osmanlı ve Rus Çarlığı arasındaki ilişkilerde önemli roller oynamışlardır. Ancak bu tarihî önemin uluslararası düzeyde yeterince tanıtılmamış olması, geniş çapta tanınırlıklarını sınırlamıştır.**
- **Kültürel Zenginlik: Geleneksel giyim kuşamları, el sanatları, müzikleri ve halk oyunları, Karapapak kültürünü zenginleştiren unsurlardır. Özellikle folklor ve müzik alanındaki özgünlükleri, uluslararası etkinliklerde zaman zaman tanıtılmıştır.**

2. Diaspora ve Göçlerin Rolü

Karapapakların göç süreçleri ve diasporadaki varlıkları, dünya çapındaki tanınırlıklarını etkileyen önemli faktörlerdir:

- **Göç ve Diaspora: Karapapaklar, tarih boyunca özellikle Kafkasya, Anadolu, İran ve Orta Asya bölgelerine göç etmişlerdir. Göçler sonucunda bu topluluk, belirli bir coğrafyada homojen bir nüfus oluşturmamış ve bu durum, uluslararası düzeyde tanınmalarını zorlaştırmıştır.**
- **Türkiye'deki Etkileri: Karapapak Türkleri, Türkiye'de Ahıska Türkleri ve Azerbaycan Türkleri gibi diğer Türk gruplarıyla birlikte anılmaktadır. Bu durum, kültürel kimliklerinin uluslararası arenada bireysel olarak tanıtılmasını güçleştirmiştir.**

3. Sanat ve Akademik Çalışmalar

Karapapakların dünya çapında tanınırlığı, özellikle sanat ve akademik alanlarda yapılan çalışmalarla artmaktadır:

- **Edebiyat ve Sanat: Karapapak sanatçıları ve yazarları, geleneksel motiflerini eserlerine yansıtarak uluslararası etkinliklerde yer almaktadır. Ancak bu çalışmalar genellikle bireysel düzeyde kalmıştır.**
- **Akademik Çalışmalar: Karapapakların tarihi, kültürü ve kimliği üzerine yapılan akademik araştırmalar, uluslararası düzeyde sınırlı olmakla birlikte giderek artmaktadır. Bu çalışmalar, Karapapak kültürünün ve tarihinin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır.**

4. Uluslararası Etkinlikler

Karapapakların dünya çapında tanınmasında, uluslararası etkinlikler ve organizasyonlar önemli bir rol oynar:

- **Folklor ve Festivaller: Karapapak halk oyunları ve müziği, özellikle Türkiye, Azerbaycan ve Kafkasya'da düzenlenen uluslararası folklor festivallerinde sergilenmektedir. Bu etkinlikler, Karapapak kültürünün tanıtılmasına katkı sağlar.**
- **Diaspora Etkinlikleri: Diasporada yaşayan Karapapak topluluklarının düzenlediği kültürel etkinlikler, Karapapak kimliğinin korunmasına ve tanıtılmasına yardımcı olmaktadır.**

5. Tanınırlığın Artması İçin Yapılan Çalışmalar

Son yıllarda Karapapakların dünya çapında tanınırlığını artırmak için çeşitli adımlar atılmıştır:

- **Yayınlar ve Belgeseller: Karapapakların tarihini, kültürünü ve kimliğini anlatan kitaplar, makaleler ve belgeseller**

yayımlanmıştır. Bu çalışmalar, akademik çevrelerin ve halkın dikkatini çekmiştir.

- Kültürel Diplomasi: Karapapakların yaşadığı bölgelerde düzenlenen uluslararası kültürel etkinlikler, Karapapak kültürünün tanıtılmasına katkı sağlamaktadır.
- Sosyal Medya ve Dijital Platformlar: Sosyal medya ve dijital platformlar, Karapapakların kültürel değerlerini geniş kitlelere ulaştırmak için önemli bir araç olmuştur.

6. Zorluklar ve Engeller

Karapapakların dünya çapında daha geniş bir tanınırlığa ulaşmasının önünde bazı zorluklar bulunmaktadır:

- Nüfusun Azlığı: Karapapak nüfusunun az olması, kültürel ve politik etkilerini sınırlamaktadır.
- Kültürel Asimilasyon: Diasporada yaşayan Karapapaklar, zamanla yaşadıkları toplumlara entegre olmuş ve bu da kültürel kimliklerinin zayıflamasına neden olmuştur.
- Uluslararası Tanıtım Eksikliği: Karapapak kültürünün uluslararası düzeyde yeterince tanıtılmamış olması, tanınırlıklarının sınırlı kalmasına yol açmıştır.

7. Gelecekteki Potansiyel

Karapapakların dünya çapında daha fazla tanınabilmesi için yapılabilecek çalışmalar şunlardır:

- Akademik İşbirlikleri: Üniversiteler ve araştırma merkezleri arasında yapılacak işbirlikleri, Karapapakların tarihî ve kültürel mirasını uluslararası arenaya taşıyabilir.

- **Kültürel Projeler: Uluslararası festivaller, sergiler ve yayınlarla Karapapak kültürünün tanıtımı artırılabilir.**
- **Medya ve Teknoloji Kullanımı: Sosyal medya kampanyaları, belgeseller ve dijital içerikler, Karapapakların kültürel kimliğini küresel ölçekte tanıtabilir.**

Karapapaklar, zengin bir kültürel ve tarihî mirasa sahip olmalarına rağmen, dünya çapında tanınırlıkları sınırlı düzeydedir. Ancak, kültürel etkinlikler, akademik çalışmalar ve dijital platformların etkin kullanımıyla bu topluluğun tanınırlığının artması mümkündür. Karapapaklar, hem Türk dünyasının hem de dünya kültür mirasının önemli bir parçasıdır ve bu zenginliklerin daha geniş kitlelere ulaştırılması gerekmektedir.

Karapapakların kimlik mücadelesi, tarihsel bir olgu olmanın ötesinde günümüzde aktif bir şekilde devam eden ve çeşitli alanlarda etkisini hissettiren bir süreçtir. Bu mücadele, Karapapakların sadece kendi kimliklerini değil, aynı zamanda Türk dünyasının kültürel zenginliklerini de koruma ve yaşatma çabasının bir parçasıdır. Gelecekte bu mirasın korunması ve tanıtılması, Karapapak kimliğinin daha da güçlenmesine ve uluslararası platformlarda daha fazla tanınmasına katkı sağlayacaktır.

9.3. Karapapak Kültürünün Korunması ve Yaşatılması

Karapapak kültürü, zengin folkloru, gelenekleri ve tarihî mirasıyla Türk dünyasının önemli bir parçasıdır. Ancak bu kültür, tarih boyunca göçler, asimilasyon politikaları ve modernleşme gibi etkenlerle tehdit altında kalmıştır. Karapapak kültürünün korunması ve yaşatılması, hem toplumsal kimliğin

sürdürülmesi hem de bu eşsiz mirasın gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

1. Dilin Korunması

Dil, bir topluluğun kültürünün temel taşıdır ve Karapapakların kimliğini koruyabilmeleri için Terekeme Türkçesi'nin yaşatılması hayati öneme sahiptir:

- Dil Kursları: Terekeme Türkçesi için özel dil kursları düzenlenmeli ve diasporada yaşayan genç nesiller bu kurslara teşvik edilmelidir.
- Eğitim ve Müfredat: Karapapakların yaşadığı bölgelerde, yerel okullarda Karapapak tarihi ve diline yönelik dersler müfredata eklenmelidir.
- Dijital Sözlük ve Platformlar: Terekeme Türkçesi'nin tanıtımı için dijital sözlükler, uygulamalar ve çevrimiçi eğitim materyalleri hazırlanmalıdır.

2. Gelenek ve Göreneklerin Yaşatılması

Karapapakların gelenekleri, toplumun kültürel bağlarını güçlendiren ve kimliklerini koruyan önemli unsurlardır:

- Folklorik Etkinlikler: Halk dansları, düğün gelenekleri, saz kültürü gibi folklorik öğeler, festivaller ve etkinliklerle yaşatılmalıdır.
- Kültürel Festivaller: Yerel ve ulusal düzeyde düzenlenecek Karapapak kültür festivalleri, bu kültürün tanıtılması için önemli bir araçtır.
- Giyim Kuşamın Korunması: Karapapaklara özgü geleneksel kıyafetlerin, özellikle düğün ve özel günlerde giyilmesi teşvik edilmelidir.

3. Sanat ve Müzik

Sanat ve müzik, Karapapakların kültürel zenginliğini ifade eden önemli bir alanı oluşturur:

- Saz Kültürü: Karapapak saz âşıklarının eserleri kayıt altına alınarak arşivlenmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
- Halk Türküleri: Karapapak halk türküleri derlenmeli, profesyonel kayıtlarla halkın erişimine sunulmalıdır.

- **Sanatçıların Desteklenmesi: Karapapak sanatçılarının desteklenmesi, kültürel mirasın daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlar.**

4. Kültürel Dernekler ve Organizasyonlar

Kültürel dernekler, Karapapakların kültürlerini koruma ve yaşatma çabalarının merkezindedir:

- **Karapapak Dernekleri: Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve diğer ülkelerde faaliyet gösteren Karapapak dernekleri, topluluğun bir araya gelmesi ve kültürlerini yaşatması için önemli bir rol oynar.**
- **Diaspora Örgütlenmeleri: Yurt dışında yaşayan Karapapak toplulukları, kültürlerini korumak için daha fazla örgütlenmeli ve işbirliği yapmalıdır.**
- **Gençlik Katılımı: Gençlerin bu organizasyonlara katılımı sağlanarak kültürün devamlılığı garanti altına alınmalıdır.**

5. Akademik Çalışmalar ve Belgelenme

Karapapak kültürünün bilimsel olarak incelenmesi ve belgelenmesi, bu mirasın korunması için kritik bir adımdır:

- **Araştırma ve Yayınlar: Karapapak tarihi, kültürü ve dili hakkında daha fazla akademik çalışma yapılmalı ve bu çalışmalar kitap, makale ve belgesel olarak yayımlanmalıdır.**
- **Sempozyum ve Konferanslar: Ulusal ve uluslararası düzeyde Karapapak kültürü üzerine sempozyumlar ve konferanslar düzenlenmelidir.**
- **Kültürel Arşivler: Karapapakların tarihî belgeleri, fotoğrafları ve sözlü tarih anlatımları dijital platformlarda arşivlenmelidir.**

6. Dijitalleşme ve Teknoloji Kullanımı

Modern teknolojiler, Karapapak kültürünü koruma ve yayma çabalarında etkili bir araçtır:

- **Sosyal Medya Kampanyaları: Karapapak kültürüne ait gelenekler, sosyal medya platformlarında paylaşılmalı ve bu miras geniş kitlelere tanıtılmalıdır.**

- **Belgesel ve Film Çalışmaları: Karapapakların tarihini ve kültürünü anlatan belgeseller ve filmler hazırlanarak uluslararası platformlarda gösterilmelidir.**
- **Web Siteleri ve Uygulamalar: Karapapak kültürü, tarihi ve dili hakkında bilgi sağlayan web siteleri ve mobil uygulamalar oluşturulmalıdır.**

7. Geleneksel Yemek ve Mutfak Kültürü

Karapapakların mutfak kültürü, kimliklerinin önemli bir parçasıdır:

- **Yerel Yemeklerin Tanıtımı: Karapapak mutfağına özgü yemekler, festivallerde ve kültürel etkinliklerde tanıtılmalıdır.**
- **Mutfak Atölyeleri: Geleneksel Karapapak yemek tariflerinin öğretilmesi için atölyeler düzenlenmelidir.**

8. Genç Nesillerin Eğitimi ve Farkındalık

Karapapak kültürünün devamlılığı, genç nesillerin bu kültüre olan ilgisine ve bilgisine bağlıdır:

- **Kültürel Eğitim Programları: Karapapak tarihini ve kültürünü gençlere öğretmek için eğitim programları düzenlenmelidir.**
- **Gençlik Projeleri: Gençlerin kültürlerini yaşatmaları için teşvik edici projeler ve etkinlikler hazırlanmalıdır.**

Karapapak kültürünün korunması ve yaşatılması, toplumsal dayanışma, bilinç ve aktif çabalarla mümkün olacaktır. Bu miras, sadece Karapapaklar için değil, Türk dünyası ve insanlığın ortak kültürel zenginliği için de büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle, Karapapak kültürünü koruma çabaları, geçmişin bir hatırası olarak değil, geleceğe bir armağan olarak görülmelidir.

9.4. Gelecekte Karapapakların Karşılaşabileceği Sorunlar

Gelecekte Karapapakların Karşılaşabileceği Sorunlar

Karapapaklar, tarih boyunca kimliklerini koruma mücadelesi veren bir topluluk olarak, gelecekte de farklı zorluklarla karşılaşabilir. Küreselleşme, değişen

sosyo-politik dengeler ve kültürel dönüşümler, Karapapakların kimliklerini ve kültürel miraslarını sürdürme çabalarını etkileyebilir. İşte gelecekte Karapapakların karşılaşabileceği muhtemel sorunlar:

1. Kültürel Erozyon

Karapapakların zengin kültürel mirası, modernleşme ve küreselleşmenin etkisiyle zamanla kaybolma riski taşıyabilir:

- Geleneklerin Unutulması: Genç nesillerin geleneksel Karapapak değerlerinden uzaklaşması, kültürel devamlılığı tehlikeye atabilir.
- Folklor ve Sanatın Kaybolması: Halk oyunları, saz kültürü, türküler ve halk hikâyeleri gibi kültürel unsurların zamanla unutulması riski vardır.
- Giyim ve Kuşamın Modernleşmesi: Geleneksel kıyafetlerin günlük hayattan tamamen çıkması, kimlik simgelerinin kaybolmasına neden olabilir.

2. Dil Kaybı

Dil, Karapapak kimliğinin önemli bir parçasıdır. Ancak:

- Terekeme Türkçesi'nin Kaybolması: Genç kuşakların ana dillerinden uzaklaşması, dilin kaybolmasına yol açabilir.
- Dijitalleşmenin Etkisi: Küresel dil eğilimleri, Terekeme Türkçesi gibi yerel dillerin kullanımını daha da sınırlayabilir.

3. Göç ve Diaspora Sorunları

Karapapakların farklı ülkelerde diaspora toplulukları olarak yaşaması, kimliklerini koruma konusunda bazı zorluklar yaratabilir:

- Asimilasyon: Farklı kültürler içinde erime ve kimlik kaybı riski büyüyebilir.
- Diaspora Toplumlarında Bölünme: Diasporadaki Karapapak topluluklarının, bir arada hareket etme konusundaki zorlukları kimliklerini zayıflatabilir.
- Yeni Nesillerin Uzaklaşması: Diasporada büyüyen genç nesiller, Karapapak kültüründen ve tarihinden kopabilir.

4. Siyasi ve Hukuki Sorunlar

Karapapaklar, yaşadıkları ülkelerde siyasi ve hukuki zorluklarla karşılaşabilir:

- Etnik ve Kimlik Hakları: Karapapakların etnik kimliklerini tanıtma ve koruma mücadelesi sürebilir.
- Siyasi Temsil Eksikliği: Karapapak topluluklarının yaşadıkları ülkelerde siyasal temsil konusunda sıkıntı yaşamaları olasıdır.
- Asimilasyon Politikaları: Bazı ülkelerde kimliklerini bastırmaya yönelik politikalar gündeme gelebilir.

5. Eğitim ve Farkındalık Eksikliği

Karapapakların gelecekteki en büyük sorunlarından biri, tarih ve kültürleri hakkında farkındalığın azalması olabilir:

- Kendi Tarihlerini Bilmemek: Eğitim ve öğretim kurumlarında Karapapak tarihi ve kültürü hakkında yeterli bilgi verilmemesi, genç kuşakların bu mirastan kopmasına neden olabilir.
- Akademik Çalışmaların Yetersizliği: Karapapaklarla ilgili akademik ve bilimsel çalışmaların sınırlı olması, kültürel mirasın belgelenmesini zorlaştırabilir.

6. Teknolojinin Etkisi

Modern teknolojiler, Karapapakların kültürlerini hem koruma hem de yayma fırsatı sunsa da bazı riskler de taşır:

- Dijitalleşme ve Küresel Kültürün Baskısı: Dijital platformlarda küresel kültürlerin yaygınlaşması, yerel kültürlerin etkisini zayıflatabilir.
- Karapapak Kültürünün Dijitalleşmemesi: Kültürel değerlerin dijitalleşme çağında temsil edilememesi, küresel tanınırlığı sınırlandırabilir.

7. Ekonomik Sorunlar

Karapapak toplulukları, ekonomik zorluklar nedeniyle kimliklerini koruma konusunda daha büyük mücadeleler verebilir:

- **Kırsal Göç: Ekonomik zorluklar nedeniyle kırsal bölgelerden şehirlere göç eden Karapapaklar, şehirleşmenin etkisiyle kimliklerini kaybetme riskiyle karşılaşabilir.**
- **Kültürel Etkinliklerin Azalması: Maddi kaynakların sınırlı olması, kültürel etkinliklerin düzenlenmesini zorlaştırabilir.**

8. Küresel Farkındalık Eksikliği

Karapapakların kimlik mücadelesinin uluslararası alanda yeterince tanınmaması, onların haklarını ve kültürlerini savunmalarını zorlaştırabilir:

Dünya Çapında Tanınırlık Eksikliği: Karapapakların tarihi ve kültürü hakkında uluslararası farkındalığın düşük olması, destek mekanizmalarını sınırlayabilir.

- **Medya Temsili: Karapapak kültürünün ve kimliğinin uluslararası medyada yeterince yer bulamaması, küresel tanıtımı zorlaştırabilir.**

Öneriler ve Çözüm Yolları

- **Kültürün Korunması: Kültürel mirası korumak için eğitim programları, dernekler ve festivaller düzenlenmelidir.**
- **Dil Çalışmaları: Terekeme Türkçesi için dil kursları ve dijital sözlükler geliştirilmelidir.**
- **Diaspora Örgütlenmeleri: Diasporadaki Karapapak toplulukları arasında işbirliği artırılmalı, uluslararası platformlarda tanıtım yapılmalıdır.**
- **Akademik Araştırmalar: Karapapaklarla ilgili bilimsel çalışmalar teşvik edilmeli, kaynaklar zenginleştirilmelidir.**
- **Dijitalleşme: Karapapak kültürünü tanıtmak için sosyal medya ve dijital platformlar etkin şekilde kullanılmalıdır.**

Karapapakların gelecekte karşılaşabileceği sorunlar, kimliklerini koruma ve gelecek nesillere aktarma çabalarını zorlasa da bu mücadele, dayanışma ve bilinçle sürdürülebilir. Kültürel değerlerin korunması, dilin yaşatılması ve uluslararası farkındalığın artırılması, bu zorluklarla başa çıkmanın en etkili

yolları olacaktır. Karapapakların geçmişten bugüne taşıdığı miras, gelecekte de Türk dünyasının önemli bir parçası olmaya devam edecektir.

9.5. Karapapakların Küresel Kimlik Mücadelesi

Karapapaklar, tarih boyunca Kafkasya, Anadolu ve çevresindeki çeşitli coğrafyalarda kimliklerini koruma mücadelesi veren bir Türk topluluğu olarak dikkat çeker. Yaşadıkları coğrafi değişiklikler, tarihî olaylar ve politik süreçler, Karapapakların kimliğini koruma çabalarını şekillendirmiştir. Bu mücadele, kültürel, dilsel, siyasi ve sosyal boyutlarıyla bugün de devam etmektedir.

1. Tarihî ve Coğrafi Zorluklar

Karapapakların kimlik mücadelesi, yaşadıkları coğrafyanın tarihsel şartlarından büyük ölçüde etkilenmiştir:

- **Türkmençay Antlaşması (1828): Bu anlaşma sonrası Kafkasya'daki Türk toplulukları, Rusya ve İran arasında bölünerek kimliklerini koruma savaşı vermek zorunda kaldı.**
- **Göçler ve Yer Değiştirmeler: 19. ve 20. yüzyıllarda Osmanlı-Rus savaşları ve Sovyet dönemi politikaları nedeniyle Karapapaklar, Türkiye, Azerbaycan, İran ve Gürcistan gibi bölgelere göç etmek zorunda kaldı. Göç ettikleri her coğrafyada asimilasyon politikalarına karşı kimliklerini savunmaya çalıştılar.**

2. Kültürel Kimlik Mücadelesi

Karapapaklar, zengin bir kültürel mirasa sahip olmalarına rağmen, bu mirası korumak ve gelecek nesillere aktarmak konusunda çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır:

- **Gelenek ve Görenekler: Düğünler, halk oyunları, saz kültürü ve halk hikâyeleri gibi kültürel unsurlar, Karapapakların kimliklerini yaşatmada en önemli araçlar olmuştur.**

- **Giyim ve Kuşam: Siyah papak (başlık) gibi semboller, Karapapakların kimliğinin bir parçası olmuş ve bu sembollerle toplumsal dayanışma güçlendirilmiştir.**
- **Folklor: Karapapakların hikâyeleri, türküler ve efsaneleri, kimliklerinin canlı bir kanıtı olarak korunmaya devam etmektedir.**

3. Dil Mücadelesi

Dil, kimlik mücadelesinin en önemli unsurlarından biridir. Karapapaklar, Türkçenin bir lehçesi olan Terekeme Türkçesi ile iletişim kurmuş, ancak çeşitli dönemlerde dil kaybı tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır:

- **Diasporadaki Zorluklar: Farklı ülkelerde yaşayan Karapapak toplulukları, yerel dillerin baskısı altında dil kaybı riskiyle mücadele etmektedir.**
- **Modernleşme ve Küreselleşme: Günümüzde, Türk lehçelerinin korunması ve yaygınlaştırılması için dijital platformlar kullanılmaktadır.**

4. Siyasi ve Hukuki Mücadele

Karapapakların kimlik mücadelesi, siyasi ve hukuki bir boyut da taşımaktadır:

- **Vatandaşlık Sorunları: Karapapaklar, farklı ülkelerdeki vatandaşlık ve kimlik haklarıyla ilgili sorunlar yaşamıştır. Özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası Gürcistan, Azerbaycan ve diğer bölgelerdeki Karapapak toplulukları, kimliklerini koruma mücadelesi vermiştir.**
- **Asimilasyon Politikaları: Karapapaklar, çeşitli dönemlerde asimilasyon politikalarına maruz kalmış, buna karşı kültürel ve siyasi örgütlenmelerle direnç göstermiştir.**

5. Diaspora ve Uluslararası Mücadele

Karapapaklar, farklı coğrafyalara dağılmış bir topluluk olarak diaspora mücadeleleriyle öne çıkmıştır:

- **Kültürel Dernekler ve Örgütlenmeler: Türkiye, Azerbaycan ve diğer ülkelerde Karapapak kültürünü korumak için dernekler ve vakıflar kurulmuştur.**

- **Uluslararası Farkındalık: Karapapakların tarihini ve kültürünü dünyaya tanıtmak için akademik çalışmalar ve sempozyumlar düzenlenmektedir.**
- **Diasporanın Rolü: Özellikle genç nesil, modern iletişim araçlarını kullanarak Karapapak kimliğini uluslararası platformlarda savunmaktadır.**

6. Modern Kimlik Mücadelesi

Günümüzde Karapapaklar, kimliklerini korumak için hem geleneksel hem de modern yöntemler kullanmaktadır:

- **Akademik Çalışmalar: Karapapakların tarihini ve kültürünü belgelemek ve yaymak için kapsamlı akademik araştırmalar yapılmaktadır.**
- **Sosyal Medya ve Dijitalleşme: Karapapak kimliği, dijital platformlarda tanıtılmakta ve genç nesillere aktarılmaktadır.**
- **Kültürel Festivaller: Düzenlenen etkinlikler ve festivaller, Karapapak kimliğini canlı tutmak için önemli bir araçtır.**

Karapapakların kimlik mücadelesi, sadece bir halkın kendi kültürünü ve tarihini koruma çabası değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası bağlamda Türk kültürünün devamlılığına yapılan önemli bir katkıdır. Bu mücadele, Karapapakların geçmişten bugüne taşıdığı değerleri yaşatma kararlılığının ve dayanışma ruhunun güçlü bir göstergesidir. Kimliklerini koruma konusundaki bu özveri, sadece Karapapaklar için değil, kültürel mirasını korumaya çalışan tüm topluluklar için bir örnek teşkil etmektedir.

Karapapaklar, bugün sadece Anadolu ve Kafkasya'da değil, dünyanın farklı bölgelerinde de yaşamaktadır. Diasporada yaşayan Karapapak toplulukları, kültürel kimliklerini koruma çabalarını sürdürmektedir. Ancak diaspora topluluklarının kimlik mücadelesi, bulundukları ülkelerdeki asimilasyon politikaları nedeniyle zorlu geçmektedir.

Diaspora topluluklarının mücadelesi:

Dernekler ve topluluklar aracılığıyla kültürel etkinlikler düzenlemek

Yerel yönetimlerle iş birliği yaparak kültürel projeler geliştirmek

Dijital platformlarda Karapapak kimliğini tanıtmak

Karapapakların küresel kimlik mücadelesi, uluslararası düzeyde tanınma ve kültürel mirasın korunması açısından büyük önem taşımaktadır.
Türkiye'de faaliyet gösteren İyilik Derneğinin Karapapak Projesigibi projelerle karapapak kültürünün tanıtılması yoluyla bölge kültürlerindeki gelişmelere katkıda bulunmak;

Karapapak kültürünün yerel ve ulusal düzeyde tanıtımının yapılması bakımından önemli projelerden birisidir.
Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) Gürcistan'ın Borçalı Bölgesi'nde yaşayan Karapapak Türklerine yönelik gerçekleştirdiği projelerin Karapapakların küresel kimlik mücadelesine çok katkısı olmuştur.

10.KİTABIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ VE SON SÖZ

Bu kitap, Karapapakların tarih sahnesindeki rollerini, kimlik mücadelesini ve kültürel miraslarını kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Karapapakların tarih boyunca yaşadıkları zorluklar, onların kimliklerini ve kültürel değerlerini koruma çabalarını daha anlamlı hale getirmiştir.

"Karapapaklar: Tarih, Kültür ve Kimlik Mücadelesi" başlıklı bu eser, yalnızca bir tarih kitabı değil, aynı zamanda bir halkın hafızasını canlandıran ve geleceğe ışık tutan kapsamlı bir çalışmadır. Mehmet KARABAĞLI tarafından büyük bir titizlikle hazırlanan bu eser, Karapapak Türklerinin tarih boyunca yaşadığı coğrafyaları, karşılaştığı zorlukları, kültürel zenginliklerini ve kimlik mücadelesini detaylı bir şekilde ele almaktadır.

Tarihî Perspektif

Kitap, Karapapakların kökenlerini, Orta Asya'dan Kafkasya'ya, oradan Anadolu'ya uzanan göç yollarını ve tarih sahnesindeki rollerini objektif bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır. Osmanlı-Rus Savaşları, Türkmençay Antlaşması ve I. Dünya Savaşı gibi önemli dönüm noktalarında Karapapakların konumunu ve etkilerini net bir şekilde ele almaktadır. Bu süreçler, sadece bir halkın hayatta kalma mücadelesi değil, aynı zamanda Türk milletinin kolektif hafızasına işlenmiş trajediler ve zaferlerdir.

Kültürel Derinlik

Kitapta, Karapapakların zengin folkloru, gelenekleri, giyim kuşamları, mutfak kültürleri ve sanatsal değerleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Özellikle saz âşıklarının, halk oyunlarının ve geleneksel inanışların anlatımı, okuyucuyu Karapapakların yaşantısına yaklaştıran önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu kültürel derinlik, sadece bir halkın değil, Türk kültürünün de geniş yelpazesini ortaya koymaktadır.

Kimlik Mücadelesi

Eserin önemli bir bölümü, Karapapakların kimliklerini koruma ve asimilasyona karşı verdikleri mücadeleye ayrılmıştır. Çeşitli coğrafyalarda yaşanan kimlik sorunları, göçlerin etkisi ve siyasi baskılar, objektif bir şekilde incelenmiştir. Bu bölüm, bir halkın var olma mücadelesinin tarihsel ve sosyolojik bir analizini sunmaktadır.

Akademik ve Belgesel Nitelik

Kitap, zengin bir kaynakça ile desteklenmiştir. İçerdiği belgeler, haritalar, görseller ve alıntılar, eserin akademik ve belgesel niteliğini güçlendirmektedir. Bu özellikleriyle eser, yalnızca genel okuyuculara değil, tarihçiler, antropologlar ve kültürel çalışmalarla ilgilenen tüm araştırmacılara hitap etmektedir.

Edebi ve Duygusal Boyut

Yazarın samimi üslubu, Karapapakların hikâyesini okuyucunun kalbine ulaştırmayı başarmaktır. Tarihî olayların dramatik etkisi ve kültürel detayların zenginliği, kitabı hem edebî hem de duygusal anlamda etkileyici kılmaktadır.

"Karapapaklar: Tarih, Kültür ve Kimlik Mücadelesi," bir halkın geçmişini, kültürünü ve kimliğini detaylı bir şekilde ele alarak adeta bir anıt eser ortaya koymaktadır. Karapapakların özgün hikâyesi, bu kitap sayesinde geleceğe taşınmakta ve Türk dünyasının ortak kültürel hafızasına değerli bir katkı sunmaktadır. Bu eser, hem tarih meraklıları hem de kültürel kimliğini anlamaya çalışan her birey için bir rehber niteliğindedir.

Son Söz: Bu eser, yalnızca Karapapakların tarihini, kültürünü ve kimlik mücadelesini
anlatan bir kitap değil, aynı zamanda bir halkın geçmişten bugüne uzanan direniş ve varoluş öyküsüdür. Karapapaklar, yüzyıllar boyunca Kafkasya'nın sert ikliminden Anadolu'nun bereketli topraklarına kadar, zorluklara karşı durarak kültürlerini ve kimliklerini korumayı başarmış bir toplumdur. Onların hikâyesi, sadece bir topluluğun değil, aynı zamanda Türk dünyasının tarih sahnesindeki özverisinin ve direncinin yansımasıdır.

Bu çalışmayla, Karapapakların özgün kimliği ve zengin kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarılmak istenmiştir. Dilerim ki bu eser, onların tarihine ışık tutmakla kalmaz, aynı zamanda kimliklerine ve kültürlerine sahip çıkan herkes için bir rehber niteliği taşır. Karapapakların hikâyesi, köklerinden kopmadan var olmayı başaran her toplum için bir ilham kaynağıdır.

Unutulmamalıdır ki bir halk, tarihini ve kültürünü unuttuğu zaman gerçek anlamda yok olur. Bu nedenle, bu eser yalnızca bir tarih çalışması değil, aynı zamanda bir anıt niteliğindedir. Her bir sayfasında, Karapapakların eşsiz hikâyesini yaşatmaya ve bu köklü mirası unutturmamaya çalıştım.
Son olarak, bu kitabı okuyan herkesin Karapapakların zengin tarihini ve mücadelelerini anlayarak, bu hikâyeyi yüreklerinde yaşatmalarını temenni ediyorum. Çünkü bir halkın hikâyesi, onu yaşatanların hafızasında ve kalbinde sonsuzlaşır.
Mehmet KARABAĞLI

(Kitap yazarı)

Kaynaklar:

Birincil Kaynaklar

(Arşiv Belgeleri ve Resmi Yayınlar)

1. Osmanlı Arşiv Belgeleri – Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

2. 93 Harbi ile İlgili Belgeler – T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

3. Rus Arşiv Belgeleri – Rusya Devlet Arşivleri, Moskova

4. Kafkasya Göç Raporları – T.C. İçişleri Bakanlığı Yayınları

5. Türkiye Cumhuriyeti Resmî Yayınları – Kültür ve Turizm Bakanlığı

İkincil Kaynaklar (Kitaplar ve Makaleler)

6. Azeri Türklerinin Tarihi – İbrahim Kafesoğlu 7. Kafkasya'da Osmanlı ve Rus Politikaları – Justin McCarthy 8. Göç ve Kimlik: Karapapakların Sosyokültürel Dönüşümü – Yusuf Halaçoğlu 9. Osmanlı-Safevi İlişkileri – Mehmet Süreyya 10. Türk Boyları ve Oymakları – Faruk Sümer 11. Diasporada Türk Toplulukları – Halil İnalcık 12. Karapapak Kültürü ve Gelenekleri – Ali Öztürk 13. Kafkasya'dan Anadolu'ya Göçler – Fuat Sezgin 14. Kimlik ve Kültür Mücadelesi – İlber Ortaylı 15. Karapapak Halk Edebiyatı – Pertev Naili Boratav 16. Terekeme Halkının Tarihi – Şirin Melikoff 17. Kafkasya ve Türk Kimliği – Hasan Celal Güzel 18. Türklerin Kültürel Mirası – Ziya Gökalp 19. Anadolu'da Etnik Yapılar – Kemal Karpat 20. Türk Halk Oyunları ve Müzik Kültürü – Erkan Oğur Uluslararası Kaynaklar 21. The Caucasus: A History – Charles King 22. Ethnic Groups in the Caucasus – John F. Baddeley 23. Migration and Identity in Eurasia – David Laitin 24. The Ottoman Empire and Its Legacy – Suraiya Faroqhi 25. The History of the Caucasian Peoples – W.E.D. Allen 26. Diaspora Studies: Karapapaks in the World – Mark N. Katz 27. Culture and Identity in the Post-Soviet Space – Richard Sakwa 28. The Black Hats: Karapapaks in History – Thomas de Waal

Sözlü Kaynaklar ve Halk Anlatıları

29. Karapapak Sözlü Tarihi -Yerel Anlatıcılar

30. Köroğlu Destanı – Halk Hikayeleri

31. Terekeme Masalları – Derlenen Halk Anlatıları

32. Ağıtlar ve Türküler – Karapapak Kültür Dernekleri

Dijital Kaynaklar ve Akademik Makaleler

33. Türk Tarih Kurumu Yayınları – www.ttk.gov.tr

34. Karapapak Kültür Derneği Web Sitesi – www.karapapakkultur.org

35. ResearchGate Makaleleri – www.researchgate.net

36. JSTOR Akademik Makaleler – www.jstor.org

37. Türk Dil Kurumu Yayınları – www.tdk.gov.tr

38. Kafkas Araştırmaları Dergisi – www.kafkas.org.tr

39. Anadolu Göç Araştırmaları Enstitüsü – www.agae.org

40. Diaspora Studies Journal – www.diasporastudies.com

Sözlük ve Ansiklopedik Kaynaklar,Akademik Araştırmalar.

41. Türk Ansiklopedisi – TDK Yayınları

42. İslam Ansiklopedisi – Türkiye Diyanet Vakfı

43. Kafkasya Ansiklopedisi – Charles Dowsett

44. Etnik Gruplar Sözlüğü – Paul Brass

45. Osmanlı Coğrafyası Sözlüğü – İsmail Hakkı Uzunçarşılı

Tezler,akademik yayınlar ,dijital yayınlar ve kitaplar

46. Karapapakların Sosyolojik Analizi – Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi

47. Kafkasya'dan Anadolu'ya Göç Süreci – Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi

48. Diasporada Kimlik Koruma Stratejileri – Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi

49. Türk Boylarının Tarihi ve Kültürü – Doktora Tezi, Bakü Devlet Üniversitesi

50. Kafkasya'da Türk Halklarının Etnik Yapısı – Rapor, Kafkas Araştırmaları Enstitüsü

51. https://kars.ktb.gov.tr/TR-54861/yoresel-kiyafet-giyim-ve-kusam.html

52.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Terekeme_(halk_oyunu)

53.Borçalı Karapapak Türk Cumhuriyeti

54.Güneybatı Kafkas Geçici Hükûmeti

55.https://www.esfenderkorkmaz.com/terekemeler/

56.TEREKEME – KARAPAPAK TÜRKLERİNDE DUALAR (ALKIŞLAR) VE BEDDUALAR

https://arastirmax.com/tr/publication/mugla-universitesi-sosyal-bilimler-enstitusu-dergisi/1/26/94-114-terekeme-karapapak-turklerinde-dualar-alkislar-beddualar-kargislar/arid/54b842d7-fa31-4e65-96f3

~~57.Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Bahar 2011~~ Sayı 26

Muhammet KEMALOĞLU

58.Mihrali Bey

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mihrali_Bey

59.M. Fahrettin Kırzıoğlu - YKY - Yapı Kredi Yayınları

https://www.yapikrediyayinlari.com.tr/yazarlar/m-fahrettin-kirzioglu

60. Osmanlı Devletine yapılan

1864 Kafkas Göçü -Sedat KANAT

61.

https://www.academia.edu/42058169/Kafkasyal%C4%B1_Bir_T%C3%BCrk_Boyu_Karapapaklar_Terekemeler

62. Mustafa Tanrıverdi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009

63. **Elif Gizem Karaoğlu**

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 6 (2), 21-49, 2020

63. **Emine ALTUNAY ŞAM**

II BEYNƏLXALQ HƏMZƏ NİGARİ SİMPOZİUMU, 37

64.**Ergin Altunsabak** ***-Milli Folklor, 2016***

65.**Ümbülbanu Hamidova**

Arış Dergisi, 90-111, 2020

66.**Mustafa Akarslan**

Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2017

67.Aslıhan Turan

Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi 7 (13), 259-273, 2022

68.Gürcistan'da Türk Edebiyatı

Şureddin Memmedli

69. Seyfettin Gelekçi

Âşık Mürsel Sinan Uğursu

(hayatı-sanatı-eserleri)

Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007

70. **Muhammet Kemaloğlu**

Terekeme-Karapapak Türkleri Yemek Kültürü.

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4 (2), 415-438, 2011

71.ARKEOLOJİ KAZINTILARDA KARAPAPAK TÜRKLERİNİN SAZ, ÂŞIKLIK GELENEĞİ TARİHİ

Prof. Dr. Rafig İMRANİ

Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat 2 (2), 183-207, 2017

*72.*Karapapak Türklerinin tarihi, gelenek ve görenekleri

Özcan Çiftçi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015

73. GÜRCİSTAN'DA YAŞAYAN TÜRK FOLKLORUNUN TEMEL MOTİFLERİ

Şureddin MEMMEDLİ

Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi 3 (6), 123-146, 2015

Karapapaklı
Türkiye Cumhuriyeti kurucu Lideri
Mustafa Kemal Atatürk

Osmanlı Dönemi Hamidiye Alayları - Karapapaklardan oluşan bir süvari birliği

Karapapak Kilimi

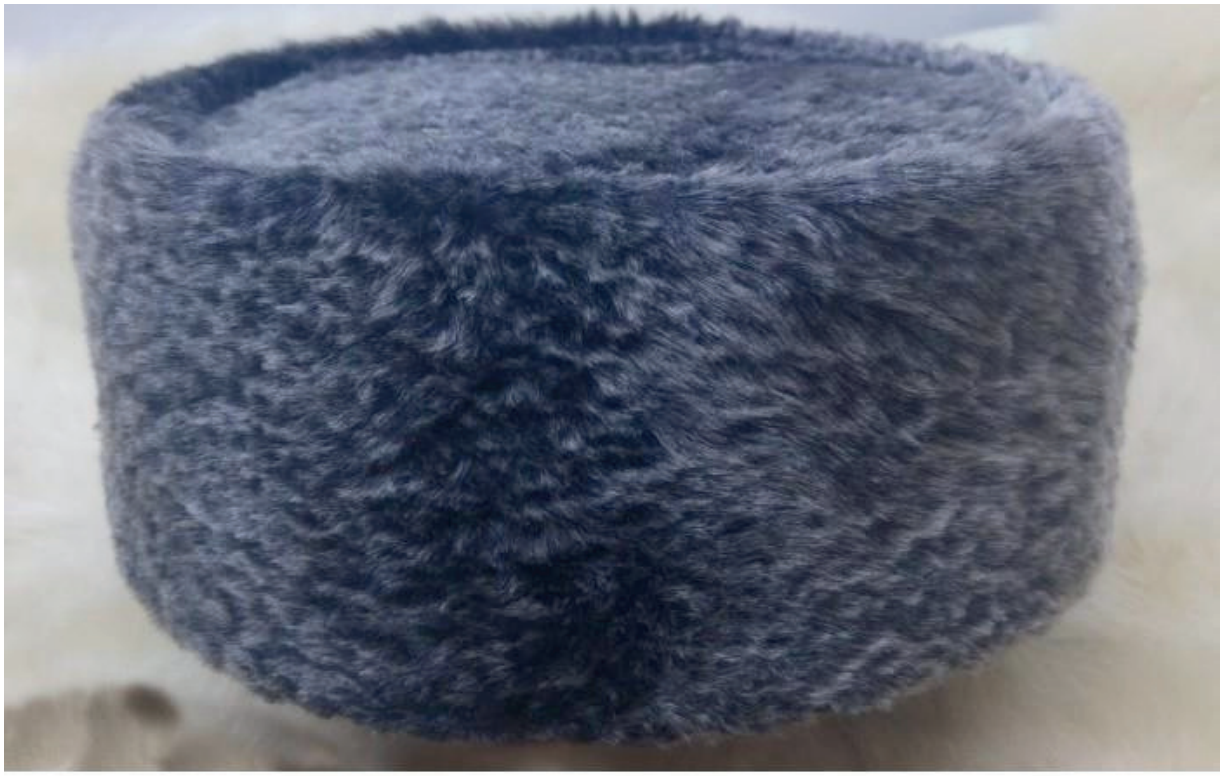

karapapak

Karapapak Türklerinin göç ettikleri Kür Irmağı Bölgesi

H.Karabağ-H.Refika

Karabağın Ahmet

Karabağın Emine

Karabağın Rebye

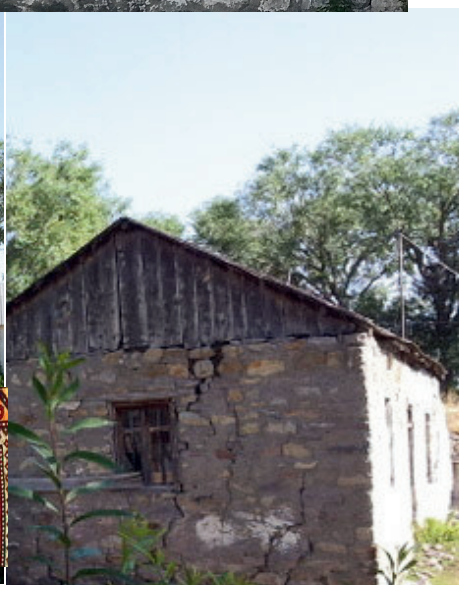

Mir Hamza Nigari'ye ait kitap ve eşyaların bulunduğu
(Yerel Halk söylemiyle Hz.Pir)
Karapapak Türklerinin geçmişte dergah olarak kullandığı
Kars Merkez Dikme Köyü'ndeki Hacı Karabağ tarihi evi

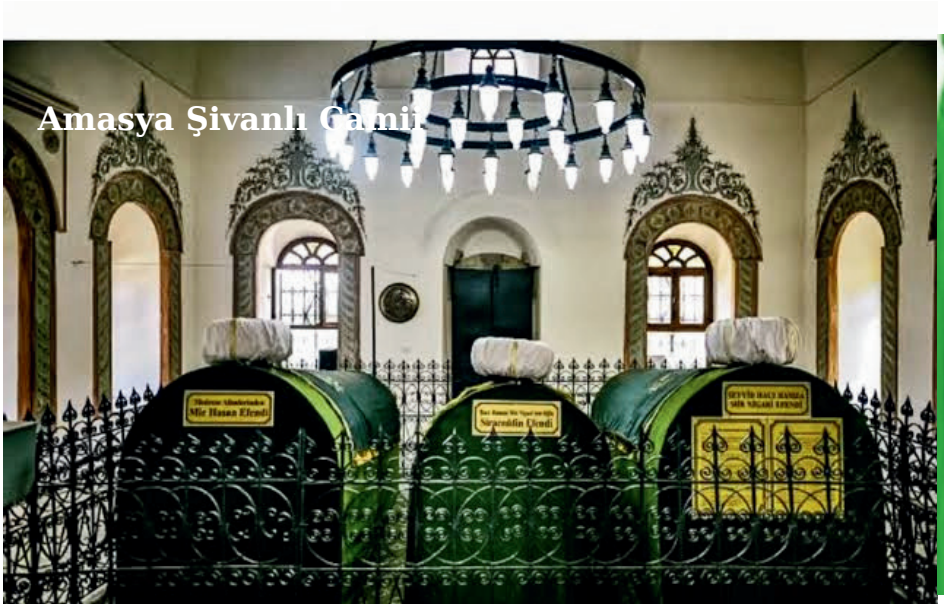

Amasya Şivanlı Camii

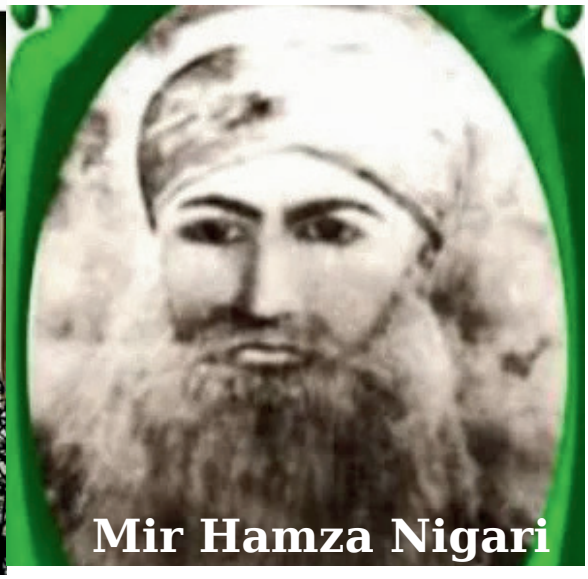

Mir Hamza Nigari

Osmanlı-Hamidiye Alayları -bir grup karapapak

Rusya kaynaklarında bir grup karapapak kartpostalı

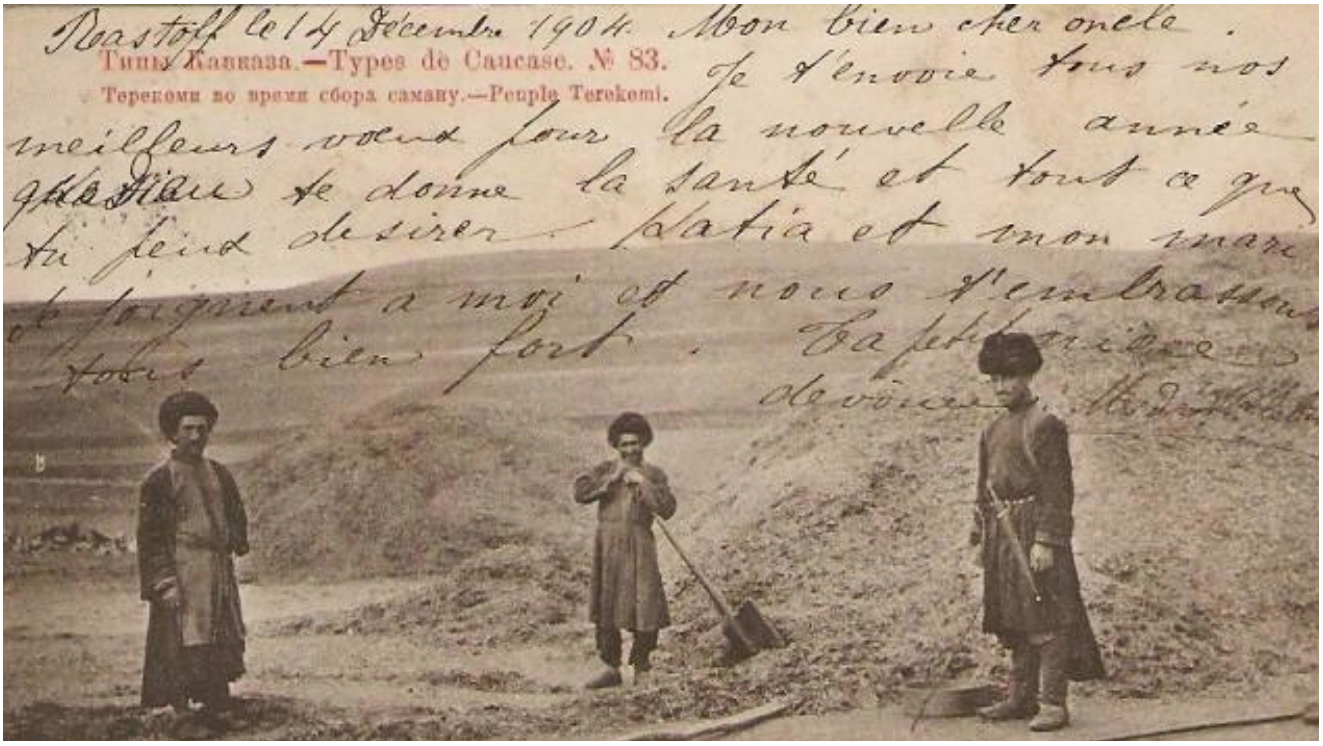

çalışan bir grup karapapak

Borçalı Sultanlığı

Gürcistan -Tiflis

Azerbaycan-Bakü

Türkiye -Kars

Aşık Şenlik

Aşık Mürsel Sinan

Aşık Selahattin Dündar

Aşık Murat Çobanoğlu

Aşık Zülfiye

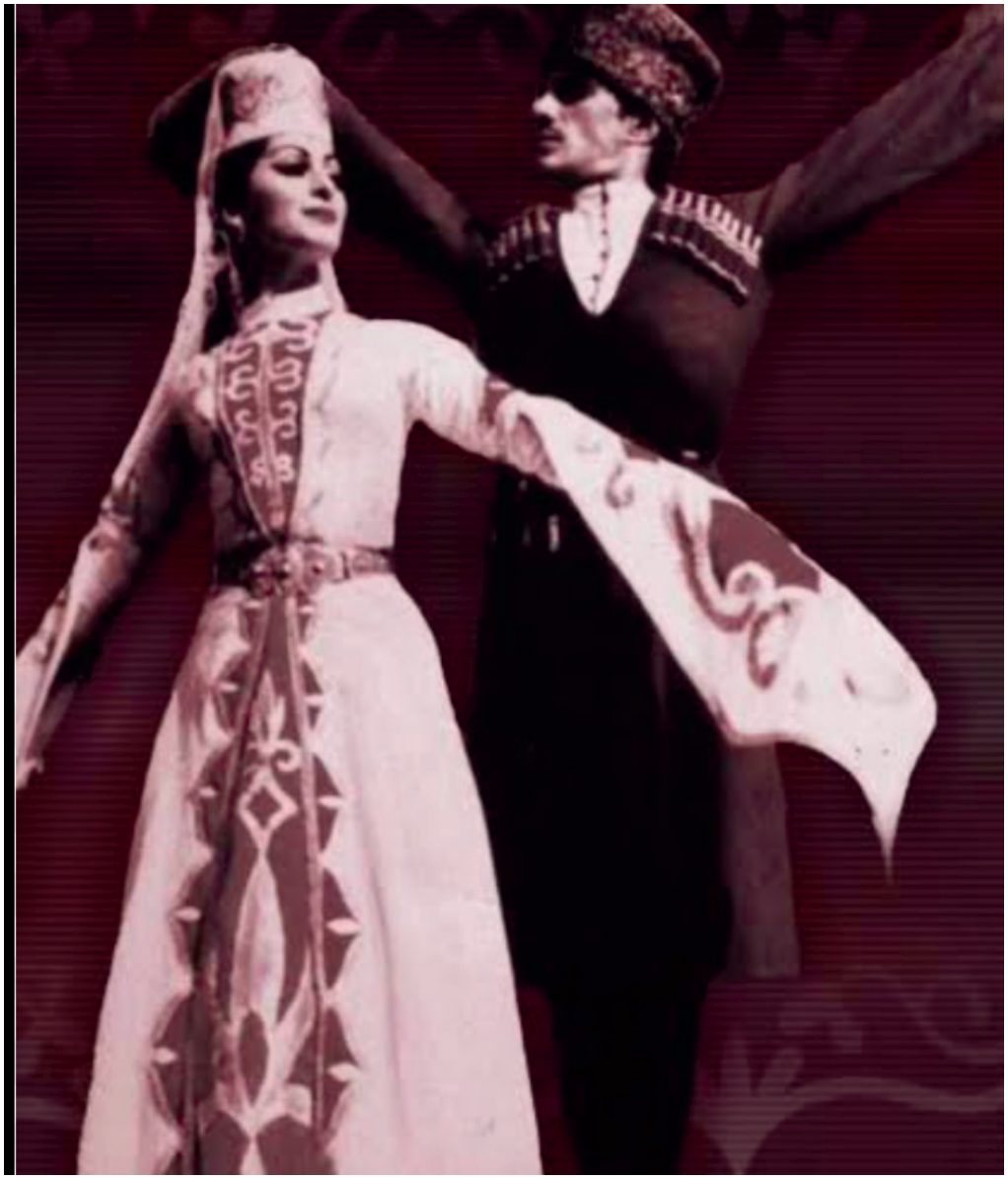

Osman Ahmedoğlu
(Şair Osman-Derviş Osman)

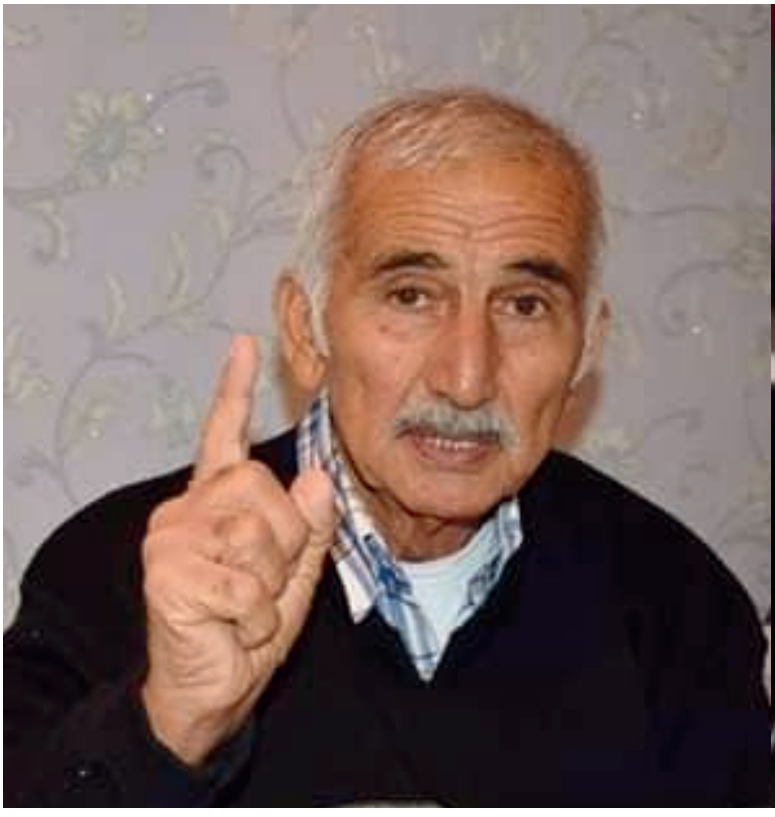

DÜNYA KARAPAPAK TÜRKLERİ
KENEŞİ
1 ŞUBAT 2025
INTERCONTINENTAL HOTEL-İSTANBUL

T.C. BAŞBAKANLIK
TİKA
TİKA
DÜNYA KARAPAPAK TÜRKLERİ

TİKA
DÜNYA KARAPAPAK TÜRKLERİ
YÖRÜNGE

düğünlerde şah süsleme(bezeme)

GÜC BİRLİKDƏDİR!
BORÇALI TÜRKLƏRİNİN ELAT MƏDƏNİYYƏTİ GÜ
BORÇALI

BORÇALI

BORÇALI

Gürcüstan

Kvareli
Qaracala
Qabal
Qurcaani
Qaraçöp
Barmaqsız
Ağbulaq
Qarayazı
Sarvan
Sığnaq
Çörük Qəmərli
Başkeçid
Ceyrançöl

ANADOLU

MİHRALİ BEY

Borçalı Sultanlığı

Azerice: Borçalı sultanlığı/بورچالی سلطان‌لیغی (Azerice)
Borchaly sultanlygy

1604-1801

1801 Kafkasya haritasında Borçalı Sultanlığı

Tür	Sultanlık, Hanlık
Resmî din	Islam
Hükûmet	Mutlak monarşi
Tarihçe	
• Kuruluşu	1604
• Dağılışı	1801

Borçalı Karapapak Türk Cumhuriyeti	
20 Aralık 1917-30 Kasım 1918	
Başkent	Borçalı
Yaygın dil(ler)	Türkçe; Azerice
Hükûmet	Cumhuriyet
Divan Başkanvekilli	
• 14 Kasım 1918 - 30 Kasım 1918	Emin Ağa Borçalı
Tarihçe	
• Kuruluşu	20 Aralık 1917
• Dağılışı	30 Kasım 1918
Öncüller	**Ardıllar**
Rus İmparatorluğu	Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti Güneybatı Kafkas Geçici Hükûmeti
Günümüzdeki durumu	Gürcistan

Karapapak çocuklar

Bir karapapak kedisi(pişik)

Kars Merkez Dikme Köyü
Karapapak Futbol Takımı

Kars M.Dikme Köyü OrtaOkulu
karapapak öğrenciler-1986

Ramazan Bayramı
karapapak ikram sofrası

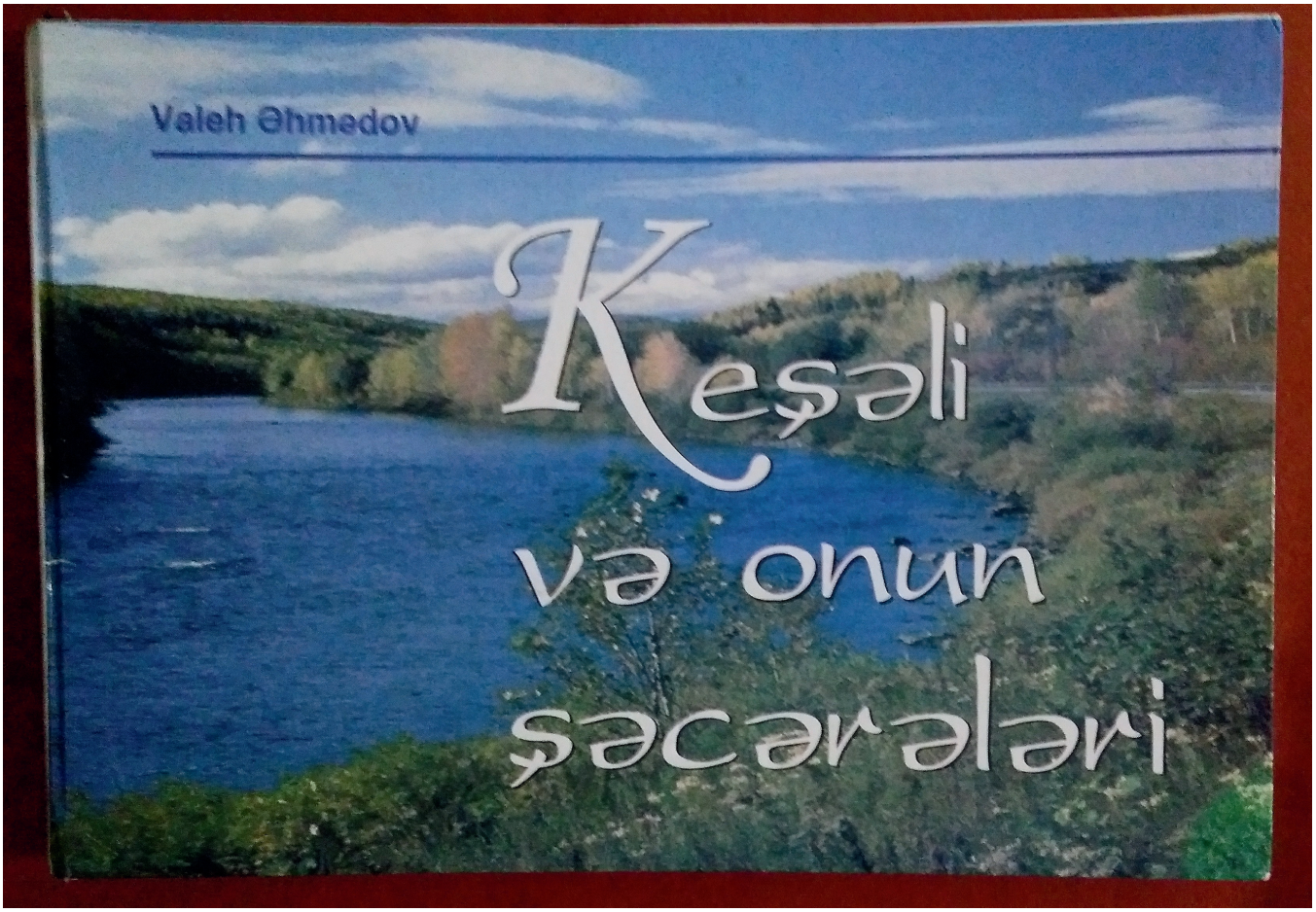

Karapapakların
ak sakkalı(ağ sakkalı)
Valeh Ehmedov'un
akademik çalışması...
Gürcistan Borçalı Bölgesi
Keşeli Köyü(kend)
Karapapaklarının Şecereleri...

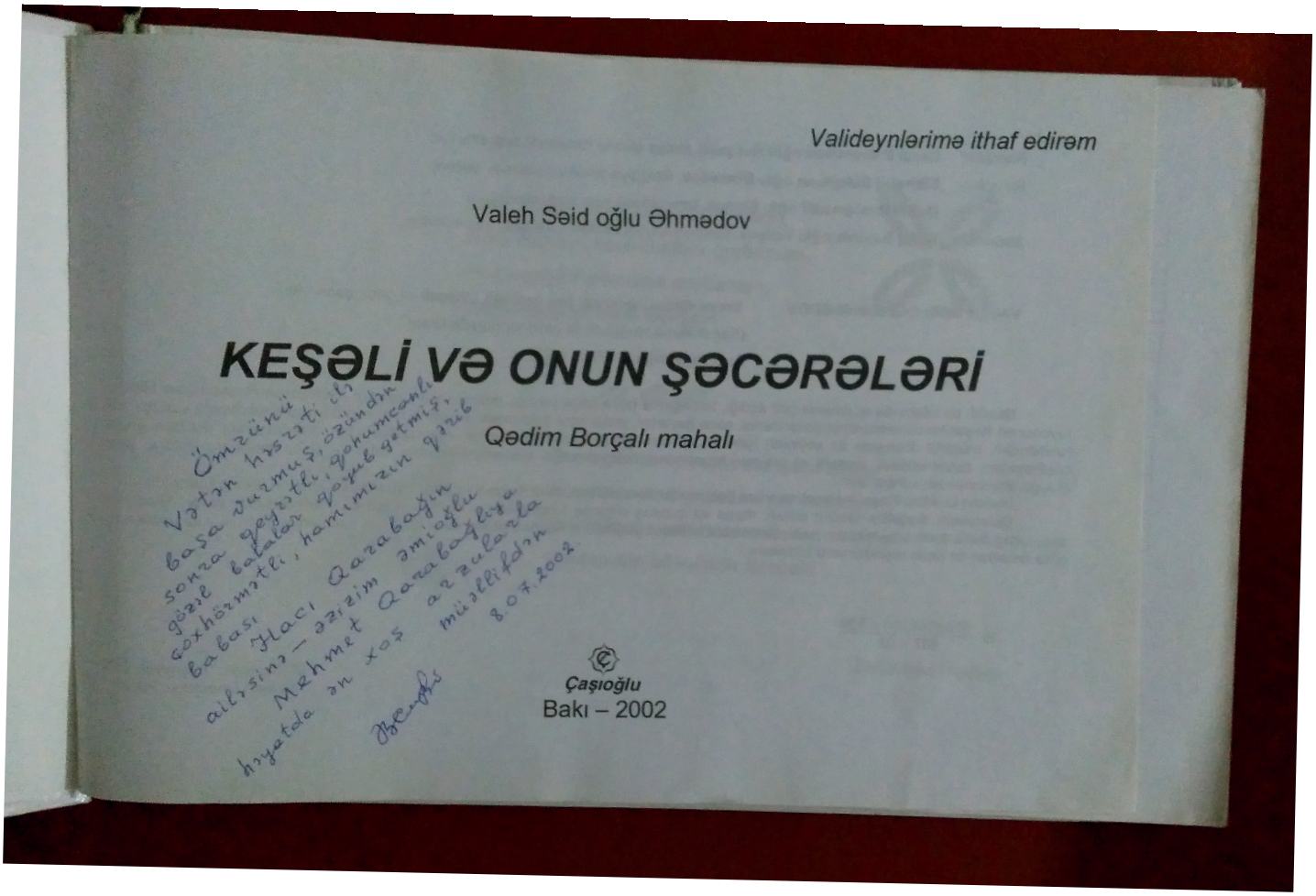

Karapapak yazar
Valeh Ehmedov'un imzasıyla
Kars Merkez Dikme Köyü'ne gönderilen
"KEŞELİ VE ONUN ŞECERELERİ" Kitabı

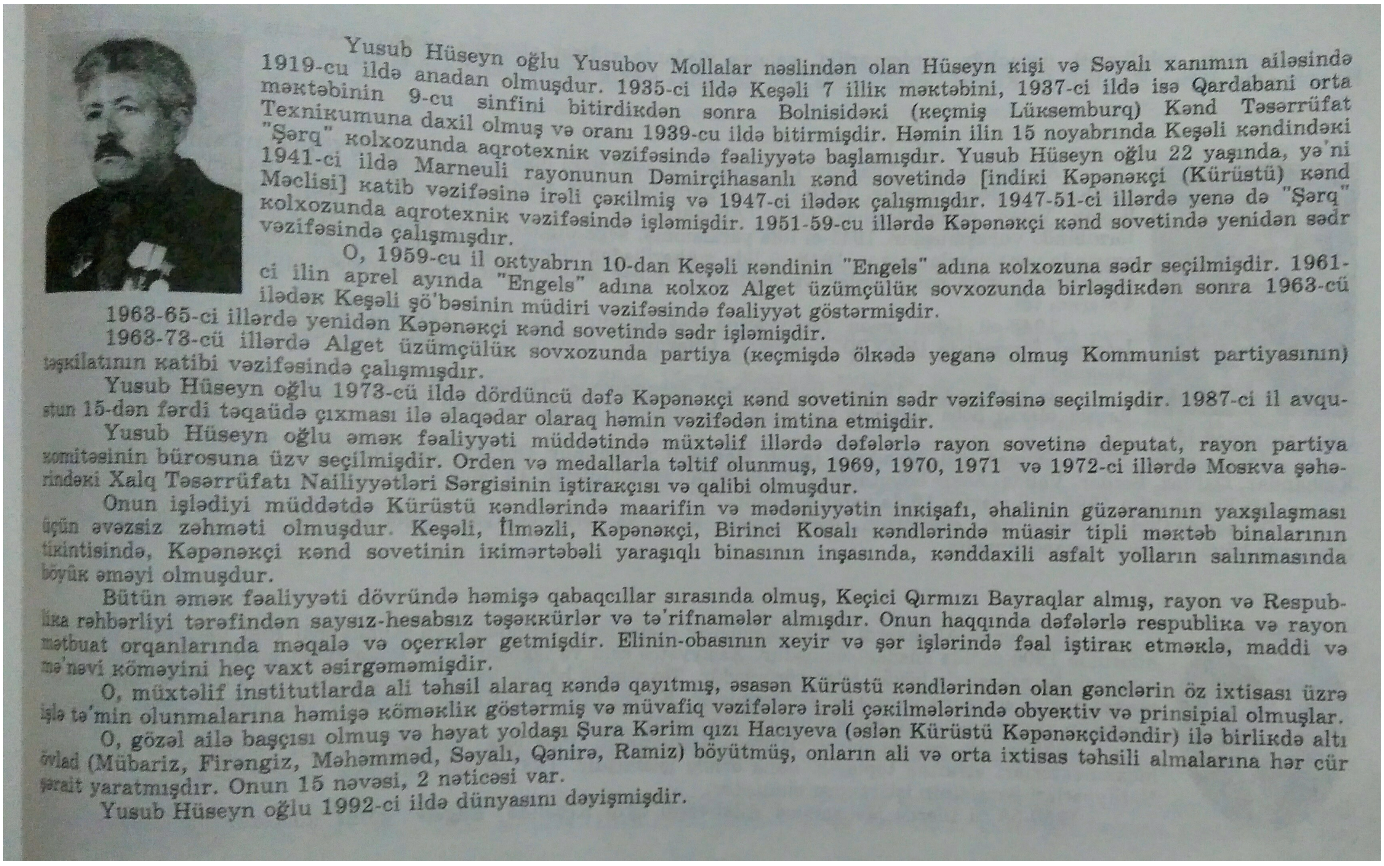

Yusub Hüseyn oğlu Yusubov Mollalar nəslindən olan Hüseyn kişi və Səyalı xanımın ailəsində 1919-cu ildə anadan olmuşdur. 1935-ci ildə Keşəli 7 illik məktəbini, 1937-ci ildə isə Qardabani orta məktəbinin 9-cu sinfini bitirdikdən sonra Bolnisidəki (keçmiş Lüksemburq) Kənd Təsərrüfat Texnikumuna daxil olmuş və oranı 1939-cu ildə bitirmişdir. Həmin ilin 15 noyabrında Keşəli kəndindəki "Şərq" kolxozunda aqrotexnik vəzifəsində fəaliyyətə başlamışdır. Yusub Hüseyn oğlu 22 yaşında, yə'ni 1941-ci ildə Marneuli rayonunun Dəmirçihasanlı kənd sovetində [indiki Kəpənəkçi (Kürüstü) kənd Məclisi] katib vəzifəsinə irəli çəkilmiş və 1947-ci ilədək çalışmışdır. 1947-51-ci illərdə yenə də "Şərq" kolxozunda aqrotexnik vəzifəsində işləmişdir. 1951-59-cu illərdə Kəpənəkçi kənd sovetində yenidən sədr vəzifəsində çalışmışdır.

O, 1959-cu il oktyabrın 10-dan Keşəli kəndinin "Engels" adına kolxozuna sədr seçilmişdir. 1961-ci ilin aprel ayında "Engels" adına kolxoz Alget üzümçülük sovxozunda birləşdikdən sonra 1963-cü ilədək Keşəli şö'bəsinin müdiri vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir.

1963-65-ci illərdə yenidən Kəpənəkçi kənd sovetində sədr işləmişdir.

1968-73-cü illərdə Alget üzümçülük sovxozunda partiya (keçmişdə ölkədə yeganə olmuş Kommunist partiyasının) təşkilatının katibi vəzifəsində çalışmışdır.

Yusub Hüseyn oğlu 1973-cü ildə dördüncü dəfə Kəpənəkçi kənd sovetinin sədr vəzifəsinə seçilmişdir. 1987-ci il avqustun 15-dən fərdi təqaüdə çıxması ilə əlaqədar olaraq həmin vəzifədən imtina etmişdir.

Yusub Hüseyn oğlu əmək fəaliyyəti müddətində müxtəlif illərdə dəfələrlə rayon sovetinə deputat, rayon partiya komitəsinin bürosuna üzv seçilmişdir. Orden və medallarla təltif olunmuş, 1969, 1970, 1971 və 1972-ci illərdə Moskva şəhərindəki Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisinin iştirakçısı və qalibi olmuşdur.

Onun işlədiyi müddətdə Kürüstü kəndlərində maarifin və mədəniyyətin inkişafı, əhalinin güzəranının yaxşılaşması üçün əvəzsiz zəhməti olmuşdur. Keşəli, İlməzli, Kəpənəkçi, Birinci Kosalı kəndlərində müasir tipli məktəb binalarının tikintisində, Kəpənəkçi kənd sovetinin ikimərtəbəli yaraşıqlı binasının inşasında, kənddaxili asfalt yolların salınmasında böyük əməyi olmuşdur.

Bütün əmək fəaliyyəti dövründə həmişə qabaqcıllar sırasında olmuş, Keçici Qırmızı Bayraqlar almış, rayon və Respublika rəhbərliyi tərəfindən saysız-hesabsız təşəkkürlər və tə'rifnamələr almışdır. Onun haqqında dəfələrlə respublika və rayon mətbuat orqanlarında məqalə və oçerklər getmişdir. Elinin-obasının xeyir və şər işlərində fəal iştirak etməklə, maddi və mə'nəvi köməyini heç vaxt əsirgəməmişdir.

O, müxtəlif institutlarda ali təhsil alaraq kəndə qayıtmış, əsasən Kürüstü kəndlərindən olan gənclərin öz ixtisası üzrə işlə tə'min olunmalarına həmişə köməklik göstərmiş və müvafiq vəzifələrə irəli çəkilmələrində obyektiv və prinsipial olmuşlar.

O, gözəl ailə başçısı olmuş və həyat yoldaşı Şura Kərim qızı Hacıyeva (əslən Kürüstü Kəpənəkçidəndir) ilə birlikdə altı övlad (Mübariz, Firəngiz, Məhəmməd, Səyalı, Qənirə, Ramiz) böyütmüş, onların ali və orta ixtisas təhsili almalarına hər cür şərait yaratmışdır. Onun 15 nəvəsi, 2 nəticəsi var.

Yusub Hüseyn oğlu 1992-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

Borçalı Bölgesinde önemli devlet hizmetlerinde bulunmuş karapapakların ak sakkalı(ağ sakkal) Yusuf Yusubov

Karapapak ekmeği

Fırında karapapak pidesi

Karapapak hangel(xanqel)yemeği

Düğünde oynayan karapapak kadınlar

Karapapak çalgı aletleri

Sevgi dolu bakışıyla
bir karapapak hanımefendisi

Karapapak duvar halısı

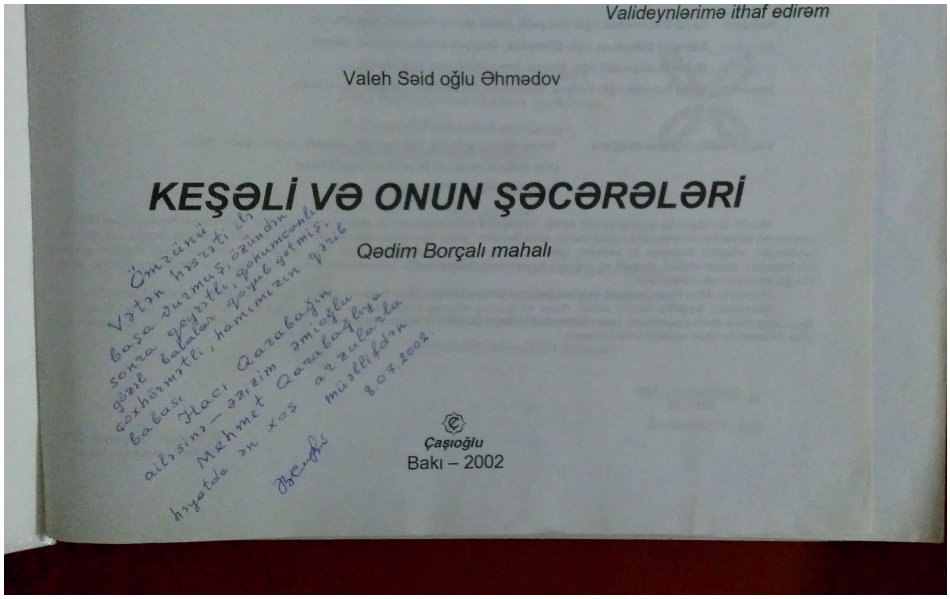

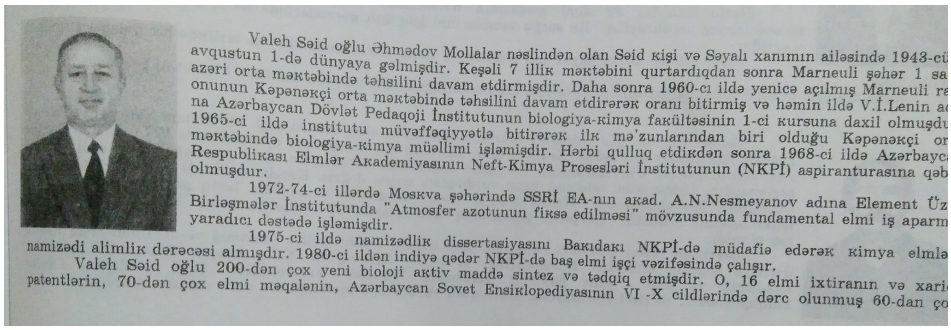

Valeh Səid oğlu Əhmədov Mollalar nəslindən olan Səid kişi və Səyalı xanımın ailəsində 1943-cü avqustun 1-də dünyaya gəlmişdir. Keşəli 7 illik məktəbini qurtardıqdan sonra Marneuli şəhər 1 sa azəri orta məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. Daha sonra 1960-cı ildə yenicə açılmış Marneuli rə onunun Kəpənəkçi orta məktəbində təhsilini davam etdirərək oranı bitirmiş və həmin ildə V.İ.Lenin a na Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun biologiya-kimya fakültəsinin 1-ci kursuna daxil olmuşdu 1965-ci ildə institutu müvəffəqiyyətlə bitirərək ilk məzunlarından biri olduğu Kəpənəkçi or məktəbində biologiya-kimya müəllimi işləmişdir. Hərbi qulluq etdikdən sonra 1968-ci ildə Azərbayc Respublikası Elmlər Akademiyasının Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun (NKPİ) aspiranturasına qəb olmuşdur.

1972-74-cü illərdə Moskva şəhərində SSRİ EA-nın akad. A.N.Nesmeyanov adına Element Üz Birləşmələr İnstitutunda "Atmosfer azotunun fiksə edilməsi" mövzusunda fundamental elmi iş aparm yaradıcı dəstədə işləmişdir.

1975-ci ildə namizədlik dissertasiyasını Bakıdakı NKPİ-də müdafiə edərək kimya elmlə namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. 1980-ci ildən indiyə qədər NKPİ-də baş elmi işçi vəzifəsində çalışır.

Valeh Səid oğlu 200-dən çox yeni bioloji aktiv maddə sintez və tədqiq etmişdir. O, 16 elmi ixtiranın və xari patentlərin, 70-dən çox elmi məqalənin, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının VI -X cildlərində dərc olunmuş 60-dan ço

Yaz aylarında karapapaklar

Kayak sporu yapan bir karapapak genci

Karapapak gençler

Aksakkal (ağsakkal) Kars Kalesinde

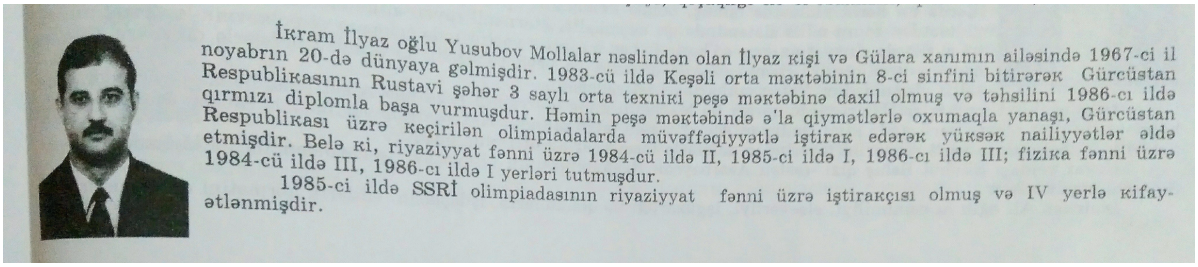

İkram İlyaz oğlu Yusubov Mollalar nəslindən olan İlyaz kişi və Gülara xanımın ailəsində 1967-ci il noyabrın 20-də dünyaya gəlmişdir. 1983-cü ildə Keşəli orta məktəbinin 8-ci sinfini bitirərək Gürcüstan Respublikasının Rustavi şəhər 3 saylı orta texniki peşə məktəbinə daxil olmuş və təhsilini 1986-cı ildə qırmızı diplomla başa vurmuşdur. Həmin peşə məktəbində ə'la qiymətlərlə oxumaqla yanaşı, Gürcüstan Respublikası üzrə keçirilən olimpiadalarda müvəffəqiyyətlə iştirak edərək yüksək nailiyyətlər əldə etmişdir. Belə ki, riyaziyyat fənni üzrə 1984-cü ildə II, 1985-ci ildə I, 1986-cı ildə III; fizika fənni üzrə 1984-cü ildə III, 1986-cı ildə I yerləri tutmuşdur.

1985-ci ildə SSRİ olimpiadasının riyaziyyat fənni üzrə iştirakçısı olmuş və IV yerlə kifayətlənmişdir.

Başarlı bir karapapak genci

Bir karapapak mezarlığı

Sünnet olan karapapak çocuklar

Akarsuya taş atarak kaydırmaya çalışan karapapak çocuklar -gençler

Karapapaklar sofrada

Tezek basması kesen bir karapapak genci

Gürcistan - Tiflis

bastonlu Karapapak genç

Karapapak kar evi

karapapak çocuk

Karapapak köyü Dikme

Karapapak geleneksel yemeği hangel(xangel)

Karapapak folklor ekibi

Altın karapapak Kızlar
Kars Dikme Hacı Yasemen Ortaokulu
kız voleybol takımı,
voleybol turnuvasında Kars il ve bölge birincisi
2022-2023

Karapapak kilimi

Bir Halkın Kafkaslardan Anadolu'ya Uzanan Özgün Hikâyesi

Anadolu'nun bağrına uzanan bir halkın, mücadelelerle dolu eşsiz hikâyesi. Tarih boyunca savaşlar, göçler ve zorluklarla sınanan bu halk, kimliğini ve kültürünü koruma mücadelesinden asla vazgeçmedi.

Bu kitap, Karapapakların geçmişine ışık tutarken, onların tarih sahnesindeki yolculuğunu detaylarıyla ele alıyor. Kökenlerinden göç yollarına, kültürel değerlernden kimlik mücadelelerine kadar uzanan kapsamlı araştırma ürünüdür.

Sürgünler, hasretler ve direnişlerle örülmüş bu hikâye, yalnızca Karapapakların değil, aynı zamanda insanlık tarihinin bir parçası. **Karapapak Türkleri** Tarih, Kültür ve Kimlik Mücadelesi, unutulmaya yüz tutmuş bir halkın derin köklerine inen bir belgesel niteliğinde.

Bu eser, bir halkın sesini yeniden duyurmak, onların tarihine ve mirasına sahip çıkmak için kaleme alınmış bir çağrıdır.

Bir halkın geçmişine yolculuk yaparken, kendi kimlik yolculuğunuza da ayna tutacaksınız.
Bu kitap, Karapapakların hikâyesini anlamak isteyen herkes için.

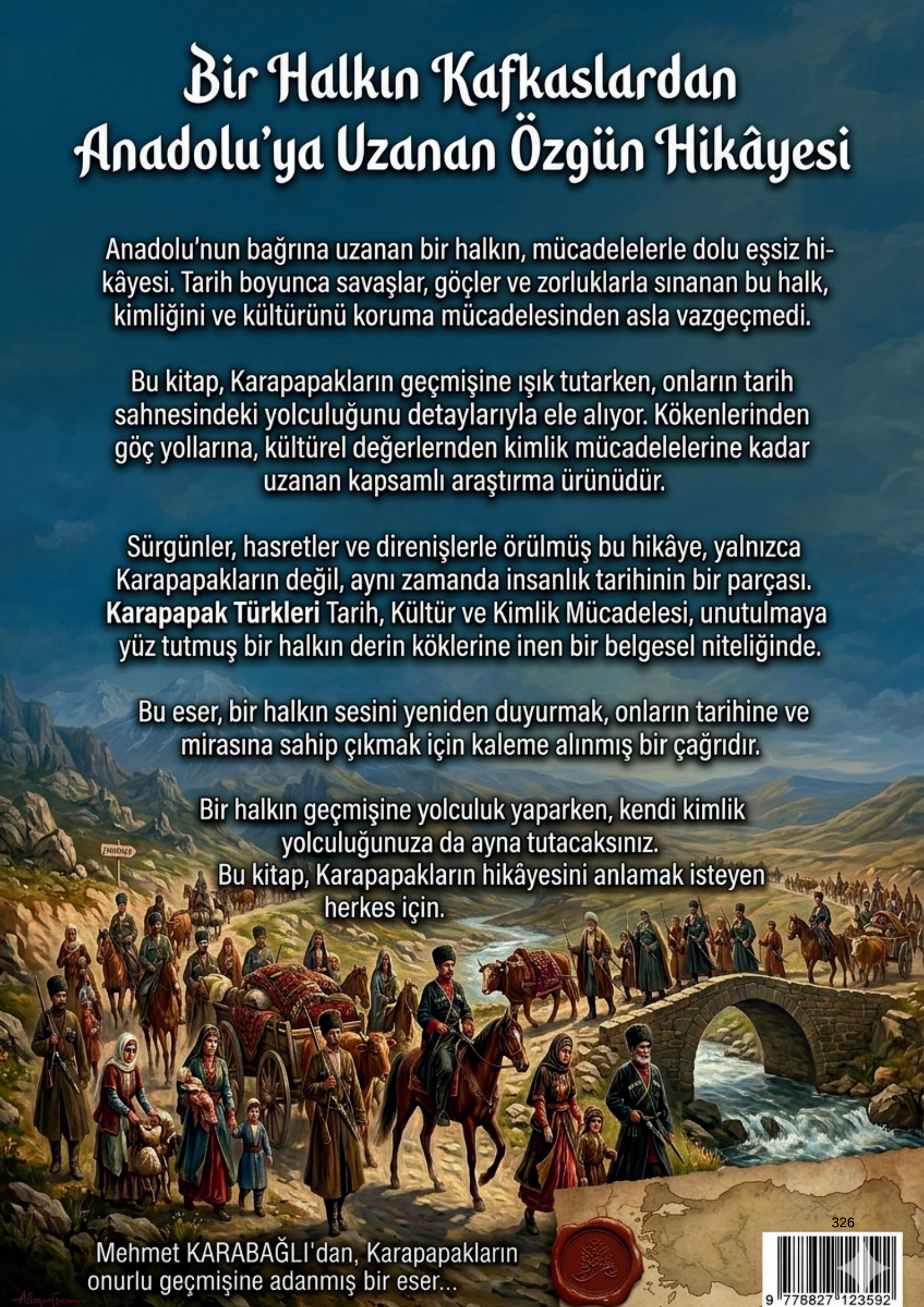

Mehmet KARABAĞLI'dan, Karapapakların onurlu geçmişine adanmış bir eser...

326

9 778827 123592